

קובץ גליונות

פרשת כי-תצא

ממרנן ורבנן גדולי ומאורי הדור

מרן פוסק הדור הגר"מ שטרנבוך שליט"א
בשיעור פתיחה לזמן אלול בהיכל ישיבתו בבית שמש

לזכות ולרפואת

האשה

בת שבע

בת שרה היה

בתושח"י

זמני השבת

בחסות:

גיליונות דוד

לגור בבני ברק, לחיות על הפארק!

03-900-9944

עיר	הדלק"נ	מוצ"ש	ר"ת
ירושלים	6:17	7:28	8:08
בני ברק	6:33	7:30	8:05
קרית ספר	6:27	7:29	8:07
בית שמש	6:17	7:29	8:07
אופקים	6:26	7:30	8:07
חיפה	6:26	7:30	8:07
ליקוואוד	6:57	8:26	8:36

ניתן לשלם באשראי במכשירי קהילות ונדירים שבבתי הכנסת

להקדשות ע"ג הקובץ ניתן לפנות למס' 053-3145900 | k.gilyonot@gmail.com

מערכת "קובץ גליונות" יוצאת במבצע חלוקת ספרים מיוחדים שיצאו לאור בתקופה האחרונה לאחר הסתלקותו של מרן שר התורה הגר"ח קניבסקי זצוק"ל בספרים אלו הובאו מתולדותינו הנהגותיו מידותיו ועצותיו כל ספר וסגנונו

ב"ה זכינו במשך כעשור שנים להביא בפני הציבור החשוב מדי שבוע ריכוז של דברי תורה בהלכה והנהגה מכבשונם של גדולי ישראל, לאחר שמחירי ההדפסה האמירו והתייקרו בשנה האחרונה ובכדי שנוכל להמשיך במחיר הקיים ולהוסיף עוד ועוד דברי תורה, פונים אנו אליכם ידידינו היקרים לזכות בשותפות בזיכוי הרבים הגדול.

בצילו

מראות הוד - מעשים מופלאים מארכיונו של -צלם שוקי לרר

החובות

סדר לימוד חובותיו היומיים של מרן זצוק"ל

אלא

הנהגות מרן ע"ס השו"ע -מלווה בתמונות

שבענו מטוביך

ווארטים וחידושים על חמשה חומשי תורה - מלווה בתמונות

להדבק ב' חלקים

יצירה חדשה הרואה אור בימים אלו מארכיונו ורשימותיו של נכדו הגה"צ רבי גדליה הוניסברג מאות עמודים משולבים בתמונות נדירות

שגדל בתורה

גדלותו בתורה של מרן זצוק"ל קרוב 300 עמ' מלאים משולב בתמונות

כח התורה

מסע חייו המופלא של מרן זצוק"ל 400 עמ' מל' וזה בתמונות ונוסף עליו קונטרס הסגולות

המלאך

מהדורה חדשה עם תוספות מדי חודש בחודשו לקרוא, להפנים ולהשתנות.

חיי תורה

יצירה חדשה שתראה אור בקרוב סיפורים מיוחדים ותמונות נדירות ביותר

ומתוך האור

פנינים מאוצרו של רבי שלמה לונשטיין

זכות לקבלת קובץ גליונות חנים למשך שנה | זכות להקדשה ע"ג הכריכה של הקובץ

מבצע השותפים הגדול!

מתנות ללא הגרלה - משתתפים ומקבלים

<p>6</p> <p>תרום סך 60 ש"ח</p> <p>למשך 12 חודשים סך כל התרומה 720 ש"ח</p> <p>וקבל מיידית מתנות ללא הגרלה בשווי 565 ש"ח בצילו, החובות, אלא, ומתוך האור, המלאך, הקדשה בעמוד פנימי</p>	<p>5</p> <p>תרום סך 50 ש"ח</p> <p>למשך 12 חודשים סך כל התרומה 600 ש"ח</p> <p>וקבל מיידית מתנות ללא הגרלה בשווי 480 ש"ח בצילו, חיי תורה, המלאך, הקדשה בעמוד פנימי</p>	<p>4</p> <p>תרום סך 40 ש"ח</p> <p>למשך 12 חודשים סך כל התרומה 480 ש"ח</p> <p>וקבל מיידית ספרים ללא הגרלה בשווי 245 ש"ח בצילו, אלא, ומתוך האור, כח התורה</p>	<p>3</p> <p>תרום סך 30 ש"ח</p> <p>למשך 12 חודשים סך כל התרומה 360 ש"ח</p> <p>וקבל מיידית ספרים ללא הגרלה בשווי 190 ש"ח בצילו החובות חיי תורה שגדל בתורה</p>	<p>2</p> <p>תרום סך 20 ש"ח</p> <p>למשך 12 חודשים סך כל התרומה 240 ש"ח</p> <p>וקבל מיידית ספרים ללא הגרלה בשווי 140 ש"ח בצילו, אלא, שגדל בתורה</p>	<p>1</p> <p>תרום סך 10 ש"ח</p> <p>למשך 12 חודשים סך כל התרומה 120 ש"ח</p> <p>וקבל מיידית ללא הגרלה בצילו</p>
<p>12</p> <p>תרום סך 150 ש"ח</p> <p>למשך 12 חודשים סך כל התרומה 1800 ש"ח</p> <p>וקבל מיידית מתנות ללא הגרלה בשווי 1.845 ש"ח בצילו, החובות, אלא, שבענו מטוביך, חיי תורה, ומתוך האור, שגדל בתורה, כח התורה, המלאך, להדבק ב' חלקים. זכות לקבלת קובץ גליונות חנים למשך שנה -זכות להקדשה ע"ג הכריכה של הקובץ</p>	<p>11</p> <p>תרום סך 120 ש"ח</p> <p>למשך 12 חודשים סך כל התרומה 1440 ש"ח</p> <p>וקבל מיידית מתנות ללא הגרלה בשווי 1.145 ש"ח בצילו, החובות, אלא, שבענו מטוביך, חיי תורה, ומתוך האור, שגדל בתורה, כח התורה, המלאך, להדבק ב' חלקים. זכות לקבלת קובץ גליונות חנים למשך שנה -הקדשה בעמוד פנימי</p>	<p>10</p> <p>תרום סך 100 ש"ח</p> <p>למשך 12 חודשים סך כל התרומה 1200 ש"ח</p> <p>וקבל מיידית מתנות ללא הגרלה בשווי 940 ש"ח בצילו, החובות, אלא, שבענו מטוביך, חיי תורה, שגדל בתורה, המלאך, להדבק ב' חלקים. זכות לקבלת קובץ גליונות חנים למשך שנה -הקדשה בעמוד פנימי</p>	<p>9</p> <p>תרום סך 90 ש"ח</p> <p>למשך 12 חודשים סך כל התרומה 1080 ש"ח</p> <p>וקבל מיידית מתנות ללא הגרלה בשווי 1.000 ש"ח בצילו, החובות, שבענו מטוביך, חיי תורה, שגדל בתורה, המלאך, להדבק ב' חלקים. זכות לקבלת קובץ גליונות חנים למשך שנה -הקדשה בעמוד פנימי</p>	<p>8</p> <p>תרום סך 80 ש"ח</p> <p>למשך 12 חודשים סך כל התרומה 960 ש"ח</p> <p>וקבל מיידית מתנות ללא הגרלה בשווי 910 ש"ח בצילו, אלא, ומתוך האור, כח התורה, המלאך, להדבק ב' חלקים. זכות לקבלת קובץ גליונות חנים למשך שנה -הקדשה בעמוד פנימי</p>	<p>7</p> <p>תרום סך 70 ש"ח</p> <p>למשך 12 חודשים סך כל התרומה 840 ש"ח</p> <p>וקבל מיידית מתנות ללא הגרלה בשווי 855 ש"ח בצילו, החובות, שבענו מטוביך, חיי תורה, שגדל בתורה, להדבק ב' חלקים. זכות לקבלת קובץ גליונות חנים למשך שנה -הקדשה בעמוד פנימי</p>

ע"י השתתפותך במגבית חשובה זו הנך זוכה להיות שותף ב:

זכות ושותפות בקבצים הנמסרים מדי שבוע לגדולי ישראל -ההשתתפות היא חודשית והזכות היא נצחית -הקרן של זיכוי הרבים ה דול קיימת לעולם הבא

זכות ושותפות בקבצים מדי שבוע בבתי החולים ברחבי הארץ -זכות ושותפות בקבצים בבתי הכנסה -זכות ושותפות בלימוד והחינוך מדברי התורה שבקבצים

להשתתפות:

053-314-5900

ניתן גם במכשירי האשראי שבבתי הכנסת ע"ש "קובץ גליונות" | או ע"י שליחת מילל ככתובת: k.gilyonot@gmail.com

מהדורה חדשה ומפוארת עם תיקונים והוספות רבות

סדר שמיטת כספים בהלכה שביבי אש

להגאון הגדול
מרן רבי שמואל אליעזר שטרן שליט"א
גאב"ד 'שערי הוראה' ורב מערב ב"ב

עם הגהות והערות רבות
ממרן שר התורה
הגר"ח קניבסקי זצוק"ל

ילקוט שטרות
פרוזבול
עם הוראות
למעשה

חזר למלאי

ספר מסילת ישורים

עם ביאור חובת האדם

מרבינו המשגיח
רבי דן סגל שליט"א

פירושים דיוקים ועיונים
בדברי המסילת ישרים

עצות מועילות לעבודת השם
וקניית המעלות

פניי חכמה ודעת והנהגות מעשה רב
מרבינו המשגיח
רבי יחזקאל לוינשטיין זצוק"ל
ומרבתינו מאורי הדורות זצוק"ל

ניתן להשיג בחנויות הספרים
ישיבות ובתי כנסת - ניתן לפנות למכון חכמה ודעת
טלפון: 02-6308060. בארה"ב: 718-3396500
אימייל: office@chochmah-vdaas.com

קולמוס
הפצת ספרים שעובדת.

0722-441660

0722441670@gmail.com ☎ 02.970.7087

להשיג
בחנויות
הספרים
המובחרות

הודעה

קו לענייני חושן משפט הלכה למעשה.

כל יום מעלים שאלה מצויה בחו"מ.

תתקשרו ותחכימו.

0722-549-661

שלוחה 6 אנגלית, 8 עברית

לכל הקוראים והלומדים החשובים שליט"א

הקדישו את יקיריכם ע"ג הקבצים

באחת משבתות השנה,

ותהיו שותפים בזיכוי הרבים הגדול

להגדיל תורה ולהאדירה.

• כ"א אלול - כי תבא

• כ"ח אלול - נצבים ר"ה

• ו' תשרי - וילך יו"כ

• חג הסוכות

בקשה

לקראת סיומה של השנה

לצערנו חוינו אסונות וטרגדיות נוראות

קבלנו כמה פניות ונענינו בשמחה לאתגר ולבקשה

להנציח את זכרם של הנפטרים תינוקים וילדים

בחורים ואברכים נשים ובנות

אם הנכם מכירים משפחה שחוותה טרגדיה במהלך

השנה ויש באמתחתם סיפור או עובדה שיכולים

לגרום לחיזוק לציבור, נשמח לקבל

וכן אם יש דברי תורה שהשאירו הנפטרים או מכתב

מרגש שכתבו ההורים על ילדם הקטן שנסתלק

נשמח לפרסמם במדור מיוחד שיוקדש לע"נ

נא להעביר בהקדם וכן חשוב להעביר מודעה זו

למשפחות.

בברכה מרובה

תכלה שנה וקללותיה, תחל שנה וברכותיה

מערכת "קובץ גליונות"

להקדשות/לפניות

להקדשות ע"ג הקובץ / למעוניינים לפתוח מוקד

הפצה באיזור מגוריהם / לשאר ענייני הקובץ -

ניתן לפנות למו"ל:

טל': **053-3145900** פקס: **077-2092005**

מייל: **k.gilyonot@gmail.com**

כתובת: **רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק**

לקבלת הקובץ במייל ניתן להצטרף

ע"י שליחת מייל לכתובת:

kovetz+subscribe@googlegroups.com

לתשלום/לתרומות

במכשירי "קהילות" ו"נדרים פלוס" בבהכ"נ:

יש לבחור בלחצן קופות נוספות.

חיפוש, ולכתוב קובץ גליונות.

בטלפון:

נדרים פלוס: 03-7630585 שלוחה 486

קהילות: 073-2757000 שלוחה 4311

בהעברה בנקאית:

מרכנתיל-17 | סניף: 745 | מס' חשבון: 71262

ע"ש קובץ גליונות

יו"ל בסיוע: יתדות תשמו להחדרת ערכי היהדות ע. ר.

גיליון מס' 486 פרשת כי תצא
תשפ"ב שנה עשירית

להקדשות ולשיתופות בהפצת
דברי התורה של רבינו זצוק"ל
053-3145900

דברי שי"ה

ממרן רשכבה"ג שר התורה הגר"ז קניבסקי זצוק"ל

מקור שי"ח כבוד הספרים

- (א) רבינו זצ"ל הקפיד כמנהג רבינו החזו"א וזללה"ה להחזיק הס"ת כשהכתב יהיה נגד פניו, דהיינו שהצד הנפתח כלפי האוחז, ובכתבי רבינו ז"ל ציין לדברי הרמ"א (סי' קמ"ז ס"ז), ועי' אילת השחר זבחים כ"ד ב' שנתן טעם ליישב מנהג העולם.
- (ב) וכשהיה עולה רבינו זללה"ה לתורה היה נזהר מאד שלא להפנות גבו לס"ת כמבואר ביו"ד סי' רפ"ב ס"א, וכשמוציאים ב' ספרים היה ספסל רחב מאחורי הבימה ומחזיקי הס"ת יושבים בקרנותיו ע"פ הוראתו, וכמבואר במ"ב סי' קמ"ז סקכ"ט, ועי' בס' עמק ברכה (עמ' מ"ג) שצדד להקל בשעה שעוסקים בכבוד הספר השני, אבל לא בשעה שאומרים יקום פורקן וכיו"ב (עוד כתב שם: וישר כחם של הספרים בזה שעושים פתחי בימותיהם לצד מערב, ונמצא שהספסל של הבימה לעולם עומד מן הצד ושם מחזיקין הס"ת, ואין כאן שום מכשול, ותמה על בימותיהם של האשכנזים, למה לא מיהו הגדולים בזה לצוות לסדר הספסל מן הצד כדי להסיר המכשול הזה מעל ישראל).
- (ג) המראה המוכר לכל הבאים בשערי בית רבינו זכור לטוב, לראותו יושב בצד המקביל לאורך השולחן עם סטנדר כשפניו כלפי הדלת, וכמעט ולא ראו אותו מיסב לצד השולחן, אלא או בשבתו בראש השולחן או עם הסטנדר, מלבד בשעה שה' כותב אות בס"ת שאז היה מיסב לשולחן, הלוא דבר הוא! וכמו כל הנהגות רבינו ששורשם בהלכה ויסודותם בקבלות מרבנותיו, כן העומד מאחורי הנהגה זו יסודה בהוראת מרן החזו"א זצ"ל לבחור שישן אצלו שלא יהיו רגליו כנגד הספרים שזה דרך בזיון, כמו שהעיד רבינו ז"ל, ואמר שמכח זה למד שיש לנהוג בכבוד גם לספרי קדש אפי' שלא נכתבו כדין על הקלף בקדושה, ולכן הקפיד בענין זה גם בדפ"ן השו"ע (יו"ד סי' רפ"ב ס"א) שלא להפנות גב לספר תורה, ואף לספרים שלא נכתבו בקדושה, והיות וכל הקירות [ב'חדר הספרים' - כפי שהי' מקפיד לקוראן] היו ספונים בספרים, לא יכל רבינו זיע"א לשבת בחדרו אלא בפינה זו [שמאחורי עמודי הפמוטות שדלקו בשבת והיה סכנה להעמיד שם ספרים], ומובן שכשכותב אות בס"ת מותר לשבת כן וכמבואר בעמק ברכה הנ"ל.
- (ד) אמנם בעת שסעד ליבו לא הקפיד בזה רבינו, ובדעתו הי' לפרש שחרה לו ביטול הזמן בטלטול המעבר לישב בראש השולחן ולכן היקל בזה, וכמדו' כששיגשג לאכול לא מתוך הלימוד, ישב בראש השולחן. אכן מידידי הגרא"ש שטינמן שליט"א שמעתי שדקדק בספרו 'אלא ד' אמות' (פליח ס"ח) לכתוב שמקפיד מקום ללימוד וכדו' כשגבו מופנה לארון ספרים, כיון שבאכילתו הארעית בימות החול לא הקפיד רבינו ז"ל ע"ז ולדעתו הטעם הוא לפי שהחשיב אכילתו לאכילת ארעי, ופוק חזי שכשכידו את רבינו זצ"ל להיות סנדק בבית בתוך בית, הקפיד לישב דוקא במקום שאין ספרים מאחורי גבו, לפי ששיבה חשובה היא. ואפשר ששני הסברות אמת.
- (ה) ושמעתי מרבינו ז"ל שב' כסויים אין מועיל לזה, ובס' אלא ד' אמות (עמ' קע"ח) מראה איך רבינו מצדד עצמו שלא להפנות גב לספרים הנמצאים אחורי מחיצה, [ולכאורה במקומות שעושים דלתות לארונות אין קפידא שה"ז רשות אחרת, וצ"ע].

מדור זה מוקדש לע"נ א"מ הרבנית מ' ברכה רבקה רוזנברג ב"ר שלמה אריה ע"ה

מערכת "קובץ גיליונות" יוצאת במבצע חכוקת ספרים מיוחדים שיצאו לאור בתקופה האחרונה לאחר הסתלקותו של מרן שר התורה הגר"ח קניבסקי זצוק"ל בספרים אלו הובאו מתוככדויו הנהגותיו מיוחדותיו ועצותיו כל ספר וסגנונו. ביה זמנו במשך כעשר שנים להביא לפני הצבור החשוב מדי שבוע רבות של דברי תורה ברובם מכתביו של גדולי ישראל, לאחר שמחירי ההדפסה האמירו והתייקרו בשנת האחרונה ובכדי שנוכל להמשיך במרחיב הקיום ולהוסיף עוד ועוד דברי תורה, פונים את אנשינו יחדיו להזרים תרומות באיכו תרומה גדולה.

להדבק ב' חלקים
הדפסה חדשה ובעלת ערך רב
מאת הגר"ח קניבסקי זצוק"ל
בכ"ז גיליון חנוכה
השנה החדשה

שבוענו מטוביך
הדפסה חדשה ובעלת ערך רב
מאת הגר"ח קניבסקי זצוק"ל
בכ"ז גיליון חנוכה
השנה החדשה

אלא
הדפסה חדשה ובעלת ערך רב
מאת הגר"ח קניבסקי זצוק"ל
בכ"ז גיליון חנוכה
השנה החדשה

החובות
הדפסה חדשה ובעלת ערך רב
מאת הגר"ח קניבסקי זצוק"ל
בכ"ז גיליון חנוכה
השנה החדשה

בציל
הדפסה חדשה ובעלת ערך רב
מאת הגר"ח קניבסקי זצוק"ל
בכ"ז גיליון חנוכה
השנה החדשה

ומתוך האור
הדפסה חדשה ובעלת ערך רב
מאת הגר"ח קניבסקי זצוק"ל
בכ"ז גיליון חנוכה
השנה החדשה

חיי תורה
הדפסה חדשה ובעלת ערך רב
מאת הגר"ח קניבסקי זצוק"ל
בכ"ז גיליון חנוכה
השנה החדשה

המלאך
הדפסה חדשה ובעלת ערך רב
מאת הגר"ח קניבסקי זצוק"ל
בכ"ז גיליון חנוכה
השנה החדשה

כח התורה
הדפסה חדשה ובעלת ערך רב
מאת הגר"ח קניבסקי זצוק"ל
בכ"ז גיליון חנוכה
השנה החדשה

שגדל בתורה
הדפסה חדשה ובעלת ערך רב
מאת הגר"ח קניבסקי זצוק"ל
בכ"ז גיליון חנוכה
השנה החדשה

מבצע השותפים הגדול!

מתנות ללא הגרלה - משתתפים ומקבלים

1	2	3	4	5	6
תורם סך 10 ש"ח	תורם סך 20 ש"ח	תורם סך 30 ש"ח	תורם סך 40 ש"ח	תורם סך 50 ש"ח	תורם סך 60 ש"ח
למשך 12 חודשים סך כל התרומה 120 ש"ח	למשך 12 חודשים סך כל התרומה 240 ש"ח	למשך 12 חודשים סך כל התרומה 360 ש"ח	למשך 12 חודשים סך כל התרומה 480 ש"ח	למשך 12 חודשים סך כל התרומה 600 ש"ח	למשך 12 חודשים סך כל התרומה 720 ש"ח
וקבל מידית מתנת ללא הגרלה בשווי 120 ש"ח	וקבל מידית מתנת ללא הגרלה בשווי 240 ש"ח	וקבל מידית מתנת ללא הגרלה בשווי 360 ש"ח	וקבל מידית מתנת ללא הגרלה בשווי 480 ש"ח	וקבל מידית מתנת ללא הגרלה בשווי 600 ש"ח	וקבל מידית מתנת ללא הגרלה בשווי 720 ש"ח
בכ"ז גיליון חנוכה השנה החדשה	בכ"ז גיליון חנוכה השנה החדשה	בכ"ז גיליון חנוכה השנה החדשה	בכ"ז גיליון חנוכה השנה החדשה	בכ"ז גיליון חנוכה השנה החדשה	בכ"ז גיליון חנוכה השנה החדשה
7	8	9	10	11	12
תורם סך 70 ש"ח	תורם סך 80 ש"ח	תורם סך 90 ש"ח	תורם סך 100 ש"ח	תורם סך 120 ש"ח	תורם סך 150 ש"ח
למשך 12 חודשים סך כל התרומה 840 ש"ח	למשך 12 חודשים סך כל התרומה 960 ש"ח	למשך 12 חודשים סך כל התרומה 1080 ש"ח	למשך 12 חודשים סך כל התרומה 1200 ש"ח	למשך 12 חודשים סך כל התרומה 1440 ש"ח	למשך 12 חודשים סך כל התרומה 1800 ש"ח
וקבל מידית מתנת ללא הגרלה בשווי 840 ש"ח	וקבל מידית מתנת ללא הגרלה בשווי 960 ש"ח	וקבל מידית מתנת ללא הגרלה בשווי 1080 ש"ח	וקבל מידית מתנת ללא הגרלה בשווי 1200 ש"ח	וקבל מידית מתנת ללא הגרלה בשווי 1440 ש"ח	וקבל מידית מתנת ללא הגרלה בשווי 1800 ש"ח
בכ"ז גיליון חנוכה השנה החדשה	בכ"ז גיליון חנוכה השנה החדשה	בכ"ז גיליון חנוכה השנה החדשה	בכ"ז גיליון חנוכה השנה החדשה	בכ"ז גיליון חנוכה השנה החדשה	בכ"ז גיליון חנוכה השנה החדשה

השתתפות
053-314-5900

ע"י האתר www.kanivsky.com בסביבת חשבונית או תרומה בכתב יד
התשלום יבוצע באמצעות כרטיס אשראי או באתר www.kanivsky.com
התשלום יבוצע באמצעות כרטיס אשראי או באתר www.kanivsky.com
התשלום יבוצע באמצעות כרטיס אשראי או באתר www.kanivsky.com

שָׁנִים קְדָמוֹנִיּוֹת עַל גְּדוּלַּי הַדּוֹרוֹת

עובדות חדשות ונדירות מפי רבינו מרן זצוק"ל!

מדור שָׁנִים קְדָמוֹנִיּוֹת - לשבועות הבאים בעזה"י

פרשת כי תבוא - גאב"ד פונביץ הגר"ש כהנמן זצ"ל (כ' אלול) פרשת נצבים - הגר"ר רבי רפאל יצחק וסרמן ר"י אוהל יעקב (כ"ז אלול)
נשמח לקבל מקוראינו הנאמנים מסמכים, תמונות, עובדות ומעשיות הקשורים להנ"ל

בת רבינו הרבנית חנה שטינמן ע"ה א"ת להבחל"ח הגאון רבי שרגא שליט"א

חשב על שידוך כבר בקטנותה

בהיותה אך בגיל שבע עשרה כבר שידך אותה רבינו עב"ג החתן החשוב מבחירי ישיבת פונביץ, רבי שרגא שטינמן, ועל פניו ניכרה ההתרגשות. במכתב לכמה מידידיו שהתגוררו ברחוק מקום הוא מספר בשמחה על אירוסיתו עם בנו של הגרא"ל שטינמן. וסיפר רבינו איך התחיל השידוך. שבהיותו צעיר אחרי נישואיו היה מתגורר ברחוב אור החיים, וקבע את מקום סדרי הלימוד והתפילות בכולל חזון איש הסמוך, והיות ורעייתו הרבנית בת שבע ע"ה היתה עובדת מחוץ לבית, ולפעמים היה צריך לקחת בשעת הצהרים את בתו חנה מהגן, ולא רצה להפסיד את מנחה גדולה בכולל, לכן פעמים רבות לקח אותה עמו לכולל (ולפעמים גם ערבית), והילדה ממתנה לו במרפסת שבצד.

והנה באותם השנים גם מרן רבי אהרן לייב שטינמן זצ"ל היה מתפלל בכולל חזון איש בעיקר בשבתות אבל לפעמים גם ביום חול, ובנו הילד שרגא נ"י היה מגיע עמו לפעמים לתפילות. וכבר אז שם עליו עין כי ראה שהוא מתפלל יפה (רשימות הגר"א מן).

וכשהגיעו לפרקן, הציעה השכינה של הגרא"ל שטינמן, הרבנית ישראלזון - אחותה של הרבנית קניבסקי ע"ה, את ההצעה של בן השכנים לבת אחותה וכך נסגר השידוך למזל טוב (ובמשך תקופה ארוכה השידוך נשמר בסוד ואכמ"ל).

הגר"ש שטינמן שליט"א בתקופת אירוסיו

הכי דומה לאביה

וכך כתב אחיה רי"ש (בהקדמתו לספר דעת נוטה חלק ג' על הלכות תפילין): "אמנו הצדקנית אמרה על אחותי ע"ה שהיא היא הבת שדומה לאבינו בדיוק נפלא יותר מכל ילדיה, ואם היא היתה זכר, היתה יוצאת כמוהו... וכשנסתלקה לב"ע קרא עליה אבינו מאמר חז"ל אשרי מי שהשלים שנותיו במהרה, וביאר שבעצם לא נפטרה כלל בקיצור ימים ושנים, כי ימיה היו מלאים וגדושים כ"ד שעות ביממה, ומי שלא הכירה היטב לא ישער עד היכן הדברים מגיעים".

שינה מטבעו

היתה רגילה לומר כי מכירה היטב את אביה, והוא בטבעו ביישן גדול ואינו מסוגל לעמוד מול ציבור גדול שמביטים בו בכל תנועה, כי מטבעו בורח מהפרסום והראוה, וקל וחומר כשמצלמים אותו וכו', ומה מאוד היא משתוממת לראות שבשנותיו המאוחרות התגבר על טבעו, והסכים להשתתף בכל מיני אירועים וכינוסים שהוא במרכזם והכל כדי להביא תועלת ולעשות חסד עם כלל הציבור. והרי זה ממש הפך גמור מכל טבעו.

"חיים, לך לחנות הספרים"

בוקר למחרת הנישואים, הופתעו בני הזוג שטינמן הצעירים לשמוע דפיקות בדלת הבית. כשהם פתחו נגלתה לפנייהם הפתעה: בפתח עמדו - גדולי ישראל, אבי הכלה רבינו זצ"ל ועמו אביו מרן הסטייפלר זצ"ל. שבאו לבקר את הזוג ולברכם בבית החדש.

הסטייפלר נכנס אט אט, כשהוא שעון על מקלו, והתיישב על כסא מזדמן ואמר לחתן רבי שרגא, אמור לי שוב את הדרשא שמסרת בסעודת הנישואין אמש, כי היה קשה לי לשמוע. ואכן החתן חזר על כל הדרשה, ואחרי שנשאו ונתנו בענין, פנה מרן הסטייפלר לארון הספרים הפשוט, הוא סקר במבטו את מדפי הספרים, ולאחר כמה דקות נשמע קולו אומר: חיים, אני רואה שחסר לו פה כמה ספרים, חסר לו פני יהושע, וכעבור רגע הוא אמר, וגם כן מנחת חינוך חסר לו, וגם אור שמח אין לו... לך לחנות הספרים תקנה לו ואני אשלם... מתנה לחתונה...

ואכן רבינו הלך במהירות כמצווה עליו, וקנה בחנות את הספרים לחתן הצעיר.

תמונה נדירה של הגר"ש

שטינמן בבחרותו (מסומן

בחץ) משתתף בנישואי

חבר בישיבה, נראים ראשי

ישיבת פונביץ רבי שמואל

רוזובסקי, רבי דוד פוברסקי,

וכן רבי חיים פרידלנדר

מצוינת בכיבוד הורים

הקפידה מאוד לבוא פעם בכמה ימים לדרוש בשלום אמה ע"ה ולסייע במה שאפשר לאביה הגדול, גם כשהיה לו קושי וחולשה לא ויתרה אף פעם.

לא בכדי, התבטא פעם רבינו בנוגע לאיזה ענין: בתי זו מצוינת במצות כיבוד הורים בהידור יותר מכל שאר ילדיי (מפי אחיה - רבי אי"ש קניבסקי).

מבחין מיד מי נמצאת היום

בשנותיה האחרונות של הרבנית קניבסקי ע"ה המוני נשים צבאו על דלתותיה, והדבר הכביד על בריאותה מאוד. בני המשפחה החליטו כי בכל יום תבוא בת אחרת ותעמוד לצידה לשמור שלא יהיה עומס, ושהיא תקבל קהל לכל המאוחר עד לשעה עשר בערב, כדי שזמני האוכל והשינה שלה יישמרו כדבעי. ואכן מאז השתדלו שכל ערב תבוא בת אחרת ותעמוד על המשמר. הרבנית שטינמן ע"ה היתה מאלה שעמדו בזה באופן עקבי וגם עשתה את כל המאמצים לקיים כיבוד אם.

רבינו הרגיש בכך, ופעם התבטא כי ב'משמרת' וביום שנמצאת בתו הרבנית שטינמן ע"ה הוא מבחין בכך מיד ולא צריכים לומר לו, כי רואה מיד שהבית ריק מנשים בשעה עשר, והרבנית יכולה ללכת להתארגן ולעלות על יצועה בזמן סביר (מפי ר"א הלוי ליברמן)

מי יודע? רבינו זצ"ל עם להבחל"ח
חתנו הגר"ש שליט"א, באזור שניראה
אתר בניה. מי שידע פרטים אודות
התמונה נשמח שיודיענו

דרכי החיזוק

ארבעה צריכים חיזוק (ברכות לב:) – שיתחזק אדם בהם תמיד בכל כחו (רש"י)

• שיחת רשכבה"ג מרן ראש הישיבה הגר"ג אדלשטיין שליט"א •

הזכויות ליום הדין – ג' עמודי העולם

אנחנו עומדים בחודש אלול, ועוד מעט יהיו ראש השנה ויום כיפור, ימי הדין והמשפט, והוא זמן שצריכים להוסיף מעשים טובים כדי לזכות בדין, והוא גם חודש הרחמים, זה לעומת זה עשה האלוקים (קהלת ז, יד), מצד אחד זה ימי דין, ומצד שני זה חודש הרחמים שיש בו סייעתא דשמיא לעשות מעשים טובים, ומן השמים מרחמים ונותנים סייעתא דשמיא למעשים טובים שעל ידם זוכים בדין.

ומה הם הזכויות, באלו מעשים טובים זוכים בדין? יש שלושה זכויות עיקריות, כמו שאמרנו (אבות א, ב) על שלושה דברים העולם עומד: תורה, עבודה, וגמילות חסדים, והם שלושה דברים שהעולם כולו עומד עליהם, ואם חס ושלוש היה חסר אחד מהם, היה חרב העולם.

והברטנורא שם הביא פסוקים ומאמרי חז"ל על כל דבר ודבר, שהעולם קיים ועומד בזכות שלושה דברים אלו. תורה כמו שאמרנו חז"ל (שבת פח, א) שאלמלי לא קיבלו ישראל את התורה לא נבראו שמים וארץ, דכתיב אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתי, ועל העבודה כמו שאמרנו חז"ל (תענית כז, ב) שאלמלא מעמדות לא נתקיימו שמים וארץ, והיינו עבודת הקרבנות, ועל גמילות חסדים דכתיב (תהלים פט, ג) עולם חסד ייבנה. עכ"ד.

ועל התורה נאמר (ירמיה לג, כה) אם לא בריתי יומם ולילה וגו', כי צריכים לעסוק בתורה יום ולילה, כמו שנאמר (יהושע א, ח) והגית בו יומם ולילה, וכבר האריך הנפיש החיים (ש"ד יא ועוד) שאם חס ושלוש היה העולם פנוי רגע אחד מעסק התורה, היה העולם חרב וחוזר לתוהו, וכל קיום העולם הוא מפני שכל הזמן יש בו תורה.

ואמנם הרי יש גם זמן שישנים, אבל אם ישנים לצורך עסק התורה זה גם כן נחשב כעסק התורה, וכמו שכתב הרמב"ם (הלכות דעות ג, ג) שמי שישיין כדי שיהיה לו כוח לעבודת השם, גם השינה שלו היא עבודה למקום, והוא עובד השם עם השינה. ואם אנו רואים שהעולם קיים ועומד, הרי זה סימן שיש בעולם כל הזמן עסק התורה, והוא השגחה מן השמים, שכל הזמן יהיה עסק התורה עם זכות התורה להחזיק את העולם, וכן עבודה וגמילות חסדים, שעליהם גם כן העולם עומד.

כבוד שמים זכות קיום העולם

והענין הזה, כי הרי מה כוונת הקב"ה בכל העולם, ולשם מה ברא את העולם? מפורש בסוף פרקי אבות: כל מה שברא הקב"ה בעולמו לא בראו אלא לכבודו, שנאמר כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו, והיינו שכל הבריאה, כל העולמות, וכל המלאכים, שרפים ואופנים וחיות הקודש, הכל נברא בתכלית אחת, כדי שיהיה כבוד שמים, ואמנם הקב"ה הוא מלך הכבוד ואינו צריך את הכבוד, אבל הענין בזה הוא לזכות את הברואים, כי בזה שעושים כבוד שמים זה זכות הקיום של הברואים, ועל ידי זה יזכו לעולם הבא שהוא הטוב האמיתי.

וכבוד שמים הוא על ידי שלושה דברים אלו שהם רצון השם: תורה, עבודה, וגמילות חסדים, ולכן העולם קיים ועומד עליהם [נראה עוד בפרשה על הטור חו"מ סימן א' שהאריך בכל הני"ל].

ולכן גם היה המבול, מפני שהיה חסר אצלם משלושת הדברים, וכמו שנאמר (בראשית ו, ג) כי מלאה הארץ חמס, והיינו גזל, שהוא ההיפך מגמילות חסדים, ואמנם היו להם עוד עבירות, אך כבר הביא רש"י שם מדברי חז"ל (סנהדרין קח, א) שלא נחתם גזר דינם אלא על הגזל, וזהו שגרם לחורבן העולם, ורק נח שהיה צדיק ניצל עם משפחתו.

להרגיש עצמו עני בזכויות

ועתה בעמדנו בחודש אלול, צריכים את הזכויות ליום הדין, ונתבונן מה הם הזכויות שכל אחד ואחד יכול לעשות.

דבר אחד אמרו חז"ל במסכת ראש השנה (טז, ב) כל שנה שרשה בתחילתה מתעשרת בסופה שנאמר מראשית השנה, מרשית כתיב, ועד אחרית סופה שיש לה אחרית, ע"כ. וענין 'רשה בתחילתה' הוא שאדם ירגיש שהוא עני ורש בזכויות, שאין לו זכויות, ומי שמרגיש בעצמו שאין לו זכויות והוא צריך מידת הרחמים, בזכות זה 'מתעשרת בסופה' וזוכה לסייעתא דשמיא ולכתיבה וחתימה טובה ביום הדין.

וזה אחד מהדברים שמועילים לזכות בדין, שאדם יבין את זה, שיהיה ברור לו שאין לו זכויות, ואין זו סתם טעות לחשוב כך, אלא זוהי המציאות האמיתית! כי מי האדם שיכול לומר שאין לו חטאים, וכל אחד ואחד אם יתבונן מיום עמדו על דעתו, מהבר מצוה, וכי אין לו ביטול תורה, מי יכול לומר שאין לו ביטול תורה? ויתכן שישנם יחידים, יחידים סגולה כאלה, אבל אצל רוב הציבור זה לא כך, וממילא ההרגשה היא עניות! ומרגישים עניים בתורה! ועל זה אנו אומרים בסליחות הראשונות "כדלים וכרשים דפקנו דלתיד", כדלים וכרשים, וזה נקרא רשה בתחילתה.

תורה – תשובה על ביטול תורה

אם כן אם אנו רוצים לזכות בדין, עלינו לחפש ולחקור, נחפשה דרכינו ונחקרה, מה עם שלושת הדברים האלה, תורה עבודה וגמילות חסדים, והדבר הראשון הוא תורה, מה עם התורה, ומי אין לו חטא של ביטול תורה. ואמנם שייד תשובה ואפשר לחזור בתשובה, אבל התשובה צריכה להיות תשובה עם חרטה ממש, חרטה אמיתית, עם וידוי באמת, וקבלה להבא, שמכאן ולהבא תהיה הנהגה בשלמות בלי ביטול תורה, וכשיש עזיבת החטא עם וידוי אזי (משלי כח, יג) מודה ועוזב ירוחם.

אבל אם אין עזיבת החטא, הרי זה טובל ושרץ בידו, שלא עלתה לו טבילה, ואין כאן טהרה כלל, כי כשמחזיק שרץ בידו וטובל, זה לא שהוא נטהר ושוב נטמא, אלא הוא לא נטהר כלל! והוא כל הזמן דבוק עם הטומאה. וכך גם בלי עזיבת החטא, כל הזמן נמצאים בחטא ושקועים בחטא, חטא של ביטול תורה.

עבודה – להוסיף יראת שמים

וכן עבודה וגמילות חסדים. 'עבודה' היא עבדות, ויראת שמים, שהיא מצות עשה, כמו שנאמר (דברים י, כ) את השם אלוהיך תירא, ויש הרבה מדרגות ביראת שמים, כמו שכתב רבינו יונה בשערי תשובה (עין ש"א יז, כ, ושי"ג טו, יז) שיש הרבה מדרגות ביראה, והאדם חייב להשיג את המדרגות, ולהוסיף בכל יום יראת שמים.

וכיצד עושים את זה? המציאות היא שאם לומדים בכל יום ספרי מוסר על יראת שמים, אזי לכל הפחות אפשר להחזיק שלא ירד ביראה, אבל להתעלות יותר ולהוסיף עוד מדרגות ביראת שמים זה לא פשוט, אך זוהי המצוה, מצות עשה, להוסיף יראת שמים!

ולכן יש גם תפילות על יראת שמים, כגון מה שמבקשים בברכת אהבה רבה ויחד לבנו לאהבה וליראה את שמך, ומבקשים סייעתא דשמיא ליראת שמים, וכן בספר תהלים יש הרבה פסוקים ובקשות על יראה, ובפרט פרק ק"ט יש בו הרבה פסוקים על תורה ויראת שמים.

גמילות חסדים – הנהגת מידות טובות

וגמילות חסדים היינו כמו שכתוב (דברים כח, ט) והלכת בדרכיו, ואמרו חז"ל (שבת קלג, סוטה יד) מה הוא רחום אף אתה וכו', והיינו שכן תהיה הנהגה למעשה, ללכת בדרכי הקב"ה עם הנהגה בפועל של אהבת הבריות ומידות טובות, וזה גם בכלל מצות ואהבת לרעך כמוך, לא רק אהבה בלב, אלא גם במעשים, לעשות מעשים טובים של אהבת הבריות, וכמידת הקב"ה שהוא רחום וחנון, צריך גם האדם להיות רחום וחנון, עם הנהגה בפועל של גמילות חסדים, בגופו ובממונו, והוא והלכת בדרכיו.

וכן כתב הרמב"ם (הלכות אבל יד, א) "מצות עשה של דבריהם לבקר חולים, ולנחם אבלים, ולהוציא המת וכו', אף על פי שכל מצוות אלו מדבריהם, הרי הן בכלל ואהבת לרעך כמוך, כל הדברים שאתה רוצה שיעשו אותם לך אחרים, עשה אותן אתה לאחיד בתורה ובמצוות", והיינו שיש הרבה מצוות בין אדם לחברו שהן מצוות דרבנן, כגון ביקור חולים, וניחום אבלים, והלוויית המת, ומדרבנן הם הרבה מצוות בפני עצמן, אבל הם גם מצוה אחת כללית מדאורייתא, כי הם בכלל ואהבת לרעך כמוך (א"ה). וענין בזה בשערי רבינו שלטי"א לכתובות דף י"ז, וכך גם והלכת בדרכיו כולל את כל מעשי החסד בין אדם לחברו.

ביטול תורה בשביל מצות חסד

והנה מובא בגמרא (ר"ה יח, א) על בית עלי, שגזר עליהם שלא יאריכו ימים, כמו שכתוב (שמואל א' ב, לג) וכל מרבית ביתך ימותו אנשים, דהיינו

צעירים, עד גיל שמונה עשרה, ויש גם היום משפחות ידועות מבית עלי, אמנם יש שמאריכים ימים גם כן, כי זכות עסק התורה וגמילות חסדים מכפרת, וכמו שאמרו בגמרא שם שנאמר לכן נשבעתי לבית עלי אם יתכפר עוון בית עלי בזבח ובמנחה, אמר רבא בזבח ובמנחה אינו מתכפר אבל מתכפר בתורה ובגמילות חסדים.

ומובא בגמרא שם שרבה ואביי היו מבית עלי, ואף על פי כן הם האריכו ימים יותר מגיל שמונה עשרה, רבה שעסק בתורה חי ארבעים שנה, ואביי שעסק בתורה ובגמילות חסדים חי ששים שנה, ולכאורה ייפלא, למה רבה שעסק בתורה לא עסק גם בגמילות חסדים, הרי יכול לעסוק גם בגמילות חסדים כמו אביי ויזכה לאריכות ימים גדולה יותר, ומדוע עסק רק בתורה ולא בגמילות חסדים.

אמנם הביאור בזה, מפני שיש חיוב תלמוד תורה והגית בו יומם ולילה, ויש איסור ביטול תורה, וכל ההיתר לבטל תורה לעשיית חסד, זה רק אם אין מי שיעשה את החסד במקומו, שכן הדין (מו"ק דף ט' וברמב"ם פ"ג מת"ת) שמבטלים תורה לצורך מצוה שאי אפשר לעשותה על ידי אחרים, אבל אם יש מישהו אחר שעושה את המצוה, כגון גמילות חסדים, שהיא מצוה, לימוד התורה קודם! ורק אם אין מי שיעשה את החסד אזי הוא חייב לעשות את החסד, אבל אם יש מי שיעשה ואף על פי כן הוא יעשה חסד במקום ללמוד, זהו חטא.

ואם כן יש לבאר, כי אביי שעסק גם בגמילות חסדים, זהו מפני שלא היו אחרים שיעשו את החסד במקומו, ולכן הוא עסק בגמילות חסדים, ומן השמים היה כן, שנדמן לו חסד שאי אפשר לעשותו על ידי אחרים, וזכות זה חי עוד עשרים שנה נוספות, אבל רבה שעסק רק בתורה, זהו מפני שאצלו היו אחרים שעשו את החסד, ולא נדמנו לו חסדים שאי אפשר לעשותם על ידי אחרים, ואם כן אסור לו לעשות חסד, שזה ביטול תורה, ואם יבטל מלימודו לעשות חסד יהיה יותר גרוע, כי זה עוד חטא עם גיהנום, וזה גם לא יעזור לאריכות ימים.

המרחם ומוותר לאחרים זוכה לרחמי שמים

והנה יש עוד הנהגה של מידה כנגד מידה, שאפשר לזכות בדין על ידי ההנהגה שאדם מתנהג עם אחרים, שאם הוא נוהג עם הבריות בחסד וברחמים, גם בשמים נוהגים איתו כך, מידה כנגד מידה, ומפורש כן בהרבה מאמרי חז"ל (שבת קט"א, ב) כל המרחם על הבריות מרחמין עליו מן השמים, וכן (שם קכ"ב, ב) הדין את חברו לזכות דנים אותו לזכות, וכן (ר"ה י"ז, א) המעביר על מידותיו מעבירין לו על כל פשעיו.

ואם אדם מתנהג עם השני במידת הדין, שהשני חייב לו, והוא אינו מוותר, ולמרות שרואה שזה קשה לשני, הוא לא מרחם עליו, ויתכן שהוא צודק על פי דין, ואם יבואו לבית דין יגידו שהוא צודק, אבל זה מידת הדין, אם הוא מתנהג כך במידת הדין גם בשמים ידונו אותו במידת הדין מידה כנגד מידה, כי כמו שהוא מתנהג עם אחרים כך מגיע לו שינהגו איתו, וכיון שהוא לא מוותר לאחרים, גם לו לא יוותרו.

והפוך, מי שמוותר לאחרים, מן השמים מוותרים גם לו, כי הוא מתנהג במידת הרחמים, ולמרות שמגיע לו הוא מוותר לשני ומרחם עליו שלא יהיו לו קשיים, ומידה כנגד מידה גם הוא זוכה למידת הרחמים.

והנה בדרך הטבע 'מנהג העולם' שאם אחד סובל קשיים ממישהו, הוא כועס עליו ורוצה להחזיר לו קשיים אחרים, אבל צריך שיעשה חשבון, שהרי הקשיים הם מן השמים, ואם יש קשיים זה מגיע לו מן השמים, שהכל בידי שמים, ומן השמים נתנו לו את הקשיים, ומה היא מטרת הקשיים? כל דעביד רחמנא לטב עביד! כל מה שעושים מן השמים זה לטובת האדם, וגם הקשיים הם לטובתו, ומה הטובה שלו מזה? אי אפשר לדעת, ויכול להיות שזה לכפרת עוונות, כי יש לו חטאים וצריך כפרה עליהם, והקשיים בעולם הזה הם במקום גיהנום בעולם הבא, ולכן זה לטובתו.

ונמצא שהאדם שעשה לו קשיים, לא עשה לו רעה, אלא טובה, ואמנם הוא לא נתכוון לטובתו, אבל במציאות זה לטובתו, ואם כן מדוע הוא כועס עליו, הרי קיבל ממנו טובה, שזה מוריד מהגיהנום, ולטב עביד! והגיהנום הוא דוגמא של טובה שיכולה להיות, או שיש איזה טובה אחרת, כי כל הקשיים מן השמים הם לטובה, והאדם שעשה את הקשיים עשה לו טובה בזה, וצריך להודות לו על הטובה, ואף על פי שלא הייתה כוונתו לטובה, אבל הוא עשה טובה בלי כוונה, ולכן אין להקפיד עליו, ואין מקום לקפידא, ומי שמתנהג כך במידת הרחמים ואינו מקפיד, מידה כנגד מידה גם בשמים מתנהגים איתו במידת הרחמים.

וידוע שבקלם היה תלוי מודעה באלול להתחזק באהבת הבריות, שזה מהזכויות ליום הדין, הנהגה של אהבת הבריות, לתת הרגשה טובה לכל אחד ואחד, שכל מי שנמצא בסביבתו ירגיש הרגשה טובה, ולרחם עליו, והלכת בדרכיו, וזוהי מידה כנגד מידה זוכים בדין.

חיים מאושרים שהם זכות ליום הדין

והנה כבר דיברנו על הרבה זכויות שאפשר לזכות ליום הדין, תורה, ויראת שמים, והנהגה של מידות טובות, והלכת בדרכיו, עם אהבת הבריות ומעשי חסד, וכל אלו הם זכויות שאפשר לזכות בהם ליום הדין, לכן אשרינו, והלוואי שכל כלל ישראל, הקרובים והרחוקים, יעשו את כל הזכויות ליום הדין, ויעסקו בתורה, עם יראת שמים, ומעשי חסד, גמילות חסדים, ותפילה, וחיוק האמונה, לזכות ליום הדין.

והרי זה גם 'אשריד בעולם הזה', כמו שאמרו (אבות ו, ד) שאם בתורה אתה עמל אשריד בעולם הזה, עסק התורה נותן חיים מאושרים, בעולם הזה, ואין בעולם אושר יותר גדול מזה, עם פת במלח, ומים במשורה, ועל הארץ תישן, וחיי צער תחיה, עם כל הקשיים האלה, אם בתורה אתה עמל זה לא עוד קושי, אלא אשריד בעולם הזה! כך המציאות.

ודווקא עם פת במלח, במיעוט תענוג, שזה מהארבעים ושמונה דברים שהתורה נקנית בהם, מיעוט תענוג, שיש פת במלח אבל סוף סוף הוא אוכל ושבע וכבר אינו רעב, וכן מים במשורה הוא שותה כדי צרכו וכבר אינו צמא, ועל הארץ תישן אבל הוא ישן כדי צרכו וכבר אינו עייף, וחיי צער תחיה, אמנם נכון שיש צער, אבל בשעת עסק התורה שוכחים את כל הצער ואין שום צער, רק אשריד בעולם הזה.

זוהי המציאות, ואשרינו מה טוב חלקנו שאנחנו יכולים לחיות חיים מאושרים ולזכות עם החיים המאושרים האלה ליום הדין, בעזרת השם נזכה כולנו לכתיבה וחתימה טובה.

מעמד הנחת אבן הפינה לבנין ישיבת בית מתתיהו

יש גמרא (מגילה כז, א) מה זה בית גדול, בית שמגדלים בו תורה ותפילה, זה נקרא בית גדול. עכשיו הולכים לבנות פה בנין למקום שיהיה בו תורה ותפילה, זה נקרא בית גדול, בית גדול למקום קדוש, מקום שהיו בו מן החזון איש ומן הסטייפלר זכר צדיקים לברכה, המקום מקודש כבר הרבה שנים, ובמקום מקודש עושים בית קדוש, בית קדוש שעוסקים בו בתורה הקדושה, וימשיכו בעזרת השם לעסוק בתורה הקדושה, עם תפילה ועם לימוד המוסר, כל העניינים הרוחניים נותנים זכויות עצומות לציבור הזה.

ועתה אנו עומדים כבר בחודש אלול, וחשוב מאד שיהיו זכויות, מה שיותר זכויות, ובישיבות מוסיפים עוד רבע שעה ללימוד המוסר לפני מנחה, כך יש נוהגים, כי צריך יותר יראת שמים, להוסיף יראת שמים, ובנפש החיים (ש"א פ"ג בהג"ה) מביא מהזהיר שתורה בלי יראה לא פרחא לעילא, תורה בלי יראה זה לא בשלמות וצריך גם יראת שמים, ויראת שמים זה כפשוטו לזכור שיש גן עדן ויש גיהנום, וגם בעולם הזה יש שכר ועונש, זה יראת שמים.

ועכשיו בונים פה בית גדול על מקום שנתקדש, כבר מהרבה שנים הקדושה קיימת פה וזה בית מקודש, וממשיכים המשך הקדושה על ידי שמוסיפים עוד בנין של בית גדול, שמגדלים בו תורה ותפילה. בעזרת השם יהיה סייעתא דשמיא לכל אחד ואחד מן הציבור, וגם לרבנים ראשי הישיבה, המשפיעים, שמשפיעים תורה ויראת שמים ומידות טובות, יהיה סייעתא דשמיא שיהיה הצלחה בכל העניינים הרוחניים וגם הגשמיים לצורך הרוחניים, ובעזרת השם נזכה לבשורות טובות בקרוב ולכתיבה וחתימה טובה.

מוקדש לזכות מגו בת מרי מרים
לרפואה שלמה בתושח"י

לעילוי נשמת מרת יוטא רייזל ע"ה
בת ר' שלמה זלמן בנימין הי"ד
נלב"ע י' אלול תשס"ג - תנצב"ה

לעילוי נשמת הר"ר בנימין וייס ז"ל
ב"ר ברוך שלום ז"ל
נלב"ע י' אלול תשע"ג - תנצב"ה

מנחת דבר על התורה פרשת כי תצא

מרבינו מרן גאון ישראל רבי דוב לנדו שליט"א

ולא יראה בך ערות דבר וגו' (כ"ג ט"ו)

מהכא ילפינן דאסור לקות קריאת שמע ולדבר דברי קדושה כנגד ערוה, ודרשינן ערות דבר מלשון דיבור.

ויש לעיין במי שנאנס לעמוד ערום והגיע סוף זמן קריאת שמע אם שרי לו לקרות ק"ש כשהוא ערום קודם שיעבור זמנה דליתי עשה דקריאת שמע ולידחי לא תעשה דלא יראה בך ערות דבר, ואין לומר דלא אמרינן בכה"ג עשה דוחה לא תעשה כיון דהלאו הוא בעשה גופא, וכמש"כ הרעק"א בתוספתיו פ"ג דפסחים משנה ז' יעו"ש, דהכא הלאו הוא לאו כללי בכל דברי קדושה שאסור לאומרם כנגד ערוה ואינו רק לאו בקריאת שמע, וא"כ שפיר איכא למידן בי' עשה דוחה לא תעשה ויקרא קריאת שמע כשהוא ערום.

ומיהו כיון דפלוגתא היא מה הוא חיוב קריאת שמע מדאורייתא (אם רק פסוק ראשון או כל פרשה ראשונה או ב' פרשיות) וכן לברכהמ"ז לכאור' בעי לברוכי בנוסח הקצר ביותר, א"כ א"א לדידן מחמת ספק לקראותה כשהוא ערום דהא יותר מן החיוב בתורת ודאי אסור לקרות דשוב ליכא דחית עשה ללאו.

וכן יש לומר גבי דרשא דאיתא בירושלמי תרומות (עי' בב"י או"ח סי' צ"ט) דשיכור לא יקרא קריאת שמע משום ולא יראה בך ערות דבר דדרשינן מיני' ערות דיבור [ויל"ע אי הוי דרשא גמורה מדאורייתא], ומתבאר שם דגם אם לא יוכל לקרות אח"כ ק"ש אפ"ה לא יקרא, ולהנ"ל יל"ע מ"ט לא אמרינן בזה עדל"ת כיון דהלאו הוא כללי [בדאורייתא] ולא נתיחד למצות ק"ש וכנ"ל. [ובגוונא דפושע יל"ע תוס' עירובין ק' א' וברשב"א ושאר קמאי שם].

ונפ"מ נמי בכל זה לגבי ברכת המזון כשהוא ערום או שיכור ואם לא יקרא כך בעודו שיכור או ערום יעבור שיעור עיכול ושוב לא יוכל לברך.

לא תסגיר עבד אל אדוניו (כ"ג ט"ז)

עבד שברח מרבו לארץ ישראל אסור להשיבו ולהסגירו אל אדוניו, ואדון שהלך עם עבדו לארץ ישראל וקדם העבד ונכנס קודם לארץ ישראל לכ' לא יזכה בעצמו. - עי' מי שיש לו עבד בארץ ישראל כגון קנהו מאדון שם או ירשהו דלכ' ליכא בדין לא תסגיר.

כי תבא בכרם רעך ואכלת ענבים כנפשך שבעך ואל כליך לא תתן (כ"ג כ"ה)

עי' בגדר הלאו דואל כליך לא תתן, דלכאו' אינו אלא לאו מחודש על מקרה מיוחד זה דגזל, ואין כאן שם ותואר איסור מיוחד, אלא רק אזהרה נוספת על גזל באופן מיוחד זה מלבד האיסור גזל הכללי דאית בי'. ועי' חינוך מ' תקע"ז [ועי"ש מנ"ח]. ועי' סנהדרין נ"ז א' גזל מעליא הוא, ויל"ע שם בסוגי', וכעת ל"ע. וע"ע כ"מ פ"ט מהל' מלכים ה"ט ד"ה ומ"ש רבינו [ויעו"ש לשון רמב"ם] וכל זה צ"ב.

ביומו תתן שכרו (כ"ד ט"ו)

לכאו' לא שייך לפטור אשה מעשה דביומו תתן שכרו משום מצות עשה שהזמן גרמא [לשיטת התוס' (קידושין כ"ט א' ד"ה אמר) דכותי' במילה חשיב מצות עשה שהזמן גרמא, הכא לא שייך, וצ"ת בחינוך].

ואם תמצא לומר דאשה פטורה, יל"ע מלאו דלא תבוא עליו השמש מאי, לאו אעשה קאי ופטורה, [וכסברת קמאי קידושין ל"ד לענין מצות מעקה דהלאו שבו קאי אעשה], או דלמא דהלאו בפני עצמו הוא וחייבת בו.

ועי' בזה גם לענין פטור דעוסק במצוה (אם תמצא לומר דשייך במצות ביומו), לענין לפטור מלאו דלא תבוא עליו השמש, דתליא בהנ"ל אי קאי הלאו על העשה או שהוא לאו בפני עצמו.

שותפין ששכרו פועל, יל"ע מהו שיעבור על חלק חברו, ולכאו' תליא אם משום ערבות אם משום חיובא, וכנידון הנודע.

ביומו תתן שכרו ולא תבוא עליו השמש כי עני הוא ואליו הוא נשא את נפשו (כ"ד ט"ו)

לכ' לאו דבל תלין בחיוב ממון תליא, והנה באהבת חסד פ"י ס"ד כ' דאפטרופוס ששכר פועלים עובר בבל תלין דכאומר שכרכם עלי, ולכ' מסתמא אינו חייב מנכסיו אלא החיוב חל על הבעלים והוא אינו אלא ממונה לעסוק בנכסים ולשאת ולתת בהם, וא"כ מאי בל תלין שייך, ואולי חל עליו חיוב להמציא מנכסי בעלים לפועל ואהא גופא (דהו"ל חיוב ממון, ועי') חל לאו דבל תלין. וצ"ת.

שכר פועל עכו"ם ונתגייר בו ביום, יל"ע עם עובר עליו, וכן עכו"ם ששכר ונתגייר בו ביום מהו.

לאו דלא תבוא עליו השמש תלי' לכ' ביום ממש, וכל' קרא דביומו וכו', וצל"ע בסוגי' דברכות ב', וכ"מ מד' האהב"ח, ולפי"ז בביה"ש צריך להקדים ולתת מיד (אם לא נתן קודם) ובאהב"ח פ"ט ס"א כ' יראה לפרוע קודם צה"כ, ולא הזהיר להקדים, [מיהו איכא בהא ס"ס, דכ' הגרע"א כה"ג במק"א, ספק כבר לילה וכבר עבר ספק עדיין יום עד צה"כ], ויל"ע בשכיר יום דזמנו כל הלילה וסוף עבודתו בצה"כ, ומשמע בסוף ממש, ולכ' הו"ל רק ספק שכיר יום ואליבא דשמואל גובה כל היום [ויש פוסקים כמותו], ובברייתא אמרינן דשכיר יום גובה כל הלילה ועלי' קאי קרא דלא תלין ובנמ"י שם בשם תוהרא"ש הוכיח מכאן דעובד עד הלילה, ולכ' אי עובד עד צה"כ הא הו"ל שכיר שעות דלילה וק' לשמואל, ואפשר דדינו לעבד עד לילה דדאורייתא, וא"כ מספק יפטר לעבוד אחר השקיעה, ויל"ע בזה בגדרי ספק ממון.

לא תבא אל ביתו לעבד עבדו (כ"ד י')

כתב החזו"א [ב"ק כ"א ס"ק ד'], וז"ל, ואפשר דלענין כפי' אין רשות ליקח כליו שזה גזל והכפי' אפשר לקיים בגבי', ומיהו רשות ליקח כליו ע"מ לגבות מהן בסוף וכדי שלא יבריחם שזה בכלל גבי'. עכ"ל.

ומבואר דאסור למשכן רק אם יש בזה קנין משכון או גביית חוב ולא זולת זה, דרק אם יש בנטילת המשכון זכות ממונית שרי, דממילא חשיב נוטל שלו או דבר שזכותו להחזיק בו מדיני ממונות, אבל לכפות החייב לשלם ע"י נטילת ממונו אסור דלא הותר גזל לשם כפי'.

ומיהו מחזיק בחפץ של חבירו ואינו חפץ להחזירו שרי ליטול ממון ממנו שהרי כל זמן שאינו מחזיר החפץ הו"ל גזלן וחייב מלבד בהחזרת החפץ גם משום דמי הגזילה, שהרי אם יאבד יהא חייב דמים, והשתא נמי איכא עליה האי חיובא, ועל כן שרי ליטול ממנו ממון מדין משכון או גביית חוב.

אכן במחזיק בשטרות או בעבדים וקרקעות דליכא חיוב גזילה לא שייך (אי נימא דלא חשיב כה"ג מזיק, וכ' בזה במק"א), ואסור אף לב"ד לתפוס חפץ כנגד מה שמחזיק, דחשיב גזל. ולא הותר לגזול ממונו של הגזלן כדי שיחזיר הגזל שבידו.

ולא תבא עליו השמש (כ"ד ט"ו)

לאו דלא תבוא עליו השמש תלי' לכ' ביום ממש, וכל' קרא דביומו וכו', וצל"ע בסוגי' דברכות ב', וכ"מ מד' האהב"ח, ולפי"ז בביה"ש צריך להקדים ולתת מיד (אם לא נתן קודם) ובאהב"ח פ"ט ס"א כ' יראה לפרוע קודם צה"כ, ולא הזהיר להקדים, [מיהו איכא בהא ס"ס, דכ' הגרע"א כה"ג במק"א, ספק כבר לילה וכבר עבר ספק עדיין יום עד צאת הכוכבים].

ויל"ע בשכיר יום דזמנו כל הלילה וסוף עבודתו בצאת הכוכבים, ומשמע בסוף ממש, ולכ' הו"ל רק ספק שכיר יום ואליבא דשמואל גובה כל היום [ויש פוסקים כמותו], ובברייתא אמרינן דשכיר יום גובה כל הלילה ועלי' קאי קרא דלא תלין ובנמ"י שם בשם תוהרא"ש הוכיח מכאן דעובד עד הלילה, ולכ' אי עובד עד צאת הכוכבים הא הו"ל שכיר שעות דלילה וק' לשמואל, ואפשר דדינו לעבד עד לילה דדאורייתא, וא"כ מספק יפטר לעבוד אחר השקיעה, ויל"ע בזה בגדרי ספק ממון.

הלכות והנהגות

ממזן פוסק הדור

רבי משה שטרנבוך שליט"א

פרשת כי תצא תשפ"ב | גליון טו

נושא בהלכה בפרשה האם רצוי לבנות המעקה בעצמו

(מתוך גליונות ספר "ויגד משה" על התורה הנמצא בשלבי עריכה ע"י הגאון רבי שלום מאיר ולך שליט"א)

בלי התורה. ובזכרוננו שברוקח מבואר באמת שאין מברכין, ואינו תחת ידי כאן. אבל רוב הפוסקים הסכימו לברך, וכן כתוב ב"מעשה רב" להגר"א וב"פאת השולחן".

מיהו למעשה דעתי שאינו צריך לשנות ולבקש שגוי לא יבנה מקום שצריך מעקה, כיון שלא חל עדיין המצוה, ועיקרה אז רק הכשר שנפטר בכך. ולהכשר הלוא גם העכו"ם ראוי ונפטרים על ידו, ואינו ראוי לברך אז. אבל אם נכנס לגור ומצא המעקה שאינו כשיעור וצריך תיקון ראוי לחפש יהודי או הוא יקבע מכוש האחרון ומברך "על מצות מעקה" כדעת רוב הפוסקים.

מיהו נראה שאינו צריך להדר לקיים המצות עשה. שרק בציצית שמביא לכל המצוות או תפילין כל היום שהם אות ראוי מדינא להדר, אבל כאן ההידור לקיימה הוא מדת חסידות בעלמא, שמדינא אם מצא הדירה בגג עם מעקה כדן פטור ואינו צריך יותר.

ובעיקר דברי החתם סופר (אורח חיים סימן נ"ב) שמברכים במעקה לפני מכוש אחרון ממש שסותם, הדברים לא ברורים אצלי הצורך, דאף שהמצוה נתקיימה רק במכוש אחרון הלוא בכל מה שבונה מקיים מצות עשה וראוי לברך עלה. וכן משמע ב"שדה חמד" שם שמברך לפני ההתחלה, דליהוי עובר לעשייתו.

ונסתפקתי שלכאורה אסור להסיח דעתו עד גמר בניית המעקה. ולא דמי לבדיקת חמץ שאם מסיח דעתו בדיבור באמצע הבדיקה דאינו חוזר ומברך. דשם התחיל כבר במצות הבדיקה, שבדק חלק מהבית ולכן בדיעבד חל הברכה על הכל. אבל כאן יש סברה לומר דכל זמן שהמקום עדיין פרוץ לא קיים עוד מצוה כלל. ואין

להקשות מהפסק באמצע התקיעות דמיושב דאינו הפסק כדאיתא בשולחן ערוך (סימן תקצ"ב ס"ג) אף שאולי עדיין לא קיים המצוה כלל. דהתם על כל פנים התחיל את המצוה.

ומיהו תמוה, שלפי דברינו מהרגע שבירך והתחיל בעשיית המעקה יהא אסור מדינא לדבר שלא מענין המעקה אף שנמשך בנייתו כמה שעות, כיון שלא קיים עדיין המצוה. ואולי מהאי טעמא לחתם סופר מברך רק סמוך לסוף, שאז עדיין לא הושלמה המצוה ושייך עוד הברכה ומאז שפיר לא מסיח דעתו עד הגמר.

(תשובות והנהגות ח"ב, סוף סימן תשכה)

ועשית מעקה לגגך (דברים כב, ח)

ב"מחנה אפרים" (הלכות שלוחין סימן י"א) דעתו שיוצאין המצוה דמעקה אם בנאו פועל עכו"ם, שפועל אף אם הוא עכו"ם, ידו כיד בעל הבית ומקיים המצוה ומברך עליו, אבל אם הוא שלוחו בעלמא ואינו פועל לא יברך, עיין שם. וכן הסכים בספר "אמרי בינה" (דיני פסח סימן ט"ו). אבל רבו החולקין דסבירא להו שאינו מקיים המצוה בעכו"ם כלל, עיין "מנחת חינוך" (מצוה תקמ"ו) ובמהרי"ט אלגאזי (פ"ד דבכורות אות נ') וב"תורת חסד" מהגאון מלובלין (אורח חיים סימן מ"ה) דסבירא להו דלא מהני בעכו"ם לקיים המצות עשה.

ועכשיו יהודי ירא שמים שואל אולי ימנע מפועלים נכרים לעשות המעקה כדי שיזכה לקיים המצות עשה ולברך עליה.

ולעניות דעתי נראה דבשעה שבונים הגג עם המעקה הבית עדיין אינו ראוי לדירה, וכל שכן כשעדיין לא דרים שמה, ממילא אין חיוב מעקה, שאז אינו אלא הכשר מצוה, ולכן מועיל לכולי עלמא על ידי עכו"ם. והמצות עשה חלה כשראוי לדירה ודרים שמה ואין מעקה, אז חלה המצוה עליו לעשות מעקה בגגו ואז באמת צריך להדר לבנות עלידי ישראל. אבל נראה שמספיק מכוש אחרון בשעה שסותם את הפירצה האחרונה שלא יפול הנופל ממנו, שבזה גומר ומקיימין המצוה ואז ראוי לברך, וכמבואר בשו"ת חתם סופר (אורח חיים סימן נ"ב).

והאמת אגיד שאני נבון אם אפשר לברך ברכת מעקה כשבונים המעקה והדירה עדיין לא נגמרה כלל, דהוה כעין מזוזה בחו"ל לפני שלושים יום דפטור שנסתפקו גדולי הפוסקים אם לברך. ואף שבזה נהגו

לברך היינו מפני שזמן דשלושים יום ממילא קאתי וראוי עכשיו לקבוע ולברך כיון שראוי לאחר שלושים, אבל כאן מחוסר מעשה הבניין, ומנלן שיברך כשאינו אלא הכשר לפוטרו ממצותו.

ועיקר הדין לברך על עשיית מעקה וכמבואר ברמב"ם (פרק י"א דברכות) חידוש הוא. שבקדמונים מבואר טעם שאין מברכים על צדקה כיבוד אב קבורת מת השבת העבוט וכדומה, שמברכין רק על מצוות כמו תפילין ציצית שופר לולב וכדומה, שאילולא קידשנו הקדוש ברוך הוא במצוותיו לא היינו מקיימין. אבל מצוות שכליות שגם בלי התורה היה ראוי לקיים כמו הנ"ל כיבוד אב צדקה וקבורה וכו' אינו ראוי לברך עליהם ברכה. ואם כן מעקה נמי סברא הוא וראוי לקיים

מלשכת הגזית

נשאל רבינו מהנהלת הגניזה הכללית בארץ הקודש, אודות דף שכתוב בו שם ה' בשינוי אות אחת, כגון שכתוב בו אלוקים, אם צריך לגונזו או שמותר להשליכו לאשפה.

והשיב רבינו שמעיקר הדין מותר להשליכו לאשפה, דמאחר שכל כוונתו בשינוי האות זהו משום שרוצה בדוקא שלא להזכיר שמו ית', א"כ אינו נחשב כאחד מהכינויים המיוחדים להקב"ה, שהרי אדרבה כל מה שכותב כן זהו רק משום שרוצה לשנות ולא להזכיר שמו ולכן לא נחשב לשמו ית'.

אמנם כל זה רק כאשר רוב הדף עוסק בדברי חול והבליע בתוכה שם אלוקים, אבל אם כתב דף בפני עצמו עם תיבת אלוקים, או שכתב כן בתחילת הדף בשורה בפני עצמה באותיות גדולות וניכרות, אין ראוי לעשות כן, שכיון שתיבת אלוקים מתכוונים בו לשם המיוחד (ורק מחליפים הק' בה' כדי שלא לומר השם להדיא), ע"כ כשניכר טובא שמשליך לאשפה תיבה שהכוונה להקב"ה והיא דומה ממש (שיש בה רק חילוף אות אחת) לאחד משמותיו המיוחדים של הקב"ה, זהו פחיתות כבוד לשמותיו של הקב"ה וכדאי להימנע מלעשותו.

הדרכות והנהגות

שנאמר ע"י מרן רבינו שליט"א לבני הישיבה הק' - ולרמ"ם ומחנכים

תשובות שונות שנמסרו לשאלות מחנכים

שאלה: אבא שמבייש את בנו ומכלימו האם הבן צריך לשתוק?

תשובה: יש מצוות כיבוד אב ואם לשתוק, זה ניסיון משמים, ובגמ' מבואר על גוי שהכלימו אביו והוא שתק וזכה לשכר רב.

שאלה: בחור צעיר שמאוד רוצה להוסיף בלימודו ולהשתתף במסגרת סדר לימוד בשעות הערב אחרי הסדרים בישיבה, אך אביו אינו רוצה לכתחילה בגלל עלות הכספי. שואל הבחור אם מותר לו ללחוץ על אביו כי יש לדבר הזה תועלת ללימוד תורה, או שלא ללחוץ מפני כיבוד אב.

תשובה: ילחץ שזהו טובת אביו.

שאלה: בחור צעיר שואל, אביו רוצה שאתפלל בשבת ויו"ט ביחד עמו בבית המדרש בו הוא מתפלל, אך אני מרגיש שאתפלל יותר טוב בבית מדרש אחר, האם אני חייב לציית לאבי או להתפלל בביהמ"ד בו אתפלל יותר טוב.

תשובה: יתפלל במקום יותר טוב, אבל יסביר לאביו.

שאלה: בחור בן 14 שואל שכאשר נמצא בבית בפרט בימים שאין בהם סדרי ישיבה, מתקוטט הרבה עם אחיו ואחיותיו, וכמה שמנסה להפסיק הדבר מאוד קשה, ובפרט לאחרונה כאשר נמצאים בבית רוב היום, האם יש עצה לזה?

תשובה: ללמוד מוסר בגנות המחלוקת.

שאלה: איך צריך להסביר לילדים שיש בורא לעולם, האם בצורה פשוטה או בדרך של הוכחות ופילוסופיה?

תשובה: באמונה פשוטה. החסיד יעב"ץ כבר הביא שהרבה מאלו שאמונתם היתה בנויה רק על הוכחות פילוסופיות לא עמדו בניסיון והמירו דתם בשעת הגזירה בספרד, ודווקא היהודים הפשוטים מסרו נפשם. וכן איתא בשם הבעש"ט שלאחר שהגיע לגדלותו אמר שרצונו להגיע לאמונה פשוטה ממש כיהודי פשוט.

שאלה: בחור שלומד אך מרבה לשכוח את לימודו, מבקש עצה לזכור טוב יותר את לימודו.

תשובה: תפילה לאלוקים וחזרה. וכן לשמור על קדושת הברית והעיניים, ולשמור על הפה מלשון הרע וניבול פה, דכל שישנו בשמירה ישנו בזכירה (שבועות דף כ' ע"ב).

שאלה: בחור מיד אחרי הבר מצוה שואל, כהכנה לתפילה מה עדיף ללמוד ספרי מוסר או גמרא.

תשובה: מעט ספרי מוסר.

שאלה: אם יש איזה נקודה בחינוך שצריך חיזוק או לעשות דגש

תשובה: צריך לחזק כיבוד אב שהוא יסוד החינוך, שכאשר הבן מכבד את אביו ואמו, הרי הוא מתבטל אליהם ומקבל את דבריהם, ובזה תלוי כל המשך קיום דת ישראל.

שאלה: מדוע בדור שלנו שיש כ"כ ריבוי של הרבצת תורה, לא רואים שצומחים גדולים כמו שצמחו בדורות הקודמים

תשובה: כי חסר יראת שמים ופחד ה' ופחד החטא כפי שהיה בדורות הקודמים. הם היו מלאים ביראת שמים ופחד מחטא ולכן גדלו כ"כ בתורה.

עובדות והנהגות

מעשה רב - הנהגות מרן שליט"א

מאוד שאינני פוגע, אבל אולי חשבתם בכל זאת אם אין זה ביטול תורה, השיב לו רבינו שליט"א, "ומה אתה לומד עכשיו", השיב לו גמ' ביבמות בפרק האשה רבה, ואמר לו רבינו, אתה לומד סוגיה שאיננה נוגעת כלל למעשה, אבל אני לומד "תורת חיים" - דעת תורתנו הקדושה היא להסתכל על הקורה אתנו למעשה ממש, ואין לך תורה למעשה כמוהו.

פעם אמר רבינו, "כשיבוא משיח כולם יחטפו על מה שלא ימחו על כבוד שמים, אינני יודע אולי גם אני יחטוף, אבל אני משקיע כוחות בדבר אחד, שאני יהיה האחרון בתור..."

וכמה פעמים כששאלוהו אם הוא מתכוון על תנועה פלונית או אלמונית בדבריו שדיבר בשיחתו השבועית, השיב שכבר אמר החתם סופר "אני מתכוון על מי שחושב שהדברים אמורים כלפיו ומרגיש שייכות לזה, אך מי שמרגיש שאין הדברים נוגעים לו, אליו לא דיברתי".

ומרגלא בפומיה בכל מערכות ישראל, דהנה המן נבהל מאוד ממרדכי שלא השתחוה לו, אע"פ שכולם כרעו לו, ורק בטלן אחד לא השתחוה, אבל מהאמת כולם מפחדים, ומרדכי שהיה איש אמת וייצג את האמת, הבהיל את המן לראות את האמת בפניו, וגם כי כן הוא בכל הזעקות שאנו משמיעים נגד אלו שסרו מדרך התורה, שגם אם לא יסתכלו עלינו אלא כבטלנים, אבל בתוך ליבם הם יודעים את האמת, וכאשר אנו זועקים את האמת, זה מפריע להם, והוסיף עוד, וכי אתם חושבים שעלינו לפחד מהם, והרי הם מפחדים מאתנו הרבה יותר ממה שאנו מפחדים מהם.

וכן רגיל רבינו לומר, "קבוע לא בטיל", מי שקבוע בדעתו ואינו נע ונד עולה ויורד, הוא לא מתבטל על ידי דעת המון העם.

ופעם נתבקש מרבני הקהילות בארה"ב לכתוב מכתב משותף להתריע בעניין מסוים, והשיב שאע"פ שאין נראה לו שמכתב בעניין יועיל עפ"י הטבע, מ"מ מוכרחים לפעול משהו בעניין, דאין חובתנו להצליח אלא לנסות ולפעול, ואפילו אם לא יועיל לבסוף, עכ"פ צריך לעשות השתדלות, והוסיף וצייר הדבר באומרו: "עוד מעט יבוא יום הדין, ישאלו אותי מה פעלתי בזה, וצריך אני שיהיה איזה מענה בפי, לומר שלפחות השתדלתי בזה, אבל אם לא אעשה השתדלות מה אענה ליום הדין".

בשבוע שעבר הובאו כאן כמה וכמה עובדות ומעשה רב אודות ניהול מלחמת ה' ברמה, והבאנו מה שהתבטא הגר"י סרנא זצ"ל בחכמתו באומרו בהאי לישנא "כל זמן שר' משה חי, הפקר לא יהיה, ישמעו קול מחאה! ואכן מפליא לראות ולעשות, איך גם ממרום גילו גברו ידיו של מרן שליט"א במלחמת ה' נגד כל פירצה, להשמיע דעת תורה צרופה ללא פחד וללא חת, ומרגלא בפומיה מה שהיה אומר רבו הגר"מ שניידער זצ"ל "מהשמים מסתכלים אם יש קול מחאה, ולבסוף מוצאים יהודי אחד שם בפניה שעומד וצועק ועי"ז ממתיקים הדינים, ואמר רבינו דהוא רואה בנפשו חיוב גדול להשמיע קול מחאה להשבית חרון אף ה', כי כששומעים בשמים קול מחאה ממתיקים הדינים.

ובדברים להלן נביא עוד מעט מזעיר מהנהגות ואמרות מרן שליט"א בעניינים אלו:

עובדא הוי פעם אחת בשעה שדיבר רבינו על המצב הקשה וכי אין רואים מספיק התעוררות לתשובה ולתפילה, העיר אחד הנוכחים מיוצאי חו"ל שאולי הדבר יעורר קטרוג בשמים - ומדוע לא ידבר רבינו סגוריה כמה המצב טוב וכו'.

השיב רבינו דאדרבה, בזה גופא שהוא מעורר את הציבור שאינם מתעוררים לתשובה, הרי הוא מבטל את הדינים, וע"ד מה שאמרו חז"ל "כל מקום שיש דין למטה אין דין למעלה", והביא על זה דברי רבו הגה"צ רבי משה שניידער זצ"ל שהיה אומר בשעת פירצה, "בשמים שואלים אם יש משהו שמוחה על פירצות הדור, אמנם כשרואים שיש איזה זקן בלונדון [הלא הוא הרב שניידער] שמוחה, בזה מתמתקים כל הדינים.

והביא עוד על זה דברי הגר"ז סורוצקין זצ"ל שהכהן גדול היה לובש בגדי זהב בחוץ אע"פ שמעורר קטרוג, כיון שבפני עם ישראל צריך להוכיחם, ורק כשעמד בקודש הקדשים לבדו נזהר שלא לקטרג ולבש בגדי לבן, וזהו לימוד לדין שחובת הרבנים למחות על הפירצות, ולא לחשוש שמעורר קטרוג, ודווקא בשעה שעומדים בתפילה לפני קונם, אז הוא הזמן לעורר סגוריה.

וסיפר רבינו עובדא דהוי בהיותו בחור בישיבה שהיה רגיל להשמיע לפעמים לכמה בחורים את ההשקפה ודעת התורה בענייני הזמן, וידידו הגה"צ רבי משה שלאס זצ"ל קרא לו לצד, ואמר לו "לאחר בקשת המחילה, אני מקוה

מערכי תורה

כי תצא

משיעורי מרן הגאון רבי חיים פיינשטיין שליט"א ראש ישיבת עטרת שלמה

'לא תוכל להתעלם'

בדין השבת אבידה כתוב (כ"ב, א' ג') 'לא תראה את שור אחיך וגו' והתעלמת מהם השב תשיבם לאחיו. וכן תעשה לכל אבדת אחיך וגו' לא תוכל להתעלם'. צריך ביאור מה שכפל הכתוב שתי פעמים, האיסור דלא תוכל להתעלם, דבתחילה כתוב 'לא תראה', והתעלמות מהם, והיינו דעובר בלאו, ואח"כ חוזר ואומר הכתוב, 'לא תוכל להתעלם'.

והנה בגמ' בבבא מציעא דף כ"ו ע"א איתא, אמר רבא, נטלה לפני יאוש על מנת לגזולה, דעובר משום לא תוכל להתעלם, ומבואר דגם מי שמגביה מציאה, אם נטלה על מנת לגזולה עובר בלא תוכל להתעלם, ומבואר, דמלבד האיסור להתעלם שמעלים עיניו ונמנע מליטול אבידה כשרואה אותה, עוד יש איסור גם במי שנוטל האבידה, אלא שנוטלה ע"מ לגזולה, שגם הוא עובר באיסור דלא תוכל להתעלם.

וזהו ביאור כפילות הכתוב, דבתחילה מייירי מאופן שמתעלם לגמרי ואינו נוטל האבידה כלל, וע"ז כתוב לא תראה את שור אחיך או את שיו נדחים והתעלמת מהם, שזהו אזהרה למתעלם שמעלים עיניו ואינו נוטל כלל, ומה שכתוב אח"כ 'וכן תעשה לכל אבדת אחיך אשר תאבד ממנו ומצאתה לא תוכל להתעלם', הנה איתא בבבא מציעא דף כ"ז אמר רבנאי, ומצאתה, דאתא לידיה משמע, ומבואר דפסוק זה מייירי מאופן שכבר באת האבידה לידו, והיינו שנטלה, ובא הכתוב להזהיר 'לא תוכל להתעלם', דגם כשנוטלה, היא נוטלה על מנת להשיבה, ולא על מנת לגזולה.

'ואמר אבי הנערה את בתי נתתי לאיש הזה'

בדין מוציא שם רע כתוב (כ"ב, ט"ז) 'ואמר אבי הנערה אל הזקנים את בתי נתתי לאיש הזה וגו'. הנה בתחילת הפרשה כתוב דאביה ואמה לוקחים אותה אל זקני העיר, ופורשין השמלה, וכאן באמירת הטענות, הזכיר הכתוב רק את האב שהוא מרצה הדברים לפני בית דין. וכתב רש"י, מלמד, שאין רשות לאשה, לדבר בפני האיש. ועיין ברמב"ן מש"כ בזה.

ויש לומר עוד, דהנה בגמ' בכתובות דף כ"ב ילפינן מהך קרא ד'את בתי נתתי לאיש', דהאב נאמן לאסור את בתו, והנה דין נאמנות זה, יש רק לאב ולא לאם, וא"כ יש לומר, דלכן אמר הכתוב כאן, דהאב הוא שאומר 'את בתי נתתי לאיש', דבאמת רק להאב הוא שיש את הנאמנות לומר כן.

מוציא שם רע

בדין מוציא שם רע כתוב (כ"ב, י"ט) 'כי הוציא שם רע על בתולת ישראל'. והנה הרי באמת לא הוכחשו על עצם העדות ולא נתברר שהמעשה אינו אמת, רק הוזמו והוכח שהם עדי שקר, ולמה חשיב שהוציאו שם רע, שזה שייך רק במי שהעיד עדות שגוף המעשה שקר. אכן באמת בפסחים דף ק"ג איתא דהרואה דבר ערוה בחבירו והוא מעיד בו יחידי שם רע בעלמא הוא דמוציא עליו, הרי מבואר דכל מי שאינו נאמן על המעשה ומעיד בו חשיב בכלל מוציא שם רע. וצריך לומר דהוא משום דאית ליה חזקת כשרות, ולפי זה יש לומר דזהו ססיים הכתוב כי הוציא שם רע על בתולת ישראל, ר"ל דכיון דיש לה חזקת בתולה, והם אינם נאמנים לאפוקה מחזקתה ממילא הם בכלל מוציא שם רע.

'ככל אשר יורו אתכם הכהנים הלויים כאשר צויתים'

בדין ראית נגעים על ידי כהן כתוב (כ"ד, ח') (השומר בנגע הצרעת וגו', ככל אשר יורו אתכם הכהנים הלויים כאשר צויתים תשמרו לעשות. צריך ביאור מה הכוונה שהכהנים יורו אותם 'כאשר צויתים'. ועיין ברמב"ן מש"כ בזה.

ויש לומר, דהנה בפרשת תזריע (י"ג, ל"ז) כתוב 'טהור הוא וטהרו הכהן', וכתב שם ברש"י, הא טמא שטהרו הכהן, לא טהור. והיינו דאע"פ דהטומאה והטהרה תלויים באמירת הכהן, טמא וטהור, מ"מ באמירתו טהור, אינו יכול לטהר נגע שדינו שהוא טמא. [דוגמת מה שמצינו בקידוש החודש, דמועיל קידוש ב"ד, אפילו שוגגין]. ויש לומר דזהו ביאור כונת הכתוב שהכהנים הלויים יורו אתכם על הנגעים, כאשר צויתים, דרק בכה"ג שהוראתם היא כאשר צויתים, הוא דמועילא אמירתם.

נישואין - כתיבת השם וכתיבת ס"ת

בתוס' בריש גיטין כתבו דנוהגין לכתוב גט ב"ב שורות והטעם הוא שזהו כשיעור י"ב שיטין המפסיקין בארבעה חומשי ספר תורה. ובפשטות ענין הפסק דחומשין לשיעור דגט, הוא רק דמהפסק דארבעה חומשין ילפינן ד"ב שורות הוא שיעור הפסק.

ויש להוסיף בזה על פי דברי הגמ' סוטה דף י"ז ע"א דאיש ואשה זכו שכינה ביניהן, וכתב רש"י, דחלק את שמו ביניהן, יו"ד באיש וה"א באשה, נמצא דבנישואין ע"י חיבור האיש והאשה נכתב שמו של הקב"ה, והנישואין הם כתיבת שם ה', והנה התורה כולה היא שמותיו של הקב"ה, ושמותיו של הקב"ה זהו עצמה של תורה, וכמו שכתוב על התורה 'כי שם ה' אקרא', ובגמ' בברכות יליף מזה שזהו מקור הדין של ברכות התורה,

הרי מבואר דתלמוד תורה הוא קריאת שמותיו של הקב"ה, וא"כ הרי נמצא דהנישואין של איש ואשה שהוא כתיבת שם ה' הרי זה ככתיבת תורה, דשניהם הם שמותיו של הקב"ה, וממילא נמצא דגירושין שהוא הפסק הנישואין הרי הוא הפסק של תורה, ולפי זה יש לבאר דלכן שיעור הפסק של גירושין נלמד משיעור הפסק של תורה דארבעה חומשין, דשניהם הפסק של תורה הם, ועל כן שיעור ההפסק בשניהם שוה. ונראה לבאר בזה עוד, דהנה פנימיות ענין האשה הוא כנגד התורה, וכמו שמבואר בחז"ל שכל פרק אשת חיל הוא כנגד התורה ורומז לתורה, ואם כן פנימיות ענין הנישואין הוא חיבור של תורה והיינו דקידושי אשה הוא חיבור לתורה, מעתה הפרדת הנישואין הוא כמו הפסק ופירוד של תורה, והוא עשיית הפסק בין שתי ספרי תורה, ועל כן שייך ששיעור הפסק של חומשין שהוא שיעור הפסק של ספרי תורה, הוא שיעור ההפסק של גירושין.

בית חלוץ הנעל

הנה דין חליצה הוא שהיבמה חולצת הנעל מעל רגלו של היבם. ויש לבאר הענין בחליצת הנעל על פי המבואר ברוח חיים ריש מסכת אבות ובנפש החיים (שער א' פ"ה) דעיקר מדור הנשמה היא בשורשה העליון, ורק מקצתה משתלשל לגוף האדם, והגוף אינו מלבוש אלא לקצה התחתון, ועל כן נקרא הגוף נעל לנשמה, כי כמו שהנעל אינו מלבוש רק לקצה התחתון של הגוף, כן הגוף הוא אינו מלבוש רק לקצה התחתון של הנשמה, [ורק בחינת עקביים מהשורש נכנס לתוך גוף האדם, ורק בחינת עקב הוא דיש בגוף האדם]. ובזה ביאר הכתוב של נעליך מעל רגליך, שעניינו הוא שישיל מעצמו הגוף.

והנה הרי ענין היבום להקים לאחיו שם, הוא להעמיד גוף בעבור נשמת אחיו כמבואר בזוה"ק, ונמצא דכשאינו מייבם, אינו מעמיד גוף שהוא בחינת נעל בשביל נשמת אחיו, וכנגד זה שלא רצה ליתן לאחיו נעל, חולצים ממנו נעלו.

והנה כתוב 'ונקרא שמו בישראל בית חלוץ הנעל', ובגמ' ביבמות דף ק"ו ע"ב איתא שמצוה על כל העומדים שם לומר חלוץ הנעל. ולפי דברינו הוא מבואר היטב דענין חליצת הנעל הוא מורה על מהות עצם הענין שלא רצה להקים לאחיו שם בישראל.

'ואשר שכר עליך את בלעם'

באיסור קהל דעמון ומואב כתוב (כ"ג, ד') 'לא יבא עמוני ומואבי וגו'. על דבר אשר לא קדמו אתכם בלחם ובמים וגו', ואשר שכר עליך את בלעם בן בעור וגו' לקללך. הנה יש לדקדק בלשון הכתוב דפתח בלשון רבים, אשר לא קדמו אתכם בלחם ובמים, וסיים בלשון יחיד וכתב, ואשר שכר עליך את בלעם בן בעור, וצריך ביאור מאי שנא דבטעם הראשון כתוב בלשון רבים, ובטעם של השכירות דבלעם, נקט לשון יחיד.

ונראה לומר בזה, דהנה לפי המבואר בדברי רש"י שבלק היה מנסיכי מדין, א"כ אינו מזרע מואב ואינו מואבי כלל, אלא מדייני, ומדייני מותר בקהל, וא"כ נמצא דבלק אינו בכלל האיסור דלא יבא עמוני ומואבי. וצ"ע דהרי בגמ' בסנהדרין דף ק"ה ע"ב מבואר דרות הייתה מזרעו של בלק, דאמרינן שם שבשכר ארבעים ושנים קרבנות שהקריב בלק זכה ויצאה ממנו רות, ואע"פ כן מבואר דרות הותרה בקהל רק משום הדין דעמוני ולא עמונית מואבי ולא מואבית, הרי מבואר להדיא דגם בלק זרעו, הם בכלל איסור של עמוני ומואבי, והרי הם אינם ממשפחות מואב אלא מנסיכי מדין.

ונראה דבהך קרא נתחדש איסור מחודש על בלק, שאע"פ שאינו מזרע מואב, מ"מ יהא בכלל האיסור של עמוני ומואבי, דלגבי איסור זה של לבא בקהל, יהא בכלל מואב, כיון שאיסור זה תלוי הוא במה ששכר את בלעם, ועל כן בלק שהיה עם מואב בשכירות בלעם, בכלל מואב הוא לגבי איסור זה, וזהו דין מחודש שיהא נכלל בכלל מואב לגבי איסור זה.

מעתה יש לומר דלכן שינה הכתוב וכתב 'אשר שכר' בלשון יחיד, דכונת הכתוב בזה הוא לבלק, דאע"פ דהוא אינו בכלל מואב, ולכן מצד הטעם דלא קדמו אתכם, אינו נאסר, דזהו איסור על האומה בכללה, והוא אינו בכלל האומה, וע"ז הוסיף הכתוב, דמ"מ יש עוד איסור מחמת שכירות בלעם, וזה שייך גם בבלק, ולכן נכלל הוא בכלל מואב לגבי איסור זה.

ותלית אותו על עץ

בעת שנסתלק הרמ"ק בעל 'תומר דבורה' זיע"א לבית עולמו ספד לו האר"י ז"ל, בהספדו קרא את המקרא 'וכי יהיה באיש חטא משפט מות וגו' ותלית אותו על עץ', וביאר האר"י ז"ל דחטא הוא לשון חסרון, ופירש הכתוב אם יהיה באיש חסרון מיתה, ואין לנו שום סיבה לתלות בו עוון, ותלית אותו על עץ, היינו שיתלו מיתתו בחטא עץ הדעת, וכאותם שאמרו חז"ל שמתו בעטיו של נחש הדעת. [ויש לדעת שהספר הקדוש 'תומר דבורה' אשר בידינו הוא חלק אחד מחיבור הנקרא 'ויבאו אלימה', שהוא כולל שבעים תמרים כלשון הכתוב 'ויבאו אלימה ושם שבעים תמרים', ואחד מאותם שבעים תמרים נקרא תומר דבורה, והוא אשר בידנו].

ועל דרך זה יש לפרש טעם ענין זה שתולין אותו על העץ, דבא לרמוז על עץ הדעת, כי כל ענין החטאים הוא מחמת חטא עץ הדעת, שהחטא גרם תערובת של טוב ורע, ומזה נסתלבב ענין החטא לדורות עולם, דאף דענין הבחירה בין טוב לרע היה גם קודם החטא, מ"מ היה זה באופן ובחינה אחרת כמבואר בנפש החיים (שער א' פ"ו), שקודם החטא הטוב והרע היו שתי דברים נפרדים, ויצר הרע היה מחוץ לאדם, אבל אחר החטא נתערבו טוב ורע, והיצר הוא בתוך האדם עצמו, ע"ש בארוכה. וגם כל ענין המיתה הוא בא מחמת חטא עץ הדעת. ולכן תולין אותו על עץ, שזהו רמז שמחמת חטא העץ, הוא דנסתלבב שחטא ויש מיתה בעולם.

ובדעת זקנים בפר' בראשית הביא מדרש שהקב"ה אמר לאדם הראשון שראוי היה לתלותו על העץ, וביאור הדבר דהחוטא ראוי להיות שייך לשורש החטא, וכיון דהעץ הוא שורש החטא, על כן ראוי לתלותו עליו. והוא כמו שביארנו דהתליה על העץ הוא משום דהעץ הוא שורש החטאים והמיתה.

לנצל כל רגע עד תום

ולמה ארבעים יום?

הביא מרן שה"ת רבי חיים קנייבסקי זצ"ל את חז"ל במדרש רבה (סוף כי תשא) שמשו רבינו אמר ארבעים יום וארבעים לילה לחם לא אכלתי ומים לא שתיתי, למה הוא לא אכל?... וגם אם נאמר שלא היה לו לחם, אבל עדיין יש מן שהוא אוכל רוחני של מלאכי השרת?... הביא זאת הגר"ק בשביל להחדיר בבית איך מגיעים לחשקת התורה ולמתיקות התורה - משל למה הדבר דומה? לאדם שעשה טובה גדולה למלך, ונתן לו המלך רשות ליכנס לחדר אוצרותיו לכמה שעות וליטול משם כל אשר לבו חפץ... ואמר לו יש לך חדר סמוך, ששם יש לך סעודת מלכים שלא תהיה רעב, וכן מיטה מפוארת - אם תרצה לישון, וגם תוכל לאסוף כמובן...

נכנס הזוכה המאושר והתחיל לאסוף, עד שפתאום הרגיש רעב ורצה לאכול, אך דחק בעצמו, וכי שוטה אני?... כל רגע שאני הולך לאכול - אני מאבד הון רב! כל הזמן אני צובר רכוש רב ערך! וכך המשיך ואסף, עד שנהיה עייף. אך דחק בעצמו, שלא יפסיד את הזמן לאסוף. ומשמחתו, שהוא צבר כ"כ הרבה, הוא לא אכל ולא ישן.

וזה אמר משה רבינו ע"ה, לחם לא אכלתי - לא כי לא היה לי מה לאכול... אלא לא רציתי להפסיד. היה לי זמן מוגבל של ארבעים יום, רגע לא יותר. כל רגע שאני מבזבז על דברים אחרים - זה על חשבון התורה שאני יכול להשיג.

נשאלת השאלה: היו ג' פעמים ארבעים יום. היו ארבעים יום ראשונים - בהם קיבל משה רבינו את הלוחות. וזה היה לאחר מתן תורה.

לאחמ"כ שחטאו בעגל, עלה משה לעוד ארבעים יום שבה משה להתחנן לקב"ה שישלח ויתן את הלוחות מחדש. וזה היה מ"ח תמוז עד כ"ט אב, וארבעים יום האחרונים - בהם קיבלו את הלוחות השניות, שזה מחודש אלול עד יום הכיפורים, שאז הקב"ה גם נתרצה לסלוח העגל, (עיין ברש"י פי עקב ט, יח).

והנה מש"כ במדרש שמשו רבינו ניצל כל רגע והיה חבל לו להפסיד - מתאים לארבעים יום הראשונים, ולאחרונים, את מתן תורה - חבל להפסיד!... בין הלוחות הראשונות, ובין הלוחות השניות. אך מה זה נוגע לארבעים יום האמצעיים?...

כל בר דעת מבין... נתנו לי ארבעים יום להתפלל, צריך כח תפילה של ארבעים יום! אם אני מפספס באמצע - הפסדתי!

בחז"ל כתוב שמשו רבינו התפלל תקט"ו תפלות בשביל ליכנס לארץ, כמנין ואתחנין. אמר לו הקב"ה, "אל תוסף דבר אלי עוד בדבר הזה". אם הוא היה מתפלל עוד תפילה אחת - הוא היה נענה.

יש מידה וכמות לכל דבר כמה צריך. בשביל להתפלל על עם ישראל - היה צריך ארבעים יום מדויקים! והוא לא יכל לבזבז אפילו רגע א'! בשביל שהוא לא יפסיד את זה.

ואלו הארבעים יום שיש לנו היום, מ"ח אלול ועד יום כיפור.

ההפסד הגדול באיחור התשובה

ובשביל להסביר את מהות הארבעים יום, אומר מרן רה"י זיע"א, דבר נורא:

ישנו מדרש בפרשת "וזהאת הברכה" (פי"א אות י') אמר רבי יוחנן, עשר מיתות כתובין עליו על משה, ואלו הן: כי יקרבו ימיו למות, ומות בהר, כי אנוכי מת וכו', מלמד שעד עשרה פעמים נגזר עליו שלא

המעבר מבין הזמנים לאלול

המשגיח רבי משה אהרן ברוורמן זצ"ל, היה רגיל כל תחילת אלול להביא בשיחתו את הפסוק בשיר השירים (ח, ה), "מי זאת עולה מן המדבר מתרפקת על דודה".

רק כעת סיימו עם בין הזמנים שהוא כמו מדבר, מדבר יהודה, וכל המדברות בעולם שטיילו בהם... עולה מן המדבר - ומתרפקת על דודה! אני לדודי ודודי לי! מעבר חד ומייד... איזה קרש קפיצה ישר מבין הזמנים להיות מתרפקת על דודה...

ולמעשה, צריך כוחות! כחות גוף וכוחות הנפש, מי שניצל את בין הזמנים באמת לצורך מנוחה ולחזור עם כוחות - אדרבה ואדרבה! מתרפקת על דודה... הכל פתוח!

וזה לא ש"במקרה לא הסתדר זמן אחר"... המשגיח רבי יחזקאל לוינשטיין זצ"ל סיפר, שביום לפני ר"ח אלול, עוד לפני ראש חודש, הוא כבר היה כ"כ עייף ומאומץ מן העבודה... א"כ צריך כוחות הגוף וכוחות הנפש, ומי שניצל את הזמן הזה - אדרבה!

ומאיך אנחנו רואים - שמידת הדין מתנוחה. כנראה שלא כולם הבינו בדיוק איך צריך להתנהג בבין הזמנים... וכשאינן כח של תורה - שילמו על זה מחיר יקר. בבני עליה גדולים...

הדרך לרוחניות באה בעמל ויגיעה

ונראה קצת לגופו של דבר:

אנחנו היום נמצאים בתחילת אלול. הרבי מסלונים מביא בשם אחד מהאדמו"רים הקדומים על הפסוק בתהילים (ז, י), "יגמור נא רע רשעים" - נ"א בגימטריא חמישים ואחד. יש חמישים ואחד יום מתחילת ר"ח אלול ועד הושענא רבה, יגמור נ"א - רשעים! אנשים שחושבים בלבם - יגמור נ"א, שהימים האלו כבר יגמרו... אין לי כח לזה... רשעים!!!

אנחנו אוהבים את אלול! מתרפקת על דודה... זה לא סתם אני לדודי ודודי לי, אלא מ - ת - ר - פ - ק - ת... זה ביטוי מיוחד של געגועים... אך יש לפעמים הרגשה, נו... הן עוד היום גדול, לא עת האסף המקנה... נתעורר קצת לפני סליחות...

אז נראה דבר מאד מעניין: ראשית, אנו רגילים להזכיר את מה שאמר המשגיח רבי מאיר חדש זצ"ל, שהביא, למה תוקעים בשופר, יש כמה טעמים, וא' הטעמים הוא שבא' אלול משה רבינו עלה למרום, ותקעו בשופר "אל תחטאו בעגל", אמנם שם זה היה רק בא' אלול, ואנחנו ממשיכים עם זה כל האלול.

והסביר רבי מאיר חדש, מה זה אל תחטאו בעגל... שהרי לכאורה ייפלא, איך בכל זאת בני אדם מגיעים ממתן תורה, ראש הפסגה, לכזו ירידה, כזה דרדור עמוק של חטא העגל?... וימירו את כבודם בתבנית שור אוכל עשב (תהלים קו, כ) - - - הייתכן!...

אמר רבי מאיר - כאשר מחפשים דברים קלים ותחליפים זולים, מחפשים עבודה קלה - מגיעים אפילו לעגל... אדם מתפתה מאד בקלות....

אני זוכר, שהלכתי פעם עם סבתי ע"ה לד"ר קוק. [הוא היה רופא גדול מאד] הוא אמר לה, "את לא כל כך עשירה לקנות דברים זולים"... דברים זולים מיד נשברים ומתקלקלים - וצריך להחליף אותם...

בשביל להגיע לרוחניות, צריך עבודה. צריך עמל וצריך יגיעה.

יכנס לארץ ישראל. ועדיין לא נחתם גזר דין הקשה עד שגלה עליו בית דין הגדול וכו'.

אמר לו גזירה היא מלפני שלא תעבור, שנאמר, "כי לא תעבור את הירדן הזה". ודבר זה היה קל בעיניו של משה, שיוכל לבטל אותו. שאמר, קל וחומר. ישראל חטאו חטאות גדולות כמה פעמים, (ולא סתם... עבודה זרה, מרגלים ועוד) וכיון שבקשתי עליהם רחמים - מיד קבל ממני. אני, שלא חטאתי מנעורי - לא כל שכן שאם אתפלל על עצמי שיקבל ממני! וכיון שראה הקב"ה שקל הדבר בעיניו של משה ואינו עומד בתפילה, מיד קפץ עליו ונשבע בשמו הגדול שלא יכנס לארץ ישראל! זה חלק ראשון. מביא מרן ראש הישיבה בשם הג"ר אהרן קוטלר זצ"ל, הבה ונראה מה הפסדנו: בסך הכל משה רבינו רצה להתפלל. אך הוא לא הזדרז... הוא ידע שיקבלו את התפילות שלו. ואז נחתם גזר הדין.

אומר ר' אהרן - נורא נוראות: הרי עשר פעמים נגזר עליו, והוא עדיין יכל לבטל! איפה היתה נקודת הנפילה? שהוא אמר בלבו, מה בוער הרגע?... הרי בסוף אני אתפלל, והקב"ה יקבל ממני! אך הוא הפסיד את הכל.

מוסיף מרן ראש הישיבה: אם נתבונן נראה, הרי עשר פעמים הקב"ה לא חתם את גזר הדין. ולמה?... כי הקב"ה לא חפץ בגזירה הזו. הוא רצה שמשה רבינו כן יכנס לארץ ישראל!!! אז למה הוא אמר לו שלא? כי הוא רצה שמשה יתפלל. פשוט.

משה רבינו - היה קל הדבר בעיניו. וצריך להבין, שמשה רבינו הגיע לפסגת השיאים במדריגתו, עד שיכל להגן על כל כלל ישראל. והביא הרה"י את הגר"א בשיר השירים, שאם משה רבינו היה נכנס לארץ - לא היה נחרב הבית, ולא היו גלויות, ומשיח היה מגיע מיד.

הכל הכל הכל - למה ???... כי הוא סמך על עצמו, היה קל הדבר בעיניו, מסתמא עוד יקבלו ממני... ולבסוף הוא הפסיד את הכל.

תפילתו של משה רבינו ע"ה

ואומר הרה"י, משה רבינו לא בכה רק על כך שהוא לא ייכנס לארץ. הוא בכה על זה שהוא כבר לא יגיע לדרגה הגבוהה, היתה לו אפשרות להכניס את כל עם ישראל לארץ בלי גלויות, עם ביאת משיח ובנין בית המקדש... את הדרגה הזאת הוא כבר הפסיד...

ולכן אומר הרה"י, כתוב במדרש שם בהמשך "וכיון שראה משה רבינו שנחתם עליו גזר דין, גזר עליו תענית ועג עוגה קטנה ועמד בתוכה, ואמר אינני זז מכאן עד שתבטל אותה גזירה.

באותה שעה מה עשה משה? לבש שק, ונתעטף שק, ונתפלש באפר, ועמד בתפילה ובתחנונים לפני הקב"ה עד שנזדעזעו שמים וארץ וסדרי בראשית! ואמרו, שמא הגיע צביונו של הקב"ה לחדש את עולמו?... שמא הגיע זמן העולם הבא... יצאה בת קול ואמרה להם, לא הגיע צביונו של הקדוש ברוך הוא לחדש את עולמו. מה עשה הקב"ה באותה שעה? נורא...

הכריז בכל שער ושער של רקיע ורקיע בכל בית דין ובית דין, שלא יקבלו תפילתו של משה, ולא יעלו אותה לפניו, מפני שנכתב עליו גזר דין.

ויש פה המשך נורא: שהיתה תפילתו מעין שם המפורש, דומה לחרב שקורע וחותר. נעלו כל שערי רקיע כשגבר קול התפילה, וביקשו להעלות את הרקיע מפני קול תפילתו. עד כדי כך...!

לא מצאנו את הדברים האלו כשמשה רבינו התפלל בחטא העגל. למה, כי הוא לא היה צריך להגיע לזה.

אבל משה רבינו, רצה להגיע לדרגה שהוא יכל להגיע, הוא הפסיד את השיא של הדרגה שהוא יכל להגיע. בשביל זה הוא הפך את העולם! אך היה מאוחר מידי...

וזאת משום שהיה הדבר קל בעיניו. בסוף יהיה טוב...

ובואו חשבון וכי כולנו חושבים אחרת? !!! בסך הכל אני בן תורה, לא בטלן... אני מתפלל טוב, נמצא בסדרים... ודאי, אני אעשה גם תשובה, אבל מה בוער הרגע?... ניכנס קצת יותר עמוק ל'אלול' ולאט לאט נתחמם... ואז מפסידים את הכל!

משה רבינו אומר - קבלתם ארבעים יום במדויק. זו האפשרות להצליח, לא נוגעים בארבעים יום האלו...

כעת הזמן להשתנות ולהתפך!

ואנו תמיד אוהבים לספר כל שנה מחדש, מה אפשר להשיג כשמנצלים את הארבעים יום ולאיוזה דרגה אפשר להגיע, ושלא נצטרך אח"כ לבכות תמרורים את מה אבדנו, הייתי פעם בישיבת "דבר שמואל" של הרב גריינימן, בכפר גנים.

יש שם גם בעלי תשובה, הם לומדים חזק מאד, והם בני עלייה גדולים. אחרי שדברתי שם, אמר לי הרב גריינימן, אתה רואה את הבחור הזה?... והראה לי על בחור מסויים. הוא הגיע משאול תחתית, אך היום הוא לומד שלש, ארבע, חמש ושש שעות ברציפות, עם ניגון מתוק, בהתמדה גדולה, לא זז מהמקום!

הוא נהנה מהלימוד, ויודע היטב ב"ה... והיה בחור שקינא בו. (גם אני מקנא בו...!)

הוא בא אלי ואמר לו, תגיד לי, איך אתה עושה את זה?... אמר לו, מה הבעיה, תעשה את זה גם אתה...!

אמר לו, על מה אתה מדבר... כשאני לומד חצי שעה, אני כבר מקיים "בכל לבבך", אך לאחר שעה - זה כבר "בכל נפשך"... אחרי זה - כבר אי"א יותר... אך אצלך שעה זה בקושי ההתחלה... שלש, ארבע, חמש... ולפעמים גם שש, איך אתה מסוגל...!

אמר לו הבחור המתמיד, לא הבנת אותי... אני הייתי בדיוק כמוד! אך פעם אחת שמעתי בדרשה שאמרו, שבארבעים יום האלו מראש חודש ועד יום כיפור - זה זמן שאפשר להתהפך ולהשתנות! לא רק להשתפר אלא להיות בריה חדשה כפשוטו.

הג"ר חיים פרידלנדר מביא בשם הרמח"ל, שכל שנה מחליפים גלגל שעליו מסתובב העולם, ומה שהיה בשנה שעברה - כלל לא נוגע לשנה הזו. זה גלגל חדש... כמו להבדיל, אדם שהיה לו ברכב גלגל מלא פנצ'רים, והחליף גלגל, וכי כעת הוא יחשוש שאולי שוב פעם זה יקרה?...! זה לא קשור למה שהיה קודם. כך כל שנה זה גלגל חדש! אם אתה עובד חזק בארבעים יום האלו, אתה יכול להשתנות למרי, ולהתהפך!

אמרת לעצמי - מה אכפת לי לנסות, נכון אני אצטרך לעבוד חזק ולהשקיע... אם הצלחתי - מצויין, וגם אם לא, סוף סוף למדתי ארבעים יום, והרווחתי!

ממשיך הבחור ומספר: במשך ארבעים יום - לא הפסקתי לרגע! השקעתי עצמי בלימוד בהתמדה, ובנוסף בכיתי, עשיתי תשובה, התחננתי והתפללתי שיהיה לי חשק ללמוד, ושתהיה לי אהבה לתורה, הייתי בדיוק כמוד, לא יכלתי לשבת על המקום... ושאני אהיה דבוק בלימוד - פשוט הפכתי את העולם מרוב תפילות! ומיד לאחר תקיעת שופר בתפילת נעילה - שאז העבדים חוזרים חזרה ביובל - גם אני חזרתי... נהייתי בן אדם אחר!

השנה - תעשה את זה גם אתה!

וזה באמת כך...!

כל שנה אני שומע מבחורים שהם עשו כך. כמובן הם לא כ"כ השקיעו כמוהו אך הם גם לא קבלו כמוהו... אבל קבלו!

לפני כחמש שנים הייתי בישיבה של הרב קפלן ברמות. "נתיב הדעת". זה היה קרוב לתשעה באב. בא אלי בחור - שאני לא מכיר ולא יודע מיהו, ואמר לי, המשגיח - אני רוצה להגיד לך משהו... הרב סיפר את זה בתחילת השנה - קניתי! ואני לא חושב שהבחור ההוא השקיע יותר ממני... אין לך מושג כמה השקעתי! יום רודף יום, שבוע רודף שבוע, וחיכיתי לתקיעת שופר של יום כיפור - כמו מלאך הגואל... היתה תקיעת שופר, ו- - - שום דבר לא קרה... נשארתי אותו הדבר... חשבתי אולי עד הושענא רבה... אך לא. אולי נס חנוכה, אולי נס פורים - - - אך לא. אולי בפסח - - - והישועה לא באה. אם לא הייתי מתבייש רציתי להגיד לרב, לא צריך להיות תמים ולקנות כל סיפור... כל דבר לקחת בערבון מוגבל... סומכים עליך, ואח"כ מתאכזבים... אבל התביישתי.

אבל טוב שלא באתי...

הגיע חג שבועות, ולא עשיתי ולא היה שום סיבה או שום דבר מיוחד!

ופתאום - - - ההתהפכתי ונהייתי לאדם אחר! אני כל כך אוהב כעת ללמוד... יש לי כל כך חשק ללמוד... אני כל כך נהנה מהלימוד, מבין את הלימוד... אני לא אותו בן אדם!!! אין לי שום דבר לתלות בו, אלא רק בזכות האלול שהיה. רק שלא היו לי את הזכויות כמו ההוא, ודחו אותי עד שבועות. אך לבסוף קבלתי...! זה הכל נכון... הסיפורים נכונים... אדרבה, שעוד אנשים יתחזקו! סיים הבחור בהתרגשות. **ארבעים יום... ארבעים יום... חבל על כל יום שייך לאיבוד. זה אוצרות של ארבעים יום!**

אבל מרן הראש ישיבה, מוסיף עוד חלק, שרק הוא יכל להגיד... הרי משה רבינו היה עניו מכל האדם אשר על פני האדמה, ולא קם בישראל כמשה עוד! אך באינו שהיא נקודה הוא סמך על עצמו. בכל אופן אני משה רבינו... וכמבואר שם במדרש, 'שלא חטאתי מנעורי - לא כ"ש שאם אתפלל על עצמי שיקבל ממני', והפסיד את הכל. אדם צריך להרגיש - לא מגיע לי שום דבר... אני בא כעני שואל על פתח... כל שנה שהיא רשה בתחילתה מתעשרת בסופה! כדלים וכרשים דפקו דלתך. ואז בן אדם יכול לזכות.

שווה להגיע ראשון!

הגאון רבי איצ'לה בכוכבי אור, מביא את הגמרא בר"ה (טז, א) כל בני העולם עוברים לפניו כבני מרון, (ובדף יח, א) מאי כבני מרון? יש שלש דוגמאות:

הכא תרגימו - **כבני אמרנא**. דהיינו כבשים שסופרים אותם לעשר, ויוצאין זה אחר זה בפתח קטן שאין יכולים לצאת כאחד.

ריש לקיש אמר - **כמעלות בית מרון** - הדרך קצר ואין שנים יכולין לילך זה בצד זה, שהעמק עמוק משני צידי הדרך. (כל הקודם לבא, הולך קודם...)

רב יהודה אמר שמואל, **כחיילות בית דוד**, דהיינו כבני חיילות של מלך, ומרון - לשון מרות ואדנות, וכך היו מונין אותם יוצאים זה אחר זה בצאתם למלחמה.

ולמה צריך כ"כ הרבה דוגמאות?...

אומר רבי איצ'לה, בעצם, מה זה משנה מי נכנס קודם?...

אלא כתוב בגמ' בר"ה (ח, ב, טז, א) א"ר חסדא, מלך וציבור - מלך נכנס תחילה לדין. ולמה, מקמי דליפוש חרון אף, וברש"י - בשביל עוונות הציבור.

דהיינו, מלכותא דרקינא ענין מלכותא דארעא. כאשר בשמים רואים כ"כ הרבה עווונות ציבור, נהיה יותר ויותר חרון אף. ומי שמגיע יותר מוקדם לפני שמתרבה החרון אף, יש לו יותר סיכויים לזכות בדין.

ומי יבא קודם?... כל באי עולם עוברים לפניו כבני מרון. יש שלשה דוגמאות.

ומסביר ר' איצ'לה, יש את הצדיקים, שמגיע להם להיות ראשונים, מקמיה דליפוש חרון אף. לא פחות ממלך, מאן מלכי - רבנן... ובזכות מעשיהם הטובים.

ויש את מי שהקב"ה רוצה לחון אותו. כמש"כ - 'וחנותי את אשר אחון, ורחמתי את אשר ארחם'.

ויש את מי שמגיע קודם. כמו שבתור לבנק - כל הקודם בתור - נכנס קודם. ולהבדיל, בתור אצל גדולי ישראל... מי שבא קודם - נכנס קודם! כך גם בדין. מי שבא קודם - זוכה.

אומר רבי איצ'לה: אלו הם השלש דוגמאות:

א. הכבשים שנכנסים לדיר להתעשר, מי נכנס קודם? הכבשה היותר חזקה, דוחפת את כולם ונכנסת. אלו הם הצדיקים שהם יותר זכאים ונכנסים תחילה.

ב. כחיילות של בית דוד, מי קודם?... המפקד קובע! הקב"ה בדין - וחנותי את אשר אחון, ורחמתי את אשר ארחם. אלו האנשים שזוכים לחנינה מהקב"ה.

ג. כמעלות בית מרון. יש דבר שכל אחד יכול... תבוא ראשון!

וכמו במעלות בית מרון, שמי שמגיע הראשון לגשר - עובר קודם! תבוא קודם! תבוא כבר בראש חודש אלול, אם תבוא אז - מגיע לך להיכנס קודם.

וכל כך אפשר להפסיד אם לא מנצלים!...

וזה ארבעים יום מדויקים, כמו שאומר משה רבינו. לא כדאי לבזבז זמן על אוכל ושתיה, כלום! זה ארבעים יום שאפשר להשיג עד כדי להשתנות ולהתהפך!

ומפעם לפעם אנחנו מביאים את דברי הרב "בן איש חי" (שנה ראשונה פ"ר וישלח אות א') **"שביליות של חודש אלול ועשרת ימי תשובה אם האדם פוחד משיעור שש שעות בשינה (לעסק התורה), נכון לבו בטוח שלא יחסר כלום בזה מבריות גופו"**.

בדור שלנו צריכים זהירות יתירה לעשות כאלו דברים מבלי להתייץ עם אחד מהרבנים אם זה לפי יכלתו, לבסוף אפשר לשלם אחרי זה מחיר יקר למשך כל השנה... מה שצריך צריך, אבל לא להרבות - בודאי אפשר לחסות על דבריו... מה שצריך ותו לא.

אהבת 'דודי'

כעת נדע:

"אני לדודי ודודי לי". ישנם הרבה תארים לקב"ה. מהו התואר דוד?... פעם היה אבא שהיה מאד מקפיד בבית, היה תקיף עם אשתו וילדיו. הוא היה פעם אצל מרן הגר"י קרליץ זצ"ל, ואמר לו רבי ניסים, תהיה כמו דוד... דוד יותר מחלק ממתקים... הוא פחות מקפיד. תהיה דוד טוב.

יש לנו דוגמאות לדוד, גם באני לדודי, וגם בדודי לי.

הביא הגר"י פינק [הרב דבעלזא] בפרשה הקודמת (יג, ב-ד) קראנו על נביא השקר; "ונתן אליך אות או מופת, ובא האות והמופת אשר דבר אליך לאמר נלכה אחרי אלהים אחרים אשר לא ידעתם ונעבדם, לא תשמע אל דברי הנביא ההוא או אל חולם החלום ההוא, כי מנסה ה' אלקיכם אתכם לדעת הישכם אוהבים את ה' אלקיכם בכל לבבכם ובכל נפשכם".

אלתבהל... נכון, נביא השקר אומר לך לעבוד ע"ז, ונותן לך אות או מופת וזה מתקיים, אך זה נסיון שה' מנסה אותך אם אתה הולך אחריו או לא. וקשה, מה זה נוגע לאהבת ה'?... מספיק שיש לו יראת שמים והוא כבר לא יתפתה. הרי זה אי מהשלש עבירות שיהרג ואל יעבור! וכי זה מעיד על אהבת ה'?... זה מעיד על יראת ה'!!!

והביא בשם החת"ם סופר:

ונתאר לעצמנו דוגמא, שאבא שלי יגיד לי לא אכפת לי בכלל שתכה אותי או תבייש אותי... לכן נתחיל לעשות כך?... הרי מה שאנחנו לא עושים זה לא בגלל הקפידא שלו, אלא אנחנו לא רוצים... אנחנו אוהבים אותו וחפצים בכבודו וביקורו!!! [כמובן, מלבד שזה אסור מהתורה].

אומר החת"ם סופר: נביא שקר בא, ונותן לך אות או מופת. מה זה אומר?... נראה שמהשמים מסכימים איתו. אתה יודע מה? נראה לך שהקב"ה מסכים איתו! מי שיש לו רק יראת שמים, אז אם הקב"ה מסכים - אין מה לפחד...

אך ה' אלוהיכם מנסה אתכם לדעת הישכם אוהבים את ה'...!!!

רבונו של עולם, אני לא עובד עבודה זרה כי אני אוהב אותך!!! לא כי אני מפחד ממך, אני אוהב אותך, ולא רוצה להחליף אותך באף דבר בעולם!!!

וזהו אני לדודי. אני אוהב אותך. ולכן גם דברים שמעיקר הדין מותר, ולא חייבים ליזהר בזה, בעשרת ימי תשובה נזהרים יותר! כמו פת עכ"ם.

אלול זה זמן שחבוקה ודבוקה בך! להתקשר לקב"ה. זה זמן מסוגל לזה, להידבק לקב"ה, בתשובה, בתפילה, ובתורה. זו המטרה של אלול, להתקשר לקב"ה. וכל דבר מקרב אותנו לזה.

אהבת 'דודי' לי'

ומהו 'דודי לי'!...

אמר הגאון רבי יעקב רוזנטל (מחפיה) זצ"ל, (הביא זאת בשמו מוריני הג"ר איתמר גרבוז), אומרים בתפילה בימים נוראים - "אנו רעייך ואתה דודנו". כל אחד יודע שאם אנחנו רעייך - אז אתה בעלינו! לרעייה יש בעל! איך נכנס פה דוד!...

אומר הג"ר יעקב רוזנטל, כתוב למה תיקנו לכתוב זמן בגיטין, שמא יחפה על בת אחותו. מדובר פה בבעל שאשתו בגדה בו, בדרכי הבעל

מקנא לה, והיא נאסרת עליו! זו בושה גדולה והיא חייבת מיתה. אך אם הוא נשא את בת אחותו, חוץ ממה שהוא בעלה הוא גם דוד - אע"פ שהיא אשתו, והיא מעלה בו מעל, אך סוף סוף היא בת אחותו... שמה יחפה על בת אחותו. הוא לא רוצה שהיא תמות... הוא לא חפץ בבזיונות האלו, אז הוא לא כותב זמן בגט ואח"כ הוא יטען טענות שקר, שהיא כבר היתה גרושה.

אנו רעייך, אבל ואתה דודינו. אתה מחפה עלינו...

אני לדודי ודודי לי - זה לא חיובים, אלא אנחנו אוהבים אותך! ואתה אוהב אותנו.

מִרְן שֶׁהִיִּת שׁוֹאֵל: אומרים בתפילה, "אבינו מלכנו חטאנו לפניך". הגמ' בקידושין (ו, א) מביאה את דעת רבי יהודה (ור"מ חולק שם), כתיב "בנים אתם לה' אלוהיכם", - בזמן שאתם נוהגים מנהג בנים אתם קרויים בנים, אין אתם נוהגים מנהג בנים אין אתם קרויים בנים.

אם כן, כשאומרים חטאנו לפניך - אז לא עשינו רצונו. א"כ אנחנו עבדים, אז מהו **אבינו** מלכנו?...

והביא ליישב שהיות ושבים אתה בתשובה, שוב מקרי בנים, והביא עוד שיש מי שהאיר ע"פ האבן עזרא (דברים לב, ו), דאף אם אנחנו לא בנים, הקדוש ברוך הוא נשאר אבא! אתם שומעים!... יחפה על בת אחותו!... אנחנו לא בנים אבל הוא - אבא!

והחודש הזה - כתוב בחיי אדם (כלל קלח) שאפשר הרבה הרבה הרבה להתקרב לקדוש ברוך הוא! ויש סייעתא דשמיא להצליח! הקדוש ברוך הוא שופך הרבה סייעתא דשמיא בשביל שיוכלו להתקרב אליו, הוא הרי רוצה שתזכה בידו! עיין שם בכל לשונו, כי דבריו כגחלי אש בוערים בלבבות.

הבא ליטהר מסייעין בידו!

ונסיים בדבר אחד:

עם מה נכנסים לאלול:

מִרְן רה"י רבי גרשון אדלשטיין שליט"א, דיבר בשיחה הראשונה שלו, איך נכנסים לעבודת האלול? קודם כל - הוא דיבר על בין אדם לחבירו. ונאריך בעז"ה בהזדמנות.

אח"כ הוא דיבר על "הבא ליטהר - מסייעין בידו". באלול צריך שיהיו מסייעין בידו. ואיך זוכים לכך?... על ידי הבא ליטהר! ומה נקרא בא ליטהר?... ע"י לימוד המוסר! למה אתה לומד מוסר? כי אתה רוצה להיות טהור, אתה רוצה להתעלות. א"כ זה הבא ליטהר מסייעין בידו.

אומר מִרְן רה"י שליט"א, מי שבא ליטהר ולומד מוסר - הוא זוכה לסייעתא דשמיא של אלול!

ודבר נורא מביא המשגיח ר' דב יפה בספרו "לעבדך באמת" (פרשת עקב עמוד ש"א).

בא לגרשייז אויערבראך אברך, שהוא גר ליד ישיבה, ומתפלל בישיבה, וכעת מציעים לו לעבור לגור ליד חמותו. היא אשה בודדת והיא מאד תשמח אם הם יעברו. אבל שמה - אין ישיבה. צריכים להסתדר עם מניינים אחרים... אמר לו רבי שלמה זלמן: חייך קודמין! אל תעבור! על תפילה בישיבה לא מוותרים!!!

קבלת 'עול' תורה - לשמוע לגדולים!

הג"ר משה פיינשטיין זצ"ל אומר, כתוב "והיה עקב תשמעון", אלו מצוות שאדם דש בעקביו. א"כ זה מצוות שכולם מזלזלין בהן. מהיכן נדע אם זה נכון או לא?... מה העצה לכך?... תשמעון! תשמעו למה שהרבנים אומרים! תשמעו לגדולי הדור! כולם זלזלו בלשון הרע. בא החפץ חיים והסביר לנו את חומר איסורו. מי ששומע לו - נזהר! ומציל עצמו מני שחת.

הגדולים מלמדים אותנו הרבה דברים שמזלזלים בהם, ואצל הגדולים - זה סוף העולם. ועלינו מוטלת החובה - תשמעון! דברנו כעת על תפילה בישיבה... כמה מִרְן הרב שך זצ"ל היה צועק ומזהיר על זה! כמה מִרְן הרה"י ר' גרשון מדבר על זה! תפילה בישיבה! מוסר!

ודבר שלישי ואחרון - פלאפונים. יש הוראה מרבתינו ראשי הישיבה, שאסור להחזיק פלאפון בישיבה. זה דבר שיש בו עֵקֶב גדול, ותשמעון קטן...

הרי ראינו שיש חרון אף. צריכים לשמוע למשהו גם אם לא מבינים. הג"ר לייב מאלין אומר מה זה קבלת עול תורה?... שאתה עושה גם מה שאתה לא מבין. אני נמצא תחת עול, יש בעל הבית שמצווה, ואני מחוייב לקיים, בין אם אני מבין ובין אם לא. השכל שלי לא מדבר פה...

לפני כעשור שנים, בא אלי אברך בן עלייה, הוא שאל שאלה: הוא מתמיד גדול, אשר לומד בכולל מהבוקר עד הלילה, והוא לא שב בצהריים לביתו. אשתו בקשה ממנו שיהיה לו פלאפון, ובסך הכל בצהריים הם ידרשו אחד בשלום השני, ישמעו שהכל בסדר - וזהו. רק את זה! ולא יצטרך לטרוח כל פעם להשיג אמצעי אחר.

לא כ"כ הבנתי מה השאלה, אך הוא בקש לשאול את מִרְן הראש ישיבה, והלכתי... אמר לי הראש ישיבה, אם זה לא יגרום בעיות בשלום בית - אז תגיד לו שלא יקח פלאפון! זה מתחיל עם "מה נשמע", ומי יודע איפה זה נגמר...

פלאפון זה אחד מאבות הטומאה! זה מוציא את הראש מהלימוד. יש בחורים שעושים חשבון, אדרבה... זה יעזור לי ללמוד, כך אני לא אצטרך להמתין בתור...

ליצר הרע יש הרבה דרכים לשכנע... תשמע מה שאומרים! תשמעון!!! כעת בחודש אלול זה הזמן. אתה רוצה לקבל עול תורה או לא?... אתה מוכן לשמוע מה שאומרים לך, או לא?... אם אתה "מבין" לבד - בסדר... לא קיבלת עול מלכות שמים.

אומר רבינו יונה, (שע"ת אות ו') כי אם אמור יאמר העבד לרבו - כל אשר תאמר אלי אעשה, וזלתי דבר אחד - כבר שבר עול אדוניו מעליו, ואת פושעים נמנה!!!

וחז"ל קראו לו מומר לדבר אחד. לשון מזעזעת...

כולנו, תחילת אלול, נעשה ונשמע, בקבלת עול תורה, לשמוע למה שאומרים לנו, ובסייעתא דשמיא כולנו נזכה לכתיבה וחתימה טובה! אמן.

לע"נ

מרת שרה יעקובוביץ ע"ה
בת הר"ר מנחם דוד ברוך הי"ד
נלב"ע יא' אלול תשע"ז
תנצב"ה

ברכת מזל טוב

לידידנו הרב שלמה הכהן זאבי שיחי'
אשר שוקד ועמל מידי שבוע בשבוע בכתיבת ועריכת השיחות
לרגל הולדת הבת בשעטו"מ
יה"ר שיזכו לגדלה לחופה ולמעשים טובים אכ"י"ר

הודעה ובקשה דחופה

לרגל חודש אלול וגליון ה-200 בעז"ה בימים הקרובים עתיד לצאת גליון מורחב אנו זקוקים מאד לתרומות הציבור

ניתן לתרום לגליון מכל עמדות נדרים פלוס ברחבי הארץ באמצעות לחצן קופות נוספות בחיפוש יש להקיש ארחות חיים או קוד מוסד 1000729 כמ"כ ניתן לתרום דרך המערכת הטלפונית הממוחשבת נדרים פון בחיג לטלפון 037630585 שלוחה 2071 או במספר פלא' 053-418-8734 כל מי שיכול לעשות הוראת קבע אפילו של כ-5 ש"ח תבוא עליו ברכה, וכל המוסיף... ניתן לקבל את הגליון במייל: 4166058@gmail.com

ועד ליל שבת

דברי מוסר והשקפה ע"ס מסכת אבות

מראש הישיבה הגאון הגדול רבי ישראל בונם שרייבר שליט"א

שנאמרו בישיה"ק

השפעת המצוות על האדם – 'מצוה גוררת מצוה'

והנה יהיה נבל ברשות התורה, לפיכך בא הכתוב אחרי שפרט האיסורים שאסר אותם לגמרי, וצוה בדבר כללי שנהיה פרושים מן המזותרות וכו', וגם ישמור פיו ולשונו מהתגאל ברבוי האכילה הגסה ומן הדבור הנמאס וכו', עד שיכנס בכלל זאת הצוואה הנקיזת בידי וגופו וכו', כי אף על פי שאלו מצוות מדבריהם, עיקר הכתוב בכיוצא בזה יזהיר, שנהיה נקיים וטהורים ופרושים מהמון בני אדם שהם מלכלכים עצמם במזותרות ובכיעורים."

ועיקר דברי הרמב"ן צריכים הסבר, דבשלמא בדיבור הנמאס וכדו' מובן היטב מדוע למרות שאין בו איסור מצד עצמו מכל מקום יש ענין להמנע ממנו מצד 'קדושים תהיו', אבל מהו הענין לשמור גם על 'הנקיזת בידי וגופו', איזו מעלה יש בזה ומדוע האדם השומר על כך הוא אדם קדוש יותר, נקי וטהור ופרוש מהמון בני האדם, והלא לכאן אין זה אלא ענין חיצוני בלבד.

ובאמת כעין דברי הרמב"ן אנו מוצאים בפירש"י בסוטה (ד:), דאיתמר התם: "אמר רבי אבהו כל האוכל פת בלא ניגוב ידים כאילו אוכל לחם טמא, שנאמר (יחזקאל ד', י"ג) ויאמרו ה' ככה יאכלו בני ישראל את לחמם טמא" וגו', ובפשטות טעם האיסור הוא משום הלכות טהרת הידים, אולם רש"י כתב שם וז"ל: "דבר מאוס הוא וחשוב כטומאה, שנאמר ככה יאכלו בני ישראל את לחמם טמא, אלמא דבר מיוס קרי טומאה", וחזינן שעצם זה שהלחם נהיה מאוס על ידי רטיבות הידים מחשיב אותו כנאכל בטומאה, והדבר יפלא למאד מה ענין הטומאה למיאוס.

אולם יסוד גדול נשנה לנו כאן. הקב"ה נפח באדם נשמה טהורה ואצילה שחצובה מתחת כסא הכבוד, וכל דבר שנוגד את עדינותה של הנפש בהכרח שהוא דבר פסול שסותר את רוממותו של האדם. כל הדברים המנויים לעיל כדוגמת לחם מאוס או ידיים ובגדים שאינם נקיים, הם דברים שכל אחד מרגיש שהם סתירה מוחלטת לעדינות ולרוממות הרוח, וכיון שכן הם נחשבים לפסולים וטמאים, בהיות שהם מהווים ניגוד לאצילות הנפש, והנפש העוסקת בהם וחיה יחד איתם יורדת ממעלתה ונהיית שפלה ובזויה.

פעם דיבר איתי אדם חילוני בעקבות ענין מסויים, ובתוך דבריו אמרתי לו שאפשר לראות בחוש ששומרי התורה והמצוות הם אנשים יותר נעלים. לא צריכים להביא לכך ראיות אלא אפשר ללכת ולראות זאת בחוש על ידי כל מי שיש לו עין רואה, אלה שיושבים ולומדים ברצינות ומשקיעים את ראשם בתורה - יש להם תו פנים עדינים יותר, אצילים ומרוממים, לעומת כל מי שמתעסק בדברי שטות, שיש לו תו פנים גסים וטמאים. אין בכך על מה להתווכח ופוק חזי בעמא. והטעם הוא פשוט, שכל מי שעוסק בענינים מרוממים הוא עצמו נהיה אדם מרומם עם נשמה מרוממת, וממילא הדבר משתקף על מראה פניו, אך מי שמגביר את הגוף על פני הנשמה - ממילא החלק הבהמי הוא השולט בו, ותויו פרצופו דומים יותר לבהמה.

וכן הוא הדבר בכל נושא וענין ששייך לתחומי עדינות הנפש. ככל שהאדם יותר אציל ובעל נשמה הוא לא מסוגל להתעסק בדברים פחותים ובזויים שנוגדים את העדינות, אבל מאידך ככל שהוא יותר בהמי אין לו בעיה, וכמו כל בהמה שאינה חשה ואינה מרגישה ואין לה נפש ונשמה.

שמעתי מאדם ששמע ממרן הקהילות יעקב זצ"ל, שהנה כידוע יש לילדים קטנים חן מיוחד שנסוך על פניהם, אולם כאשר הם גדלים פתאום חולף מהם באיזה שלב מסויים המראה ה'חמוד' ונשכח כלא היה. אימתי חולף אצל כל ילד אותו מראה? אמר על כך הקהילות יעקב, שכאשר הילד עובר פעם ראשונה עבירה במזיד -

במדרש רבה בפרשתן דרשינן (על הפסוק "כי יקרא קן ציפור לפניך") "בן עזאי אומר הוי רץ למצוה קלה כמצוה חמורה, שמצוה גוררת מצוה ועבירה גוררת עבירה, כיצד, כתיב למעלה "כי תצא למלחמה וגו', וראית בשביה' וגו', אמר הקדוש ברוך הוא אף על פי שהתרת אותה לך אמרתי לך וגלח את ראשה ועשתה את צפרניה, כדי שלא תמצא חן בעיניך ותשלח אותה, אם לא עשית כן, מה כתיב אחריו - 'כי יהיה לאיש בן סורר ומורה' וגו', אחר כך 'כי יהיה באיש חטא משפט מות והומת', הוי ועבירה גוררת עבירה. ומצוה גוררת מצוה מנין, תחלה כתיב 'כי יקרא קן ציפור לפניך', מתוך כך כי תבנה בית חדש, מתוך כך לא תזרע כרמך כלאים, ומתוך כך לא תחרוש, ומתוך כך גדילים תעשה לך, הוי מצוה גוררת מצוה" (וכעין סוף דברי המדרש הביא רש"י וז"ל: "אם קיימת מצוות שלוח הקן סופך לבנות בית חדש ותקיים מצוות מעקה, שמצוה גוררת מצוה, ותגיע לכרם ושדה ולבגדים נאים. לכך נסמכו פרשיות הללו").

ולכאן יש להבין את דברי המדרש הן ברישא והן בסיפא. ראשית, מהו הקשר בין בן סורר ומורה לבין הכלל שעבירה גוררת עבירה, והרי בפשטות 'עבירה גוררת עבירה' פירושו שמי שעובר עבירה הרי זה מביא אותו לעבור עוד עבירה אחרת, ואילו כאן מייירי בנפשות חלוקות, לא הבן הסורר עבר את העבירה הראשונה אלא האב, וכיצד עבירתו של האבא מביאה את הבן להיות בן סורר.

עוד יש להבין את דברי המדרש בסיפא - שפרשיות שילוח הקן, מעקה, כלאים וכו' נסמכו משום שמצוה גוררת מצוה, ולכאן צ"ע מהי הקושיא מעיקרא, והלא התורה כולה באה ללמד מאות מצוות ובהכרח היא צריכה לכתבן אחת אחרי השניה, ומה היה אילולי התורה היתה סומכת את המצוות ביחד בפרשה אחת, וכי היתה כותבת כל אחת בפרשה אחרת. ואם נאמר שכל כוונת הקושיא היתה מדוע דוקא מצוות אלו בפרט נמנו כהדדי, אם כן לכאן לא תירצנו ולא כלום, שהרי 'מצוה גוררת מצוה' הוא כלל כללי שאינו קשור דוקא למצוות האלו, ועדיין יצטרך ביאור מהו הקשר המיוחד ביניהם.

והנה בהמשך הפרשה נכתב "כי יהיה בך איש אשר לא יהיה טהור וגו', ויד תהיה לך מחוץ למחנה ויצאת שמה חוץ, ויתד תהיה לך על אזנך והיה בשבתך חוץ וחפרתה בה ושבת וכסית את צאתך, כי ה' אלוקיך מתהלך בקרב מחנך להצילך ולתת אויבך לפניך והיה מחנך קדוש ולא יראה בך ערות דבר ושב מאחריך".

הרי לנו בפרשה זו שני דינים שונים וכפי שלמדנו חז"ל, דין הרחקה מערוה ודין הרחקה מצוואה, ואף כי שני דינים אלו הם דינים שונים מכל מקום מובן מדוע כללתם התורה כאחת, בהיות שלשניהם יש את אותו דין הרחקה. אולם בכל זאת צ"ב מדוע על שניהם כתבה התורה את אותו המשפט של 'והיה מחנך קדוש', דבשלמא על ערוה י"ל שחוסר ההרחקה ממנה סותר את דין הקדושה, אבל מה שייך לומר כן לגבי הרחקה מצוואה.

וכמו כן יש להעיר בפשטות מה האריכה התורה כל כך באופן שבו יש לכסות את הצוואה, 'ויד תהיה לך וגו', ויתד תהיה לך על אזנך והיה בשבתך חוץ וחפרתה בה' וכו', וכי מאי אכפת לן באיזה צורה ובאיזה אופן יכסה, הלא לכאן די לנו לומר את עצם דין הכיסוי ומה הענין להאריך ולהוסיף עלה עוד.

והנה ידועים לכל דברי הרמב"ן ריש פרשת קדושים, שכתב וז"ל: "והענין כי התורה הזהירה בעריות ובמאכלים האסורים והתירה הביאה איש באשתו ואכילת הבשר והיין, אם כן ימצא בעל התאווה מקום להיות שטוף בזמנת אשתו או נשיו הרבות, ולהיות בסובאי יין בזוללי בשר למו, וידבר כרצונו בכל הנבלות, שלא הוזכר איסור זה בתורה,

בגסות ובדברים מאוסים, וככל שהנפש יותר אצילה כך היא יותר מרוממת.

ומעתה נבין על פי יסוד הדברים האמורים את דברי המדרש על מצוה גוררת מצוה ועבירה גוררת עבירה. שהנה ברבינו יונה בפירושו על אבות (ב', ד') הביא שני טעמים מדוע מצוה גוררת מצוה וכו', ובטעם השני פירש משום ש'שכר מצוה מצוה', שיש בכוחה של המצוה לרומם את נפש האדם, ומכאן אותה קדושה תשאנו הרוח לקיים מצוה נוספת, וכן להפך לגבי עבירה, שכל עבירה מטמאת את הנפש, וכאשר האדם טמא הוא יבוא יותר בנקל לעבור עוד עבירות אחרות.

ממילא נוכל להבין שהעבירה אינה משפיעה רק על אותו אדם עצמו אלא אף על נפש צאצאיו, שכאשר האדם מטמא את נפשו והופך את עצמו לנחות דרגא וכגון שנושא אשת יפת תואר, אף שאין הדבר אסור בעצם מכל מקום כיון שהוא פסול (ועי' בגמ' שביארה זאת אמאי התירוה התורה) לכן הוא מוריד את נפשו וגורם גם לתולדותיו להיות עם נפש שפלה, עד שהדבר יגרום להיותם בן סורר ומורה, הואיל והכל תלוי ברוממות הנשמה כמה היא שומרת על עצמה להיות עליונה ורוחנית.

ויתכן שזה כיוונה התורה להדגיש בסמיכות הפרשיות של שילוח הקן, מעקה, כלאים וכו', דוקא בגלל שאין ביניהם קשר הנראה לעין, ללמדך שעל אף שמצוות אלו לכא' אינן קשורות, והיה עדיף לכתוב בסמיכות פרשיות אחרות שקשורות יותר האחרת לשניה, מכל מקום בכוונה תחילה הסמיכות התורה בכדי להורות וללמד ש'מצוה גוררת מצוה' אינו תלוי דוקא בעשיית המצוות בפועל אלא ברוממות הנפש של האדם שנוצרת מכח המצוות, וכאשר האדם מרומם קל לו להגיע לכל המעלות הרוחניות גם בלי קשר האחת לשניה, הכל מכח רוממותו שמוליכה אותו לעשות את הדברים המרוממים.

ומכאן ילמד כל איש תופס תורה, שישנם דברים רבים שאין בהם איסור מפורש ואין שום טעם שיבאר למה לא לעשותן, אולם הנפש האצילה הזוכה לידיעת התורה צריכה לדעת שמעשים אלו סותרים לעדינותה, ותלמיד חכם שעוסק בתורה רוחנית שמרוממת את נפשו אינו מסוגל לעשות מעשים כגון אלו, 'ולא יהיה דיבורו כבהמות וכחיות' וכו'. על כל עוסק בתורה רואים שהוא בעל נפש אחרת, נפש עדינה ורוחנית, אולם כל הדבר תלוי בכך שהוא באמת ישמור על עדינות זו ויתרחק כמטחוי קשת מכל מעשים גסים והמוניים שאינם בכלל אותה אצילות. והיה אם אכן ישמור על כך, אזי יזכה באמת להיות מרומם על כל ברכה ותהילה.

שידוע לו שהוא עושה מעשה שאינו טוב ובכל זאת הוא עושה, אז סר ממנו באחת כל חינו. והיינו משום שיש בכח טהרת הנפש להשפיע על האדם אף בחיצוניותו, ומאידך יש בכח הטומאה לסאב את פניו.

וזוהי גופא כוונת הרמב"ן בלשונו שכתב ש'עיקר הכתוב בכיוצא בזה יזהיר, שנהיה נקיים וטהורים ופרושים מהמון בני אדם שהם מלכלכים עצמם במזותרות ובכיעורים', כי כל הענינים הגסים והמאוסים מלכלכים את הנפש ועושים ממנה נפש טמאה יותר, פחות עדינה ופחות אצילה, ולא דוקא עבירות בפועל אלא כל דבר מאוס. ומשום כך הצוה כמו הערה נכללת בכלל הסתירה ל'והיה מחניף קדוש', שכן שניהם מטמאים את הנפש זה כזה. ולא זו בלבד, אלא שהתורה מדגישה ומאריכה 'ויתד תהיה לך על אזנך' וכו', ללמדך שגם מדבר מאוס, יש להתרחק עד קצה היכולת ולהרגיש שהוא מוקצה מחמת מיאוס, להמנע ממנו ולהבין שאף הוא מקלקל את הנפש הטהורה והעדינה.

על מרן רה"י הגר"ד פוברסקי זצ"ל מסופר שנסע עם נהג מונית באותה שעה שבה התקיים 'משפט אייכמן'. נהג המונית, כשריד למשפחה שנספתה בשואה, התעניין מאד בנושא, ובתוך הדברים אמר אל הגר"ד מתוך כאב ושנאה: 'אילו הייתי כעת באולם בית המשפט, הייתי ניגש אל אייכמן וקורע אותו לגזרים'. מיד כששמע זאת הגר"ד, פנה אל הנהג, הגיש לו את התשלום ואמר לו שברצונו לרדת מן המונית. נהג המונית התפלא, מה קרה פתאום שהנך רוצה לרדת לפני שהגענו אל היעד, אך הגר"ד השיב - "אני מפחד לנסוע עם כזה אדם. מישוה שיכול לקרוע בן אנוש לגזרים, אינני מעז לנסוע איתו"...

נשער בעצמנו את עדינות נפשו של הגר"ד, הרי הגר"ד היה בן אותו דור ובוודאי היה מודע לזוועות השואה האיומה, אם לא על עצמו אז על בני עירו ומשפחתו, ומכל מקום אף על פי כן לא היה מסוגל לשמוע שאדם מסוגל לומר שהוא 'יקרע לגזרים' את אייכמן ימ"ש. לשנוא אותו ודאי, אין ספק שהוא השפל שבשפלים, אך מעשית - כיצד ניתן 'לקרוע' אדם חי?... עדינות הנפש שהיתה בו לא נתנה לו לשמוע כזה משפט.

הבאנו כבר בעבר את דברי הגר"ש, שכאשר מחפשים שידוך ראשית כל האם המדובר הוא בן אדם, לאחר מכן אם הוא יהודי, ולאחר מכן אם הוא תלמיד חכם, ודוקא בסדר הזה... ללמדך, שראשית חכמה הוא להיות 'בן אדם', ולא דוקא באופן שקשור למצוות ועבירות, אלא פשוט להיות 'מענטש' עם נפש ישרה ועדינה שאינה נגועה

שיחת של"ם

עבודת ימי האלול - 'עבדות'

נמשך אליהם, כי אותם הוא עושה מרצונו העצמי, ולא דוקא בגלל שהוא מרגיש עבד שמגיע וממליך. כל ההמלכה נקבעת דוקא בדברים הקשים שהאדם אינו מחובר אליהם. כשלפעמים כל עצמותיו אומרות ההפך ואין לו חשק לפסוע פסיעה קטנה, או כשיש לו טענות מוצדקות מדוע כעת הוא פטור ואין לו שום סיבה לעשות, אך הוא בכל זאת מגיע ועובד - אז הוא אכן נקרא 'עבד', דלית ליה מגרמיה כלום, ובזה הוא נקרא מי שממליך את הקב"ה.

מספרים מעשה באחד מהיראים ששימש כבעל תפילה בראש השנה, וכשהתחיל לזמר 'המלך' נפל מתעלף. לאחר מעשה שאלו אותו מאי כולי האי, והשיב שבאותה שעה נזכר במאמרו של אספסינוס קיסר לרבי יוחנן בן זכאי (גיטין נ"ו, א'), 'אי מלכא אנא עד האידנא אמאי לא אתית לגבאי'... ואם כן הוא במלכותא דארעא, על אחת כמה וכמה כלפי מלך העולם, התחלתי להגיד 'המלך' ופתאום נפלה בי השאלה - 'אי מלכא אנא עד האידנא אמאי לא אתית לגבאי'...

בשביל להמליך את הקב"ה, אין זו חכמה גדולה להגיע פתאום בראש השנה ולזעוק 'המלך'. צריכים להקדים מראש ולעבוד, להיות עבדים שעל ידם מתקיימת מלכות שמים. ובשביל זה ניתן לנו חודש האלול - להכין לעצמנו הדרך ולהוסיף עוד ועוד דברים שמתבטאת בהם ההמלכה. לא ללכת אחרי הרצונות שלנו ואחרי הדברים שנוחים לנו, אלא דוקא באותם דברים קשים שהלב אומר אחרת - לעשות ולעשות, והכל מחמת שה' הוא המלך ואנחנו עושים את רצונו. ובכל מעשה של עבדות, האדם מתרומם עוד יותר ונהיה עוד יותר עבד, כאותה שאמרו מצוה גוררת מצוה, וכך הוא יכול להגיע בלב שלם ולהמליך את המלך.

א' בתרגום בתחילת שה"ש - עשר שירות שאמרו ישראל במהלך הדורות, וישר הישירים מעולה שבכולם. ונראה הבאור בזה, שכל השירות נאמרו אחרי שנעשו לישראל ניסים גלויים שראו יד ה' במוחש והיו במצב מרומם ונשגב ואז פרצה מהם שירה. אמנם, מגילת שיר השירים מבואר במפרשים שזוהי שירה שאומרת כנסת ישראל בגלותה שמתוך הצרות והייסורים עדיין אומרת שירה, ולכן זוהי השירה המעולה שבשירות, משום שעיקר העניין בשירה הוא כעבד השר לפני מלכו, ו'עבדות' אמיתית מתגלית אך ורק כשנמצאים במצב לא רגיל, וקשה, ובכל זאת עושים כרצון המלך ושרים לו - זוהי עבדות אמיתית, מי שמקיים רצון מלכו רק כשנוח לו והולך לו בקלות איזה עבד הוא, אך כשבתוך הקושי מקיימים דבריו זוהי עבדות.

אנו נמצאים כעת שבועות ספורים לפני ראש השנה, יום שכל מהותו הוא המלכת ה'. מה שהדין נגזר בראש השנה הוא לא ענין נפרד מהמלכות, אלא זהו עצמו ענין ההמלכה - שביום הזה קובעים מי שייך למלכות, ויכול להמשיך גם הלאה להמליך את ה', ומי חלילה הפריד את עצמו, וכבר אין ענין בינו לבין החיים של מלכות שמים. הכל תלוי רק בדבר הזה: כמה האדם הוא עבד וכמה האדם הוא ממליך. ככל שהוא יותר שייך למלכות, כך הוא יותר שייך לראש השנה - יום המלכת ה', וחלילה להפך.

האדם רגיל לחשוב, שאם הוא אדם שיש לו חשק גדול לשבת וללמוד, או אם יש לו רגש גדול להתפלל ולשפוך את נפשו לפני ה' וכן כל כיו"ב, זה סימן המעיד עד כמה הוא אדם שממליך את הקב"ה. אולם האמת היא הפוכה. 'המלכה' אינה נמדדת בדברים הקלים שהאדם

הדרך לניצחון במלחמת החיים

"כי תצא למלחמה על אויבך ונתנו ה' אלוך בידך"

(דברים כא, י')

האויב הגדול אשר מולו אנו מצויים לצאת למלחמה הוא היצר הרע, כדברי האור החיים הקדוש (כ, א) כי מונח הכתוב "למלחמה הגדולה והידועה שאין גדולה הימנה" המוטלת כחובה על האדם להילחם בה בכל עת והיא המלחמה הקשה והגדולה שבכולן.

וכפי שסיפר חובת הלבבות (יחוד המעשה) כי חכם גדול פגש בפלוגת חיילים השבים משדה הקרב עטורי ניצחון, ואמר להם: שבתם מהמלחמה הקטנה עטורי ניצחון ושלל רב, אך הכינו עצמכם למלחמה הגדולה, היא מלחמת היצר הרע. שהרי הוא נלחם באדם מדי יום ביומו בכל עת ובכל שעה על כל דבר ועניין, ובשונה מכל מלחמה שעם סיומה לא ישוב האויב המנוצח לקום כנגדך, בוודאי לא לאחר תקופה קצרה קודם שיתאושש, אך במלחמת היצר שבו היצר מיד מלא עוז וגבורה בין אם ניצח או שהוכרע ונוצח, ואינו מרפה מניסיונותיו נגד האדם בין במעשים גדולים ובין בקטנים, בין בהנהגות ובין במידות - תמיד הוא נעמד להילחם נגדך.

ורק המנוצח במלחמת היצרים הוא הגיבור הגדול כאומרים (אבות ד, א) "איזהו גיבור, הכולב את יצרו".

כאמור, "כי תצא למלחמה על אויבך" - הוא היצר הרע האויב הגדול המנסה לעקור אותך מהעולם הזה ומהעולם הבא.

"ונתנו ה' אלוך בידך" - הקב"ה בעל הכוחות כולם יסייע בעדך לנצחו ולהכריעו.

"לא תירא מהם" - אל תפחד מהיצר הבא מולך בטענות שונות ומשונות ומייעץ לך לא לקום השכם בבוקר שמא תהיה עייף במהלך היום, ואל תתאמץ מדי בלימוד כי לא טוב למוח האדם כביכול להתאמץ מדי ועוד כהנה וכהנה. וכדברי הטור (ד"ד במשנה ברוך א, א) "ואף אם ישיאנו יצרו בחורף לומר איך תעמוד בבוקר כי הקור גדול, או ישיאנו בקיץ לומר איך תעמוד ממיטתך ועדיין לא שבעת משנתך", לא תירא מהם - אל תפחד מטענות שונות ומשונות אלה, אדרבה אזור מותניים והתאמץ להתחזק בדיעה כי הקב"ה יסייע לך להתגבר ולנצח את היצר בכל תחומי המלחמה נגדו.

"ונתנו ה' אלוך בידך" - המאמץ נושא פרי. לבסוף אכן תצליח ותנצח את היצר ואמנם אין בכוחך להתגבר מולו, ואילו הקב"ה עוזרו אינו יכול לו, אך עליך לבטוח בדיעה כי הקב"ה לא שם את האדם בניסיון ממנו לא יוכל לצאת, ובוודאי כיוון אותך דווקא לניסיון זה, כי הוא-הוא נותן לך כוח לעשו חיל, להתגבר על היצר הרע ולהכריעו.

ואמנם מגלה לנו הפסוק כי ביציאה למלחמה הגדולה - מלחמת היצר יש לדעת כי הדרך היותר מועילה לנצחו היא "לא תירא מהם". פשוט אל תתייחס לחששות, פחדים וספקות שהוא זורע בלבבך.

שאלת הנער על הארי העצלן

נשאלתי על ידי נער אמריקני שהגיע לחוג את היכנסו לנועם עול מצוות בארה"ק מדוע ההלכה הראשונה בשלחן ערוך דורשת מעובד ה' להימנות לארי "יתגבר כארי לעבודת הבורא" (אורח חיים א, א).

וסיפר הנער שבביקורו בגן החיות כשהתקרב למקום מושבו של האריה, התכוון לראות ארי בסוגר המטיל אימה ופחד על כל סובביו, בנהמת שאגות אימתניות כדברי הפסוק "אם אריה שאג מי לא ירא" (עמוס ג, ח). ולפליאתו ישב האריה בצד הכלוב בעין חצי פקוחה ועטו סביבו זבובים רבים, והוא לא התנגד להם ולא היה נראה בכלל מפחד, אפילו החתול ברחוב הפוער פיו ביללה מפחיד יותר ממנו, ומדוע דווקא אליו דימה רבי יהודה בן תימא (אבות ד, א) את הגבורה הנצרכת לעבודת הבורא. לדעתי, טען הנער, האריה סמל העצלות ולא סמל הגבורה.

השבתי לו כי הט"ז יישב את דבריו באומרו כי "עיקר גבורה היא כנגד היצר הרע" לזה נצרכת עיקר הגבורה כאמור מאחר והיא המלחמה הגדולה ביותר.

וממשיך וכותב "ואמר כארי כי טבע הארי אשר אין לו יראה משום בריה, כמו שכתוב מקולם לא יחת" (שעי' ל"ח, א) כאשר עומדים מולו כל החיות, הוא לא מפחד אף מהחיות היותר חזקות ממנו, אכן הוא לא החיה הזריזה ולא החזקה ביותר, אך מעלתו שאינו מפחד מאף אחד.

וכשרואים בעלי החיים את האומץ שאינו חושש מאף אחד מהם, הם מפחדים ממנו. וכך הוא קונה את מלכותו עליהם. היא העבודה הנדרשת להתגבר כארי "שלא יעלה על האדם מורא יצרו אף שהוא תקיף ממנו" ובוה שלא יפחד ממנו, הוא יהיה המלך על היצר הרע.

כשהגיעה השעה לקום לעבודת הבורא, בא היצר הרע ומתחיל להפחיד את האדם: לא ישנן מספיק, אם תקום עכשיו מי יודע מה יקרה לך, ובכלל עלול להיות שמחמת זה תהיה חולה וכל היום תהיה עייף, יותר טוב שתמשיך לישון עוד קצת.

ובעקבות כך הוא קם מאוחר וצריך 'לחטוף' את התפילה באיזה מניין-לא-מניין ומפסיד את התפילה ונכנס מאוחר ללימוד או מגיע באיחור לעבודת כפיו וכל היום מתחיל ב'רגל שמאל'.

אל תפחד, קום לעבודת הבורא. אחר כך תסדר את שאר העניינים, תלמד מהאריה שאינו מפחד משום דבר ואל תפחד מכלל הטענות השונות של היצר.

יוסף הצדיק זלזל ביצרו

אם יתחיל להתוכח עם היצר על טענותיו ולהפריכן אחת לאחת, הוא כבר בידו כיון שעצם ההתייחסות אליו מהווה מעין ניצחון עבורו. על יוסף הצדיק כתוב ש"פטפט ביצרו" ופירש רש"י (גישן יו, א) "זלזל ביצרו" הוא לא התעסק כלל עם

שו"ת הלכה למעשה

משולחן ראש בית ההוראה
במשנת מורן רבנו הגר"ש אלישיב זצוק"ל

אמירת 'יהי רצון' בשעת חזרת הש"ץ

שאלה מסיים תפילת לחש בשעה שהחזן כבר החל חזרת הש"ץ. האם יאמר יהי רצון שיכנה בית המקדש.

תשובה מורן הגר"ש אלישיב התבטא "שאינו מן הדין" לאמרו, כיון שאומר זאת בתוך חזרת הש"ץ לאחר שסיים תפילתו ועקר רגליו.

יש להוסיף דברי המקור חיים (קה ד"ה כ"ד) שאמירת יהי רצון נתקנה כדי שישנה הילוך ד' אמות, קודם שחזור ג' פסיעות, הרי שאין עניין בעצם אמירתו, אך כיון שהוא קצת המושך וסיום לתפילת לחש אין איסור בזה (ציוני הלכה - תפילה רצ"ט).

סידור זקן לאבל

שאלה אבל בתוך שנה לפטירת אביו שאינו מגלה למשעי אלא משאיר זקן קצוץ, ועתה באבלות גדל והתעבה זקנו ביותר. האם יכול לסדר זקנו כבר לאחר שלוששים, או צריך להמתין עד שיעצרו בו חבריו.

תשובה אינו צריך להמתין, ואף זהו בכלל היתר החתם סופר (יורה דעה שכו) שהובא בפתחי תשובה (שצ, ד) שאין צריך בזה שיעור גערה אלא מותר כבר לאחר שלוששים.

ואף שדבריו אמורים על המגלה לגמרי, שכשגדל שערו ל' יום, כבר משתנה צורתו, ולא דיבר במסדר זקנו שתמיד נשאר עם שיער, ברם פתחי תשובה (שצ, ד) הביא היתר החת"ס ודיבר במגלה "על ידי מספרים או במשחה" והרי המגלה במספרים אינו חלק למשעי אלא עם זקן קצוץ. וכן מבואר בשו"ת נודע ביהודה שבזמן שיעור הגערה בזמן קצר יותר, אלא שבתוך שלוששים הוא ככל אבל האסור בתספורת.

והנראה בזה הוא שהניזול הוא

שז"ת הלכה למעשה

<<<

שבקרקע תחתיו כבר עלה השחר. האם
אכן זהו הזמן הקובע למעשה?

תשובה אסור לאכול מעלות השחר עד
שיתפלל (פס"ג, א).

זמני ההלכה הקובעים בטיסה הם כפי
המצב בקרקע תחת המוקם שנמצא
באוויר כמבואר באגרות משה (אורח חיים
ג, צ"ג), ומאריך שם לבאר שמחמת כן יש
להודרו בטיסת לילה מארה"ב להתפלל
מיד בהנף החמה כיון שאין ג' שעות
לקריאת שמע או ד' שעות לזמן תפילה,
אלא הכל משתנה בזמן קצר כמהירות
הטיסה (שם). ודאוי לבדוק קודם הטיסה
על-פי לוחות מיוחדים המחשבים את
זמני התפילות לפי מסלול הטיסה.

שתיית קפה קודם התפילה

שאלה האם מותר לשתות קודם
התפילה גם בלא צורך, קפה עם חלב.

תשובה רק אם יש לו צורך בזה
לתפילה, כמבואר במשנה ברורה
(פס"ב, כב) "מייא וקפה מותר לשתותו
קודם התפילה כדי שיוכל לכוון דעתו
ולהתפלל".

יש לציין כי דעת מרן הגר"ש אלישיב
שכיון שבימינו אין דרך גאוה לשתות
תה עם סוכר וכן קפה עם חלב, אלא אף
פשוטי העם שותים כן, כשיש לו צורך
יכול לשתותם עם סוכר וכן משקאות
מגוונים כנ"ל. וכל האיסור בשתיית
משקאות חשובים, רק בשתיית יין או
בירה.

שמשנתה צורת פניו, ממגולח לבעל זקן.
וכך בזקן קצוץ משתנית צורת פניו לזקן
מגודל. והו"ל אסור רק תספורת לגוי, אך
לא חיבו לשנות צורתו.

זמן גערת תספורת האבל

שאלה בתספורת הראש שמונים ג'
חודשים. האם זהו מתחילת האבל, או
מוזמן התספורת האחרונה.

תשובה במקום קושי ניתן לסמוך
על המקילים שהזמן נמנה מהתספורת
האחרונה כמבואר במהר"ם שיק (יורה דעה
שע"א) שאף שמסבירא התירו בשיער שגדל
כבר ג' חודשים וזהו מוזמן התספורת, אך
מכל מקום משמע מסתימת הפוסקים
שלא פלוג בין אבל לאבל וקבעו לכולם
זמן ג' חודשים מתחילת האבלות.
והוסיף "שבמקום דוחק וצורך גדול לא
נהגו כן" וניתן למנות מוזמן התספורת
האחרונה (צינוי הלכה - אבלות שע"א).

תפילין או זמן תפילה

שאלה שני מטיילים וברשותם זוג
תפילין בודד. האם עדיף שיתפלל בתוך
ד' שעות ללא תפילין, או ימתין שחברו
יסיים להתפלל ויטול ממנו את תפיליו
ויתפלל עמהם קודם חצות.

תשובה תפילה בזמנה עדיפה על
תפילה עם תפילין, ואף עדיפה על
תפילה בציבור (שם קכח).

ארוחת בוקר בטיסת לילה

שאלה מצוי בטיסות מארה"ב
שמגיישים את ארוחת הבוקר בשעה

טענותיו, לא החליט שהוא מתגבר על התאוה שהזדמנה מולו, אלא
פשוט זלזל בו, לא התייחס אליו.

וכידוע שכל מריבה נוצרת רק אם קיימים שני צדדים, ואילו צד אחד
מנסה בכל כוחו להפריע ולהציק, אך השני שותק ומסרב להיכנס עמו
לעימות, אם כן לא תתחיל שום מלחמה ושום וויכוח, כך יוסף נהג וכך
אומר לנו הפסוק להתייחס למלחת היצר.

לא להתייחס כלל לטענותיו. אם כעת צריך לקום - קמים, לומדים,
שומרים על העיניים ונוהרים מלשון הרע ועושים את כל הנדרש, בלי
להיכנס ולדון כלל בטענה שאם לא תדבר לשון הרע, לא תהיה מעורב
בחברה והרי יש מצוה להאזיב שם שמם בהנהגותיך כשתהיה מקובל
בחברה ועוד כיוצא בזה כגודל חכמת היצר.

שלושת הצפצופים של ר' הצק'ל

המשגיח הגה"צ ר' יחזקאל לוינשטיין זצ"ל אמר בשם הסבא מקלם כי
בכדי להצליח בחיים צריך 'לצפצף' על שלשה דברים:

א] לצפצף על העולם.

ב] לצפצף על המשפחה.

ג] לצפצף על עצמו.

ואמנם כמה הסברים יש לזה, אך היסוד הוא לא להתפעל מכלום.

א] לצפצף על העולם - רבים מהחוזרים בתשובה מציינים כי הקושי
הגדול לאחר שהכירו באמיתות התורה היה החשש מהחברה, מה זו
הכיפה שעל ראשך, מה גם אתה השתגעית וחזרת בתשובה.

וכן רבים וטובים נמנעים מלהתקדם במעלות עבודת ה' מחשש שאחרים
יזלזלו ויאמרו: ראו את פלוני, פתאום נהיה צדיק ופרומע"ר. הרי כולם
מתעוררים לעתים להתחזקות בתפילה וחפצים להתפלל בהשתפכות
הנפש מתוך רגש רב, ונמנעים מלהאריך קצת בתפילה או להתפלל בקול
רם רק מחמת החשש שילגלגו עליהם.

כמו כן אם חפץ להתחזק בלימוד ההלכה, חושש שיאמרו שהוא כבר לא
למדן, ואם לומד מוסר, בכלל יאמרו עליו שהוא 'בטלן' מושלם.

וכדברי המסילת ישרים (פרק ה) "הנה אנו רואים פעמים רבות, אפילו אחר
שנתאמת אצל האדם חובת העבודה והזהירות בה, יתרפה ממנה או
יעבר על איזה דברים ממנה, כדי שלא ילעגו עליו חבריו או כדי להתערב
עמהם".

והכל נעשה להיפך. מדברי רבותיו ויראי ה' הוא לא מתפעל, וממחשבות
הריקים הפחוזים הוא מתפעל.

ב] לצפצף על המשפחה - כאמור רבים נמנעים מחיזוק, ולעתים אף
מהליכה ליישיבה וסמינר מתאימים, מחמת היחס המזלזל שיקבלו מבני
המשפחה והסובבים אותם.

ולכן הולכים ליישיבה שאולי נחשבת יותר, אך בפועל לא מתאימה לו,
שם אינו מצליח לגדול ולהתרום בהתאם לכוחותיו.

ג] לצפצף על עצמו - והוא הקשה מכולם, היחס והסטיגמות שהאדם
נותן לעצמו, מזה הכי קשה להתנתק.

עד שמחמת כן עולות מחשבות שאין לי חשק, אני חלש ולא נולדתי עם
כישרונות ברוכים. לא נעים לי להתחיל שוב מחדש. וכיו"ב.

ולעתים בא היצר בכיוון אחר: אין לך סיכויים, אתה הרי בוודאי לא תצליח.
תזלזל בעצמך ותחשוב: לא משנה אם אצליח או לא, העיקר לנסות,
העיקר לעשות.

זהו שלימדה אותנו התורה, כי הדרך לנצח במלחמה הקשה התמידית
העומדת עליו לכלותו היא על ידי שלא תירא מהם, אל תפחד ממנו
אלא תזלזל בו.

וכפי שידוע שלא יאמון כלבים עזים נדרש אומץ, וכשהבעלים מראה לו
שהוא כאן המחליט מיד נכנע תחתיו אף אם הוא כלב גדול ואימתני. כך
מול היצר הגדול והאימתני המנסה לכלות ולהרוס לנו כל חלקה טובה
ברוחניות ובגשמיות, נדרשת גבורה כגבורת הארי שהיא לא להראות לו
פחד כלל, אלא לזלזל בו מתוך ידיעה "כי ה' אלוךך מתהלך בקרב מחניך
להצילך ולתת אויבך לפניך" וכדברי האור החיים "שהגם שתקיף יצרו
מכת האנושי אף על פי כן יתנהו ה' בידו".

יהי רצון שנזכה לגבורה כארי לעשות רצון אבינו שבשמים.

מוקד ההלכה שע"י בית ההוראה

0722-133-466

Beithorah.co.il

לתרומה להנצחה בגיליון באמצעות

בקופת בית הוראה הכללי ירושלים שע"י מכון ציוני הלכה

ניתן לשלוח שאלות וכן לקבל העלון מדי שבוע בדוא"ל:

Beithorah@gmail.com

הרגלים רדומים

הרגלים וטבעים, גם אלה שנראים כאילו אי אפשר ליגע בהם ועמם יתמיד האדם עד זקנה ושיבה, עשויים להתמוטט ברגע אחד של שינוי. במהירות אדם מתרגל, במהירות אדם מתנתק. הטענה והבשורה.

על דרך משל, אדם לומד נהיגה. שתי ידיו אוחזות בחזקה בהגה, מבטו דרוך, לא מסוגל לשוחר תוך כדי נהיגה ובסיומה מרגיש עייף ומותש, כל החושים התרכזו למען אותה נהיגה.

לא כן כאשר חולפת תקופה, תנועות ידיו הורגלו, רגליו הורפו, מבטו נינוח יותר והוא גם מסוגל לשוחר תוך כדי. האיש לא השתנה, וגם הפעולות לא השתנו.

מה שהשתנה כעת זה ההרגל.

דוגמא נוספת מאותו נושא, נסיעה בדרך. שני נהגים נוסעים לאותו יעד. הראשון נוסע ביישוב הדעת ומגיע במהירות. השני מרסס הרבה, מביט וחוקר בין הפניות השונות, סוקר את השלטים עד שיגיע למחוז חפצו.

ההבדל בין השניים, הוא ההרגל. הראשון מורגל בדרך הזו, והשני לא מורגל.

עורו ישנים משנתכם

יתרה מכל זאת. ההרגל משנה גם את הטבע של האדם, ובה במידה טבע האדם ישתנה בעקבות שינוי הרגל.

דוגמא לדבר, אדם שמורגל בעישון, לרוב מורגל לעשן רק בתנאים מסוימים, כשהסיגריה מונחת כך ולא אחרת וכו'. אם תשנה לאותו אדם את הרגליו ותבקש להחזיק את הסיגריה ביד השנייה, תפחת ממנו התאוה לעישון וכבר לא יהנה ממנה כפי אשר הורגל. איש אשר הורגל לכוס קפה, יצטרך אותו במינון מסוים ובכוס זכוכית. אם תשנה את המינון או תחליף את הכוס, תפחת הנאתו.

הוי אומר, ההרגלים הם המדריכים את הנאתו, והם אלה שעשויים לקבוע את סדריו והנהגותיו ברבות הימים.

כאן גם סוד ההשכמה לסליחות בעוד ליל. אדם הורגל לקום בשעה פלונית, וכעת מקיצים אותו שעה קודם. עצם שינוי סדר היום על הרגליו הקבועים, כבר נותן לאדם את הדחיפה לשנות את כלל מעשיו.

כמה וכמה סוגי גנבים וגנבות יש בתורה, יש גונב נפשות ויש גונב ממון. יש גנב המשלם כפל ויש גנב שישלם ארבעה וחמשה. יש בא במחותרת ויש גולן לעין כל. יש לסטים מזוין ויש שאינם מזוין. לכל אחד מהם הגדרות שונות, חילוקי דינים שונים ומציאות נפרדת.

ובפני עצמו יש עוד גנב אחד, שונה מכולם. בן סורר ומורה. נער בגיל י"ג שנה שגנב כך וכך, יוצא להריגה, העונש החמור יותר מכל הגנבים כולם, ובנוסף על זאת, גם כרוז יוצא ואומר שהנער הזה יוצא לסקילה על גנבתו, וכל ישראל ישמעו ויראו.

דינו של הבן הסורר הזה לא קל להבנה. רבותינו תלו את טעם מיתתו, לא בגלל העבירה שעשה כעת, אלא בגלל מה שעתיד לעשות. 'הגיעה תורה לסוף דעתו של בן סורר ומורה, שסוף מַגְמֵר נכסי אביו ומבקש לימודו ואינו מוצא, ויוצא לפרשת דרכים ומלסטם את הבריות. אמרה תורה, ימות זכאי ואל ימות חייב' (סנהדרין עב.).

וההסבר הזה מוסיף קושי על קושי. וכי בגלל חשש שמא יתרגל להנאותו וילסטם את הבריות, לכן נמיתנו עכשיו?

אמת, אמת. בן סורר ומורה לא היה ולא נברא. אבל באותה נשימה למדנו על פרשה זו 'דרוש וקבל שכר', אות היא כי יש לנו מה לדרוש לעצמנו.

ההרגל מרדים

יסודו של העונש, כבר הזכרנו, הגיע מחשש של העתיד, שמא יבוא וילסטם את הבריות ויבוא לידי רציחה. משורש שאינו טוב הגיע, בנה של אשת יפת תואר מעמי הארצות, והרגליו הרעים עשויים להצמיח פירות באושים.

טבעו של אדם להרגיל את חושיו לעשות ולפעול בסדר, בלי הבחנה. כלומר, בתחילה יחוש וישים לב לכל אשר מתרחש סביבו ויגיב בהתאם, אבל אחרי שהורגל – שוב אין כל החושים מופנים לאותה פעולה.

כך גם סדר התפילה בעשרת ימי תשובה, על כל הוספותיהם ושינוייהם. במשך כל השנה אין זמן שבו מפוזרים כל כך הרבה תוספות, ולמה לא נרכז את כולם למקום אחד, לפני 'היו לרצון', נניח, ושם נאמר את כל התחינות וההוספות ו'זכרנו לחיים' ואת 'וכתוב לחיים'.

אבל זה אותו סוד של שינוי ההרגל, התפילה משתנה, ההרגלים מתערערים והדרך הסוררת נפלטת החוצה ביתר קלות!

תרנגולת פטומה ויין ישן

מעשה היה באדם שרבא רצה לארחו ולהאכילו. שאל כמה אתה סועד. השיב, בתרנגולת פטומה ויין ישן. לרבא לא היו את המעדנים הללו בביתו, אבל בדיוק אז הגיעה אחותו לבקר, לאחר י"ג שנים שלא ראה אותה, ובחיקה תשורה – תרנגולת פטומה ויין ישן (כתובות סו:).

לכאורה, מופת ופלא. מעולם לא קיבל רבא תשורה כזו, והנה ברגע אחד מזמנת ההשגחה את מזונו של אותו אדם. והנה פלא גדול יותר, האיש לא מתפלא. רק רבא הוא זה שמשתומם ושואל לעצמו מה זה אירע לפני עתה.

כיצד האיש לא משתומם מהמופת שהוכן עבורו? כי היה מורגל בכך.

ולמדנו, שאם אדם התרגל, גם מופתים יוצאים מגדר הרגל לא מפתיעים אותו, הוא מקבל אותם כמובן מאליו.

ורץ לפניו שלושה מילין

ועדיין לא סיימנו עם הכרת עומק הגאיות של ההרגל. הנה תהום נוסף –

'אמרו עליו על הלל הזקן, שלקח לעני בן טובים אחד סוס לרכב עליו ועבר לרוץ לפניו' (כתובות שם).

מתי המעשה הזה, לכאורה בזקנותו, בעת שהיה לנשיא ישראל, שהרי בצעירותו היה עני מרוד המשתכר מרעפיק אחד (יומא לה:).

ובכן, יש כאן עני המרשה לעצמו לבקש מנשיא ישראל, לשכור עבורו סוס לרכיבה ועבר לרוץ לפניו. נוראה התעוזה.

עוד יותר נורא ההמשך. 'פעם אחת לא מצא הלל עבר לרוץ לפניו, ורץ לפניו שלושה מילין' –

העידו חז"ל שמדובר ב'עני בן טובים', לא ארחי פרחי. אדם המבין דבר או שנים בכבודם של חכמים ונשיאי ישראל, ומרשה לעצמו להטריח את הנשיא בזקנותו, עבור מה? עבור ריצה לפני הסוס, למרחק של שלושה מילין!

איך אפשר להכיל זאת?!

הוא אשר דיברנו. ברגע שיש לאדם הרגל, גם אם יתנגש ההרגל עם הדבר הכי מופקר, ירדמו כל החושים ולא ישים לב לכך שהוא משונה ומוזר עד כדי סלידה.

בן אדם, מה לך נרדם?

ואחר כל ההקדמות הללו, אנחנו עוד תוהים איך ההרגל יביא את הבן סורר ומורה לכדי ישיבה על פרשת דרכים וילסטם את הבריות?!

אמת, מדובר רק בחצי שנה. קודם לכן לא גנב, כי אם בתוך פרק הזמן הקצר הזה. אבל התורה חוששת שמא בתוך חצי השנה הזו התעקמה נטיית נפשו עד כדי מסוגלות לקום ולרצות.

כי מהירותו של ההרגל היא מופלאה. אנשים מתרגלים לצרה מאוד מהר, ומתרגלים לרווחה מאוד מהר. הדבר הכי בולט הוא הסליחות.

☆☆☆

מענה יש כאן, ובשורה יש כאן. כי לצד הטענה שאדם עשוי ליפול במכמורת ההרגלים והטבעים, למדנו שכל כך לשנות הרגלים ומכמורת. אדם נרדם בתוך הרגליו, אבל קל כל כך להתעורר מהם. בן אדם מה לך נרדם.

תתחיל שינוי קל, תתחיל לשנות את 'אזור הנוחות' שגיבשת לעצמך בחודשים של התנוונות, ופתאום תגלה כמה זה קל להשתנות ולהיות איש באנשים.

☆☆☆

רק תתחיל!

הרב ישראל אשכנזי שליט"א

בני ברק

לרגל הולדת בנו שיחי' למז"ט ובשעט"מ
יזכו הוריו לגדלו לתורה לחופה למצוות
ולמעשים טובים
ברוב נחת וטובה כל הימים

לרפואת

הרה"ג שלמה יוסף בן חממה יונה שליט"א
לרפואה שלימה במהרה
בתוך שאר כל חולי עמנו ישראל

מגיד דבריו ליעקב

שיחות מוסר על סדר הפרשיות

בולל דברי חיזוק והתעוררות בענייני עבודת ה'

שנאמרו במקלות על ידי

הגאון הגדול רבי יעקב חיים סופר שליט"א

ראש ישיבת "כף החיים"

להערות והארות

ולהצטרפות לרשימת התפוצה

במייל:

8542164@gmail.com

פרשת כי תצא

למי נושא עוון - למי שעובר על פשע

בפרשה (דברים כא, כב): 'כי יהיה באיש חטא.. לא תלין נבלתו'. פשוטו של מקרא של 'לא תלין נבלתו על העץ', שהוא ענין של בין אדם לחבירו, לחוס על כבודו. הענינים הללו של בין אדם לחבירו טעונים אצלנו חיזוק במיוחד ובמסויים בימים אלו.

הגר"א זצ"ל לימד אותנו לימוד גדול. אנחנו יודעים שבראש השנה הקב"ה יושב על כסא דין, וכל מה שאנחנו עושים ביום הזה, תוקעים בשופרות ומבקשים בקשות, הכל עולה למקום אחד, שאנחנו מבקשים מהקב"ה, 'רבונו של עולם, עמוד מכסא דין ושב על כסא רחמים'. היות ואנחנו עומדים במשפט, אנחנו מבקשים מהקב"ה שידון אותנו ברחמים, כי 'מי יצדק לפניך בדין, בכסא דין'.

אמר הגר"א (ביאור הגר"א משלי ט"ו ה' ומובא באבן שלמה פרק ב' אות ב' ופרק י' אות ט"ו), יש שנים שלא נכנסים אתם לפני משורת הדין ונכנסים אתם בעומק המשפט ודנים אתם על כל קוצו של י"ד. מי הם אלו? האחד הוא בעל הגאווה, השחצן וההיר, שלא מוותרים לו על דבר ודנים אותו במשפט ובדין. והשני הוא מי שלא נזהר בבין אדם לחבירו. מפני שאיך אתה יכול לבקש שירחמו עליך אם אתה לא מרחם על אחרים? והרי זהו כלל גדול בידינו, שלפי המידה שאדם מודד, כך מודדים לו (סוטה ה:). וכך אמרו רבותינו (ראש השנה י:), 'למי נושא עוון? - למי שעובר על פשע'. אחד כזה שמתניחם לכולם בתקיפות והולך אתם ביד חזקה ומדקדק אחרים בכל דבר, גם אתו ילכו כך וידונו אותו במידת הדין בכל חומר הדין. ואבוי למי שהקב"ה דן אותו בחומר מידת הדין בשעת הדין.

ביומו תתן שכרו

והנה לנו, דווקא בפרשה שלנו שחלה תמיד בתחילת חודש אלול, יש הרבה מצוות שנוגעות בזהירות בעניינים של בין אדם לחבירו. למשל, יש את המצוה הזו של 'ביומו תתן שכרו', ויש במצוה היקרה והשכיחה הזו כמה פרטים שרבים לא יודעים, וכך מפסידים את המצוה הזו בידיים. מה היא המצוה הזו? - אחד ששכר איזה פועל, כגון שהתקלקלה לו המכונת, והוא הביא אותה למוסך. תקנו לו את המכונת, ועכשיו הוא צריך לשלם. הוא שואל את הפועל, כמה יצא התשלום, כך וכך? - קח שיק דחוי לעוד שבועיים. למה אתה נותן שיק דחוי? וכי אין לך עכשיו כסף בבנק? יש לו. בנק שלם יש לו בתוך הבנק. אבל כל כך הוא אוהב את הכסף שהוא לא יכול להתנתק ממנו עכשיו, ומעדיף שיצא ממנו בעוד שבועיים. וכשעשה כך ונתן שיק דחוי - הפסיד בידיים מצות עשה דאורייתא זו של 'ביומו תתן שכרו'.

כל כך המצוה הזו שכיחה. הנה עוד דוגמא. אחד הלך לאיזה חתונה בשעות הערב, לקיים מצוה גדולה של שמחת חתן וכלה, וגם אכל שם שני עופות, אחד כנגד החתן והשני כנגד הכלה... מי נשאר בינתיים לשמור בבית על הילדים? הוא הביא לשם מישהי שתשמור עליהם, מה שקוראים 'בייביסיטר'. בחצות הלילה נגמרה החתונה, והאיש מגיע לבית כשהוא כולו שמח וטוב לב. בכל אופן, הרי אכל שני עופות... כשהוא מגיע לבית ויש שם את הילדה

ששמרה, הוא מוציא לה שטר של מאה שקל מהכיס ושואל 'יש לך לפרוט'?... 'אין לך. אז תלכי עכשיו ותבואי ביום אחר ואתן לך את התשלום'. הנה אם עשית כך, הפסדת עכשיו מצות עשה יקרה של 'ביומו תתן שכרו'. זה מלבד מה שאולי גרמת לה עגמת נפש, שכן היא יושבת ומחכה אולי היא תקבל הערב את שכרה ותוכל לקנות משהו שהיא צריכה, ולבסוף אתה שולח אותה ואומר לה, 'לא חשוב, אני כבר אעשה את החשבון עם אבא שלך ואעביר לו את הכסף בהזדמנות'.

וכל זה למה קורה? כי אין את שימת הלב ואת הרגישות לזולת. אדם יראה בעצמו, איך הוא מרגיש כשהוא הפועל וכשוכרים אותו לאיזה דבר. האם הוא לא מצפה ומחכה שיביאו לו את שכרו מיד, ואם לא מביאים לו מיד את הכסף ודוחים אותו ואומרים לו לא נורא, 'אם לא נתן לא עיכב'... תבוא פעם אחרת וכיוצא בזה, האם אין הלב שלו מתמרמר? אבל לאחרים הוא עושה את אותו הדבר ואומר להם, אני אתן לכם פעם אחרת. כך זה כשאדם לא מתבונן, ולא מנסה להרגיש את צער הזולת.

אנחנו לא מדברים באחד כזה שבאמת אין לו לשלם עכשיו, ואנחנו לא מבקשים מאחד כזה שילך וימכור את מטלטליו ויפרע לפועל מיד, כדרך שהיו עושים חסידים הראשונים. על אלו שיש להם ורק לא רוצים לתת מיד, עליהם אנו מדברים. למה להפסיד מצוות עשה דאורייתא, בידיים? הרי ממילא אתה תשלם בסוף, אז לא כדאי לך לשלם כבר עכשיו ולקיים מצוה? אין זה אלא כי קשה לאנשים להפרד מהכסף שלהם, ובפרט כשצריכים לתת אותו לאחרים, אבל זהו מידה שמצוה לשרש אותה מן היסוד.

עצה נפלאה לימים נוראים

יש ספר שנקרא 'לקט יושר', שנתחבר על ידי גאון קדמון מזמן רבותינו הראשונים, לפני כשש מאות שנה. הוא מביא שם (דף קכ"ב) עצה נפלאה מאד מאחד מגדולי רבותינו בעל התרומת הדשן, שהיה אומר תמיד לפני כל ראש השנה איך אפשר לטכס עצה ותחבולה לצאת זכאי במשפט. הרי אנחנו יודעים מה שלמדו אותנו רבותינו (פסיקתא דרב כהנא פכ"ח) שתפילה וצדקה ותשובה מעבירים את רוע הגזירה, ואלו הם הדרכים המקובלות בידינו לצאת זכאים בדין.

אבל, אמר התרומת הדשן, כשנתבונן בענין הזה של הצדקה שבכוחה להעביר את רוע הגזירה, נבין דבר נפלא למה היא כל כך מסוגלת להעביר את הגזירה ולבטל כל גזירה קשה. שהרי, יש לנו כלל (משלי יט, יז) 'מלוה ה' - חונן דל'. מי שנותן צדקה לעני, יש לו גדר של מלווה להקב"ה, וכאילו נתן הלוואה להקב"ה, ונאמן הקב"ה שיפרע לו את ההלוואה ויחזיר לו אותה בשלימות. ואם כן הוא שכביכול כשאדם הולך ונותן צדקה לעני יש להקב"ה גדר של לווה מאותו אחד, הלא יש לנו הלכה בהלכות דיינים, כמו שכתוב בגמרא בסנהדרין (לא:), שאם יש תובע ונתבע, והתובע רוצה ללכת לבית דין אחד והנתבע רוצה ללכת לבית דין אחר, אם התובע הוא שהלווה את הכסף - הוא זכאי בבחירה לאיזה בית דין ללכת. מדוע? - מפני ש'עבד לווה לאיש מלווה'. היות ואותו אחד קיבל

ממך את ההלוואה, הרי יש לו גדר של עבד, ואתה יכול לדרוש ללכת לבית דין שאתה רוצה בו.

אומר התרומת הדשן, נמצינו למדים שמי שנתן הלוואה, זכותו ללכת לאיזה בית דין שהוא בוחר. ובכן, אם אדם נותן צדקה, הרי כמו שאמרנו יש לו גדר שהוא הלווה להקב"ה, והוא המלווה, ואם כן הוא יכול לבוא להקב"ה ולומר לו, רבנו של עולם, אני מבקש ממך שתבוא איתי לבית דין מסויים. איזה בית דין? – עמוד מכסא דין ושב על כסא רחמים. בוא אתי לבית דין של רחמים.

זה מה שאמרו רבותינו שהצדקה מעבירה את רוע הגזירה, כי כאשר נתת צדקה יש לך את פתחון הפה הזה לבקש מהקב"ה שישב על כסא רחמים. ולכן כתב הרמב"ם בהלכות תשובה (פ"ג ה"ד), שנהגו ישראל להרבות במצוות הצדקה בימים האלו של אלול ועשרת ימי תשובה, כי זה עיקר המגמה שלנו בימים אלו, לזכות להנהגת הרחמים מאת הקב"ה, ואין כמו הצדקה להביא לנו את מדת הרחמים.

וכך זה בכל הנושאים של בין אדם לחבירו, אם אדם מרחם על הבריות, מרחמים עליו מן השמים ואז באמת במדה כנגד מדה אדם זוכה שהקב"ה ידון אותו בחסד וברחמים. וזה נכון הן בנתינת צדקה, והן במצוה היקרה הזו של 'ביומו תתן שכרך', אשר אבותינו ורבותינו נזהרו בה עד הקצה האחרון.

ההשתתפות בצער הזולת

זה מה שמוטל עלינו להתחזק בימים אלו, ימי ההכנה ליום הדין. אם אדם מקפיד על המצוות של בין אדם לחבירו ומרחם על הבריות, אז יש לו תקווה שינהנו עמו במדה כנגד מדה. ואיך מגיעים לזה? על ידי התבוננות ושימת לב לצער הזולת ולכבודו.

הגר"א כותב באגרת שלו, שזה הוא עיקר התורה. כשאדם מגיע לעולם העליון שואלים אותו סדרה של שאלות, ואחת השאלות היא 'האם היית נושא בעול אם חבירך'. כשאתה רואה איזה חבר ששרוי בצער, לא די בכך שתפטיר לו 'היה בסדר', אלא באמת אתה צריך להיות שותף בצער שלו, באופן שהוא גם ירגיש שאתה משתתף בצער שלו.

כשאחד בא לבקר חולה, מה הוא עושה? נהיה חצי רופא... הוא יושב רגל על רגל, צועק על זה ומתווכח עם זה, ואחרי זמן אומר: 'רגע, אני כבר נמצא פה שעתיים ועוד לא הכינו לי כוס תה, בבקשה תביאו לי'. אבל בנגמרא (נדרים מ"א) מתבאר שכשאחד הולך לבקר חולה עליו לעזור לחולה גם במה שהוא צריך עזרה, כגון אם הוא לא יודע למי לפנות או צריך עזרה להשיג איזה רפואה, וגם הוא צריך שיחלה עצמו עליו (כאומרם בברכות י"ב ב). המבקר את החולה צריך שיהיה אכפת לו מהחולה, עד שירגיש כאילו הוא בעצמו חולה, ולא כמו אלו שכשבאים לבקר את החולה ורואים אותו מתפתל ביסוריו אומרים לו 'אין דבר, תתגבר'. את זה תגיד אם אתה חלילה תהיה חולה? אתה צריך להרגיש את החבר שלך, ולהשתתף אותו בחולי.

1. רבי זלמן בהר"ן זצ"ל, היה מגדולי הגאונים הצדיקים בירושלים, והיה מיוחד מאד בקיום המצוות שלו, שלא היה עושה אותם כמצוות אנשים מלומדה, אלא היה עושה אותם תמיד בהתבוננות ובדעת, עם כל הלב. והיה רבי זלמן לוקח לו זמנים מיוחדים שבהם היה בא לבקר את החולה. מתי? – אחרי הצות לילה. ולכאורה, אחרי הצות לילה, מה יש לך לבוא לבקר? כולם ישנים. אבל באמת הרי זה לא כך. לא כולם ישנים. הרי מי שחולה הולך לישון מוקדם. וכבר בשקיעת חמה, בשש או בשבע הולך לישון. וכמה יכול לישון? – שש שעות, שבע שעות, ואז הוא קם. ויש חולים שבלאו הכי השינה שלהם היא טרופה. ישנים קצת, קמים, ושוב ישנים וכיוצא בזה.

השעה שתיים שלוש בלילה, והחולה שוכב לבדו במיטה בחשכת הלילה והאפלה, והוא רואה כל מיני צללים ושומע כל מיני קולות ונכנסים בלבו פחדים. ואז בהיותו לבדו הוא מתחיל לחשוב, מה יהיה אתי? האם אחיה? ומה זה הצל הזה שאני רואה שם, והרעש הזה שאני שומע, וכבר אני שומע שמצחצחים פה סכין... ואת מלאך המוות אני רואה. אוי ואבוי לי שהוא כבר הגיע. והלא אפילו עוד לא הספקתי להכין ירזה... וכך הוא יושב וכל כולו פחד וחלחלה ודואג עד

סיפרו על המהר"ל דיסקין זצ"ל שפעם הגיע לבקר חולה כאן בירושלים, וכיון שנכנס אצל החולה אמר החולה לאנשי הבית, תפקחו עין על הרב, ותראו להשיגה על בריאותו. למה? כי איך שנכנס המהר"ל דיסקין היה ניכר עליו איך שכואב לו המצב של החולה עד שגם הוא נהיה ממש כחולה.

כך זה כשבן אדם באמת כואב לו המצב של השני והוא משתתף בצער. סיפרו על רבי אריה לוי שפעם כאבה לאשתו הרגל והוא הלך איתה ביחד לרופא. לא כמונו שאנחנו צדיקים ואומרים לה, אנחנו עסוקים, אסור לבזבז את הזמן, ותלכי לבד... הוא הלך יחד עימה לרופא, נכנס איתה אליו ביחד ואמר לו, 'אדוני הרופא, הרגל של אשתי כואבת לנו'. הוא לא אמר שהרגל של אשתי כואבת לה, אלא הרגל שלה כואבת לנו. מפני שרבי אריה לוי הרגיש ממש את הכאב של אשתו, ולא אמר זאת כמליצה בעלמא.

באמת זו דרגה גדולה להרגיש באופן ממשי את הכאב ואת הצער של הזולת, אבל עלינו לשאוף לזה ולהשתדל לכל הפחות להרגיש במה שאנחנו כן יכולים להרגיש. הגאון רבי עקיבא איגר זצ"ל שהיה רב בפוזנא שהיתה עיר ואם בישראל, היתה לו קביעות ללכת פעם בשבוע אל בית החולים שם ולבקר את החולים. היה נכנס אצל חולה אחד ודורש בשלומו, הולך לחולה אחר ומברר על מצבו, וכך היה עובר אצל כל החולים. למה? כי כשחולה רואה את גדול הדור הרב הנערץ של העיר מגיע לבקר אותו, וכשהוא שומע את הברכה מפי הרב, הרי זו בשבילו כבר יותר מחצי רפואה. ואם לפעמים לרוב טרדותיו וצרכי העיר המרובים שהשתרגו על רבי עקיבא איגר הוא לא יכל להגיע, לא היה אומר 'אונס רחמנא פטריה', אלא היה שוכר בכסף מלא שליח מיוחד שילך לבקר בשמו את החולים וידרוש בשלומם, ואחרי זה ישוב ויגיד לו מה שלומם.

הוא שפותחת הפרשה ואומרת 'ובכתה את אביה ואת אמה ירח ימים', זה חודש אלול. על מה יבכה האדם? על הדברים האלו יבכה ויראה איך לתקן את עצמו. אמרו רבותינו (בבא מציעא ל"ג), לא חרבה ירושלים אלא על שהעמידו את דבריהם על דין תורה. לא כתוב כאן שהיו רוצחים או גזלנים, אלא שהעמידו דבריהם על דין תורה. מה הבעיה בזה? הבעיה היא שהם לא רצו לוותר כלום לחבריהם, ועל קוצו של י"ד היו מריבים זה עם זה. וכשאדם הולך במידה הזו של 'קוב הדין את החר', אזי גם אתה הולכים באותה הנהגה ולא מוותרים לו על דבר, ולכן חרבה ירושלים. וכמו שכתב רבינו הפ"ח חיים זצ"ל בספר שמירת הלשון (שער הזכירה פ"ב ע"ב). אבל אם אדם מוותר לחבירו ומעביר על מדותיו, גם בשמים אומרים 'כפועל אדם ישולם לו' (איוב ל"ד י"א), ואפילו שלא מגיע לו לפי הדין, נעביר על זה ונתן לו לפנים משורת הדין.

כשאנחנו רוצים שהקב"ה ינהיג אתנו במדת הרחמים אנחנו צריכים בעצמנו ללכת בקו הזה של מידת הרחמים. אדם שבחודש הזה יקח על עצמו להשתפר בענינים האלו של בין אדם לחבירו, אשר כמו שהזכרנו קודם לא די במה שאדם מבטיח אלא הוא צריך באמת גם להראות שהוא באמת עושה משהו כדי לתקן את דרכיו ולהשתפר, אם הוא יקח על עצמו שלא לדבר בסגנון עוקצני אלא בשפה יותר נעימה לסובבים אותו ובחיוך ובמאור פנים, הרי זו היא הכנה ראויה לימים הנוראים, וה' יהיה בעזרנו. ונזכה כולנו לשנה טובה ומבורכת ונכתובה ונחתימה טובה אמן.

שבא הבוקר, וכבר יכול למות שלש פעמים רק מרוב הפחד שלו...

ואז, בשעה הזו בדיוק, היה בא רבי זלמן בהר"ן לבקר. היה בא דופק בדלת, פותח אותה ונכנס, מדליק את הנר ומכין כוס תה לחולה, מדבר אותו מעודד אותו ומעלה חיוך על שפתיו, ממש כמלאך שלוח מאת ה' להושיע.

מי מגיע בשעות האלה לבקר את החולה? כל האנשים שבאים לבקר מגיעים במהלך היום, אבל בלילה? הם ישנים. הם לא עובדים שעות נוספות... אבל מי שבאמת משתתף בצער הזולת ומרגיש אתו את הכאב, יקיים את מצות ביקור חולים עם לב ועם דעת.

פרשת כי תצא תשפ"ב

מישכתי התורה

מסרים ורעיונות בפרשת השבוע

בס"ד

הלימוד שלנו מבן סורר ומורה

"כי יהיה לאיש - בן סורר ומורה... - ויסרו אותו - ולא ישמע אליהם" (כא, יח)

ראשית נקדים, שלמרות שנראה שהדברים האמורים במאמר זה, הינם נכונים בפני עצמם, אולם אין זה ביאורו של הפסוק ע"פ פשוטו, אלא בדרך דרוש.

אמרו חז"ל במסכת סנהדרין (עא) שבן סורר ומורה - לא היה, ולא יהיה לעולם בגלל התנאים הרבים והמיוחדים שנצרכים לכך כמבואר שם בגמ', והסיבה שהתורה כתבה זאת - כדי שנדרוש ונלמד היטב את הפרשה, ונקבל על כך שכר.

והקשה הכלי יקר בתחילת הפרשה, שהרי יש מספיק הלכות בתורה שניתן ללמוד כל ימי חיינו, ועדיין לא נספיק את כולן, וא"כ למה נכתבה בתורה פרשה שאיננה מציאותית, שלא היתה, ולא תהיה?

וכמדומה שהביאור לכך הוא, שאמנם בגלל כל המגבלות ההלכתיות שנאמרו בה - אכן בן סורר ומורה של התורה לא היה ולא יהיה, אבל רצתה התורה ללמדנו, כיצד צריכים ההורים או המחנכים במוסדות החינוך של בני ובנות ישראל לנהוג כדי שלא נגיע למצב של ילדים פורקי עול. ואם חלילה הגיעו הילדים למצב זה, מהי הדרך הראויה שבעזרתה יש סיכוי סביר במקרים רבים שיחזרו למוטב.

ולצורך כך מתחילה התורה מנתן קיים, והוא - כי יהיה לאיש בן סורר ומורה. כלומר, בין אם מציאות זו קיימת זמן רב, ובין אם ההורים התוודעו לכך לפתע, שהבן או הבת שלהם הינם עתה - בן סורר ומורה וכפי' רש"י: סורר - סר מן הדרך. ומורה - מסרב לשמוע לדברי אביו ע"כ.

ויתכן מאד שהוריו אינם אשמים בכך, אלא כך הם תכונותיו המולדות של הילד, או שחבריו גרמו לכך, אלא שכעת השאלה היא - כיצד מחנכים בן כזה שישוב לדרך הטובה?

האופן שבו אסור בימינו לחנך ילדים

והנה בזמן הזה, לפי אופיים ותכונת נפשם של הילדים והסיבה שבה גדלים, אם ההורים ינהגו כלפם באופן של - ויסרו אותו - בדיבור אליו בצורה מעליבה ופוגענית, וכ"ש חלילה ע"י הכאה פיזית - אז ודאי שיותר הוא לא ישמע להם. כלומר - דווקא ה-ויסרו אותו של הוריו, יגרום לילד - שלא ישמע אליהם יותר, ויגיע במהרה לרחוב למצב שיכול ללססם את הבריות. ואח"כ ההורים או המלמדים במקום להאשים את עצמם בכשלונם

בטיפול בילד, הם אומרים לגדולי הדור, לזקני העיר, ולכל מי שמוכן לשמוע אותם, שהם היו בסדר, ומצידם עשו הכל כדי "לחנך" את ילדם, אבל הילד מטבעו נולד מרדן, ועקשן, זולל וסובא, ולכן מגיע לו כעת את העונש החמור ביותר - לסלקו מביתו ו/או ממקום לימודו, ושילך לרחוב לדיראון עולם. כלומר, הוריו ו/או מוריו לוקחים אותו בידם וגוזרים על הנער או הנערה מיתה רוחנית ונצחית - הן בעולם הזה, והן בעולם הבא.

והנה מבואר במד"ר שמות, פ' שמות (א, א) שדוד המלך נענש שיצאו ממנו שני בנים גרועים כמו: אבשלום, ואדוניה, בגלל שלא ייסר אותם. וכן שלמה המלך כתב במשלי "חוסך שבטו - שונא בנו". וכן "יסר בנך - כי יש תקוה". וגם באגרת הגר"א המפורסמת שנקראת "עלים לתרופה" כותב הגר"א בסופה, להכות את הילד, כשלא ישמע להוריו וכו'. אמנם דברים אלו נאמרו ביחס לילדים שגדלו בדורות עם מושגים אחרים לחלוטין. משא"כ בזמן הזה - לדעת כל גדולי ישראל, והמחנכים הותיקים - החינוך למוטב חייב להיעשות רק בדרך החיובית, וכפי שנבאר בס"ד בהמשך.

כיצד חינוך רבי יהודה הנשיא נער פורק עול

תחילה נקדים בקצרה מקרה קיצוני של פריקת עול מתקופת התנאים, של נער שהיה בן, ונכד, לתנאים המופלגים בגדולות בתורה ובצדקות, שמפיהם ומדברי תורתם - כל עם ישראל חי עד ימינו.

מבואר בגמ' ב"מ (פה) שלתנא רבי אלעזר בן רבי שמעון בר יוחאי היה ילד שנקרא - יוסי, שהיה באותו הזמן יתום מאביו. ולא רק שלא למד תורה, ולא קיים מצוות, אלא עבר על כל העבירות החמורות שבתורה. והנה ברור לכל שאין בן סורר ומורה גדול ממנו.

וכשנודע הדבר לרבי יהודה הנשיא, למרות סמכותו להענישו בתור נשיא ישראל - לא ייסר אותו על מעשיו החמורים, ולא רק שלא הכהו, אלא אפילו לא אמר לו - שהוא פוגע "בכבוד המשפחה", ובכבוד אביו, וסבו הצדיקים או בשמם הטוב של הוריו. או שידע שבגללו - לא יקבלו את אחיו ואחיותיו במוסדות חינוך טובים, ולא ירצו להשתדך עמם וכו'. אלא רבי יהודה פנה אליו דווקא מנקודת - רוממות, מבלי להזכיר לו את חטאיו, והחיוב לעשות תשובה על כך.

רבי יהודה הנשיא הכתיר והסמיק את יוסי החוטא הגדול מיד בתואר הנכסף "רבי" לעיני כל, והלבישו גלימת זהב, ואמר לו בנוכחות כולם שמעתה נקרא שמך בישראל - רבי יוסי.

ואכן דווקא מתוך הפרגון, נתינת האהבה, והחזרת הביטחון העצמי ליוסי, שאפילו רבי יהודה הנשיא מאמין בו וביכולותיו הגדולים, ושלמרות מצבו השפל - הוא מסוגל לצמוח ולגדול כמו אבותיו הגדולים. וכפי' רש"י שם: אסמכיה רבי שיהיו קוראים אותו -

מכיון שיכול להיגרם מחמתו הפסד ממון או הפסדים אחרים למעסיקו או לתלמידים שיצטרכו ללמוד ממנו - ואין שום היתר להזיק לאדם אחד לטובת אדם אחר, ואפילו לא באופן של גרמא בנוזקין.

מעשה שקרה לאחרונה,

בו יושמה בהצלחה משנתו החינוכית של רבי

ולצורך המחשבה, נביא להלן בקצרה סיפור מהימן שהתפרסם בשנים האחרונות המצדיק את צורת החינוך החיובי שהתבארה לעיל. ולמרות שישנם סיפורים ועובדות ממקרים נוספים, בחרנו להביא דווקא סיפור - שאפילו מתהום הנשיה, ניתן להתרומם באופן הזה.

אל אחד מגדולי התורה ממנהיגי הדור האחרון, הגיע יהודי שאינו שומר ת"מ, שהגיע לשאול תחתית ממש, כשפל שבאנשים. ושאלו האם יש לו תקנה. ושאלו הרב, האם במשך כל השנים היו לו מקרים בהם התעוררו בו הרהורי תשובה. והשיב, שזוכר בסך הכל - שני מקרים. ואמר לו אותו הרב, שהוא מקנא בו על אותם המקרים, ושיקבל שכר רב בשמים על כך. והמשיך הרב, שינסה גם להבא להגיע לדרגה גבוהה כזאת, ובכל פעם שיצליח לנצח את יצרו - ישמח על הנצחון, מבלי להתייחס כלל למקרים בהם עדיין יכשל בחטאו החמור. ואכן בזכות העידוד והפירגון שקיבל אותו יהודי חוטא מהרב - הצליח מידי פעם להתגבר על יצרו, ועד סוף אותה שנה, חזר בתשובה והינו כעת שומר ת"מ. והכל בגלל שאותו רב גדול לא הוכיח אותו מאומה על חטאי העבר, אלא פירגן ועודד אותו על אותן שתי פעמים בודדות מתוך העשרות או המאות שבהן הוא חטא.

אמנם נוסף, שלמרות האמור, חייבת להצטרף לכך תפילה לבורא ית"ש, להשיב את הבן או הבת למוטב, כי לולא הסיעתא דשמיא - אין אפשרות להצליח בשום דבר.

הליכות והלכות בדף היומי

כתובות 10:

נתינת צדקה לשם כבוד

כתוב בגמ' בכתובות (10:) שרבי יוחנן בן זכאי ראה לאחר חורבן בית השני, את בתו של נקדימון בן גוריון העשיר מלקטת מרוב עוניה שעורים מהפסולת של בהמות הערבים. ושאל אותה למה אבד כל כספו של אביה? וענתה לו, מכיון שלא נתן צדקה כראוי. ושאלה הגמ', הרי כשנקדימון יצא מביתו לבית המדרש, היו פורסים מתחת רגליו מידי יום יריעות של משי שעליהן הלך, ואח"כ לקחו אותן העניים ומכרום כדי להתפרנס מהן. רואים שנקדימון - כן נתן צדקה? ומתרצת הגמ' שני תירוצים א - שאכן הוא נתן צדקה, אולם לפי עושרו הרב - היה צריך לתת הרבה יותר. ב - שנתן את הצדקה לשם כבוד.

רבי, כדי שיוסי יקנא, וישים לבו ללמוד תורה. כלומר, רבי לא התייחס בשום אופן וצורה למה ששמע עליו, ולמה שרואה מול עיניו. אלא פעל באופן החיובי ע"י שרומם את רוחו, והכתירו מיד - כתנא מוסמך, וע"י כך הציב בפניו אתגר חיובי להראות לכולם שהוא - יוסי, אכן מסוגל להגיע ולהצדיק את האימון שנתנו בו.

ולאחר מכן מסרו רבי יהודה הנשיא לידי רבי שמעון בן איסי שיחנכו וילמדו תורה, ומבואר שם בגמ', שיוסי "נשבר" כמה פעמים, ורצה לחזור לתאוותיו, וחטאיו. ומורה רבי שמעון, נהג כהנהגת רבי יהודה, ולא ייסר אותו, ולא העליבו אף פעם, אלא שכנע אותו להישאר בבית המדרש רק ע"י כך, שרומם ליוסי את גדלותו ומצבו הגדול. ואמר לו: הרי כעת אתה לא עוד יוסי של פעם, אלא הינך - התנא הגדול - רבי יוסי, שהוכתר ע"י נשיא ישראל, שהלביש אותך - גלימת זהב שראויה רק לגדולי הדור, א"כ כיצד תשפיל את הגדלות שהגעת אליה, ותחזור להיות שפל האנשים. ואכן בזכות כך, זכה רבי יוסי להתנתק סופית מעברו למרות הקשיים שעמדו בפניו, וזכה בזכות החינוך והעידוד שקיבל, להגיע בגדלותו התורנית - לדרגת אבותיו הגדולים, וע"ש בגמ' כי קצרתו.

דרך החינוך שנלמדת ממשנתו של רבי יהודה הנשיא

והנה אם באופן הזה - עוד לפני כאלף ושבע מאות שנה חנך רבי יהודה הנשיא, והצליח מעבר למשוער, כל שכן שבדור שלנו - באופן זה בלבד ניתן לחנך גם בן סורר ומורה. וכ"ש את רוב הילדים היקרים, שאפילו אם אינם מתנהגים כראוי, אבל עדיין הם רחוקים מאד מהגדרת "בן סורר ומורה". ולכן חובה על ההורה ו/או המלמד להתחיל ללא דיחוי בחינוך הבן או הבת כשרואים ירידה בהתנהגותם, אולם צורת החינוך איננה בשום אופן בצורה של - ויסרו אותו אביו או מורהו וכו', ואפילו בדיבור אין לתקוף אותו על הנזק הרב שגורם לו ולמשפחתו בעולם הזה, ובעולם הבא - וזאת למרות שהדברים כשלעצמם נכונים.

אלא צריכים תחילה להתעלם מכך לחלוטין, ולפרגן לילד שהינו ניחן בכשרונות נעלים, לב טוב, מידות טובות, וכו'. ולעניק לו אהבה רבה, ובטחון גדול שמאמינים בו וביכולותיו הרבים, ולתת לו בדרכי נועם בלבד, ולא חלילה כעונש - לבצע משימות, ואתגרים שמתאימים לילדים או נערים מעולים, כדי שיראה שאכן הוריו, ומוריו מאמינים ביכולתו. וחייבים להתעלם מהכשלונות הרבים שודאי יהיו לו בשלב הראשון, ולעודדו אפילו באופן מוגזם, על כל הצלחה. כשם שרבי הכתיר מראש את יוסי החוטא והעם הארץ הגדול בתואר - "רבי".

כמו כן רבי יהודה הנשיא לימד אותנו, שבמקרים אלו האמת היהודית היא - דווקא לפרגן ולהעניק לבן או לבת ציונים גבוהים יותר בתעודות, בגליוני הערכה, בדפי הקשר, ולכתוב או להתקשר להורים ולומר להם, בכל אופן וצורה - שבחים מופרזים על ילדם, ולהקפיד שדברים אלו יגיעו לידיעת הבן. כי דווקא זה יגרום לו לשאוף ולהצדיק את האימון שנותנים בו מחנכיו, ולבסוף במקרים רבים הוא אכן יגיע לכך.

אמנם נדגיש, שלגבי תעודות מקצועיות - שם אסור לתת למי שאינו יודע, ואינו ראוי לעבוד במקצוע זה תעודת הסמכה.

והקשה המהרש"א על התירוצ' השני שבגמ', שמשמע שאפילו אם נתן צדקה כראוי, אולם מכיון שנתן לשם כבודו ולא לשם מצוות צדקה - נענש שאיבד את כל ממנו. והרי מבואר בגמ' בראש השנה (ד) שהנותן צדקה כדי שיחיה בנו - הרי זה צדיק גמור. א"כ מוכח שאפילו כשנתן שלא לשמה, בכל זאת אין זה מגרע מקיום המצוה? ותירץ שנתנת צדקה עבור שאר המטרות - אין בכך חסרון בקיום המצוה. משא"כ אם נתן לשם כבוד - זה גרוע, כפי שמבואר בתוס' בפסחים (נ: ד"ה וסאן) ע"כ.

הכרעת התוס', שניתן לתת צדקה לשם כבוד

ולענ"ד לא זכיתי להבין את דברי רבינו המהרש"א. שהרי בחמישה מקומות בש"ס תוס' שואלים את אותה שאלה. שבגמ' בפסחים (נ:) כתוב אמר רב יהודה אמר רב - לעולם יעסוק אדם בתורה - ובמצוות - אפילו שלא לשמה, שמתוך שלא לשמה בא לשמה. ואילו בגמ' בברכות (יז:) כתוב שהעושה שלא לשמה - נח לו שלא נברא? ובארבע מקומות מתרצים התוס' את אותו יסוד בברכות (יז: ד"ה העושה), תענית (ז: ד"ה וכל העוסק), נזיר (כג: ד"ה מתוך), וסוטה (כב: ד"ה לעולם). שרק כשלומד תורה או עושה מצוות כדי לקנטר את חבריו, במקרה זה עדיף היה שלא יוולד. משא"כ כשלומד תורה או מקיים מצוות כדי שיכבדו אותו - נחשב שקיים את המצווה באופן של - שלא לשמה. ועליו אמר רב יהודה בשם רב - שלעולם יעסוק אדם בתורה ומצוות אפילו שלא לשמה. ורק בתוס' בפסחים (נ:) שהביא המהרש"א כתוב, שגם לשם כבוד, עדיף שלא יעשה את המצוה.

עכ"פ לפי דברי ארבעת התוס' שצוינו - אין שום חסרון לתת צדקה לשם כבוד, ואדרבה עדיף לעשות כך, אע"פ שאין זאת המעלה הגדולה בעשיית המצוה, אלא נחשבת בגדר - שלא לשמה. ומעשים בכל יום, שגדולי ישראל במשך כל הדורות כיבדו את הנדבנים על תרומתם הגדולה ללימוד תורה ולצורכי העניים בכתב, ובעל פה. כאשר הם יודעים שזהו רצונו של הנדבן לקבל כבוד על תרומתו. ואינם חוששים שע"י כך הם מכשילים אותו באיסור, וגורמים לו לאבד את כל ממנו. וע"כ שקבעו שההלכה היא כדעת ארבעת התוס', שצדקה שניתנת גם לשם כבוד - הינה רצויה. וא"כ חוזרת קושיית המהרש"א, למה איבד נקדימון את ממנו הרב בגלל שנתן צדקה לשם כבוד?

למה הגמ' לא הביאה ראיות נוספות שנקדימון נתן צדקה?

כמו כן לענ"ד קשה, למה הגמ' בכתובות (יט:) כשחיפשה דוגמאות לצדקות שנתן נקדימון, הביאה ממקרה שנתן צדקה מועטת לפי עושרו, ולא הביאה משני מקרים אחרים שכתובים בש"ס, שבהם נקדימון נתן סכומי כסף גדולים במיוחד. א - בגמ' בגיטין (יז:) כתוב, שנקדימון היה משלושת העשירים שהיו בירושלים, שקנו בממנום אוכל לעשרים ושנים שנה עבור מליוני אנשים שגרו בירושלים בתקופה שלפני חורבן הבית השני, ואגרו את האוכל שקנו במחסנים, על מנת לחלקם לאנשי ירושלים ללא כל תמורה. והרי הכסף שהשקיע נקדימון לצורך זה - גם לפי מושגי הזמן הזה, הינו סכום אדיר, ובודאי הרבה יותר משווי השטיחים שלקחו אותם העניים. וא"כ למה הגמ' בכתובות לא הביאה ראיה מכאן על הצדקות הגדולות שעשה?

וכן מבואר בגמ' בתענית (יט:) שנקדימון התחייב לגוי עשיר שנים עשר ככר כסף, בתמורה לשנים עשר מעיינות מים שילוה לו לצורך עולי הרגל, אם לבסוף נקדימון לא יחזיר לו את כמות המים שלוה ממנו. והרי סכום כסף זה הינו גדול מאד, והרבה יותר מהשטיחים שלקחו העניים. וא"כ קשה, למה הגמ' בכתובות לא הביאה ראיה מנידון זה על צידקתו של נקדימון?

כמו כן מבואר שם בגמ' (יט:) שנקדימון התפלל לפני הקב"ה בבית המקדש - שיעשה לו נס וירדו גשמים, כי התחייב על כך לגוי לשם שמים בלבד - ולא לכבודו, ולא לכבוד משפחת אביו. והקב"ה נעתר לתפילתו וירדו גשמים למרות הבצורת, ומילאו לגוי את כל הבארות מים שהלוה לנקדימון. א"כ רואים שהקב"ה הסכים לדברי נקדימון שהתחייב את הסכום הגדול לצדקה - לשם שמים בלבד ולא לשם כבוד.

ויותר מכך, בתפילתו השניה בביהמ"ק ביקש, שלמרות שהשמש שקעה - תחזור לזרוח עבורו. ואמר נקדימון בתפילתו לקב"ה: הודע שיש לך אהובים בעולמך. ותפילתו נענתה. וא"כ איך שייך לומר על צדיק כזה, שהקב"ה הסכים שהינו - אהובו, ועשה לו נס בשינוי טבעו של עולם, שכל הצדקה שלו נתן לכבודו, ולכן עדיף היה שלא נברא בעולם, בשעה שהקב"ה מסכים שהינו אהובו בעולמו? ועיין בקובץ שיעורים עמ"ס כתובות (ס' רכד), ולמרות דבריו שם, עדיין קשה מה שהתקשינו.

גדלותו של נקדימון הצדיק

לכן נלע"ד, שודאי נקדימון הצדיק שהקב"ה הסכים עמו שהוא בגדר - אהובו של מקום בעולם כמבואר בתענית (יט:), נתן הרבה מאד כסף לצדקה כמבואר בגיטין (יז:), אולם למרות זאת אומרת הגמ' בכתובות (יט:) שלא נתן מספיק כסף לצדקה לפי עושרו הרב. והנה ודאי שחלק מהצדקה שנתן או רצה לתת - היה רק לשם שמים, כמבואר בגמ' בתענית (יט:) שהקב"ה הסכים עמו שהתחייבותו לגוי בסכום של שנים עשר ככר כסף עבור בני ישראל, שזהו סכום אדיר - היתה לשם שמים, ולא לשם כבודו או כבוד אבותיו וכו'. ולכן אפילו אם חלק מהצדקות שחילק, היו גם לשם כבודו כמבואר בגמ' בכתובות (יט:), עדיין גם באופן זה קיים מצוות צדקה בגדר של - שלא לשמה. ועל מקרה זה אמרו התוס' בארבע מקומות - שלעולם יתן אדם צדקה באופן הזה - למרות שאין בכך שלימות המצוה, כי מתוך כך יגיע הנותן לבסוף לתת צדקה לשם שמים בלבד, וכפי שגם אצל נקדימון התבאר בתענית (יט:) שהתחייב לשלם כסף לגוי לשם שמים בלבד, אע"פ שלבסוף נעשה לו נס וירדו גשמים ונפטרו מחיוב זה. ולכן כך נוהגים למעשה בכל הדורות גדולי ישראל, שמכבדים ומשבחים את העשירים שנותנים לצדקה, למרות שהם נותנים זאת לשם כבוד או גם לשם המצוה, וגם לשם קבלת כבוד, ואע"פ שודאי שהדרגה הגבוהה היא - לשם שמים בלבד. למרות זאת, אין לקפח את מעשיהם של נותני הצדקה לשם כבוד, ובודאי שמחמת זה - לא יפסידו את כספם.

הטעות בשגגה שהיתה לנקדימון הצדיק

אמנם הגמ' בכתובות בכוונה הביאה את המקרה עם השטיחים שפרסו לרגלי נקדימון לומר לנו, שדווקא במקרה הזה נקדימון

הצדיק בשגגה, נהג הפעם שלא כראוי. כלומר, במקרה הזה אין החיסרון בנתינת הצדקה רק בגלל שרצה כבוד, אלא שהכבוד שרצה היה על חשבון בזיון העניים, ומעשהו היה בגדר - מתכבד בקלונם של העניים.

והוסיף הרשב"א, שמותר לנדבן להנציה את שמו על חפץ או על בנין או חלק ממנו שתרם או נבנה מכספו, כמו שהתורה פירסמה את הצלת יוסף מהבור ע"י ראובן אחיו, וכן מסופר במגילת רות בהרחבה על מעשה הצדקה שעשה בועז עם רות. וסיים שם הרשב"א - שכן הוא מנהג ישראל בכל הדורות, ובכל התפוצות להנציה את שם התורם על החפץ שתרם. ואדרבה ע"י כך הוא יגרום לאנשים נוספים להמריץ אותם לתרום לבהכ"ס או לשאר הצדקות, כדי ששמן יונצח לדורות עולם על הצדקה שנתנו.

העלוו יוצא לע"נ: הר"ר **חיים יצחק** ז"ל בהר"ר צבי הי"ד, ומרת **נחמה** בת הר"ר יחיאל הלוי ע"ה

מעייני החיזוק

גליון 69 | שנה ב'

לעילוי נשמת מו"ח הגאון הגדול רבי אברהם ב"ר שמשון רפאל ארלנגר זצוק"ל

כמו שאומרים השיבנו ה' אליך ונשובה. ושמעתי כמה סיפורים מזקני ירושלים על אא"ז הג"ר שמעון פרג זצ"ל שזכה שכל בניו יצאו גדולי ישראל שבימים אלו היה מגיע לביהכ"נ החורבה והיה בוכה בכיות גדולות על בניו וצאצאיו שלא יפלו בנפילות של הדור וע"י ריבוי התפילות זכה שבניו היו כשתילי זיתים וכו' כך צריך לנצל את הימים האלו ולהרבות בתפילות על נפש בניו ועל כל הדור כמו שאומרים ונהיה אנחנו וצאצאינו וצאצאי עמך בית ישראל שכולם יעסקו בתורה וירא"ש ושום תפילה לא חוזרת ריקם. וללמוד ממשה רבנו שארבעים יום הוא צם ועלה לשמים והרבה בתפילה עד שזכינו ליוה"כ. ובודאי שעיקר יוה"כ בא לכפר על חטא העגל שזה כל הסיבה שמשה עלה למעלה אבל ידוע דברי התוס' בסוף פ"ק דסוטה דהביא את דברי המדרש שכתב שמשה רבנו נקבר ליד בית פעור שבכל שנה ושנה שישראל נופלים בעון בנות מואב אז בית פעור עומד ומקטרג על ישראל ומשה רבנו עומד ומשקיטן עיי"ש, וכתב החת"ס שבודאי שחטא העגל זה עיקר העון של עם ישראל כמו שכתוב בגמ' סנהדרין שבכל זמן וזמן הקב"ה מזכיר את חטא העגל אבל חטא העגל נבנה ע"י כוחות גדולים והעיקר מה שצריך להתפלל בדורנו על חטא בעל פעור שבכל יום רואים וממציאים הסט"א דברים חדשים אשר לא שיערום אבותנו עד שכמעט אין אף אחד בדורנו שיכול להתמודד עם זה והדבר היחיד שאפשר להציל בדור זה זה רק ע"י ריבוי הדמעות שכמו שעד ת"ב היה כ"א ימים של ימי בין המצרים שהדמעות האלו בונים את הבית השלישי כך הדמעות של חודש אלול ותשרי בונים את השנה החדשה וכל דמעה ודמעה עולה לכסא הכבוד עד שהקב"ה סופרן ומניח בבית גנזיו וצריך לנצל את זה כי החודש והשנה עוברים מהר והיצה"ר מסיח מאתנו את הזמן הקצר שיש עד יוה"כ וכבר הבאנו בעלון הקודם את דברי המגידים על הפסוק אריה שאג שזה ר"ת אלול ראש השנה יוה"כ הושענא רבא שמקשים העולם מדוע לא אומרים אריה ישאג ומדברים בלשון עבר והתשובה לכך שעיקר החיזוק של אדם שרואים את האריה של שנה שעברה שמצ"א בשנה זו ראו כ"כ הרבה ניסים ונפלאות ברוחניות ובגשמיות איך שאנשים למדו תורה מתוך מסי"נ אחרי השנה שקודם לכן

בעמדנו בפרשת כי תצא ורואים את גודל הסכנה של כי תצא וכו' עד שהתורה אומרת מוטב שיקחנה בהיתר משיקחנה באיסור ורואים מזה כמה שאנשים צריכים להתחזק בנסיונות של יציאה לחוץ דהרי בפרשה הקודמת קראנו דכל היוצא למלחמה לא מדובר באיש הירא ורך הלבב והיינו מעבירות שבידו, שידוע ההצגה של המשכילים שהציגו את מלחמות ישראל שהכהן עומד ואומר מי האיש אשר בנה בית כו' וכולם ברחו משם ונשארו רק גדולי ישראל ועליהם כתוב כי תצא למלחמה על אויבך והתירה התורה משום דעד שתאכלה באיסור וכו' מה נענה אנן אבתרייהו שיוצאים מן הבית מדרש לחוץ, וכמה סכנות אורבות בחוץ עד שאפילו הגר"א למד שבעים פעמים מסילת ישרים מידת הזהירות עד שיצא מביתו וכמה התורה מלמדת אותנו על הסכנות שבחוץ ובעוה"ר כמה אנשים יוצאים בלי להשגיח על עצמם וכמה חיזוק צריך בזה ואכמ"ל. וידוע דברי הזוהר על הפסוק ובכתה את אביה ואת אמה שזה הולך על חודש אלול עד יוה"כ שבו משה רבנו עלה למרום לבכות על חטא העגל עד שירד ביוה"כ וכו' וידוע דברי הגמ' בסוף פרק ראשון של סוטה בכוחו של משה שהתפלל על פושעי ישראל שיחזרו בתשובה וזה מרומז בפסוק ישעיהו ולפושעים יפגיע, וידוע קושית המהרש"א שהקשה הרי כתוב הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים ואיך משה רבנו מתפלל על יראת שמים הרי יש בחירה. ובאמת זה קשה גם בתפילה שמברכין החודש שאומרים חיים שיש בהם יראת שמים ויראת חטא הרי הכל בידי שמים וכו'. וידוע מה שכתב החזו"א בסוף או"ח ליישב את קושית המהרש"א שאפילו שאדם נברא עם בחירה מ"מ כל ישראל מצווים מכוח ערבותם להשתדל לחזק אחד את השני להתחזק ולקבל יראת שמים ואי"ז סתירה לבחירה כמו שידוע שבעולם יש בחירות כל כמה שנים וכ"א משכנע את השני ע"י ריבוי פרסומת שיבחר בו ולהבדיל אלף אלפי הבדלות עם ישראל יש להם בחירה אבל כ"א מצווה להשפיע על כל אחד שיבחר בטוב ובתורה וירא"ש ועיקר ההשפעה בפרט בדורנו בדור יתום אשר כמעט וא"א להשפיע בעוה"ר שצריך לתפוש את אמנות אבותינו ולעמוד לפני ה' בפרט בחודש אלול ותשרי ולהרבות בדמעות שהקב"ה ישיב את כל עם ישראל בתשובה

שהיה מלא בביטול תורה ותפילות מחמת הקורונה וכ"כ הרבה מעוכבי זיווגים אפילו בגילים מבוגרים שמצאו זיווגם וכן הרבה אנשים נפקדו בזרע של קיימא וכמה בחורים שתפסו את עצמם בשקיעות בלימוד ויר"ש וברחו מכל נסיונות הדור שהכל זה מחמת הכוחות של אלול וראש השנה של תשפ"ב כך צריך האדם לתפוס את האריה של תשפ"ג ולבנות את השנה הבאה וכל חיזוק קטן שמתחזקים משפיע על העתיד כמו שהבאנו בעלון הקודם שכל כוחו של גדעון שהגיע למדריגות כ"כ גבוהים זה מחמת התעוררות של תפילה כמו שמבואר בשופטים שאמר איה נפלאותיו עד שהקב"ה א"ל לך בכוחך זה והושעת את ישראל וכן מבואר במדרש על דבורה הנביאה שזכתה לנביאות מחמת שדאגה לבעלה שילמד תורה והכינה לו פתילות והקב"ה א"ל את נתכוונת להרבות אורי אף אני הרבה אורך עיין בילקוט שמעוני וכמה אפשר לנצל את הימים האלו להרבות בתפילות לבנות את כל השנה החדשה ולבטל את כל הגזירות הקשות שעברנו בשנה האחרונה שנסתלקו מהעולם כמה מגדולי ישראל ות"ח גדולים והטרגדיות הנוראות שעברנו בפרט בימי בין הזמנים וכמה שמרבים בתפילות צריך להרבות בתורה כמו שידוע כמה חיזק מרן הח"ח בגודל ניצול הזמן כמו שאומרים ותלמוד תורה כנגד כולם ואמרו בירושלמי שכל חפצין לא ישוו בה שאפילו כל המצוות של התורה אינן שוות לדבר אחד מן התורה ואומר הגר"א בשנות אליהו שכל מילה של תורה שנניח על כף המאזניים ומצד שני יעמידו את כל המצוות תכריע עמלה של תורה והח"ח זצ"ל הביט בשעון וראה שבדקה אחת יכולים לומר מאתים מילים ויוצא שדקה אחת של תורה שווה לערך למאה ועשרים ושתים אלף ושש מאות מצוות עד כדי כך שכשחלה הגרנ"ט שהיה ראש ישיבת ראדין ובחורים תרמו מזמנם להצלת הראש ישיבה והח"ח היה מוכן לתרום רק רגע אחד ובזה חיזק דאפילו לימוד של רגע אחד שווה יותר מכל תרי"ג מצוות. וראיתי בכתבי הגר"י גלינסקי זצ"ל שאמר בשם הבן איש חי שלימוד התורה בשבת שווה אלף פעמים יותר מיום חול ועוד הוסיף בשם הארחות צדיקים בגודל הלימוד שלומדים מתוך שמחה ועוד כתב בגודל לימוד התורה מתוך ענוה וכשהח"ח היה פותח את חודש אלול היה מדבר שלוש דקות והיה מדבר בגודל ניצול של מלה אחת של ד"ת ובדקה אחת אפשר ללמוד מאתים מילים אלף בחמש דקות כתרי"ג אלפי מצוות, ומאחרים לסדר בחמש דקות. וסיים הגר"י גלינסקי שזה היה מרעיש את הלבבות

כמה צריך לחזק החודש הזה לתפוש את ניצול הזמן שזה עומד בכף מאזנים בראש השנה ועי"ז לבנות את כל השנה החדשה הבעל"ט תשפ"ג שנזכה לכוח"ט. ובודאי שעיקר החיזוק שצריך ללמוד מימי בין הזמנים שעברנו כמה הקב"ה דורש מאתנו לנצל את הזמן להרבות בשקיעות בלימוד שממש רואים שמיד שנפסק בין הזמנים הופסקו כל האסונות רח"ל, וה' יחזק אותנו שנצל את הזמן בשקיעות בלימוד גם בזמנים של ימי פגרא וגם בסופי שבוע וכל המסייעים לדבר זה זוכים לדברים גדולים. ולסיום אספר שני סיפורים ששמעתי בשבוע האחרון אחד מבן דודי שהגיע לביקורת ובדיקות בביה"ח עם הרבה ספרים ובזמן ההמתנה הרבה בלימוד התורה ולידו ישב אדם שהיה מאחד שנבחר לכנסת במה שנקרא פריימריז והוא עסק כל הזמן בריבוי השתדלות ע"י טלפונים וכו' ואמר שבפעם הקודמת היה שקוע בתרדמה ולא עסק בהשתדלות, והגיע למקום נמוך ועכשיו מרבה בהשתדלות, ושאר בשרי עסק בתורה ואמר שהפריימריז שלו זה עסק התורה ובזה בונה לעצמו את כל העתיד שלו. וכמה חיזוק רואים בזה מה שאומרים בסיום אנו עמלים והם עמלים וכו'. ועוד סיפור שמעתי באחד שהובא למשפט באשמת רציחה וביום הגזר דין עמדו לפני השופטים עם אלפי דפים של הוכחות וראיות שהוא הרוצח וכמה דק' לפני הגז"ד קפץ הסנגור ואמר שהוא רוצה ללמד סנגוריא לפני הגז"ד ואמר שהוא כעת מדבר עם הנרצח ועוד כמה דק' הוא נכנס כשהוא חי ועשה כעין הצגה שהוא מדבר עמו ומבקש ממנו שיכנס מחדר צדדי לבית המשפט וכל הציבור שהיו שם הסתכלו על החדר הצדדי ולא ראו אותו נכנס ובכ"ז השופטים יצאו להפסקה וכשחזרו לפנים פסקו שהוא הרוצח ולא קיבלו את טענת הסניגור ונימקו שראו שבזמן שהסנגור סיגר על הרוצח שהנרצח נכנס כל הציבור הסתכלו לכיוון הדלת הצדדית וחשבו שאולי הוא נכנס ואילו הרוצח לא הסתכל ובזה ראו שאי"ז אמת. וידוע מה דאחז"ל על האות ה' שעשויה כאכסדרא שבקלות נופלים ממנה אבל הקב"ה עשה לה פתח בצידו שאפשר לחזור בתשובה וכך צריך האדם להסתכל על החיים שמצד אחד זה דומה לאכסדרא שאפשר ליפול ברגע אחד אבל אם מסתכלים על הנקודה הפתוחה של אות ה' שאפשר לחזור בתשובה אז יכולים הסנגורים להמליץ יושר עבורנו וכמה צריך לנצל את הימים האלו אפילו לחשוב על הרהורי תשובה לתפוס את החור הקטן של הה"א ולחזור בתשובה ולבטל את כל הגזירות הקשות רח"ל.

העלון נדפס לעילוי נשמת

ר' חיים אשר בן ר' יוסף יעקב זצ"ל נלב"ע כ"ב אב תשפ"ב
נתרם ע"י בניו הגדולים והחשובים

מסביב לשולחן

עלון שבועי לבני הישיבות סביב נושא מהפרכה בעיון בהלכה באגדה ובמוסר

עורך: הרב שלמה רוזנשטיין

נושא השבוע:
גירושין בהלכה

המקור בפרשה:
וכתב לה
ספר כריתות, (כד, ג)

פרשת כי תצא

עקרי העניין

הרב מאיר שולביץ

משולחן גבוה

מין ראש הישיבה הגר"ג אדלשטיין שליט"א

בגדר דין ונתן בידה בגירושין

תנן בגיטין (עח, א) "אמר לה כנסי שטר חוב זה או שמצאתו מאחוריו, קוראה והרי הוא גיטה, אינו גט עד שיאמר לה הא גיטך", ושם בגמ' "כי אמר לה הא גיטך מאי הוי, הוה ליה טלי גיטך מעל גבי קרקע, ואמר רבא טלי גיטך מעל גבי קרקע לא אמר כלום, אימא ששלפתו מאחוריו [שהיה תחוב בין חגורו למתניו ושלפתו משם - רש"י], שלפתו נמי הא בעינא ונתן בידה וליכא, לא צריכא דערק לה חרציה ושלפתיה [עקם לה מתניו להקריב לה הגט - רש"י]", ומבואר דהך תירוצא דמיירי בשלפתו מאחוריו סגי לתרוצי על הך קושיא דטלי גיטך מע"ג קרקע, ורק קשה מההלכה של ונתן בידה.

ומשמע מזה דאיכא ב' הלכות, הלכה א' שיהיה נתינה מידו לידה, דהיינו מרשותו לרשותה, וזהו החסרון גבי טלי גיטך מעל גבי קרקע, דלא הוי מרשותו אלא מן הקרקע, וכדמבואר בתוס' (גיטין עז ב), "ולא הוי כמו טלי גיטך מעל גבי קרקע, דכיון שהגט בא מרשות הבעל לרשותה הוי כאילו נתן לה", ועל זה סגי בהך תירוצא דשלפתו מאחוריו, והיינו דשפיר הוי מרשותו לרשותה, ואיכא הלכה נוספת של ונתן בידה והיינו דבעי מעשה נתינה.

והנה בהך הלכה דבעי מעשה נתינה מצינו דבר חידוש, והוא מה דא' בגמ' בגיטין (כא א) "אמר רבא כתב לה גט ונתנו בחצרו וכתב לה שטר מתנה עליו, קנאתה ומתגרשת בו", ומצינו בזה ביותר בגמ' בגיטין (עז ב), "ההוא שכיב מרע דכתב לה גיטא לדביתהו בהדי פניא דמעלי שבתא ולא הספיק למיתביה לה, למחר תקף ליה עלמא אתו לקמיה דרבא, אמר להו זילו אמרו ליה ליקניה ניהלה לההוא דוכתא דיתבי ביה גיטא, ותיזל איהי ותיחוד ותפתח ותחזיק ביה וכו'", ומבואר דמהני אף היכא דהיא עושה את מעשה הקנין, ולכאול היכן כאן מעשה הנתינה.

והנראה מבואר בזה, דהנהא פשיטא דאם משך ידה תחת הגט, דשפיר הוי מעשה נתינה, והיינו משום דא"צ במעשה בגט, אלא סגי במה דמחמת מעשיו בא הגט לידה, ואמנם הכא חזינו טפי, והוא דא"צ במעשה בידים כלל, וסגי במה דזה בא לידה מכח הקנאות, ולכן הכא כיון דע"י הדעת להקנות, נעשית החצר אשר מונח בה הגט לידה, וממילא נעשה הגט מונח בידה, שפיר הוי מעשה נתינה.

(שיעורי רבי גרשון גיטין)

גירושין בהלכה

א מקור העניין. בפרשתנו (פרשת כי תצא, פרק כד פסוק א-ד), מבואר פרשת גירושין בתורה. (א) כי יקח איש אשה ובעלה ויהיה אם לא תמצא חן בעיניו כי מצא בה ערות דבר וכתב לה ספר כריתת ונתן פידה ושלחה מביתו: (ב) ויצאה מביתו והלכה והיתה לאיש אחר: (ג) ושאגה האיש האחרון וכתב לה ספר כריתת ונתן פידה ושלחה מביתו או כי ימות האיש האחרון אשר לקחה לו לאשה:

ב בטעם המצוה כתב בספר החינוך (פרשת כי תצא מצוה תקעט) 'ואמנם ציותנו התורה בשלחנו אותה לבלתי שלחה בדבור לבד, פן יהיה לנו זה לאבן נגף ולצור מכשול להיות זמה בתוך עמנו, שתטעון המזנה על בעלה כי הוא גרשה ממנו, גם יהיה מעשה הגירושין מצוי הרבה. אכן עתה שנתחייבנו לכתוב הדברים בספר והעד עדים צריכה להראות שטר כל הטוענת גירושין. ועוד תועלת בדבר, כי בתוך כך תנוח חמת האיש לפעמים וינחם מלגרש אותה, וגדול השלום. וראה עוד בטעם מצוה זו מש"כ המלבי"ם (כאן), מדוע התורה נתנה כזו אפשרות לגרש, וכתב: 'אבל משפטי ה' אמת כנ"ל ורצה השי"ת שבני ישראל יחיו יחד עם נשותיהם חיי רצון ולא חיי הכרח. ואם לא היה יכולת בידו לגרשה היה כ"א מתאונן על חיי שבהכרח יחיה עם אשה אשר לא תמצא חן בעיניו, אבל כשי"ל יכולת לגרשה כ"ז שלא תאבד כל החן שהיה לה תספיק למנוע מזה, בחשבו שאם ישא אחרת גם היא לא תהיה טובה הימנה, וכ"ז שלא גרשה בהכרח הוא חיי רצון. ונסביר הדבר במשל קטן. אם יחרצו לאיש שישב בבית יום א' לעונש יחשב לו, ומצונו ישב כלוא בבית כמה ימים ותחשב לו עוד לענש ונחת':

ג אימתי יכול לגרש את אשתו. במשנה מסכת גיטין (דף עמוד א) נחלקו תנאים, בית שמאי אומרים: לא יגרש אדם את אשתו אלא אם כן מצא בה דבר ערוה, שנאמר: כי מצא בה ערות דבר; ובית הלל אומרים: אפילו הקדיחה תבשילו, שנאמר: כי מצא בה ערות דבר; ר' עקיבא אומר: אפי' מצא אחרת נאה הימנה, שנאמר: והיה אם לא תמצא חן בעיניו. ובבבאור דברי בית הלל. עיין בשו"ת מהרי"ט (חלק ב - חושן משפט סימן צח) שכתב, אלא דב"ה הכי מפרשים קרא והיה אם לא תמצא חן בעיניו מחמת שמצא בה ערות דבר שהוליד' לו טינא בלבו ושנא' אף על פי שהסבה הראשונה לא נתגלגלה אלא לפי שהקדיח' תבשילו מכל מקום כבר הוא שנואה לו רשאי לגרשה לפי שלא יעלה זיווגו יפה. ובחתם סופר (בגיטין שם) כתב, ובי"ה אומרים אפי' הקדיחה תבשילו, רש"י פי' ששרפה קדירת מאכלו

כפשוטו ומלשון פי' משנה לרמב"ם משמע לי, וכן משמע מהרא"ע בפי' התורה דרוצה שאין מדותיה וטבעה דומה לשל בעל והוה הקדיחה תבשילו של בעל כמו תלמיד המקדיח תבשילו ברבי' שמקלקל מדותיו ודעותיו ברבי' ה"נ היא מקלקלת מעשי הבעל ורצונו אעפ"י שהיא כשרה ומשכלת לפי דרכה אבל לא לפי דרכו. ונפסק להלכה בשו"ע (אבן העזר סימן קיט ס"ג) לא יגרש אדם אשתו ראשונה, אלא אם כן מצא בה ערות דבר. וכתב הרמ"א, הגה: אבל בלאו הכי אמרינן כל המגרש אשתו ראשונה מזבח מוריד עליו דמעות (טור). ודוקא בימיהם שהיו מגרשין בעל כרחה, אבל אם מגרשה מדעתה, מותר (אגודה פ' המגרש וכ"כ הר"ן). ואין ראוי לו למהר לשלח אשתו ראשונה; אבל שניה, אם שנאה, ישלחנה.

ד חידוש הלבוש בגט מאהבה. ידוע יסודו המופלא של הלבוש (הובא בשו"ת מהר"ם מלובלין קכ"ג, ועסקו בזה בפרשת הגט מוינא) דפרשת גירושין בתורה לא הוי אלא בגט הבא מתוך שנאה שאז מגרשה ומותרת לכל אדם, אבל גט הבא מאהבה כגון גט שכ"מ שרוצה שלא תזקק ליכוס אינו בפרשת גירושין דושלחה מביתו, אלא בפרשת אשה גרושה מאשה דילפינן מינה ולא מאיש שאינה אשה דילפינן מינה (ביבמות נ"ב א) דריח הגט פוסל בכהונה, והיינו דאיכא גט שמגרשה ואינה מתירה לכל אדם דנאסרת לכהן מדין ריח הגט וילפינן לה מהאי קרא, האי גירושין דקרא הוא בגט מאהבה שרוצה שלא תזקק ליכוס לזה מהני רק גט כזה שאינה מתירה לכל אדם ולא נתחדש בו דין גט הרגיל שכורתו לגמרי עיין שם מה שהאריך, עכ"פ לפי"ז כתב מין הגר"ש אלישיב (בספר הערות עמ"ס סוטה די"ה ע"ב) לבאר שלפי חידוש זה מיושב השאלה ששאלו האחרונים מדוע לא גירש מרדכי את אסתר, וכתב ליישב לדידהא אם היה מרדכי מגרשה עדיין לא היתה מותרת לכל אדם, שהרי לא גירשה מרדכי משנאה אלא שרצה להצילה מעבירה, ולא הוה מועיל בזה הגירושין מידי דעדיין אסורה היא לעלמא ואפילו אי מעילה בבעלה אין כאן מ"מ איסור יש כאן, וממילא נאסרה על מרדכי גם עם הגט ודו"ק.

ה הטעם שאין מברכין על גירושין, והאם דברי ב"ש ובי"ה זה עיצה או דין גמור. ראה תשובות הרשב"א (ח"א סי' י"ח, שהובא בבאה"ט סי' קי"ט סק"א) שכתב הטעם שאין מברכין על מצות גירושין, דכיון דיש מקצת גירושין שהם בעבירה כגון שלא מצא בה ערות דבר לא חילקו בדבר ולא תקנו ברכה ע"כ. וכתב בספר ערוך השולחן (אבן העזר סימן קיט סעיף ה) יש מי שאומר דעיקר דין זה דלא יגרש את אשתו אא"כ מצא בה ערות דבר לב"ש ולבי"ה כשסרחה נגדו, אין זה לא איסור

בביאור הכתובים בדין גירושי אשתו שזינתה וחיי"ל

כי יקח איש אשה ובעלה והיה אם לא תמצא חן בעיניו כי מצא בה ערות דבר וכתב לה ספר כריתות ונתן בידה ושלחה מביתו. פשוטו של מקרא משמע שאין חייב אדם לגרש את אשתו אף אם מצא בה ערות דבר, ואך אם לא תמצא חן בעיניו הוא שיכול לגרשה ולהוציאה מביתו. ונחלקו בזה הראשונים, דהנה כתבו בתוס' בזבחים [דף ב: ד"ה סתם] כלפי מה שאמרו שם דאם כתב גט בשם הבעל והאשה בסתמא אי"ז לשמה דסתם אשה לאו לגירושין עומדת, דהיינו אף בסוטה שזינתה תחתיו דאינה עומדת לגירושין, שאינו צריך לגרשה אלא שלא תשמשנו, והובא ברמ"א [אה"ע סי' קי"ז ס"א] דאינו חייב לגרשה, [ונחלקו הפוסקים אם יכולה לשמשו כשפחה, עב"י שם ורע"א וחי"א בפנת עינים בזבחים].

ובנודע ביהודה [מהדו"ת אה"ע סי' י"ב ד"ה ובגוף] כתב וז"ל, חידוש זה גופא שחידשו התוס' בריש זבחים שאשה שזינתה ברצון לא יהיה הבעל מחוייב לגרשה חידוש הוא, ולא מצאתי להם חבר בפוסקים הראשונים. ובהגהות הגר"ב פרנקל השיג עליו שכ"ה בשו"ת הרשב"א [סי' תת"מ] ולדינא [אה"ע שם] דאי"צ לגרשה, [ואף שאם תובעת גירושין כופין אותו לגרש משום עיגונא, כתב הגרע"א דאינה עומדת לכך].

ומצאתי כדברינו בפנים יפות וז"ל, צריך להבין וכו' מה זה דאמר קרא והיה אם לא תמצא חן בעיניו, הרי אסורה לו מדאורייתא [לב"ש דקרא מיירי כשיש עדים שזינתה], ונראה פשוט דאפילו בזינתה תחתיו אינו מחויב לגרשה ויכולה להיות תוך ביתו, ואפילו אם היא רוצה בגירושין אינו מחויב לגרשה בשביל עונתה לא יגרע שהרי היא גרמה לעצמה האיסור, והיינו דכתיב שאם לא תמצא חן בעיניו ששנאה יגרשנה מביתו. אכן דעת הר"מ [פכ"ד אישות ה"ח] וז"ל, אמרה לו אשתו שזינתה תחתיו ברצונה אין משגיחין בדבריה שמא עיניה נתנה באחר, אבל אבדה כתובתה עיקר ותוספת ואבדה הבליות שהרי הודת בזנות, ואם היה מאמינה וסומכת דעתו על דבריה הרי זה חייב להוציאה, ואין בידו כופין את האיש לגרש את אשתו בדבר מדברים אלו עד שיבואו שני עדים ויעידו שזינת אשת זה בפניהם ברצונה ואחר כך כופין אותו להוציא.

והגרע"א [בדו"ח בסופו] צידד בדעת הר"מ כשיטת התוס' דאי"צ לגרש, אכן העירוני למש"כ בר"מ [הקדמתו לפיה"מ] וז"ל, אחר גיטין סוטה שענינה בענין הגירושין, שהסוטה כשתזנה יש לכוף האיש והאשה על גירושין עכ"ד, הרי להדיא שכופין את האיש לגרש, ובשו"ת הגאון ר' בצלאל אשכנזי [סי' ו'] כתב דמדברי הר"מ משמע שצריך ליתן לה גט, [וכ"ה באו"ח], אלא שמדבריו מבואר דהוא רק משום עיגון דידה, ויש לדון.

ובאחיעזר [ח"א סי' ל"ה סק"ז] הביא בשם ספר תומת ישרים דבכל חייבי לאוין כופין אותו לגרש, משום דכל שעה ושעה עובר מדאורייתא בלאו דלא יקח, וכמו שהנכנס בטומאה למקדש עובר על שהייה כל רגע, ובאחיעזר תמה שאינו יודע מנא ליה חידוש זה, אמנם מדברנן ודאי שכופין עליו שמא יבעלנה, ובה כל שהיא מאיסה עליו כמו בזינתה דעת התוס' דשרי, עכ"ד, אכן בר"מ נראה דבסוטה כופין אותו להוציא מעיקר הדין.

ובחת"ס [או"ח סי' ה' ד"ה ועתה] הביא הא דיליף במנחות [דף לד.] דמזוזה בעיא ספר ודיו, וכתבו תוס' דילפינן מס"ת או ממגילת סוטה, אבל מגט ליכא למילף להכשיר בעלה של זית וסיקרא, דמזוזה וס"ת חובת דורות ומצוות, לאפוקי גט שאינו חוב ואינו מצוה, וביאר בחת"ס דאפילו מצא בה ערות דבר אינו מחוייב לגרשה כמ"ש תוס' זבחים, עכ"ד. ולעניותי נראה דאף לדעת הר"מ אין המצוה בעצמו של גט אלא בהגירושין.

אכן בברייתא בגיטין [דף צ: תניא, הרואה את אשתו יוצאה וראשה פרוט וטווה בשוק ופרומה משני צדדיה ורוחצת במקום שבני אדם רוחצין, זו מצוה מן התורה לגרשה שנאמר כי מצא בה ערות דבר וגו', הרי מפורש שמצוה מן התורה לגרשה, וזה לכאורה דלא כדברי התוס' בזבחים, ויעוין ברש"י ותוס' גיטין שם [ד"ה עס] דבגוונא הנ"ל מצוה לגרשה, ואם זינתה כופין להוציא, והוא כדברי הר"מ, ודברי תוס' בזבחים צ"ע.

והנראה בזה, דאף שמצוה עליו לגרשה, מ"מ האשה מצ"ע אינה עומדת לגירושין, שכן איסור סוטה אינו איסור הוויה של קידושין אלא איסור ביאה בלבד, ומצד פרשת סוטה אין הבעל חייב לגרש את אשתו, אלא דמצוה בעלמא הוא לגרש, והרי אף בנזוהגת בפריצות בעלמא מפורש שם בברייתא דמצוה לגרשה, אף דאינה זונה וסוטה, וע"כ דמצוה בעלמא הוא על הגברא, ומשום הכי אם כתב לשמה בלא ציווי הבעל לא חשיב לשמה.

הלא מעתה נראה גם בישוב קושית הגרע"א בדברי התוס' בזבחים, דמה יענו על מי שכתב גט לאשה שדרה עם בעלה י' שנים ולא נפקדו, דאמרו ביבמות [דף סד.] שכופין אותו להוציא, שהרי בזה ודאי אשה זו לגירושין

הגאון הגדול רבי אביעזר פילץ שליט"א

ראש ישיבת תפרח

בגדר החלות בגט

במשנה גיטין כב' ב' איתא, הכל כשרין לכתוב את הגט, אפי' חרש שוטה וקטן, ובגמ' שם מקשינן דהא לאו בני דעה נינהו, אמר רב הונא והוא שהיה גדול עומד על גביו וכו', ורב יהודה אמר שמואל והוא ששייר מקום התורף. יש מן הראשונים שפירשו דר' יהודה חולק על יסוד דברי ר' הונא, וסובר דבאמת גדול עומד על גבי הקטן לא מהני בגט, ולכך הוצרך להעמיד אוקימתא ששייר מקום התורף. ויש לעיין מהו יסוד המחלוקת, ומה הטעם דלדעת ר' יהודה דלא מהני גדול עומד על גביו בכתיבת הגט, אף דבמקומות אחרים כגון שחיטה וכדו', יודה דמהני גדול ע"ג [וכמבואר בגמ' בחולין].

ובהקדם יש להביא יסוד האחרונים [הגר"ח ביבום וחליצה, וקובה"ע סי' ע"ו] דישנם ב' סוגי חלויות בתורה, הא' חלות שהאדם הוא המחיל ע"י מעשה שעושה, וכגון גיטין וקידושין שע"י המעשה קידושין, הגברא מחיל את הקידושין, וכן בכל הקנינים של ממון. והאופן הב' שהאדם רק עושה את המעשה [והחלות נפעלת ממילא, או שכלל אין חלות] ואינו מחיל את החלות, וכגון שחיטה שהוא רק עושה מעשה וממילא ע"י מעשיו מתיר את הבשר, וכן זנות שאוסרת, הגברא עושה את המעשה והחלות חלה מעצמה, ואף שגם באופן זה יש דינים של כונה וכו' במעשה, כל זה דוקא בצורת המעשה אבל אין הגברא מחיל.

וכתב הגר"ח דדין גדול ע"ג דמהני זהו רק באופן השני דאין הגברא מחיל עצם חלות הדבר, אבל באופן הראשון דהגברא הוא המחיל בזה לא מהני געע"ג [וביאור הענין, עיין בדברי הגר"ח שם ובקובה"ע, ולכאורה מפרשים בתרי אנפין].

עוד חקרו האחרונים בדין לשמה בגט, שמבואר בגמ' בגיטין פ' השולח [דף ל"ב ע"א] ששייך ע"ז ביטול, דאפ"ל דהפשט הוא דיש דין שהכתיבה של הגט מתחילה עד סוף תהיה מיועדת לגירושין, ולכך אם ביטל הרי שאי"ז מיוחד לגירושין, אבל לעולם אין דין בכתיבת הגט לשמה חלות מסוימת שצריך להחיל, ויש אופן אחר שנתבאר באחרונים שדין לשמה בגט, היינו דהאדם בכתיבתו מחיל ע"ז שם של גט כריתות, והפשט בזה הוא משום דיש כאן חלות גט לשמה שהבעלים מחיל.

והשתא לפי הנ"ל יש ליישב, דבזה נחלקו ר"ה ור"י, דר"ה סבר דדין לשמה הוא כהאופן הראשון ואין כאן שום חלות שהגברא מחיל, ולכך מהני געע"ג וכמו שנתבאר, ור' יהודה סובר כהאופן השני שיש כאן חלות שהגברא מחיל וע"ז לא מהני גדול ע"ג, וכמש"נ.

וע"פ יסודות הנ"ל נבא ליישב נמי דברי הרמב"ם שכתב הטעם דעבד פסול לכתוב הגט משום שאינו בתורת גו"ק, ובעכו"ם כתב הטעם משום דאדעתיה דנפשיה עביד, ולכאורה קשה דהיה יכול לפרש משום דאינו בתורת גו"ק, וע"ז ישבו המפרשים דהרמב"ם כתב טעם זה משום שטעם זה מהני גם על ישראל מומר שהוא בתורת גו"ק, אלא דלכאורה קשה ע"ד הרמב"ם מדברי הגמ' בגיטין שם, דאמרינן שם שר"ב שאל את ר"ה דאם בקטן מהני כשגדול ע"ג, אלא מעתה עכו"ם וישראל עומד ע"ג כשר, וכ"ת הכי נמי וכו' ולדברי הרמב"ם מאי קושיא היא, הא אפ"ל דעכו"ם פסול משום שאינו בתורת גו"ק.

וע"פ הנ"ל א"ש, דר"ה שסבר שמהני געע"ג א"כ ע"כ הוא דלא האדם הוא המחיל, והיינו שאין כלל חלות בכתיבת הגט, וממילא אפ"ל שגם חסרון של אינו בתורת ל"ש בזה, דכל מה ששייך לומר חסרון שהוא אינו בתורת גו"ק, זהו רק במעשה שהגברא הוא המחיל החלות, דבכה"ג אכפ"ל שיהיה בתורת חלות המעשה, וא"ש קושית הגמ' דבעכו"ם אמאי פסול, [ובהא א"ש נמי לשון הגמ' אלא מעתה עכו"ם וכו', דבתוס' נתחבטו אמאי הקושיא היא מעתה דוקא ולא בסתמא, ולפ"ז הדברים מבוארים, דרק מכח שמהני געע"ג מוכח שהאדם אינו המחיל, ולכך עכו"ם יהיה כשר ולא יהיה בזה חסרון שהוא אינו בתורת].

אלא שכ"ז הו"ו בשו"ט בד' הגמ', אבל להלכתא דעת הרמב"ם היא דלא מהני געע"ג, והיינו טעמא דפסק כר' יהודה, ולפ"ד ע"כ דהגברא הוא המחיל, ושוב איכא נמי חסרון של אינו בתורת, אלא שבעכו"ם הוסיף הרמב"ם טעם נוסף של אדעתיה דנפשיה לומר דמהני כן אף במומר, וכמש"נ.

(אהל יצחק גיטין)

מקרא ביכורים

בשורשי מצוות 'מקרא ביכורים' כתב החינוך: לפי שהאדם מעורר מחשבותיו ומציר בלבבו האמת בכח דברי פיו, על כן, בהיטיב אליו השם ברוך הוא ובברכו אותו ואת אדמתו לעשות פרות וזכה להביאם לבית אלקינו ראוי לו לעורר לבו בדברי פיהו ולחשוב כי הכל הגיע אליו מאת אדון העולם.

את מעשה המצווה של 'הבאת ביכורים' שנעשתה ברוב פאר והדר חותמת מצוות 'מקרא ביכורים' להחדיר בלבנו שכל מה שזכינו לראות פרי ברכה בעמלנו הכל הגיע אלינו 'מאת אדון העולם'.

המשנה בביכורים מתארת לנו עד כמה הידרו ישראל במצווה זו של הבאת ביכורים וכותבת: 'העשירים מביאים בכוריהם בקלתות של כסף וזהב והעניים מביאים אותם בסלי נצרים של ערבה קלופה'.

עוד שם במשנה: 'השור הולך לפניו וקרניו מצופות זהב ועטרת של זית בראשו' עוד מביאה המשנה בהידורים שיש במצוות ביכורים: 'שלוש מדות בביכורים. ביכורים, תוספת ביכורים, ועיטור ביכורים'.

ה'מסלת ישרים' בביאור חלקי החסידות מכוון אותנו להתבונן בזה וכותב: 'יסדר העלאת בכורים יהיה לנו לעיניים לראות מה הוא הדורן של מצוות'. 'הרי לנו בהדיא כמה ראוי לנו להוסיף על גופא של מצוה כדי להדרה ומכאן נלמד לכל המצוות'.

ה'מסלת ישרים' שם לומד זאת ממאמר חז"ל בגמ' בכתובות: 'אשרי אדם שעמלו בתורה ועושה נחת רוח ליוצרו'. כי 'מי שאוהב את הבורא יתברך שמו, אהבה אמיתית, לא ישתדל ויכון לפטור עצמו בקיום המצוות שחייבנו הבורא בכתב'.

'אלא יקרה לו כמו שיקרה אל בן אוהב אביו, שאילו יגלה אביו את דעתו גילוי מעט שהוא חפץ בדבר מן הדברים, כבר ירבה הבן בדבר ההוא ובמעשה ההוא כל מה שיוכל'. בן רוצה לעשות 'נחת רוח' לאביו ולכן 'לא ימתין שיצווהו יותר בפרוש או יאמר לו פעם אחרת'.

המגיד הגה"צ רבי שלום שבדרון זצ"ל היה מטעים דברי ה'מסלת ישרים' במשל על חנות גדולה מלאה קונים בערב חג. כולם ממהרים לקנות צרכי החג ובעל החנות אינו מספיק לספק רצונם ותור ארוך משתרך בקופה. בחדר פנימי יושב מנהל החשבונות של החנות, שקוע בחשבונותיו כאילו אינו שם לב לקורה בחנות.

בחנות אחרת באותו רחוב, אותה תמונה מוכרת בערב חג. גם בה יש חדר צדדי בו יושב מנהל חשבונות. אך ברגע שמתחיל להיווצר לחץ בחנות מייד ממחר הוא לצאת מחדרו ומתאמץ לשרת את הלקוחות, לזרז את עריכת החשבונות ולסייע ככל יכולתו.

מה ההבדל בין שני מנהלי החשבונות? מתברר שהשני הוא בנו של בעל החנות. הוא רואה שאביו צריך עזרה ומייד נחלץ לעזור ככל יכולתו. הוא אוהב את אביו ומחפש כל דרך להקל ולסייע לו, להושיט עזרה בכל מה ששדרש.

רבי שלום זצ"ל באר בזה את מאמר חז"ל: 'בזמן שאתם עושים רצונו של מקום אתם קרויין בנים'. בן רוצה להשביע רצון אביו. הוא לא עושה רק לצאת ידי חובה. הוא מחפש עוד ועוד דרכים לעשות נחת רוח לאביו.

'עושה נחת ליוצרו' אומר ה'מסלת ישרים' הוא יסוד החסידות. אפשר לקיים מצוות ביכורים כהלכתה, להביא ביכורים לבית המקדש כמו שכתוב בפסוק: 'יקמת ועלית אל המקום'. אל לנו להסתפק בקיום המצווה כהלכתה עלינו להדר בה ככל יכולתנו.

יכללו של דבר בין כל מי שהאהבה ביניהם עזה באמת, שלא יאמר: לא נצטווית יותר, די לי במה שנצטווית בפירוש. אלא ממה שנצטווה ידון על דעת המצווה וישתדל לעשות לו מה שיוכל לדון שיהיה לו נחת'.

מביאים מה'חסידי יעבץ' שכותב שיש הבדל בין 'עושה מצוות בוראו' המקיים מצוות ואינו עובר עבירות ויוצא ידי חובתו, לבין 'עושה רצונו'. וביאר בזה רבי שלמה אלקבץ את תפילתנו בקשתנו 'ותלמדם חוקי חיים לעשות רצונך בלבב שלם'.

ה'מסלת ישרים' מביא את דברי הגמ' בעירובין על 'רבי זירא כשהיה חלוש מלימודו היה משים עצמו על פתח בית המדרש, לעשות מצוה, לקום מלפני התלמידי חכמים שיוצאים ובאים מבית המדרש. במקום ללכת לנוח התיישב רבי זירא בפתח בית המדרש וקם ונעמד לפני כל תלמיד חכם.

יכי כל אלה דברים שכבר רואים אנחנו היות הבורא יתברך שמו חפץ בס', וגילה דעתו העליון בזה. וכיון שכן, מי האיש החפץ לעשות נחת רוח ליוצרו, הנה בדרך זו ילך ויוסיף לקח בתחבולותיו ולעשות הישר לפניו יתברך'.

ועדין נצטוונו ב'מקרא ביכורים' 'כדי לעורר לבו בדברי פיהו ולחשוב כי הכל הגיע אליו מאת אדון העולם'.

כמה ראויים ימים אלו של חודש אלול להתבונן ולחפש דברים בהם יכולים אנו 'לעשות נחת רוח לבורא יתברך שמו'. כל אחד במקומו, בדברים שבין אדם לחברו ובדברים שבין אדם למקום.

הרי כל מעשה קטן שלנו שנובע מאהבת הבורא, משמח את אבא שבשמים, עושה לו נחת רוח ומעורר בו אהבה למחול ולסלוח לנו לכותבנו ולחותמנו לשנה טובה ומבורכת לחיים טובים ולשלום.

דאורייתא ולא איסור דרבנן אלא עצה טובה היא נמל"מ שם בשם כנה"ג ועוד כמה גדולים]. אבל מכמה גדולי ראשונים נראה דאיסור גמור הוא והרשב"א ז"ל כתב בתשו' דלכן לא תקנו ברכה בגירושין מפני שיש גירושין שהן בעבירה כגון שלא מצא בה דבר שיכול לגרשה ע"פ הדין ולכן גם במקום שמצוה לגרש לא תקנו ברכה דלא פלוג רבנן ע"ש, הרי דס"ל דאיסור גמור הוא. וגם הריב"ש בתשובה [סי' קכ"ז] כתב דאם א"ל אביו שיגרש אשתו א"צ לשמוע לו שהרי אם א"ל עבור על ד"ת א"צ לשמוע לדבריו ע"ש הרי דס"ל דזהו איסור תורה. וכן משמע להדיא מ'ירושלמי' דמקשה לב"ש למה לי קרא דלא יוכל בעלה הראשון לשוב לקחתה הרי כבר נאסרה עליו משום ערה ותיקן לעבור עליו בלאו ע"ש, הרי להדיא דאיסור תורה הוא. וכן משמע בש"ס דילן וכו' עיי"ש בדברי הערוך השולחן.

זן גירושין בעל כרחו. במשנה יבמות (דף קיב עמוד ב), אמרו לו: אינו דומה האיש המגרש לאשה המתגרשת, שהאשה יוצאה לרצונה ושלא לרצונה, והאיש אינו מוציא אלא לרצונו. אמנם כבר רבינו גרשום עשה תקנה לבנת ישראל, וראה בשו"ת הרא"ש (כלל מב סימן א) וז"ל: אלא שרבינו גרשום עשה גדר לדבר וכי לאו קל וחומר שלא עלתה על לבו על כיוצא בזה לעגן האיש לבטלו מפריה ורביה, אלא ודאי יגרשנה ויתן לה כתובתה כי כולי האי לא ייפה בתקנתו כח האשה מכח האיש, אך כי ראה הדור פרוץ ומזלזלין בבנות ישראל בזריקת גט ותקן להשוות כח האשה לכח האיש כמו שהאיש אינו מוציא אלא לרצונו כך האשה אינה מתגרשת אלא לרצונה.

זן בחומר המעגן את אשתו. כתב רבינו תם בספר הישר (חלק התשובות, סימן כד) 'תגזרו באלה חמורה על כל איש ואשה מזרע בית ישראל הנלוים אליכם, שלא יהו רשאים לדבר עמו לישא וליתן עמו להאריחו ולהאכילו ולהשקותו וללוותו ולבקרו בחלותו. ועוד יוסיפו חומר ברצונם על כל אדם, אם לא יגרש ויתיר אותו האיש את הילדה הזאת, שבזה אין כפייה עליו. שאם ירצה מקיים, והוא לא ילקה בגופו מתוך נידוי זה, אך אני נתפרד מעליו'.

צדיק עיון

המשך

מהו גט

האם גט יסודו כעין 'שחיטה' שע"י הגט הבעל מגרש שהוא במעשהו מפרק את קשר הקידושין, או שמא ע"י שהאשה זוכה בגט הגט מגרש - כמו כל קנין שטר למשל המוכר שדה לחבירו ע"י שהקונה זוכה בשטר זוכה בחפץ.

מהם גירושין

זוה תלוי מה מהותם של גירושין האם יסודם ביטול קנין או יסודם ביטול אישות - האם גירושין הם ממש כמו סוג של מכירת האשה לעצמה או יסודם ביטול האישות.

מהם נישואין

זוה תלוי לכאן במח' הרי"ף והתוס' רא"ש, כי שיטת הרי"ף גיטין ט. 'אין האשה ממונו של בעל', א"כ נישואין יסודם קנין אישות. ברם, בתוס' רא"ש כתובות ב. כתב דקנין האשה 'כשורו וחמורו', קצת נראה מהלשון כקנין רגיל לענין אישות [וכן משמעות תוס' גיטין ב.].

וכבר נודע דהאבנ"מ [מד] פליג בזה על הפנ"י הסובר דקנין קידושין הוא כקנין רגיל והוא סובר דקנין קידושין הוא דין האישות בלבד. [וידוע לתלות בזה מח' ט"ז וסמ"ע בחו"מ ק"צ בגדר הכסף אם קנין או שיויו].

ומעתה

ומעתה, אם יסוד נישואין קנין רגיל אם כן גם גירושין צריך לזכות בשטר והגט מגרש, כמו כל שטר שהוא היוצר.

ואם היסוד "האישות" והיינו שהקנין יוצר איסור אבל אינו קנין אפשר שהבעל הוא המגרש ורה קצות החושן סי' ר.

סידור קידושין ונתינת גט בלילה

מובא בשו"ע אבן העזר סימן קכ"ג סעיף ה' ברמ"א וז"ל "ואין לגרש בלילה, ואם גירש בלילה י"א דהוי גט פסול" המקור מהר"י מינץ, בתרומת הדשן בסימן רמ"ט מביא בשם גדול אחד שפסל גט שנתן לאחר שהתפללו הקהל ערבית אעפ"י שעדיין היום גדול שהרי כבר קבעוהו לילה (עי' ביר"ד סימן קצ"ו לענין הפסק טהרה). וכתב הב"י בסוף סימן קל"ו לתמוה על זה מה שכתב בתרה"ד שנתנית גט הוי דין ואין דנין בלילה, וז"ל ואיני יודע מה ענין דין לגט, ושום אחד מהפוסקים לא הקפיד בכך". אולם בחידושי הגהות על הב"י כתב וז"ל "ויש לתמוה על הב"י דהרי לגבי חליצה מובא בסימן קס"ט דאין חולצין בלילה והוא מגמ' יבמות ק"ד ע"א, ולהלכה אין חולצין בלילה, והטעם משום דחליצה בתחילת דין דהוה דיני ממונות לפי שגובין כתובה. וא"כ כש"כ גט דהוי כדיני ממונות". מקור לדבריו הוא מדברי הרא"ם בתשובותיו מים עמוקים סימן פ"ב.

היוצא שהמהר"י מינץ ותרזה"ד סוברים דאין לגרש בלילה משום שאין דנין בלילה ונתינת גט נחשב כתחילת דין שאין דנין בלילה, אולם הב"י סובר דאין אפשר לומר דנתינת גט הוא כדן דמה ענין גט לדין. וכבר כתב בשו"ת בנימין זאב סימן קכ"ב שלכתחילה לא יתנו את הגט בלילה אלא ביום.

מכיון שיש מחלוקת הפוסקים עכ"ז כתב הב"י בסימן קכ"ד סעיף פ"ח וז"ל "נתינת הגט יש מי שאומר שצריך להיות ביום ולא בלילה וכו' אם לא בשעת הדחק אז אפילו בלילה ממש יכתב וינתן, כמו"כ מובא בס' גט פשוט סימן קכ"ג אות כ"א דבדיעבד בשכיב מרע במקום עיגון ושעת הדחק מותר אפילו לכתחילה ליתן בלילה. וכך משמע בשו"ת מהר"ם גאלאנטי סימן ל"ב. גם הפרי חדש סימן קכ"ג ס"ק י"א האריך בזה וסיים דאין ספק שראוי להתיר בשעת הדחק.

לענין קידושין האם יש להקפיד לעשות קידושין דווקא ביום ולא בלילה, בשו"ת רעק"א מהדו"ת סימן ל"א מציין דמדברי המהר"י מינץ שהביא הרמ"א באבן העזר סימן קכ"ג לענין גירושין משמע שכמו שאין לגרש בלילה אין לקדש בלילה שכתב "ואין לגרש בלילה ואשה שקבלה גט בלילה אינה מגורשת, וכן אם הוא קידושין אבל קיום שטרות הוי אפילו בלילה". משמע מפורש בדבריו דבין קידושין ובין גירושין אי אפשר בלילה. אולם עכ"ז כתב הרע"א דמכיון דהרמ"א הביא דברי המהר"י מינץ רק לענין גט ולענין קידושין לא הביא משמע דאף שהרמ"א מחמיר כשיטת הפוסלים נתינת גט בלילה, מ"מ בקידושין לא החמיר. ועכ"ז מסיים רעק"א "אך שלא בשעת הדחק ראוי ונכון לקדש ביום מכיון שיש ספק בזה". וכן מבואר בשו"ת לבושי מרדכי אבן העזר סימן נ"ב במקום שהמנהג לעשות החופה דווקא ביום אין לשנות דלדעת הרבה פוסקים אין לקדש בלילה, ואע"ג שלא פוסקים כן אולם כיון שנהגו שלא לקדש בלילה אין לבטל המנהג.

יש שכתבו שיש לערוך קידושין לפני השקיעה ולמדו זאת מגט, שכשם שאין נותנין גט בלילה שהרי גט הוא בכלל מעשה בי"ד שאינה אלא ביום (עי' גיטין ד"ב ע"ב ובביצה ל"ו ע"ב), וכן פסק הרמב"ם בהלכות סנהדרין פרק ג' הלכה ג' ובשו"ע אבן העזר סימן ה' סעיף ט'. כמו"כ אין לערוך קידושין בלילה שהרי הקישוה הויה ליציאה כמובא בקידושין דף ב' ע"ב ובדף ט"ו ע"א, ואף שההיקש הוא דווקא בקידושי שטר מ"מ יש אומרים שזהו היקש גמור וכמבואר בר"ן ריש קידושין ד"ב מדפיו. אולם כבר פשט המנהג לקדש בלילה ולא מקישים הויה ליציאה, וכ"כ בשער המלך בפ"א מהלכות אישות. וכן כתב בשו"ת רב פעלים ח"א אבן העזר סימן ו' שו"ת חוקי חיים סימן מ"ט שו"ת שואל ומשיב תנינא ח"ב סימן ע' שו"ת לב חיים ח"ב סימן צ"ו גם בשו"ת חלקת יואב חלק אבן העזר סימן י"ד שאותם הנהגים לערוך את הקידושין בלילה יש להם ע"מ שיסמכו. וכן כתב בשו"ת ברית יעקב סימן מ"א, וכן כתב בים של שלמה כתובות פ"א דין ב, שו"ת תירוש ויצהר סימן קי"א ס"ק ה' ובשו"ת אפרקסתא דעניניא סימן קע"ב.

בשו"ת פרח מטה אהרן ח"ב סימן ל"ה מביא בשם השואל להביא ראיה שאין מקדשין בלילה ממה שאין מקדשין את החודש בלילה. וכתב עליו דאין לזה

צריך עיון

המשך

עומדת, אכן למשי"נ י"ל דדוקא אם מחמת איסור סוטה היו כופין להוציא הוה חשיב לשמה משום דאז האשה מצ"ע עומדת לגירושין, אך מה שמצוה על הבעל לגרשה כדי לקיים פו"ר אינו סיבה לאשוויי הכתיבה ללשמה. והנה בגיטין [דף צ. ז.] נחלקו התנאים בפרשה זו, דעת ב"ש דאסור לגרש אשה אא"כ מצא בה דבר ערוה, וילפינן דבר דבר ממון דהיינו בב' עדים, ובכה"ג חייב לגרשה, ולדעת ב"ה אף אם הקדיחה תבשילו יכול לגרשה, דכתיב כי מצא בה ערות דבר, או 'ערוה' או 'דבר' סרחון, ולר"ע אף אם מצא אחרת נאה הימנה יכול לגרשה דכתיב והיה אם לא תמצא חן בעיניו, והא דכתיב 'כי' מצא בה וגו' היינו 'או' שמצא בה ערות דבר. ומעתה צ"ב לדעת ב"ה ולדעת ר"ע מה דכתיב והיה אם לא תמצא חן בעיניו כי מצא בה ערות דבר, והלא אם באמת אינה מוצאת חן בעיניו ורוצה להוציאה מביתו א"כ מה ניתוסף במה שיכול לגרש אם מצא בה ערות דבר, אחר דיכול לגרשה בכל אופן שלא תמצא חן בעיניו, ובתוס' שם [ד"ה ב"ש] כתבו ליישב דקמ"ל קרא דאף שזינתה תחתיו והוציאה מחמת זנות מ"מ אין איסור על אחר לישאנה, יעוי"ש.

ובחתי"ס בגיטין שם כתב ליישב עפ"י מה שכתב רש"י כאן וז"ל, כי מצא בה ערות דבר מצוה עליו לגרשה שלא תמצא חן בעיניו, אשר נראה מזה, דאף שאין עליו חובה לגרש את האשה אף אם מצא בה ערות דבר, וגם אינה אסורה עליו כל זמן שלא באו עדים שזינתה או בקינוי וסתירה, מ"מ מצוה בעלמא איכא מן התורה לגרש את אשתו כל שמצא בה ערות דבר, וזהו דקמ"ל קרא דמצא בה ערות דבר, שמצוה לגרשה.

הנושאים הבאים:

כי תבא- מקרא ביכורים, וענית ואמרת (כו, ה).

נצבים- עניני יום הדין, ענינא דיומא.

פנינים משולחן רבינו הגאון

רבי אברהם מנחובסקי זללה"ה

כי תצא תשפ"ב ❖ גליון תצ"ד

לע"נ הרבנית הצדקנית מרת אסתר הדסה ע"ה בת הר"ר רפאל יונה זצ"ל

ג. מהרה יבוא אליהו

הנה אבידה שאין בו סימן פטור מהשבת אבידה, כיון שבמציאות האבידה לא יגיע לבעליו.

ויש לעיין הרי כשיבוא אליהו יאמר מי הבעלים, ואם כן אמאי ליכא חיוב השבת אבידה.

וכמו דאמרינן (עירובין מ"ג א') שמי שקיבל על עצמו נזירות ביום שכן דוד בא, אסור לשתות יין כל ימות החול. וכן אמרינן (תענית י"ז א') דאסרינן לכהן לשתות יין דמהרה יבנה בית המקדש ויהא חייב בעבודת בית המקדש.

וצריך לומר דמכל מקום מחיוב השבת אבידה פטרינן.

והנה אם נכרי מקנה לישראל חפץ שאין בו סימן שיהא שלו כשיבוא אליהו, ונאבד החפץ, יש לעיין האם איכא חיוב השבת אבידה, מפאת הזמן שיהא של ישראל כשיבוא אליהו. [והיינו כד נימא דבאופן שמקנה לו לאחר ל' ואבד תוך ל' יש חיוב השבה תוך ל'].

ד. אם הגביה לא חייל יאוש

אף כל זה אם לא הגביה האבידה אבל אם הגביהו לא חייל יאוש אחר כך, אע"פ דהוה אבידה שאין בו סימן ומתחילה לא היה חיוב להגביהו, אמנם עכשיו שהגביהו איכא חיוב השבה או הוה שומר עבור הבעלים, ואם כן לא חייל יאוש.

א. חל עליו חיוב השבה

הנה הטעם דלא חל יאוש לאחר שהגביהו, מצאנו ב' דרכים, חדא, כתבו תוספות (בבא קמא ס"ו א' ד"ה כיון) דהיינו משום דחל עליו חיוב השבה.

מעתה לדברי התוספות צריך לומר דנהי דפטור מהחוב השבה לפני שמגביה כיון דלא יגיע לתכליתו, אבל כד הגביה חשבינן לה כיש חיוב השבה רק אינו יכול למיעבד לה.

ב. יאוש ברשות

עוד דרך מבואר ברמב"ן (בתוספות (ב"מ כ"ו א' ד"ה בכותל, וד"ה וניזיל) ברשות דהרי הוא שומר על האבידה.

וצריך לומר לדברי הרמב"ן, דאף בדבר שאין בו סימן שהחפץ לא יגיע להבעלים, מכל מקום החפץ שמור עבור הבעלים. ויש לומר נמי דיש חיוב לשומרה ויהא חייב לשלם אף באין בו סימן. [והגרע"א גופיה בעי למנקט לדברי הרמב"ן דאיירי רק ביש בו סימן, אבל הרמב"ן גופיה אינו מחלק].

ג. האם תוספות פליגי על הרמב"ן

הנה כתב הגרע"א (ב"מ כ"א ב') דתוספות (ב"מ כ"ו א' ד"ה בכותל, וד"ה וניזיל) פליגי על הרמב"ן, דהרי מבואר דסבירא להו לתוספות דגם בנאבד חפץ בביתו מהני יאוש, ואם כן הרי אף אם הוה שומר עבור הבעלים, מכל מקום גם ברשות הבעלים מהני יאוש, ואם כן אזדא יסוד דברי הרמב"ן.

אבידה שאין בו סימן

לא תראה את שור אחיך או את שני נדחים והתעלמת מהם השב תשיבם לאחריך (כ"ב א')

הנה אם מצא אבידה שאין בו סימן הריהו של מוצאו מפאת שהבעלים מתייאשים.

אבל אם לא נודע למאבד שנאבד ממנו, ליכא יאוש דהרי קיימא לן (בבא מציעא כ"ב ב') כאבני דיאוש שלא מדעת לא הוה יאוש.

וכתב הגרע"א (ריש אלו מציאות, כ"א ב' ד"ה אמנם) דמכל מקום אין עליו חיוב להגביהו משום השבת אבידה, מפאת שהאבידה לא יגיע לבעליו. [וכן פסקו חכמי הזמן, מובא בספר השבת אבידה כהלכה פ"א ה"ה]. אך בדבר שיש בו טביעת עין ויש כאן תלמידי חכמים אזי יגביה.

ויש לעיין בכמה נידונים בהאי אבידה:

א. במזיק את האבידה

הנה נלענ"ד דאם יזיק האבידה שאין בו סימן, חייב בתשלומין מדין מזיק, שהרי אין כאן יאוש, ואף שאינו יודע מי הניזק, מכל מקום יעשה כזה צרכי רבים.

וכי תימא הרי הבעלים לא ניזוקו כלל דלא היה מגיע החפץ אליהם ואם כן פטור מתשלומין.

אך לענ"ד מכל מקום חייב לשלם משום מזיק, ודמי למזיק חפץ של חבירו כאשר הבעלים שבוים ולא יוכלו להגיע לחפץ או למוכרו.

והרי אם הבעלים נשבעו שלא לאכול מאכל ולא למוכרו [רק מותר להם ליהנות ממנו], והזיקו להם החפץ, בפשוטו ישלמו להם דמי לאכל הראוי לאכילה.

ב. לענין החיוב דמים

אלא יש לעיין במזיק האבידה שאין בו סימן, לגבי החיוב הדמים נימא דפטור,

דהרי נימא דילמא הבעלים נודע להם ואז הוי יאוש מדעת וממילא האבידה של המוצא ופטור מלשלם על הניזקו. ונהי דלגבי גוף החפץ מוקמינן בחזקת מרא קמא אך לא לגבי הדמים.

אך בפשוטו כיון דמוקמינן גוף החפץ בחזקת מרא קמא ממילא במזיקו חייב לשלם עליו.

אך ראיתי דכתב הגרע"א דאם יאוש כדי קני בגזילה ובאבידה, אלא שחייב דמים, במספקינן אם היה יאוש קודם שהגביה או אחר שהגביה, כיון דהשתא הנידון רק על דמים, פטור לשלם מספק, דהמוציא מחבירו עליו הראיה.

אך לענ"ד לא דמי דהתם גוף החפץ ודאי הופקע והנידון רק על דמים משא"כ בנידון דידן דהנידון על גוף החפץ.

כל זה בנפל לרשות הרבים, אבל בנפלה ברשותו אינו מתיאש כיון דהרבים אינם נכנסים שם, ומתבאר מדבריו דאם הרבים יכנסו לרשותו חייל היאוש אף דהוה רשותו,

ומכל מקום כתב ברשב"א (כ"ו ב' ד"ה כתוב) דהא דלא מהני יאוש באבידה לאחר שהגביה, היינו משום דהוה כפקדון, [אף אם בגזילה מהני], וכסברת רמב"ן ואם כן תיקשי אהדדי.

ועל כרחך דרק באבידה ששומר עבורו סבירא ליה לרמב"ן דלא מהני יאוש, אבל לעולם אבידה שנמצא ברשות המאבד מהני יאוש.

[מיהו ברשב"א נקט דבאבידה לא מהני יאוש אף כשהגביה על מנת לגזילה, דהוה ליה כפקדון, ופליג על הרמב"ן, וזה צריך עיון אמאי בזה לא מהני היאוש כד נימא שבגלל יאוש כדי קני].

מצא האבידה בביתו

עובדא הוה באחד שנאבד לו כסף ועברו כמה חודשים ולא מצאו וסבר שנגנב, ואחר כך קרובו מצא הכסף מוטמן בארון בין הסדינים, והיה בדעתו להחזירו לבעליו. האם המוצא זכה בו.

א. ידו קונה שלא מדעתו

הנה יש לדון, דאם נימא דהוה יאוש אם כן המוצא זכה בו, ונהי דלא נתכוין לזכות לעצמו, מכל מקום ידו תיקנה שלא מדעתו וכמו בחצר שקונה שלא מדעתו.

וכמו דחזינן (בבא קמא מ"ט ב') במשכנו של גר ביד ישראל ומת הגר, אם המשכון נמצא בחצירו המשתמרת, קונה לו חצירו שלא מדעתו אף שחושב שהוא של הגר.

וכמו דאיתא בירושלמי (הובא במחנה אפרים הלכות משיכה ס"ה ה' ובהשטמות) דהמגביה בדלי פירות של חבירו ולא ידע שהם הפקר מפאת שהם פירות שביעית מכל מקום זכה בהם. חזינן דגם בשלא מדעתו קנה. אך כתב במחנה אפרים (שם) בדעת הירושלמי דחילוקא איכא בין חצר ובין יד. ולפי זה בנידון דידן דהוה יד לא יקנה שלא מדעתו.

אמנם בתוספות (בבא בתרא נ"ד א' ד"ה אדעתא) כתבו דלעולם לא קני בידו אלא אם כן מתכוין לקנות. חזינן דבאינו מתכוין לקנות לא קנה. אמנם יש לדחות דהתם איירי דאין לו טעות. תו, דמבואר בש"ך (ח"מ ס"ה ע"ה ס"ק ג') דלא קיימא לן כדברי התוספות בבא בתרא הנ"ל וגם ביד ככהאי גוונא קונה.

ב. יאוש ברשות

אך הנה ביאוש כשהאבידה נמצא ברשותו, כתב בנימוקי יוסף (ב"מ כ"ג ב' ד"ה מחסם) משמיה דהר"ן דלא מהני, אמנם בתוספות (ב"מ כ"ו ד"ה בכותל) משמע דמהני יאוש ברשות. ובנתיבות המשפט (סי' רנ"ט ס"ק א', סי' שס"ג ס"ק א') ובמחנה אפרים (הלכות חצר ס"ז) מחלקים בין חצר משתמרת ואינה משתמרת. ואם כן בפשוטו מכיון דהוה ספיקא דדינא תועיל תפיסה למחזיק.

ג. לקחו מתוך הרשות מהני יאוש

הנה כתב בנתיבות המשפט (שם ס"ק ג') דאע"פ דבאבידה ברשותו לא מהני יאוש, אמנם בלקח אדם מתוך הרשות, מהני היאוש השתא. וכך כתב בדברי חיים (מהגר"י אורבך זצ"ל, דיני אבידה ס"א). אך בנידון דידן הא לא חשב לקחת האבידה לעצמו. [ועיין אמרי משה ס"ל ז'].

אך יש לעיין בעיקר האי דינא, היאך מהני יאוש הא בשעה שלוקחו מתוך הרשות עדיין לא זכה בו ואם כן באיסורא אתי לדיה. ונצטרך לומר דאם חיילי הזכיה והיאוש בבת אחת מהני היאוש. אמנם בסוגיא בסוכה (ל' ב') מבואר לא כך, דהרי חזינן באוונכרי דבהיותו מחובר לקרקע ליכא יאוש ורק עם הקציצה, ואמרין דזכה רק אם שנוי רשות, חזינן דלא מהני בבת אחת.

ד. רק מה שבתוך היד

תו יש לעיין דהרי קנין יד הוה רק בחפץ הנמצא בתוך היד, אבל חפץ הבולט מחוץ להיד אינו קונה מפאת קנין יד אלא רק מפאת קנין הגבהה, (כמבואר בתשובות הגר"א קמא סי' רכ"ב אות כ"ג, ובנתיבות המשפט ס"ק צ"ח ס"ק ג', ובספרו תורת גיטין ס"ק קל"ט סעי' ט"ח), ואם כן קנה רק מה שהיה בתוך ידו, ומה שבלט מידו החוצה, הוי רק מדין הגבהה וזה אינו קונה שלא מדעתו, ואם כן לא הוה ידידה והחוטף זכה.

ובאיכא ספק כמה היה בידו, יקנה מה שפחות. [ולמאן דסבירא ליה דמהני יאוש ברשות, הא נפקי מרשות הבעלים והמוצא

מוחזק, ואם כן יקנה כמה שיותר].

אך אם הניחו המוצא ברשות המאבד, הנה נהי שחשב ששייך לעצמו, אך כיון שאכתי הוי הפקר אם כן זכה המאבד בקנין חצר בחלק שלא היה בידו של המוצא, ואם כן אדם השלישי לא יוכל לתפוס.

ה. יאוש בטעות

תו יש לעיין מפאת יאוש בטעות, וזה נידון בכל יאוש ברשות דהוה יאוש טעות שאם היה יודע דהחפץ ברושתו לא היה מתיאש.

ועיין בתשובות מהרש"ג (ח"ב סי' רל"ב בסופו), ותשובות בית יצחק (או"ח סי' ע"ח) בדין יאוש בטעות. ובחזון איש (עין בבא קמא סי' י"ח ס"ק א') כתב דמה שכתב רמב"ן הנ"ל דביד שומר לא הוה יאוש היינו מפאת דהוה יאוש בטעות. באופן שלענ"ד יאוש בטעות הוה ספק ומהני תפיסה.

לצאת ידי שמים

הנה ראיתי בספר עקבי חיים (מהגר"י חיים יעקב קלפהולץ זצ"ל, סי' נ"א) שיצא לחדש דמי שלא החזיר אבידה והשאירה ברשות הרבים ונגנבה, יהא חייב לצאת ידי שמים, כמו דאמרין (בבא קמא נ"ה ב') במי שלא העיד עדות לחבירו דחייב בדיני שמים, דבתרווייהו אם היה עושה את המצוה שחייב לעשותו לא היה הפסד.

אך הקשה דלמה לא אשתמיט בגמרא ובפוסקים דנימא הכי, וכתב לתרץ דאין בזה נפקא מינה, דבלאו הכי מבואר (עין ברמ"א ח"מ סי' רס"ג סעי' ג') דזקן ואינו לפי כבודו שאינו מחזיר האבידה, ישלם על האבידה משום לפנים משורת הדין, ואם כן כל שכן אדם פשוט שלא החזיר האבידה.

וכי תימא דנפקא מינה בהחיוב בדיני שמים דמהני תפיסה, אך כתב דתפיסה לא תועיל, דאע"פ דמבואר ברש"י (ב"מ צ"א א' ד"ה רבא אמר) דבקים ליה בדבריה מיניה מהני תפיסה מכיון דחייב בדיני שמים, אך כתב במהרש"ל (ים של שלמה בבא קמא פ"ו סי' ו') דבעלמא היכא דחייב לצאת ידי שמים לא מהני תפיסה, דבשלמא בקם ליה בדבריה מיניה חייב הוא רק דעבדינן החומרא, הלכך היכא דלא עבדינן החומרא כגון בשוגג או שלא בהתראה או בזמן הזה אם כן נוכל לומר שהסברא נותנת אם תפס לא מפקין מיניה דהא סוף סוף חייב הוא, משא"כ בכגון גרמא בנזקין דאין בו חיוב מן הדין אלא לצאת ידי שמים אם כן פשיטא דאי תפס מפקין מיניה. [הביאו בקצות החושן סי' כ"ח ס"ק א'].

ובפתחי תשובה (ח"מ סי' כ"ח ס"ק ו') איתני בשם שבות יעקב (ח"א סי' קמ"ו) דמהני תפיסה כיון דהכא החיוב בדיני שמים הוא מן התורה. ופליג על המהרש"ל.

א. יתפוס לחוב אחר

הנה שמעתי מביאים ראיה למהרש"ל, דאם לא כן בחמישים ידענא וחמישים לא ידענא, דאמרין דחייב לשלם רק מפאת דינא דמתוך שאינו יכול לישבע משלם, והיכא דליכא שבועה כגון שלא היה שתי כסף או למאן דאמר חזרה שבועה למחוייב לה פטור מלשלם.

ותיקשי הא בברי ושמא חייב לצאת ידי שמים, ואם תועיל תפיסה בחייב בדיני שמים, אם כן יכוון מה שישלם לו מפאת ההודאה עבור אידך חיוב דלצאת ידי שמים ושוב יגבה שנית על החמישים שחייב לשלם לו בדיני אדם. [וכמו דאמרין בכתובות פ"ה א' דיכולין למימר סיטראי ניהו].

ב. יבקש מאחר

אך יש לדחות דביקש מאחר שישלם עבורו עבור ההודאה, ואם כן לא שייך לתפוס לדבר אחר, דהרי המשלם אינו חייב בדיני שמים. [אלא דיאמר אידך דאינו רוצה לקחת כסף של אחר].

ג. דברי החידושי הר"י

תו יש לדחות, דהנה קיימא לן (שו"ע ח"מ סי' א' סעי' ב') שבזמן הזה אין דנים בושת ופגם אבל דנים שבת וריפוי, והקשה בחידושי הר"י (ח"מ סי' א' ס"ק ל"ט) דהרי כשהבית דין יגבו מהמזיק את השבת והריפוי, יאמר שהוא תופס את לצורך הבושת, שגם בזמן הזה דאין דנים מכל מקום מועיל בזה תפיסה, ושוב אחר כך הבית דין יגבוהו שנית את שבת וריפוי.

ותירץ בחידושי הר"י דאולי יש לחלק דהא דאמרין דיכול לתפוס עבור חוב אחר, היינו דוקא בכגון חלואה שהלוח בעצמו פורע, ואם כן המלוה יכול לקבוע על מה יחול הפרעון,

שרובה ישראל והתם אינו מתייבא, ואינו יודע באיזה מקום היה, אם המקומות שקולים אם כן תליא באי נידון דספק יאוש, ואם רוב מקומות הם רובה עכו"ם יש לומר דמתייבא. [נעיין בהגהות מלא הרועים כ"ד א].

אבידת השותפים

הנה איתא בגמרא בבא מציעא (כ"ז א') דהחיוב השבת אבידה רק באבידה דשוח פרוטה, דדרשינן 'אשר תאבד' 'ומצאתה' פרט לאבידה דאין בה שוח פרוטה.

ויש לדון מהו באבידת השותפין, שאין בו שוח פרוטה לכל אחד ואחד, אך המוצא אינו יודע שהיא של שותפין אלא חושב ששייך רק לאדם אחד, ואם כן המוצא חושב שהוא חייב בהשבה. האם בכהאי גוונא הבעלים מתייבאים:

א. שותפים אינם מתייבאים

הנה יש לדון דהשותפין אינם מתייבאים, דהרי המוצא חושב שאינו של שותפין וחייב בהשבה.

אך יש לדון לא כך, דהרי השותפין חייבים להודיע להמוצא שהם שותפים בהמציאה, מפאת שבאמת המוצא זכה בה, דהרי פחות משה פרוטה הוה של המוצא והמוצא קנה שלא מדעתו. ואם כן באמת השותפים מתייבאים.

ב. מקנים אחד לחבירו

אך יש לדון דבאמת אינם מתייבאים, דהרי מקנים אחד לחבירו אם תמצא האבידה, דמוטב שיהא לאחד מאשר ששניהם יפסידו.

אך אם תמצא בשעת היוקר אינה מקנים, ונהי דנקטינן דבאבידה דפחות משה פרוטה מתייבא שחושב שלא תתייקר, ואם כן יקנו בתורת דאין זה לזה, אך מכל מקום לצד הרחוק שתתייקר מתנים שאינם מקנים. ועיין.

ג. ליישב קושיית הגרע"א

הנה איתא בגמרא (שם) דאף אם בשעת אבידה היתה האבידה שוח פרוטה אבל בשעת מציאה הוול, או דבשעת מציאה הוקרה לשוח פרוטה אבל בשעת אבידה לא היתה שוח פרוטה, אפילו הכי אינו חייב בהשבה עד דיהא שוח פרוטה בשעת אבידה ובשעת מציאה.

ואם בשעת אבידה היה שוח פרוטה, ואחר כך הוול, ובשעת מציאה חזרה והוקרה, פליגי תנאי, דלר' יהודה פטור, דבעינן דיהא בה שיעור מציאה משעת אבידה ועד שעת מציאה, אבל לחכמים חייבין. וכך קיימא לן (שולחן ערוך חו"מ סי' רס"ב סעי' א').

והקשה הגרע"א (ב"ב שם) דבכהאי גוונא היאך שייך לחייבו להחזיר, [וכן אמאי לדעת הפוסט בעינן קרא לפטור], הרי כאשר באמצע הוול, מתייבא המאבד דידוע דזמן ההוא המוצא לא יחזירונו אלא יחזיקו לעצמו, ואם כן כבר ליכא מצות השבת אבידה. [וכן למה לי קרא לפטור בפחות משה פרוטה ואחר כך נתייקרה או להיפוך].

ואף אם המאבד אינו יודע מהאבידה, מכל מקום הרי מרא דהך שמענתא הוא רבא דסבירא ליה יאוש שלא מדעת הוי יאוש, ואם כן אנו דנין בשעה שהוול דאילו הוי ידע שאבידתו עדיין לא נמצאה היה מתייבא, ויאוש שלא מדעת הוי יאוש, ונשאר הגרע"א בקושיא. [וכן הקשה בתרומת הכרי סי' רס"ב סעי' ד' ומה].

ולאור האמור יש לדון ליישב קושיית הגרע"א, באופן הנ"ל דאבידת השותפין שאין בו שוח פרוטה לכל אחד ואחד, אך המוצא אינו יודע שהיא של שותפין אלא חושב ששייך רק לאדם אחד ואם כן המוצא חושב שהוא חייב בהשבה, ואם נימא כהנ"ל דבכהאי גוונא השותפין אינם מתייבאים, אם כן אתי שפיר דסלקא דעתך דחייב בהשבה, ורק קא משמע לן קרא דפטור מכיון דבאמצע היתה פחות משה פרוטה.

ד. עוד ישובים קושיית הגרע"א

תו יש לדון ליישב קושיית הגרע"א כעין הנ"ל, דבעינן קרא באיבד כמה חפצים סמוכים זה לזה דבשעת הוול כל אחת פחות משה פרוטה אבל ביחד שוח פרוטה, ובשעת היוקר נשאר רק אחד דהוא באפי נפשיה היה פחות משה פרוטה ועכשיו פרוטה, דיאוש ליכא דהיה חייב להחזיר כולם אבל פטור דקרא איכא, דחשתא דייננן רק על חפץ אחד.

ולכאורה יש לומר עוד דחפץ שלבעלים שוח פרוטה דחייב להחזירו, ובשעת הוול אכתי שוח לבעלו שוח פרוטה כגון שנאבדה נעל אחת, אבל באמת גם השניה נאבדה, ונמצא דלפי האמת הוה פחות משה פרוטה בשעת הוול אך אין כאן יאוש דהמוצא סובר שיש למאבד עוד נעל, ונמצא שיחזירה לבעלים, ונהי דלפי האמת פחות משה פרוטה, מכל מקום לא זכה בה המוצא, וכאשר יחזירה לבעלים יקומו הבעלים מהמוצא.

משא"כ באופן שהבית דין מגבין אותו, בכהאי גוונא אינו יכול להחליט שתופסו עבור חוב אחר דחייב בדיני שמים. תו כתב לחלק דמהני תפיסת המלוה לגבות את הפרעון רק באופן שהלוה חייב לו מלוה על פה משא"כ באופן שיש לו רק זכות תפיסה עליו.

ולפי דבריו הוא הדין בקס ליה בדרכה מיניה דיש חיוב דחייב מדינא נמי לא יועיל תפיסה עבור החוב השני. ואם כן אזדא ראיא הנ"ל למחרש"ל.

בספק האם מתייבא

הנה עובדא הוה באיבד כובעו ואין בו סימן, [דהגדול צריך עיון אם הוה סימן, וכעין זה יש לדון לענין מטבעות, במטבע אחת של שקל אחד וחמש שקלים ועשר שקלים, דיש חילוק במדת רחם ואורכם], ואינו זוכר אם כתב בו שמו או לא, ונתברר שכתב שמו והחזירו לו הכובע, האם חשיבא יאוש.

וכעין זה יש לדון אם נתברר שלא כתב שמו ומכל מקום גילה הכובע בטבעית עין, האם חייבים להחזיר לו כיון שהיה מסופק אם יכירו בטבעית עין. וכעין זה בידע שכתב שמו וספק לו אם נמחק.

א. נשאל לו האם מתייבא

הנה כל זה תליא בידוע שהוא ספק האם מתייבא. וכי תימא דנשאל ליה האם מתייבא, יש לומר דנפקא מינה במת והיורשים תובעים האבידה. תו יש לומר דאם אמרין שמתייבא אינו נאמן לומר שאינו מתייבא. תו יש לומר דאם אינו נתייבא בטלה דעתו אצל כל אדם. תו יש לומר דנפקא מינה באופן דאינו זוכר אם התייבא.

ב. ראיא דבספק אינו מתייבא

הנה לחד גיסא יש ראיא ממתניתין דמכשירין (פ"ב מ"ח) דבספק אינו מתייבא, דהנה איתא התם דאם מצא מציאה בעיר דרובה עכו"ם, אינו צריך להכריז, דמתייבא, [ולכאורה היינו אף כשידוע דנפל משל ישראל], ואם רוב ישראל צריך להכריז, דאינו מתייבא, אבל אם מחצה על מחצה, דהוה ספק השקול, צריך להכריז, חזינן דבספק השקול אינו מתייבא מספק. [וכך ביאר הגרע"א בחי' ב"מ כ"א ב' ד"ה אתמר].

ג. ראיא דבספק מתייבא

אך לאידך גיסא איכא ראיא להיפוך דבספק מתייבא, דהנה מבואר בהמשנה (בבא מציעא כ"א א', כ"ה א') דכריכות ברשות הרבים הרי אלו שלו, דמכיון דעברי שם רבים מתייבא ממנו, משא"כ ברשות היחיד מכריז, דבהא אינו מתייבא ממנו.

והקשו בתוספות (שם סד"ה אלו) הרי אף ברשות היחיד מתייבא, דסובר דנפל ברשות הרבים. ולכאורה כוונתם דמספקא ליה דילמא נפל ברשות הרבים ובכל זאת מתייבא. [ואין לומר דסובר דנפל דוקא ברשות הרבים, דברוב הזמן הוא ברשות הרבים, דמאי פסקא]. חזינן דמתייבא מספק.

וכן מבואר בדברי הגרע"א (בבא מציעא שם) דפירש דברי התוספות כפשוטם דבספק מתייבא. וכתב הגרע"א דאינו מוכרח דהרי יש לומר דבספק אינו מתייבא.

[והנה לגבי סימן העשוי לידרס דאין מעבירין על האוכלין, הביא הגרע"א לדברי קמאי דמצרפינן מיעוט נכרים למיעוט ישראל דדרסי והוה פלגא ומספק מתייבא, ותמה ממתניתין דמכשירין הנ"ל דבספק אינו מתייבא. וצריך עיון קצת אמאי לא אייתי לה לדברי תוספות דבספק מתייבא.]

תו כתב הגרע"א דאין ראיא דבספק מתייבא מהא דסימן העשוי למדרס דלא הוה סימן, דהתם יש לבאר דאינו ספק השקול אם ידרס אלא עומד טפי להדרס. ונראה ראיא דעל כרחך הוא כך, דאם מתייבא מספק והוה ספק השקול, בכריכות אמאי מתייבא מספק, הא המוצא ידע שאינו מתייבא מפאת ספק ספיקא דילמא לא נדרס ודילמא נפל ברשות היחיד, אלא על כרחך דסתמא עומד לידרס.]

ד. כמה אופנים דיאוש בספק

הנה יש לדון בכמה אופנים דספק יאוש, חדא, באופן שנאבדו לו מעות ומסופק אולי נאבדו בביתו. ואולי זה עדיף דזה עתיד להתברר. אך הא גם בתוספות הנ"ל עתיד להתברר אם נפל ברשות היחיד או ברשות הרבים. ואולי הכא עדיפא דבידו לברר בקל אם נאבדו בביתו.

שנית, בהיה באחד משני מקומות ואינו יודע באיזה מהם ונאבד ממנו חפץ דאין בו סימן, דאינו מתייבא דיוכל לומר דהיה במקום אחד ויתכן שימצא שם האבידה, [א"ה. והמקום יהא סימן]. אך צריך עיון דבפשוטו אסירא ליה למימר הכי ואם יאמר ויכוין את המקום אסור לו לקחת, דנוטל שלא כדין כיון דבאמת אין לו סימן.

שלישית, בעיר שרובה עכו"ם, ויש בתוך העיר מקום

טעה ובירך אשר בחר בנו [ד' א' - אות י"ט]

איפשיטא, ונקטינן דמהני משום ספק ברכות להקל.

ב. למדני חוקיק הוה סיום הברכה

וכי תימא דיש ליישב נוכח שמעתי ליישב בשם גאון אחד דבאומר למדני חוקיק הוה כסיום הברכה ולא יועיל שימשיכנה.

אך הרי צריך ביאור בסברא, וגם הרי בעלמא אשכחן לא כך, דהרי מי ששכח דבר המעכב וכבר אמר ברוך אתה ה', אמרינן שסיים למדני חוקיק ויחזור לתחילת הברכה.

כגון מי שאמר בימות החמה ותן טל ומטר לברכה, וכבר אמר ברוך אתה ה' בסיום הברכה, דאמרינן (משנה ברורה ס"י קי"ד ס"ק כ'), וס"ק ל"ב בשם שערי תשובה (חיי אדם) דיסיים למדני חוקיק כדי שלא תהיה ברכה לבטלה, ואם כן שוב הוי כאלו עומד עדיין באמצע הברכה וחוזר לראש הברכה.

וכמו כן מי ששכח יעלה ויבא ברצה, וכבר אמר ברוך אתה ה', אומר למדני חוקיק וחוזר לתחילת רצה, דלא חשיב שסיים ברכת רצה. ואם כן הכא נמי בנידון דידן נימא הכי.

ג. הסיח דעתו

אך אולי יש ליישב דחשיבא הסיח הדעת מהברכה וצריך לחזור לראש הברכה. [א"ה. דרך לענין הזכרה אמרינן דאכתי חשיב באמצע הברכה ולא הסיח דעתו מהברכה מחמת חובת ההזכרה, אמנם ברוצה להשתמש בהפתיחה לברכה אחרת, לענין זה אמרינן דכבר הסיח דעתו].

ד. פתח במעריב ערבים

העירו שבעין זה יש לדון לענין ברכת יוצר אור בשחרית, שאם טעה ופתח במעריב ערבים דלא יצא (שו"ע ס"י נ"ט סעי' ב'), ואם נזכר בטעותו בחתימת הברכה לאחר שאמר ברוך אתה ה', האם ימשיך אלוקינו מלך העולם יוצר אור, או דילמא יאמר למדני חוקיק. ותליא בהני"ל.

ענינים שונים [א]

בידם, ורק אחר כך נוטלים את האתרוג בידם. ואם כן נימא דדיני קדימה עדיפי.

ב. ראיה מכף החיים

אך הביאו ראיה דלא כן מכף החיים (ס"י קס"ז ס"ק ע"ח) דכתב בכף החיים דאם חבירו בוצע על שלם והוא יכול לשמוע ממנו את הברכה ולצאת בה, אך יודע שחבירו אינו מכוין כמוהו באמירת הברכה, דעדיף שלא יצא ידי הברכה מחבירו, אלא יברך בעצמו בכוונה על הפרוסה.

ותיקשי דאמאי יברך בעצמו על הפרוסה, הרי יש לו תקנתא שיברך בעצמו על השלם בעודו ביד חבירו. אלא חזינן דלהחזיק פרוסה בידו עדיף מלברך על שלם ביד חבירו.

ויש לדחות דאם יברך כשהשלם ביד חבירו נמצא ששהה יותר מכדי דיבור עד האכילה. אך צריך עיון דאם כן גם כשחבירו מכוין כמוהו היאך יצא ממנו בשומע כעונה, הא שוהה יותר מכדי דיבור. ויש לומר דשומע כעונה עדיפא. [א"ה. היינו מכיין שהמברך אינו שוהה כדי דיבור].

ענינים שונים [ב]

מעתה יש לדון במהלך אחרי אשה ויכול ללכת לצד, רק אם ילך בצד יהא מוכרח לעבור בין ב' נשים.

לכאורה ילך בצד, דללכת אחרי אשה חמירא מללכת בין ב' נשים, ואף בהיותו אחרי אשה בשב ואל תעשה וללכת בין ב' נשים בקום ועשה.

טעה ובירך אשר בחר בנו

מי שעלה לתורה ואמר ברכה הראשונה כראוי, ובברכה השניה טעה ובמקום לברך "אשר נתן לנו תורת אמת", בירך שנית "אשר בחר בנו מכל העמים".

כתב על זה במשנה ברורה (ס"י קל"ט ס"ק ט"ו) דאם נזכר קודם שאמר את השם של סיום הברכה, ימשיך כהוגן ויאמר אשר נתן לנו תורת אמת, אך אם לא נזכר עד שכבר אמר ברוך אתה ה' של החתימה וקודם שאמר נותן התורה, מיד ימשיך ויאמר אלוקינו מלך העולם אשר נתן לנו תורת אמת. והוא מדריך החיים. [ואם לא נזכר עד לאחר שכבר סיים ברוך אתה ה' נותן התורה, יתחיל עוד הפעם מתחילת הברכה].

ושמעתי להקשות, דנמצא לפי זה דכאשר הופך סוף הברכה לתחילת הברכה, הרי מה שאמר בפתיחת הברכה הוה ברכה לבטלה, ואמאי לא נימא ליה שיאמר למדני חוקיק ונמצא דאכתי לא סיים הברכה, ויאמר אשר נתן לנו תורת אמת, והוה רק כשח באמצע הברכה, ונמצא דאין כאן ברכה לבטלה כלל.

ושאלו הקושיא הנ"ל להגאון בעל דרך אמונה שליט"א [זצ"ל] ואמר דאין כאן ברכה לבטלה מחמת תחילת הברכה מכיון דלא גמרו.

ויש לדון בהאי קושיא בכמה אנפי:

ג. האך מחליף באמצע

הנה אין לומר דכיון דדעתו היתה לומר אשר בחר בנו, אינו יכול להחליף ולהוסיף.

דהרי זה אינו דהא כיון דעדיין לא גמר, הא יכול לתקן, דהרי זהו ספיקא דהגמרא (ברכות י"ב א') בסוגיא דשיכרא וחמרא, האם מהני בהתחיל על דעת ברכה אחת וסיים על דעת ברכה אחרת, ולא

המאכל בידו או דיני קדימה

הנה איתא בשולחן ערוך (או"ח ס"י קס"ז סעי' ג') שאין לברך קודם שיתפוס הלחם בידו.

ושאלו מהו אם יש לאדם ב' אפשרויות, או לברך על שלם רק כשהוא על השולחן ואינו בידו, או לברך על אינו שלם כשהוא בידו, מה עדיף טפי.

א. דיני קדימה עדיף

הנה כתב במשנה ברורה (שם ס"ק כ"ב) דהטעם שצריך להחזיק בידו היינו משום שאין מברכין על המצות אלא סמוך לעשייתן כשהמצוה בידו לעשותה ולא קודם לכן שהוא עובר דעובר.

ולכאורה האי טעם אינו עדיף כמו דיני קדימה, דהרי חזינן דלא קפדינן בהאי דינא דעובר דעובר במקום צורך, דהרי איתא בשולחן ערוך (ס"י תרנ"א סעי' ה') דיש מברכים על הלולב אע"פ שהאתרוג אינו

לא יהלך אחורי אשה

הנה איתא בגמרא ברכות (ס"א א') לא יהלך אדם אחורי אשה בדרך ואפילו אשתו, נודמנה לו על הגשר יסלקנה לצדדין.

תו איתא בגמרא הוריות עשרה דברים קשים ללימוד, ואחד מהם העובר בין שתי נשים.

לרפואה שלימה

הגליון נתרם לזכות

מרת חנה בת שרה שתחי'

יהי רצון שתזכה לרפואה שלימה רפואת חנפש ורפואת הגוף בתוך שאר חולי ישראל

הפצת הגליון לעילוי נשמת

האברך החסיד

והיחזקאל יהושע זצ"ל בן יבלחט"א

הרח"ח יוסף דוד שליט"א

תנצב"ה

זאת למודעי הדברים הנדפסים כאן אינם תמיד

בלשוננו של רבינו זצ"ל, מפאת שלפעמים דרכו היתה לכתוב בקצרה, ולתועלת המעיינים היה מן הצורך להוסיף תיבות קישור והסבר. הרבה פעמים האריך רבינו בכמה דרכים ואופנים באותו ענין, ולפעמים עשר ידות על הנדפס כאן, ע"כ במקום שהאריך העתקנו רק חלק מהדברים.

בעזרת"ת
ניתן לקבל
את
הגליון מידי
שבוע במייל:
L5703949
@gmail.com

תיקוני עירובין

גליון שאלות הלכתיות

המתחדשות מידי שבוע בבדיקת העירובים השכונתיים

גליון מס' 335
אלול תשס"ב

מוקד העירובין
בארץ הקודש
054-84-833-20

עירובין למעשה
עיון | שימוש | כשרות

ועדיין יש לעיין בזה, כיון שהוא צריך להימנע מלאכול ולישון תחת הקורה מחמת החשש לשיעור רח"ג, יוצא שיש לו להשתמש בסוכה רק ששה וחצי טפחים לפי שיעור חז"א, שמא זה נקרא דירה סרוחה, כמו סוכה שיש סדינים של נוי בדפנות שמפריעים להשתמש בכולה, ולכן היא נחשבת פחות משיעור סוכה (כמ"ש בשו"ע שני סוכה מן הצד ממעטים). ויש לחלק שכאן אינו מוגבל מהצד הסכני, רק מרצון לחשוש לשיטת רח"ג, ובזה נחשב מה ראוי לו לפי האמת לכל שיטה לעצמה. וזו אחת מהשאלות לעיון.

חוט קשור על הכיסוי שעל העמוד בחלק הבולט החוצה במערכת העירובים ממשיכים בימים אלו לדאוג לישובים שהתעוררו לתקן את העירוב ע"י מומחה, למרות שמדובר בישוב שיש מישור שבהם את החוטים, הרב הבחין שיש כמה מקומות שצריכים תיקון, ומחמת זה קרא למוקד העירוב שיבדוק את הישוב, ואז התברר שיש לא מעט תיקונים, וצריך לעשות כמה עשרות עמודים חדשים. הרב נדהם מהבעיות שהתגלו, והודיע לבני הישוב שבינתיים אין עירוב ושלא יטלטלו. בעקבות זאת התושבים ביקשו מהרב שיורז את

חוט על הכיסוי אך שחיון לרחוב העמוד

התיקון, כי הם לא יכולים להישאר כך בלי לטלטל. בשבוע זה הם הודיעו לנו בשמחה, שכבר עשו את רוב העמדות החדשים והם עומדים לקראת סיום והשלמת העירוב.

באחד מהמקומות היה חוט של עירוב שהיה קשור על עמוד עץ של קו הטלפון, דבר שהיה מקובל בישובים, אך כיון שחברת בזק לא התכוונה שהוא יישמש לעירוב, היה צריך להוסיף מסמר על ראש העמוד, כדי שיהיה אפשר לקשור את החוט מעל העמוד ולא רק

מסביב לעמוד שהוא מהצד. כאשר עברנו על העירוב, התבוננו בראשו של העמוד, כי שם מצויות בעיות, וראינו שהמסמר לא נמצא בדיוק באמצע, והוא גם נמשך והתעקס לכיוון החוט, ונמצא שהחוט שיוצא מהמסמר מתחיל מחוץ לעובי העמוד, כלומר הוא מהצד, ולא מעליו ואינו כשר.

אמנם כשמסתכלים בראיה פשוטה רואים את החוט מעל העמוד, משום שיש מעל העמוד כיסוי ממתכת כעין גג קטן, והרי החוט יושב מעל הכיסוי, א"כ לכאורה זה נחשב מעל העמוד. אבל מורי ההוראה לימדו אותנו שהחוט שהוא בעצם משקוף צריך להיות כנגד העמוד שעומד על הקרקע, והגג שבוטל לצדדים אינו נחשב מעל העמוד, דהיינו הגג עצמו מוגדר כבולט לצד, וממילא אם החוט נמצא מעל החלק הבולט, נחשב מהצד ופסול. ולא אומרים שכל הגג הוא המשך של העמוד, אלא הגג הוא דבר המונח על העמוד, והחלק הבולט שאינו מעל העמוד נחשב מהצד. [וכעין זה מבואר בחז"א (סי' ע' ס"ק י"א) לגבי יתד היוצא מהעמוד לצד והחוט על היתד].

קדש שמחובר בצד לעמוד של מהסן אינו ממשיך כאחד

קדש שמחובר לעמוד בסן, אינו כשר

במקום אחר בבדיקת העירוב, הגענו לחוט שהיה קשור בגובה ככל עמודי העירוב, אבל כשהסתכלנו על העמוד, גילינו שאינו כשר כלל. במקרה זה לא היה עמוד ברזל, וגם לא עמוד עץ, אלא קרש קצר שמחובר לעמוד של מחסן ישן, ובצד של הקרש האחד הוסיפו קרש שני להגביה, ועליו קשרו את החוט. במקרה זה ברור שהחוט אינו מעל העמוד, כי העמוד אינו יכול להיות באוויר מעל ג' טפחים, משום שהוא כמחיצה תלויה (שו"ע סי' שס"ג ס"ו), אלא העמוד הוא רק מה שמתחיל

פתיהת מהחזר השיעורים ההדש בהלכות סוכה

בשבוע זה מתחילים בס"ד את מחזור השיעורים החדש, בעניני מחיצות הסוכה. דינים אלו נראים לציבור כדברים פשוטים המסורים לכל אדם, אבל יודעי הלכה יודעים שיש במחיצות הסוכה הרבה דינים שאינם ידועים, ויש לא מעט סוכות שלא נעשות כהלכה, מחמת חוסר ידיעת ההלכות. מוקד העירוב נטל את המשימה הזו, להנחיל בעז"ה את ידיעת ההלכה גם בהלכות סוכה, להאיר את עיני ישראל בקיום המצוה כראוי, ע"י העמדת תלמידים ורבנים שיוצאים לשים לב לפרטי ההלכה ובמיוחד להבחין נכון במציאות, לקשר בין המציאות אל ההלכה הכתובה. כמתכונת הלכות עירובין, שיש הרבה מעבר לכתוב, צריך לדעת לתרגם את הכתוב אל הלמעשה, כפי שהבאנו בגליון הקודם, וכפי שרואה כל מי שקצת מתעניין בשטח, כך גם בהלכות הסוכה, יש צורך גדול מאוד להוציא מההלכות את הכללים הנחוצים, וגם לתרגל אותם בראיית מקרים רבים עם שימוש למעשה.

עושים שימוש בשאלות המצויות בלי להתרוצץ

מכיון שרוב הציבור אינו יכול להתרוצץ בסוכות ולעשות את השימוש בשטח, אנו עורכים את מסגרת השיעורים הזאת, שמשתפת את הלומדים במקרים שאספנו מתוך הנסיון במשך כמה שנים, שאנו הולכים מידי שנה לכמה עשרות סוכות, לומדים את השאלות ומבררים את ההכרעות השיעורים מלווים במצגת שקופיות של שירותים של המחיצות הבעייתיות, וכן תמונות של מגוון סוכות שיש בהם שאלות הלכתיות, ועי"ז המשתתפים גם לומדים את ההלכות, וגם עושים את השימוש למעשה מיד במקום.

אנו מאחלים הצלחה רבה לכל האברכים היקרים שמקדישים מזמנם להצטרף למסגרת השיעורים וללימוד ההלכה למעשה, ושיזכו להיות מורי הוראה ולכוון לאמיתתה של תורה.

סוכה שכשרה רק לשיעור חז"א, והציה לשיעור רח"ג

נביא כאן שאלה מענינית שהגיעה אלינו בשבוע שעבר, בדיון סוכה שנמצאת במרפסת שבבית, ויש לה ג' דפנות כשרות [ללא מחיצה רביעית, מחמת שהיא רחוקה ד' אמות]. ורוחב הסוכה 1.65 מטר, אבל באמצע הסוכה יש קורת בטון של חיזוק הבנין, עוברת מצד לצד, ורוחב הקורה 35 ס"מ, נשאר בכל צד חלק כשר ברוחב 65 ס"מ. האם הסוכה כשרה, או רק חלק ממנה.

והנה הדין הוא שסך פסול שנמצא באמצע הסוכה, פוסל בד' טפחים, והרי 35 ס"מ הם ד' טפחים לשיעור רח"ג, ופחות מד' טפחים לשיעור חז"א, וא"כ לשיעור חז"א היא פחות מד' טפחים ואינה פוסלת, אמנם המשנ"ב (שם סק"י) כתב להחמיר לא לשבת תחתיה. ולשיעור רח"ג הקורה היא ד' טפחים, והיא פוסלת את הסוכה, ומ"מ אפשר לומר שצד אחד של הסוכה יהיה כשר, כי הקורה תהיה דופן עקומה עם הסך שבחצי השני, ויוצא שיש לחצי הראשון ג' דפנות. והנה פתרון זה אפשר לומר לכל צד בפני עצמו, וא"כ שני הצדדים יהיו כשרים, אלא שאדם אחד לא יכול להשתמש בשניהם, כי אם היושב בצד הראשון [מה שנגדיר ראשון]. הרי הצד השני נחשב כלפיו דופן, ואי אפשר לשבת תחת דופן אפילו שהיא עשויה מסך כשר, ודין זה רואים בדברי הרא"ש בדיון סוכה למעלה מ' ובנה איצטבא באמצע, שאומרים דופן עקומה לכל אחד מהצד של חבירו.

מעתה יוצא שכיון שצריך לחשוש לשתי השיטות בשיעור המידות [עכ"פ בסוכה שהיא דאורייתא], א"כ יש לאדם הזה סוכה שהרוחב שלה הוא רק 65 ס"מ, והרי זה פחות מז' טפחים לשיעור חז"א, א"כ עכשיו תהיה בעיה שאין לו שיעור סוכה. אלא שיש לומר ממה נפשך, הרי לשיעור חז"א כל הסוכה כשרה, כי הקורה היא פחות מד' טפחים, וא"כ יש לו שיעור סוכה ברוח, ולשיעור רח"ג הרי מספיק פחות מ' 60 ס"מ, יוצא שיש לו סוכה כשרה.

מדידת שם ארך בעזרת חוט עם פלייאר

אין הרבה מקום לטעות, כי החוט נמוך, וגם עשה לוי רחב, ובכל זאת צריך לחשוב על עוד כיוון. דהיינו צריך למדוד גם את המרחק שהחוט מתרחק כלפי הפתח. במקרה זה העץ נטה מעט לכיוון הפתח, וממילא החוט שקשרו למעלה הפסיק כעשרה ס"מ לפני הלחי, ודבר כזה פוסל את העירוב לגמרי.

דבר זה צריך למדוד בפועל, ולא להסתמך על מראה עין. אך כיצד יכול אדם למדוד כשנמצא באיזה צימר בלי מכשיר מיוחד.

התשובה היא שיש פתרון פשוט שעוזר ברוב המקרים, לעשות "אנך", הנקרא חוט המשקולת, דהיינו לקחת חוט ולקשור בסופו חפץ כלשהו שיכביד קצת על החוט, ולהעביר אותו שיהיה תלוי על החוט וישתלשל למטה, ולהמתין שיפסיק להתנדנד, והיכן שהחוט עוצר, זהו מקום החוט שלמעלה.

ומ"מ צריך להיות עירני לבדוק לשני הכיוונים, והפתרון במקרים אלו שהלחי אינו תחת החוט, הוא להוסיף קרשים מאחורי הלחי, ובכך להרחיק אותו מהעץ באופן שהוא יגיע עד המקום שבו החוט מתחיל.

עירוב שקשרו בין העצים עם לחי שאינו בטמון

לחי שהצטבר לפניו שקים של פסולת בניה

במקביל לכל הפעילות ברחבי הארץ, נביא כאן גם דבר אחד מהתיקונים שנעשו לאחרונה בעירובים השכונתיים שמוקד העירוב מפקח עליהם במרכז העיר בני ברק. באחד מהגבולות הנמצא ברחוב עזרא, היה בנין שהרחיב ומחמת זה פירק את הגדר ששימשה את העירוב. כמובן שלא יכולנו לומר לו דבר על כך, ולבקש שיתקן את הגדר, כי זה גדר ששיכת לבנין, ולא לעירוב של השכונה, אבל בכל זאת האחריות על העירוב דורשת מאיתנו לעשות פתרון. הפתרון שעשינו במקרה זה, לפי הנתונים המתאימים לשטח, היה צורת הפתח נמוכה, מהעמוד שקרוב למדרכה, עד הקיר הפנימי שבחצר.

לחי שהצטבר לפניו שקים של פסולת בניה

הקבלן שעבד שם מצא דוקא את המקום הזה להשליך בו את פסולת הבניה, ובשלב מסוים הערימה הגיעה לגובה קרוב לחוט. בשלב זה הקפדנו שישאר גובה י' טפחים פנוי מתחת החוט.

בשבועות האחרונים הבדק שם לב לבעיה חדשה, כיון שערימת הפסולת התרחבה עד

הלחי כיסתה את רובו, א"כ לא נשאר בו גובה י' טפחים. והנה לענין דינא, כשיש דבר מונח לפני הלחי, אינו מבטל את גובה הלחי, אלא רק דבר שנעשה בטל לקרקע. בדרך כלל פסולת עתידה להתפנות, וכאשר היא בתוך שקים אינה מתבטלת לקרקע, ואינה ממעטת את גובה הלחי. אבל במקרה זה ראינו שהפסולת עומדת להישאר תקופה ארוכה, ובה הוראת הרבנים לחשוש גם כשהפסולת מונחת בתוך כלי או שק, לכן בשלב ראשון העברנו כמה שקים ופתחנו שטח ברוחב ד' טפחים, לאחר מכן שהצטבר עוד פסולת, העברנו את צורת הפתח לזווית אחרת שבה השטח פנוי בינתיים, כדי שלא יהיה חד

מהקרקע, דהיינו העמוד של המחסן העשוי מבטון, ומה שנוסף בצידו, אינו יכול להיות המשך של העמוד, כי כל מה שאינו מעל העמוד, אינו כשר. [ויסוד הדבר הוא ע"פ דברי הפוסקים בעמוד עקום, שיש שהצריכו שהעמוד יהיה ישר כדי שייחשב מעל גביו, כי בעמוד עקום יוצא שהחוט שבראשו אינו מעל החק התחתון שהוא עיקר העמוד (חכמת שלמה ועוד). אך גם למתירים בעמוד עקום להחשיב את החוט שעל ראשו כיושב על גבי עיקר העמוד, היינו רק משום שהעמוד ממשיך ישר כיחידה אחת, אבל באופן שהחלק העליון מחובר בצד, הוא ממשיך את הצד, ומה שנמצא על התוספת נמצא מעל הצד של העמוד העיקרי, ולא מעליו].

סיוור מיוחד בעירובי הישובים ללומדי השיעורים

בימי בין הזמנים ערכנו סיוור מיוחד לעשרות אברכים שהשתתפו בלימוד בשיעורים בתקופת הקיץ, כדי ללמד אותם איך מבחינים בעירוב של ישוב אם הוא כשר או לא. יצאנו באוטובוס מיוחד אל אחד מהישובים במרכז, באזור העיר אלעד, ועברנו עמוד אחרי עמוד, שאלנו אותם מה הם אומרים, האברכים התדדינו ביניהם, ואחר כך הסברנו את ההלכה ואת ההבחנה הראויה. בישוב הזה היו הרבה אילתורים מגוונים, והיה הרבה דברים ללמוד ממנו. לאחר מכן נסענו לבית המדרש "עוד יוסף חי" בעיר אלעד, וערכנו חזרה מקיפה על רוב סידרת ההלכות המעשיות.

סיוור מיוחד ללומדי השיעורים

אחד מהדברים המקוריים שהיו בישוב הזה, שעשו את העמודים של העירוב בתוך חביות, וזה דבר שהיה מקובל בהרבה מקומות לפני כארבעים שנה, ועדיין נשאר בכמה ישובים שאינם נפרדים מהצורה הזו. בצורה הזו הרי גם אם החוט קשור לעמוד מהצד, הוא כשר, משום שדופן החבית נחשבת כמו לחי, [בתנאי שהעמוד ישר, והחוט עובר מעל החבית. משא"כ אם העמוד התעקם ונטה שאז ראשו עובר את רוחב החבית, יוצא שהחוט אינו מעל החבית]. אבל הבעיה שבמשך השנים משתנה גובה החול מחמת עבודות עפר שנעשים מסביב, ולא נשאר בחבית גובה י' טפחים, ואינה כשרה ללחי.

חבית של עירוב שהציה מכוסה בחול, והוספת צמיגים

שאלנו את האברכים, מה הדין כאשר החבית התכסתה עד חציה, והחוט מעל ראש העמוד, האם ניתן לומר דל מהכא את החבית, וכשיר אותו מדין

חבית שכוסתה וחוסר עליה צמיגים

העמוד לבד. והתשובה היא שכיון שהחבית מחוברת או עכ"פ עומדת בקביעות עליו, זה הפך לצורה של העמוד, ולא שייך לומר דל מהכא, [כי העמוד שבתוך החבית אינו גודר בפני עצמו, אלא רק בצד הניכר שלו שהוא פני החבית ואכמ"ל]. וא"כ יוצא שצורת העמוד מתחילה בחבית וממשיכה בעמוד, ויש שינוי צורה גדול בתוך הי' התחתונים, כעין מדרגה, ובה חוששים לדין פתחי שימא, שהלחי צריך להחיות ישר ולא במדרגה. אלא שלמרות שכן נוקטים למעשה, בכל זאת אנו לומדים

בשיעורי מוקד העירוב, שיש גם מקום לעירוב כזה, כיון שהיו פוסקים שהקילו בדין פתחי שימא, [ועי' חז"ר סי' ע' ס"ק י"ח, בפנים ובהערה]. ומ"מ יש להקפיד שלא לטלטל בעירוב במצב כזה.

בישוב הזה הם הבחינו בבעיה שהחבית התכסתה בחול ונחסר משיעור הגובה שלה, ולכן הוסיפו צמיגים של מכוניות מעל החביות, במקרה כזה אי אפשר להלביש את הצמיג על העמוד אלא אם ירימו אותו לגובה חמשה מטרים, לכן חותכים במקום אחד, מותחים ומלבישים סביב לעמוד. מכיון שהחלל בצמיג רחב, הוא יכול לזוז לכאן ולכאן, וסומכים על כך שלא יזיזו אותו. אבל גם כשהם מונחים ישר, אינם תואמים לרוחב החבית, ולכן גם אז יש לחשוש בהם לדין פתחי שימא.

לחי צמוד לעץ לפעמים פסול

בימי בין הזמנים יצאו צוות מוקד העירוב לסדר עירובים במתחמים ברחבי הארץ, לפי הביקוש של הציבור, והיו מקומות שפגשנו בשאריות של עירובים שאנשים שהיו קודם לכן עשו בעצמם, והיה מעניין לראות את היצירות ולדון בכשרותם. ונביא קצת כאן כדי ללמוד לשם לב כשעושים לבד, שצריך להיות עירניים למגוון רחב של הלכות.

באחד מהמלונות ראינו צורת הפתח שנעשתה ע"י חוט שקשור מעץ לעץ, וכיון שהחוט קשור לעץ מהצד, העמידו תחתיו לחי כנהוג. אבל כידוע הבעיה המצויה בלחיים שאינם מכוונים תחת החוט. במקרה זה לכאורה

השבוע ניתן להצטרף לשיעורי הסוכות

לימוד מיוחד הלכה למעשה

בצורה ברורה ואקטואלית

בבני ברק / ירושלים / מודיעין עילית

להרשמה

055-678-3323

לשיעורי הדרכה דיגיטליים - מכון הלכה למעשה - A532534735@GMAIL.COM

תורת אביגדור

הגאון ר' אביגדור מילר זצ"ל

פרשת כי תצא תשפ"ב

השכינה בקרבנו!

חיילים יהודים היוצאים למלחמה על פי הסנהדרין היה מקום בו שרתה השכינה!

הו! זה כבר משהו אחר! השכינה נמצאת כאן! זה כבר דורש מצידנו התנהגות הולמת. אסור שייראה במחננו שום דבר מביש, שום דבר מכוער, "ולא יראה בך ערות דבר ושב מאחריך" - פן תפנה השכינה מאיתנו ותעזבנו.

התנהגות נעלה

זהו פשוטו של מקרא, שהכוונה כאן אינה לחטא כלשהוא שעלול לגרום לסילוק השכינה, אלא עצם העובדה שיש שם משהו שאינו נקי. ואם המחנה אינו מקום מכובד, אם יש פה ושם מקומות שבהם זורקים אשפה ונאספים שם זבובים, המחנה נחשב בלתי ראוי לשכינתו יתברך, וזו כבר סיבה מספקת לגרום לסילוק השכינה.

הבה נתבונן: הנה לנו חייל. הוא לא עושה שום דבר רע, כך הוא חושב. הוא אינו יכול להימנע מצרכיו הטבעיים, אז הוא יוצא למקום כלשהו, אבל אינו מכסה אחריו. זה הכל! איזה חטא יש כאן? האם זה דבר כל כך נורא?

התשובה היא שכאשר אתה יודע שהשכינה כאן, אז גם זו נחשבת עבירה. העובדה שהשכינה נוכחת כאן מחייבת התנהגות אחרת לגמרי; כל התנהגותך משתנה - הדברים שאתה אומר, צורת הדיבור, הדברים שאתה עושה. התנהגותך בפני מלך אינה דומה להתנהגותך בפני אדם אחר. ואם התנהגותך אינה שונה ח"ו, זוהי התנהגות חסרת כבוד, אשר תגרום ל"נשב מאחריך". וזה אומר הכל! אם השכינה לא תהיה שם על מנת לסייע לך בקרב, לא יעזרו כל התמרונים הצבאיים וכל התפילות שבעולם. כל כלי הנשק לא יעמדו לחייל היהודי אלא אם כן היתד נמצאת על אזנו - בנוסף לכלי הנשק שלו, הוא זקוק גם לכלי חפירה.

יהודים או ישראלים?

לפני שאמשיך, ברצוני לומר דבר אחד, שלמען האמת אין צורך לומר אותו, אולם מכיון שיש היום כל כך הרבה בלבול, אקח את הזמן לומר את זה. כשאנחנו מדברים על "חייל יהודי" אין לכך שום קשר לצבא הישראלי. "כי תצא מִחֶנֶּה עַל אֹיְבֶיךָ" פירושו שיוצאים לקרב שחכמי התורה ציוו ללחום אותו; זהו מחנה שבו ארון הברית יוצא יחד עמם,

ציוד לחייל היהודי

בפרשת השבוע אנחנו מתוודעים לחייל היהודי שיוצא לקרב למען עמו - "כי תצא מִחֶנֶּה עַל אֹיְבֶיךָ" (דברים כג, י). וכאן אנו מגלים את אחד האביזרים אותם נושא עמו החייל, דבר שמתחילה נראה לנו כמעורר תמיהה - "וַיִּתֵּן תְּהֵיָה לָךְ עַל אֲזְנֶךָ". בנוסף לכלי הנשק - החרב, החץ והקשת והרומח - היה לו גם מקל שהשתלשל לצידם, סוג של כלי חפירה.

כך יכולת לזהות חייל יהודי; את חפירה קטן היה תלוי על חגורתו. אני בטוח שהיו דברים נוספים שבידלו אותו מהחיילים הגויים - דברים רבים - אבל ההבדל אותו מציינת פרשתנו הוא את החפירה.

את חפירה? לשם מה? והפסוק מסביר: "וַיִּתֵּן תְּהֵיָה לָךְ מִחוּץ לַמִּחֶנֶה" - בכל מקום בו חנו החיילים היהודיים, היה עליהם לייעד מקום מחוץ למחנה הצבאי, "וְהָיָה בְּשִׁבְתְּךָ חוּץ" - כאשר חייל נזקק לעשות את צרכיו, עליו לצאת מהמחנה לשם כך, ואסור לו לעשות כן בתוך המחנה.

אך גם כאשר יצא החוצה, זה לא מספיק; עליו לקחת יחד אתו את החפירה, "וְחִפְּתָהּ בָּהּ וְשָׁבַת וְנִסְתִּיתָ אֶת צִאתְךָ" - עליו לחפור בור קטן, ולאחר השימוש בו, לדאוג לכיסוי הבור. זהו הטעם לדין התורה שכל חייל יהודי חייב לשאת עמו את חפירה.

לכבוד השכינה

זו הקדמה מעניינת למדי לנושא זה של הצבא היהודי היוצא למלחמה. היינו חושבים שהפסוק ידבר על ההכנות הנצרכות לקרב, על תמרונים מלחמה או לפחות על תפילות מסוימות שיש להתפלל להצלחה במלחמה. ואני בטוח שגם זה נעשה. אולם הדבר הראשון שהתורה אומרת לנו הוא שצריך להקפיד לשמור על ניקיון המחנה; שלא יהיה כל לכלוך או ריח רע.

והנה אין ספק ששמירה על כללי התברואה הוא דבר חשוב, וטוב יעשה כל מחנה צבאי אם תהיה להם מדיניות כזו, אבל מהפסוקים נראה שזה דבר חשוב מאד, אחד מהחשובים ביותר! ואכן כך הם פני הדברים! הפסוק ממשיך ומסביר: "כִּי ה' אֱלֹהֶיךָ מֵתְהַלֵּךְ בְּקֶרֶב מִחֶנֶךָ לְהַצִּילְךָ וְלָתֵת אִיְבֶיךָ לְפָנֶיךָ". כשיהודים יוצאים לקרב, השכינה יורדת לסייע בידם. ככה היה בצבא של עם ישראל. מחנה של

אתה קולט ישירות את קרני השמש, אתה מביט כלפי מעלה ורואה את השמש והקרניים יורדות ישירות אליך. לעומת זאת, אם אתה נמצא בתוך בית עם דלתות וחלונות סגורים, האור אינו נכנס בצורה ישירה, אלא בצורה כלשהי של קרינה; גלי האור נכנסים בדרכים עקלקלות, אבל זה לא אותו הדבר כמו בחוץ.

בדומה לכך, השכינה נמצאת בכל מקום; "מלא כל הארץ כבודו" פירושו שבכל מקום אליו תפנה, לאן שלא תלך, הקב"ה נמצא שם. ובכל זאת ישנם מקומות שבהם הדר כבודו "שוכן".

עלינו להחזיר את הדבר הזה אל ראשנו. תשכחו מפילוסופיה. השאלה "מה זה הקב"ה" היא "למעלה ממך", זה למעלה מיכולתנו להבין, אולם אנחנו חייבים להכניס לראשנו את מה שהוא גילה לנו על עצמו, ש"מלא כל הארץ כבודו", ושבתמקומות מסוימים נוכחותו גלויה יותר מאשר במקומות אחרים.

דרגות רבות של השראת השכינה

יש משנה בפרק ג' דאבות: "רַבִּי חֵלְפָתָא בֶן דּוּסָא אִישׁ כֹּפֵר חֲנִינְיָה אוֹמֵר, עֲשֶׂרָה שְׁיוֹשְׁבֵין וְעוֹסְקִין בְּתוֹרָה, שְׁכִינָה שְׂרוּיָה בֵּינֵיהֶם". כך גם אומרת הגמרא בסנהדרין שם: "כָּל בִּי עֲשֶׂרָה שְׁכִינָתָא שְׂרִיא". כשבאים לבית הכנסת ויש שם מנין, או לפעמים אם מארגנים מנין פרטי, עליכם לדעת שהשכינה נמצאת שם. כך זה גם כאן, אנחנו יותר מעשרה - כולנו יהודים כשרים ברוך ה', והתכנסנו כאן לא כדי לשמוע בדיחות או לשם שעשועים ובידור, אלא ללמוד תורה, והשכינה נמצאת כאן איתנו. אל לכם להישען אחורה בכסא, תוכלו גם ליישר את העניבה - עליכם להיות מודעים לכך שהשכינה נמצאת כאן עכשיו.

והנה המשנה ממשיכה ואומרת כך: "וּמִנֵּין אֶפְלוּ חֲמִשָּׁה" - מנין שגם אצל חמישה יהודים יש השראת השכינה? והמשנה מביאה פסוק על כך. כמובן שהשראת השכינה שם אינה כמו בעשרה, אבל השכינה נמצאת שם.

וּמִנֵּין אֶפְלוּ שְׁלֹשָׁה - כן, גם אם שלושה יהודים מתאספים יחד לעבודת ה', וכפי שמוכיחה זאת המשנה מפסוק. וּמִנֵּין אֶפְלוּ שְׁנַיִם? "שְׁנַאֲמֵר (מלאכי ג, טז) אֲזַ נִדְבְּרוּ יִרְאֵי ה' אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ וַיִּקְשֹׁב ה' וַיִּשְׁמָע וְגו'".

ומסיימת המשנה, "וּמִנֵּין אֶפְלוּ אֶחָד" - כן, אפילו יהודי אחד שלומד תורה, שעוסק בעבודת ה', השכינה שורה שם. וכמו שכתוב (שמות כ, כא), "בְּכָל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אֶזְכִּיר אֶת שְׁמִי אָבָא אֵלַיךְ וּבִרְכָתִיךָ".

יש מישהו שרואה

אנחנו לומדים מכאן שאם יהודי אחד יושב בביתו ולומד תורה, ונניח שבמקרה עברתם והסתכלתם בחלון - אגב, אל תעשו את זה; כשאתם עוברים על יד בית, אל תסתכלו בחלון - אבל נניח שבמקרה ראייתם אותו יושב ליד החלון ולומד,

מקום של קדושה ולימוד תורה. זהו מחנה צבאי שגורם להשראת השכינה.

הצבא של מדינת ישראל הוא ההפך מקדושה. מטרתו של הצבא היא להפוך יהודים לישראלים. הם עצמם אומרים שהצבא הישראלי הוקם במיוחד במטרה למוטט את המוסריות של עם ישראל. גנרל בצבא הישראלי כתב זאת בספרו. לא אצטט עכשיו את דבריו המדויקים כי אנחנו נמצאים בבית כנסת, אבל כל מי שיודע קצת על הצבא יודע שזהו מקום של "ערוות דבר". כמובן שהם גם נלחמים מלחמות, הם מגנים על יהודים, אין בכך כל שאלה, ואנחנו מתפללים שהם יצליחו להגן על שומרי התורה שבארץ ישראל, אבל זה לא מחנה קדוש.

לעומת זאת, בימי קדם היה לנו צבא לא של ישראלים אלא של יהודים, צבא אשר התקיים בו הפסוק, "וְהָיָה מִחֲנִיךְ קָדוֹשׁ". וכיצד גורמים למחנה להיות קדוש, ולהיות ראוי להשראת השכינה? על ידי התנהגות שמראה שאנחנו מודעים לשכינה השוכנת בנו. אפילו משהו טבעי כמו טיפול בצרכי הגוף נעשה מתוך מודעות שאנחנו נמצאים בנוכחות השכינה. זהו מחנה קדוש.

מלא כל הארץ כבודו

זה הלימוד הגדול שמלמד אותנו הפסוק כאן - אנחנו אלה שמכניסים את השכינה לחיינו! הצורה שבה אנחנו מתנהגים, הכבוד שאנחנו מראים לנוכחותה של השכינה המתהלכת בקרב מחננו, הם אלו שהופכים את המחנה למקום המתאים להשראת השכינה. וככל שהאדם משקיע יותר בענין, ככל שהאדם מתנהג בצורה ההולמת את השכינה, כך מתגלה יותר השראת השכינה. ויסוד זה נכון לא רק למחנה צבאי, אלא לכל מקום בו נמצאת השכינה.

והנה, אנו יודעים שנוכחותו של הקב"ה היא בכל מקום, וכפי שאומר הפסוק (ישעיה ו, ג), "מלא כל הארץ כבודו" - ה' נמצא בכל מקום, וכפי שכתוב בזה"ק "לִית אֶתֶר פְּנוּי מִנָּה" - אין מקום פנוי ממנו יתברך. אולם פסוקי התורה וכן מאמריהם החוזרים ונשנים של חז"ל מלמדים אותנו שיש דבר הנקרא "שכינה", שמשמעותה התגלות נוכחותו של הקב"ה.

דרגות רבות של הארה

חז"ל (סנהדרין לט, א) כותבים משל, הממחיש לנו את הענין הזה של השראת השכינה במקומות מסוימים יותר מאחרים. הם ממשילים את השכינה לשמש הזורחת. בשעת צהרים, העולם כולו מוצף באור - אור השמש מאיר בעצמה לא רק ברחוב אבל אפילו בבתים. גם כאשר התריסים סגורים, בכל זאת האור חודר פנימה. הוא מתגנב דרך הסדקים בתריסים ומתחת לדלת.

אך האם האור שמגיע דרך חור המנעול שווה לאור המאיר ברחוב? בוודאי שלא! יש הבדל גדול ביניהם. ברחוב

אף אחד לא יכול היה פשוט להיכנס. זה היה קיום של מצות
וּמִקֵּדְשִׁי תִיכְאוּ - צריך לפחד מבית המקדש!

ממי אתה מתיירא?

אך הגמרא (יבמות ו, א) מלמדת אותנו דבר חשוב מאוד
בנוגע למצוה זו. גם אם האדם מאוד מפחד, גם אם הוא מלא
בתחושת יראה; הוא מתהלך בבית המקדש על קצות
האצבעות - אבל חכמינו מזהירים אותנו לבל נשכח את
הדברים הבאים: "יכול יתיירא אדם ממקדש?" הייתי יכול
לחשוב שמוטל על האדם לפחד מבית המקדש עצמו, ועל
זה אומרת הגמרא שלא! "אני ה" - אני הוא זה שצריכים
לחשוב עליו ולירא מפניו.

כאשר יהודי ניגש לטהר את עצמו במקווה טרם כניסתו
אל בית המקדש, וכאשר האדם נתון לחקירותיהם של
הלויים בשערי הר הבית, שאחריהם הוא ניגש באימה אל
הקודש, עליו לזכור כי "לא ממקדש אתה מתיירא אלא ממי
שהזהיר על המקדש" - איננו נוהגים כן מאימת בית המקדש
אלא מפני אימת ה'. אנו נכנסים פנימה ביראה ובכבוד בגלל
"מי ששכן את שמו בבית הזה" - ה' נמצא שם. אנחנו
מתנהגים אחרת לא בגלל הבנין או הכהנים או ארון הברית
המונח בקודש קודשים. נוכחותה של שכינת ה' היא זו
שעליה אנו חושבים.

אני מודע לכך שבתפיסה של היום, אנשים היו די מרוצים
ממי שהיה מכבד את בית המקדש עצמו, שהוא דבר שקל
יותר לתפוס ולהתייחס אליו, אבל כעת אנחנו מדברים על
אמיתה של תורה, והאמת של התורה היא שההתנהגות
המיוחדת שבה נוהגים בבית המקדש נובעת מכך ששכינת
השי"ת נמצא במקום זה.

בית מקדש מעט

והנה, על אף שבזמן הזה אין לנו משהו שדומה לבית
המקדש, מכל מקום הלא בית הכנסת הוא מקדש מעט - זהו
מקום בו שורה השכינה, וזו הסיבה שבית הכנסת הוא מקום
שבו נוהגים אחרת. לא בגלל שזה בית כנסת או בגלל ארון
הקודש; לא מפני שהרב מסתכל עלינו; אלא מפני שהשכינה
נמצאת כאן!

כשמגיעים לבית הכנסת, נכנסים באימה וביראה. לא
נכנסים בצורה "היימיש" - אומרים "שלום עליכם" לחבר,
מתבדחים קצת, כאילו הגעת לאיזה מועדון חברים. כאן זה
לא מועדון. זה בית ה', וכשאתה נכנס פנימה עליך לפחד -
השכינה שורה כאן. כך גם בישיבה; חייבים לפחד כאשר
נכנסים אל תוך בית המדרש, ולהתנהג בהתאם.

אם לא נעשה כן, יתקיים בנו ח"ו "ושב מאחריך" -
השכינה תסתלק מאיתנו. השכינה שורה רק במקום שבו
אנשים לא מפטפטים ומתבדחים אלא עומדים בדרך ארץ.
מי שנמצא בבית כנסת או בבית המדרש עליו להוכיח
במעשיו שהוא מעוניין בהשראת השכינה, ומי שעומד

עליכם לדעת שהשכינה נמצאת מעל לראשו. כמובן שלא
כל אחד זוכה לראות את זה, אבל אם תעבדו מאוד קשה
ותאמנו את עצמכם להבין ענין זה, לפחות תרגישו שהשכינה
שורה מעל לראשו של יהודי עובד ה'.

כל מי שלמד קצת יודע שהדרך הנכונה ללבוש או לפשוט
את הבגדים היא להישאר מכוסה (שולחן ערוך או"ח סי' ב).
גם אם אתה נמצא לבד בחדר, הדלת נעולה והאור מכובה -
אף אחד לא יכול היה לראות כלום - אף על פי כן, היהודי
המדקדק בהלכה מתלבש ומתפשט באופן שגופו אינו
מתגלה.

ולכאורה הדברים מאוד מפתיעים. הלא החדר סגור
וחשוך, התריסים מוגפים, אף אחד לא רואה אותי, אז מה
הבעיה? התשובה היא שאכן יש משהו שרואה אותך -
השכינה הקדושה. השכינה תמיד נוכחת בביתו של היהודי,
ולכן אנחנו משתדלים לכסות את עצמנו - מתוך כבוד
לנוכחות השכינה.

אכן, נשאלת השאלה, מה עוזר לכסות את עצמנו?
הקב"ה יכול גם לראות מבעד לבגד ומבעד לקיר, אז מה
אנחנו משיגים על ידי הכיסוי? התשובה היא שזהו יישום של
מה שלמדנו בפסוק, "וְהָיָה מִחֲנִיךְ קָדוֹשׁ וְלֹא יֵרָאָה בְּךָ עֲרֹת
דָּבָר". כאשר אנחנו מכסים את עצמנו בכל בוקר וערב,
ונוהגים באופן המראה כבוד לשכינה, אנחנו מזכירים
לעצמנו תמיד את האמת הגדולה הזו. שכן לא מדובר כאן
במשל ומליצה - השכינה שורה בעם ישראל, ועלינו להתנהג
בהתאם לכך.

ניגשים אל הקודש

כאשר אנחנו מדברים על השראת השכינה, כמובן שבית
המקדש עולה בדעתנו. כאשר הקב"ה ציווה להקים את
המשכן, שלמעשה היה בית המקדש הראשון, כתוב (שמות
כה, ח), "וַעֲשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ" - פירוש, מקום קדוש ומיוחד
עבורי, "וְשִׁכְנָתִי בְּתוֹכָם". זוהי תמצית המשמעות של בית
המקדש - מקום להשראת השכינה.

תאר לעצמך שהיה לנו בית המקדש כיום, או שהיינו
חיים בימי קדם כאשר בית המקדש עמד על תילו בהר הבית.
נניח שהיית זוכה להיכנס אל תוך העזרה, אין ספק שהיית
נכנס מתוך יראה גדולה, כמי שנכנס אל ארמונו של מלך
אדיר. ככה זה היה תמיד, כפי שאנחנו אומרים בסיום
השמונה עשרה, "וְשָׁם נַעֲבֹדְךָ בִּירְאָה כִּימֵי עוֹלָם וְכִשְׁנֵים
קִדְמוֹנוֹת".

כשמישהו ניגש אל בית המקדש, הוא עשה זאת באימה
ופחד. לכן הוצבו לויים כדי לשמור מסביב לבית המקדש,
והם לא איפשרו לבני ישראל להיכנס ללא אישור. הלויים
היו עוזרים וחוקרים את כל מי שביקש להיכנס אל הקודש
פנימה, "האם אתה טמא? האם טבלת במקווה? אם אתה
טמא מת, האם היזו עליך מי חטאת?" כך שאלו שוב ושוב.

אז לך ומצא לך מקום טוב יותר, מקום שבו מכבדים את נוכחות השכינה. הצל לכל הפחות את עצמך. מצא בית כנסת שבו אנשים נכנסים בדרך ארץ, לא מדברים דברי חול, ומתנהגים בכבוד הראוי.

אומר לכם יותר מכך. יתכן ולא תסכימו איתי, אבל גם אני איני חייב להסכים איתכם. נתאר לעצמנו אדם שנכנס לבית הכנסת, מפהק בקול גדול ומתמתח בהנאה. האם זו עבירה לפהק? איני יכול לומר שכן, אבל דבר אחד בטוח – זו בוודאי אינה התנהגות שמכבדת את השכינה ששורה שם.

שמה תאמרו שפיהוק הוא דבר שאי אפשר לשלוט בו. זה לא נכון. אדם אכן מסוגל לשלוט בפיהוק, וההוכחה לכך היא, שאם הייתם עומדים כעת מול ראש העיר, גם אם מדובר באדם שפל ובלתי ראוי לכבוד בעליל, לא הייתם מפהקים. זה לא יקרה, ויהי מה, כי יש לכם קצת כבוד אליו. כך גם בפגישת שידוכים, המדובר והמדוברת לעולם לא יפהקו אחד בפני השני, זה לא יעלה על הדעת, וגם אם כן, הם ישלטו בעצמם, כי הם מבינים שכעת צריך להתנהג בצורה מכובדת.

בעיני ראיתי אנשים גדולים שהבינו וחיו את ההבנה הזו. כאשר למדתי בישיבת סלבודקה בליטא, היה לי רב'ה אותו הערצתי מאוד, והייתי צופה בו – לא גרעתי ממנו עין – ואני יכול לומר לכם שבמשך כל התקופה שהייתי שם, הוא לא פיהק כלל, אפילו לא פעם אחת! עקבתי אחריו במשך שנים על גבי שנים, והוא לא פיהק אפילו פעם אחת. אולי הוא פיהק כשאף אחד לא היה בסביבה, זאת לא אוכל לדעת, אבל הוא מעולם לא פיהק בבית המדרש. הוא מעולם לא התגרד. ואני יודע את הסיבה לכך, הוא למד זאת מרבו, מרן הסבא מסלבודקה זיע"א, שהיה אדם שחי תמיד עם חשבון, וידע מה הפירוש של לחיות בנוכחותו של הקב"ה.

פיהוק הוא כמעט תמיד סימן של התעלמות וחוסר עניין, זה מראה שלא אכפת לך כלל ממה שקורה מסביבך. ולא רק שאתה לא מעוניין במה שקורה כאן, אלא שאתה כל כך לא מכבד את המעמד, שאתה אפילו לא מנסה להסתיר את העובדה שאתה לא מעוניין. אדם שיושב בבית הכנסת או בבית המדרש, ומודע לשכינה השורה בישראל, יהודי שמבין שה' אלקיך מתהלך בקרב מחניך, לעולם לא יפהק.

מה טובו אהליך

והנה, לא נוכל לסיים את הנושא הזה, הנושא של השכינה השורה בישראל וההתנהגות שהדבר דורש מאיתנו, מבלי לדבר על השכינה השורה בבית היהודי, כי ככל שהשכינה שורה בבית הכנסת ובבית המדרש, הבית היהודי גם הוא מקום של השראת השכינה!

זו הסיבה שכאשר בלעם ראה בפעם הראשונה את האומה היהודית חונה במדבר, הוא כל כך התרגש, עד שאמר, "מה טבו אֶהְיֶיךָ יִעֲקֹב" (במדבר כב ה), ועל אף שיש אומרים ש"אהליך" פירושו בתי כנסיות ובתי מדרשות, וזה בוודאי

ומפספט בקול רם, גם אם הוא עומד מאחור, גורם לסילוק השכינה.

תפסיקו עם הדיבורים!

הענין הזה של דיבורים בבית הכנסת הוא טרגדיה גדולה. יש בזה ביזיון וחרפה לקב"ה. אם גוי, להבדיל, היה נכנס לבית כנסת ורואה את צורת ההתנהגות הזו, הוא היה מאבד כל כבוד כלפי המקום. עליכם להבין שהנגע הזה של חוסר כבוד לבית הכנסת הוא כמו סרטן נורא לאומתנו. הקב"ה חפץ להשרות את שכינתו בתוכנו, אך יש אנשים שדוחפים את השכינה החוצה.

הנה לנו אדם שנכנס לבית כנסת שבו שורה השכינה; אנשים לומדים או מתפללים, והכסיל הזה פונה לשכנו ומקיים עמו שיחת סרק. פירושו של דבר הוא, שהוא מבטל בהינף יד את כל מה שמסמלת השראת השכינה. ח"ו השכינה אינה שווה כלום בעיניו, בהשוואה לרצונותיו הקטנים וחסרי החשיבות. יש כאן חילול ה' נורא. הוא מחלל את כבוד תפארתו של ה'.

מי שאינו מעוניין שהשכינה תסתלק מבית הכנסת שלו, עליו לקרוא בפני אותם מפספטים את מה שכתב השולחן ערוך (או"ח סי' קכד ס"ז): "לא ישיח שיחת חלין בשעה ששליח צבור חוזר התפלה, ואם שח הוא חוטא וגדול עונו מנשוא וגופרים בו". כמוכן שאם יש משהו מסוכן, צריך להזהיר את השני ולומר לו "תזהר!", אבל אחרת אל תדבר. ומי שכן מדבר, הוא חוטא וצריך לגעור בו. לא רק בגלל שהוא מפריע לאחרים, אלא בגלל שהוא מתעלם מהשכינה הקדושה.

גדול עונו מנשוא

הבה נשים לב ללשון שבה נוקט השולחן ערוך: "גדול עונו מנשוא" – זהו חטא שאין עליו סליחה ומחילה! זהו דבר איום ונורא לומר מילים כגון אלו, אבל ככה זה – מי שמחלל שם שמים בצורה כל כך חצופה, חטאו גדול מכדי להיות נמחל.

לכן צריך לגעור באדם כזה, וכך צריך לנהוג בכל מקום – אם מישהו מדבר בבית הכנסת, כולם צריכים להתחיל לגעור בו "ששש! ששש!" וצריך להגיד את זה שוב ושוב, ולהחדיר את הדברים לתוך אוזניהם. ואל תטענו כלפי, "אל תלמד חובה על עם ישראל!" – שהרי כך כותב השולחן ערוך, האם אתם אומרים לי לא ללמד ליהודים שולחן ערוך? חייבים לומר את הדברים! חייבים לומר את זה שוב ושוב, עד שלבסוף כמה אנשים יקשיבו. לא בגלל שאתה אוהב לצעוק, לא בגלל שאתה "פרומער", אלא בגלל שיש לך מודעות לשכינה המתהלכת בקרב מחניך.

ואם הסרטן הזה הגיע לבית הכנסת שלך ואין לך אפשרות לרפא אותו, עזוב את בית הכנסת. שום דבר לא יעזור, ואינך הולך לשנות אותם, אלא אם כן אתה אישיות מאוד חשובה.

שוכנת שם. לא משנה כמה דל הבית - גם אם יש לו קירות מתקלפים, וילונות מרופטים וריהוט שראה ימים טובים יותר - העובדה שהשכינה נוכחת שם, הופכת את הבית הקטן והצנוע הזה לארמון המפואר ביותר. ולמרות שיושבי הבית אינם מבינים זאת - הם אנשים צנועים; הם לא ישבחו את עצמם - אבל אנחנו חייבים ללמוד להעריך את מה שעושים בבית הזה. השכינה שורה שם!

השותף השלישי

מכאן נובעת חשיבותה הגדולה של החתונה. החתונה היא הבסיס של בית המקדש הזה; כעת יוצרים מקום להשראת השכינה. כל חתן וכלה שנישאים, השכינה יורדת אליהם. כולם עומדים שם מתחת לחופה - האבא, האמא, המחותנים. אבל יש עוד אורח: הקב"ה בכבודו ובעצמו נמצא שם.

מניין לי האומץ לומר דבר כזה? כך כתוב בגמרא (סוטה יז, א), "אִישׁ וְאִשָּׁה זָכוּ שְׂכִינָה בֵּינֵיהֶן", ורש"י מפרש, שהיו"ד של המילה "איש" והה"א של המילה "אשה" יוצרים יחד את השם "י-ה", שהוא אחד משמותיו יתברך. השכינה נמצאת שם.

יש כאן הזדמנות מפוארת! כאשר החתן אומר לכלה, "הרי את מקודשת לי" - באותו רגע, הקב"ה אומר אף הוא: "גם אני כאן, יחד איתכם".

החתן המסכן הזה, הראש שלו לא נמצא שם. אם יעשה הרב המסדר - קידושין חסד עמו, הוא ילחש לו באוזן, ממש לפני שהוא מוציא את הטבעת, ויאמר, "האם אתה יודע מה אתה הולך לעשות עכשיו? כעת אתה מוריד את השכינה, שתשרה בינך לבין כלתך", כך שלפחות החתן יתעורר מהטשטוש בו הוא שרוי וינסה לחשוב קצת על מה שקורה. עשיתי את זה פעם - לחשתי לתוך אוזנו של החתן, לפני שנתן את הטבעת, "תחשוב על כך שהשכינה יורדת כעת".

וזה לא מסתיים בחתונה, אלא נשאר לנצח. השכינה נמצאת בכל עת בביתם של איש ואשה שומרי תורה ומצוות, כל עוד הם חיים יחד. אכן, אנשים ונשים שונים זה מזה; מטבעם הם שונים לגמרי, אבל נוכחותו של ה' יתברך מתגברת על כל השאר. למי אכפת אם אתה מעניינים דברים מסוימים ואותך מעניינים עניינים אחרים? או שהיא אוהבת לדבר, ואתה לא אוהב לדבר? זה לא משנה. שניכם יחד מאוחדים בשאיפה הגדולה לבנות משכן של עבודת ה', מקום בו שורה השכינה, אז למי אכפת אם יש הבדלים קטנים?! כל זה הוא כאין וכאפס בהשוואה לדבר הגדול הזה!

נכון, אבל הפשט הפשוט הוא שהכוונה לבתי היהודים. "מה טֹבו אֶהְיֶיךָ יַעֲקֹב" - כמה יופי יש בבית היהודי!

מהו אותו יופי שראה בלעם? האם הוא ראה נברשות יקרות? אולי שטיחים וילונות מפוארים? הו לא, בלעם לא היה טיפש עד כדי להתרשם מדברים כל כך חלולים וחסרי ערך. ומלבד זאת, האהלים של עם ישראל היו אהלים קטנים ופשוטים; הם ישנו בתוך שקים על הקרקע ולא היו להם הרבה רהיטים באהלים הללו.

ארמונות של הגינות

אז מה היה כל כך יפה שם? התשובה היא שבלעם לא ראה אהלים, הוא ראה ארמונות! ארמונות של יושר וקדושה וצניעות ושלום. הוא ראה סדר ודייקנות ומשמעת. הוא ראה הגינות בארמונות אלו! "וַיֵּרָא אֶת יִשְׂרָאֵל שֹׁכֵן לְשֶׁבֶטָיו (שם פסוק ב) - מה ראה, ראה שאין פתחי אהליהם מכוונים זה לזה" (ב"ב ס, א). בני ישראל תכננו את אהליהם בדיוק רב, כדי שאם אדם פתח את דש הפתח של אוהלו, ושכנו עשה כך באותו רגע, הוא לא יכול היה להסתכל אל תוך האהל של שכנו ושכנו לא יכול היה להסתכל אל תוך שלו.

אתם יודעים למה? כדי שאחד לא יראה את אשת שכנו. שמעתם פעם דבר כזה? התנהגות כה זהירה וצנועה? וזה היה קשה, שכן הם חיו בצפיפות; היו שם לפחות שש מאות אלף אוהלים, וכנראה הרבה יותר, ובלעם לא ראה אפילו מקרה אחד שבו הכלל הזה לא יושם.

הוא ראה שמדובר בעם שחי על פי ההלכה עד לפרטים הקטנים ביותר; עם שלא זו בלבד שהשכינה שורה בבתיים, אלא שדרך חייהם מביאה את השכינה אל תוך בתיים. ולכן "אָמַר רַאיוֹן הָלָלוּ שֶׁתִּשְׁכַּח עֲלֵיהֶם שְׂכִינָה" (ב"ב שם). זוהי אומה כל כך זהירה בכל הנוגע לצניעות ולשלמות ההנהגה, שהם ראויים שהשכינה תשרה ביניהם.

בית המקדש של ימינו

בית יהודי הוא בית המקדש! כבר הורגלנו במשך שנים רבות למציאות הזו ששמה "בית יהודי", ולכן אנחנו לא מעריכים את מה שיש לנו, אבל אם נעצור לרגע ונחשוב על כך, נשים לב שהבית היהודי הוא הפסגה של האנושות כולה! איפה בעולם ניתן למצוא בית כזה? אף אחד אינו יכול להשתוות אפילו במקצת לבית היהודי. על העולם כולו ללמוד מהבתים שלנו מה הם מידות טובות, חסד, צניעות, הגינות וכל דבר טוב.

ולכן, כאשר אתם עוברים על יד בית ורואים מזוזה גדולה בפתחו, אתם יודעים שבפנים יש בית המקדש - השכינה

ניתן להשיג ספרי רבינו בחנויות ספרי קודש ואצל המפיצים:

ספר שערי אורה - ועדי מוסר, ספר לב אביגדור - עבודת האדם בקניני השלמות מכתב יד: קולמוס 072-244-1670
תפילת אביגדור - פירוש וביאור על התפילה מכתב יד: אזל מן השוק

שהשכינה תישאר שם. זה הכלל - הבית חייב להיות מקום שנוהגים כבוד זה בזה. אחרת הקב"ה לא יהיה נוכח.

נניח שאדם עומד במטבח ביתו, ואשתו אומרת משהו שמרגיז אותו. הדבר הראשון שעליו לזכור הוא שגם השכינה נמצאת כאן במטבח. אה, זה כבר מצב שונה! האם אתה מתכוון לכעוס כשהשכינה נמצאת בחדר? אי אפשר לנהוג כך! "כל הכולעס אפילו שכינה אינה חשוכה כנגדו" (נדרים כב, ב). תחשוב על השכינה. אתה כועס? זאת אומרת ששכחת מה'. זה דומה לכפירה!

המחשבה על השכינה מחייבת אותנו להתנהג בצורה מסוימת. וזה מאוד חשוב עוברנו - כי לא רק שנימנע מחטא הכעס, אלא הרבה יותר מזה! נימנע מהמום הגדול של חוסר הכרה בנוכחותה של שכינת ה'. זהו תפקידנו בבית - להתנהג תמיד בדרך ההולמת את נוכחות השכינה.

לשתף את הילדים

יש להדגיש את הענין הזה גם בפני הילדים. "ילדים, כשאתם נכנסים הביתה, היכנסו עם דרך ארץ. זכרו שהשכינה נמצאת כאן. כאן זו לא תחנת אוטובוס. זה לא ספריה ח"ו. הבית שלנו הוא מקום שבו הקב"ה מוצא נחת רוח, הוא מתגורר כאן בינינו".

אני נוהג תמיד מספר את סיפורה של אשה יהודיה מאירופה; כאשר ילדיה היו קטנים והם השתוללו ואחד מהם רצה לשבת על השולחן, היא היתה מונעת זאת ממנו ואומרת, "אי אפשר לשבת על שולחן יהודי; שולחן יהודי זה דבר קדוש". כך אמרה. כמוכן שהילדים לא תמיד מקשיבים, אבל זה נכנס אליהם לראש. "על השולחן הזה אנחנו אוכלים אוכל כשר; אנחנו מניחים סידורים על השולחן. אנחנו מברכים ברכות ואומרים דברי תורה על יד השולחן". איפה עוד יש קדושה אם לא לשולחן יהודי? ככה זה היה פעם וככה אנחנו צריכים להסתכל על זה לנצח.

עלינו לגרום לילדינו להבין מה מתרחש בבית יהודי, ובכך הם גם כן יכולים להשתתף בהפיכתו לעוד יותר קדוש. אפשר לומר להם, "בכל פעם שאתם עושים מעשה טוב בבית הזה, אתם הופכים את הבית כולו למקום עוד יותר קדוש. בכל פעם שאתם פותחים ספר, מתפללים או מברכים ברכת המזון, כל ברכה שאתם מברכים בבית, הבית הופך ליותר ויותר קדוש".

והנה, במקרה שרעייתך אינה חולקת איתך את השאיפות הגדולות האלה, היא לא חושבת את המחשבות הללו, אז עשה זאת בעצמך. למרות שהיא אינה מדברת על כך, אתה מדבר על זה. במקרים רבים, אשתך גם כן תושפע מכך. לפעמים זה הפוך, האשה היא זו שמדברת על ענינים אלו והבעל לא כל כך. שתמשיך לדבר - הילדים יקשיבו! הבעל גם הוא יקשיב! זה ישפיע על כל בני הבית, כשישמעו שזהו בית שבו שוכנת השכינה.

היו שאפתנים

זו הסיבה שאם ח"ו איש ואשה מתגרשים, זהו חורבן בית המקדש, וכמו שאומרת הגמרא (גיטין צ, ב), "כל המגרש אשתו ראשונה אפילו מזבח מוריד עליו דמעות". מדוע המזבח בוכה? כי השכינה הסתלקה, בית המקדש נחרב, וזהו דבר שעליו ראוי לבכות.

המשמעות של כל זה היא שעלינו לשנות את הגישה שלנו - ונדרשת לנו גישה חדשה לגמרי, הערכה חדשה לחלוטין לבית היהודי, מה שאמור להוביל לצורת התנהגות חדשה לגמרי בבית.

הרב מטעלז, הגאון ר' אברהם יצחק בלוח זצ"ל, מעולם לא הוריד את ה"קפוט" שלו כשהיה בביתו, אפילו לא בימות הקיץ החמים. הוא תמיד היה לבוש לכבוד השכינה. ישנו רב מיוצאי הונגריה, שלעולם לא הניח לילדיו לשכב על הספה בשעות היום. הוא חינך אותם שהם נמצאים תמיד בנוכחותו של המלך.

איני בא לומר שעליכם ללכת כל כך רחוק, אבל משהו צריך להיות שונה בגישה שלנו כאשר אנחנו מודעים לכך שהקב"ה מתהלך בקרב מחננו, שהוא נמצא שם ממש. אני לא אומר שזה קל - זה דורש עבודה. יכול להיות שלפעמים זה לא נוח, ואתה מרגיש שצפוף לך מדי עם השכינה. אבל רק כך בונים בית מוצלח. צריך להתאמן לחשוב על זה, ו"בא לטהר מסייעים אותו" - בסופו של דבר תצליח!

זו צריכה להיות שאיפתכם, "אנחנו רוצים להביא את השכינה אל תוך ביתנו". כמוכן שאנחנו לא מלאכים, ואף אחד אינו מצליח תמיד; יש עליות ומורדות, יש כישלונות, לפעמים יש טרגדיות קלות, אבל איש ואשה צריכים להציב תמיד לנגד עיניהם את שאיפתם ההדדית, "אנחנו שואפים שהמקום הזה יהיה בית המקדש. ואם נחיה בהצלחה, אפילו בהצלחה חלקית, וננסה להכניס מעט קדושה אל תוך חיינו בכך שניצור בית ראוי ומתאים לשכינה, נדע שחיינו בעולם הזה למטרה מסוימת. הצלחנו".

לכן עלינו להזכיר לעצמנו תמיד, בכל פעם שאנחנו נכנסים הביתה, לתת את דעתנו לעובדה זו: "המקום הזה שאליו אני נכנס כעת הוא מקום קדוש". בעודך עובר את מפתן הדלת, המזוזה הקבועה לימין אמורה להזכיר לך שהשכינה שוכנת בתוך ביתך.

כעס וכפירה

על מנת להעריך את העובדה הזו, עלינו להתנהג, ככל האפשר, בהתאם לאותה הכרה. מי שרוצה שהשכינה תישאר בביתו, חייב לדאוג שינהגו שם במידות טובות ובדרך ארץ. אם יש מישהו שצועק תמיד או מתנהג בצורה מרושעת, אם אומרים בבית מילים לא מנומסות, אי אפשר לצפות

ביתו. עליכם לדעת כי האיש הזה הורס את משפחתו; הוא מגרש את השכינה מביתו.

אות כבוד

מה התועלת בבניית בית, מה התועלת בתמיכה באשה, אם זה לא יהיה מקום להשראת השכינה?! האם כל עמלנו ויגיעתנו הוא עבור בית איטלקי או פורטוריקני? זו טרגדיה. הכבוד הגדול ביותר עבור משפחה יהודית הוא שהם מתגוררים יחד עם הקב"ה, וככל שתשקיעו בזה יותר, כך יגדל ויתייפה אותו אות כבוד שאתם עונדים. "כי ה' אֱלֹקֶיךָ מְהֵלֶךְ בְּקֶרֶב מִחֲנֶךָ!"

כפי שאותו "יתד על אזנך", אותו כלי חפירה התלוי יחד עם שאר כלי הנשק, היווה אות כבוד - כך כותב רבינו בחיי שם, "וּמִצְוָה זו הִיְתָה מַעֲלָה גְדוֹלָה וְכָבוֹד לְיִשְׂרָאֵל בְּהִיּוֹת הַשְּׂכִינָה מְהֵלֶכֶת בְּקֶרֶב מִחֲנִיָּהֶם" - כך גם בכל פעם שאתה מתנהג אחרת בביתך, בבית הכנסת או בישיבה משום שאתה יודע שהשכינה שם, אתה מצמיד על דש חולצתך אות נוסף של כבוד.

כי בכך אתה מוכיח שהשכינה אינה נמצאת אי-שם בחלל החיצון. היא לא שוכנת באיזו גלקסיה רחוקה. השכינה בקרבנו! השכינה נמצאת ממש כאן, במקום בו יהודים חיים ומקיימים את חוקי התורה. ועד כמה שאנחנו מודעים לאותה גדלות שיש לנו, כך נחיה בהצלחה רבה יותר. וכך נמשיך לחיות, יחד עם הקב"ה, עד שסוף סוף הוא ישיב אותנו לירושלים עיר הקודש ויבנה מחדש את בית מקדשו, שבו נזכה לראות את השראת השכינה בדרגתה המפוארת ביותר!

שבת שלום ומבורך!

בואו נהיה מעשיים

לחשוב על השכינה שבקרבתנו

אחד מיסודות האמת של תורתנו הקדושה היא שהשכינה שוכנת בעם ישראל. עבודתנו היא להיות מודעים תמיד לשכינה, ולחיות את חיננו, ככל האפשר, באופן המבטא את התייחסותנו לנוכחותו.

בלי נדר, השבוע נתאמן בלימוד הזה שלמדנו מפרשתנו, בכך שנקדיש דקה אחת בכל יום, בביתנו או בבית הכנסת, לחשוב על כך שהשכינה נמצאת ממש מולנו, ונתנהג בהתאם למעמד זה.

קו הביוב שזורם אל תוך הבית

אל תכניס עיתון אל תוך הבית שלך. בפרט היום, העיתונים נוראיים - הנושאים עליהם מדברים שם, הדברים שלהם הם מעניקים לגיטימציה. ה"ניו יורק טיימס" או ה"ניו יורק פוסט" הם כמו צואה, והם יפיצו ריח רע בביתך.

אני מבין שישנם אנשים שכל כך רגילים לריח הרע הזה שהם חושבים שזה טבעי, אבל זה לא יעזור להם. גם החייל שצריך לעשות צרכיו, גם זה טבעי, אבל התורה מצווה אותו: "וְנִצָּאתָ שָׁמָּה חוּץ, וְנָכַסְתָּ אֶת צִאְתְּךָ!" העיתונים של היום הם בבחינת "צאתך".

והמגזינים? רבים מתוכם מלאים בלכלוך. יתכן ולפני שנים רבות אולי היה מגזין שהתאים לעקרונות בית; הוא היה מלא במתכונים, בנושאים של תפירה, ובעצות טובות לגידול ילדים, אבל היום זה איום ונורא. המגזינים הללו מזהמים את הבתים היהודיים. ואל תאמרו שאתם רק קוראים את זה, אבל אין לכך השפעה עליכם. יש לזה השפעה! זה משאיר ריח רע! כך גם ספרי ספרייה - אין סוף לספרים המזוהמים שיש בספריות הציבוריות. היום, זה כל מה שהם מציעים, אפילו לילדים. אי אפשר לגדל בית שבו שוכנת השכינה, אם בבית הזה יש ריח רע!

הרוע הגדול

עם זאת, ישנו דבר גרוע יותר מכל זה, וזו הטלויזיה. אין מספיק מילים לדבר על הרוע הגדול הזה שהציף את הבתים. אני לא אוהב לדרוך על הבהונות של אף אחד, אך דעו לכם שבית שיש בו מכשיר כזה הוא לא בית יהודי. בלתי אפשרי שיהיה בית מקדש עם טלויזיה בתוכה. תארו לעצמכם שהכהן הגדול נכנס אל קודש הקודשים עם טלויזיה ניידת קטנה בידו. לא תהיה שם שכינה!

זו הסיבה שכאשר אנשים מתקשרים אלי כדי לברר על שידוך, ושואלים אותי, "האם יש טלויזיה בבית?", אני נוהג לענות, "אני לא מוסר מידע על שידוכים". כשאין טלויזיה, אני אומר, "אין טלויזיה". עכשיו אתם יודעים את הסוד אם תתקשרו אלי. הו, הוא בחור נחמד, בעל מידות טובות, הוא לומד, הוא בעל כשרון. הכל טוב מאוד! אולם האם יש להם טלויזיה בבית? זו שאלה חשובה מאוד. בשנים הבאות, שידוכים עתידיים להידחות בגלל טלויזיות.

וזאת משום שאין שתי דרכים בענין. או שיש לך בית המקדש או שיש לך טלויזיה. לא יתכן שיהיה את שניהם. כל מי שיש לו "צלחת" גדולה על גג ביתו, יש לו כלי מלא צואה על הגג, עם חוטים מיוחדים שנועדו להכניס את הצואה אל

מתוך תשובות שהשיב הרב זצ"ל לשואלים

שאלה:

כיצד יכול אדם להימנע מלהיכנס לדיכאון כאשר הוא שומע על כל כך הרבה אנשים שנפטרים בגיל צעיר?

תשובה:

הרשה לי להסביר לך דבר מה. הצרות של השני הם רק תירוץ; מדובר ב"אליבי" - אנשים מחפשים תירוץ להיות אומללים, וזה כל מה שזה. האמת היא שלא אכפת להם כל כך מצרותיו של הזולת, אלא הם משתמשים בזה כתירוץ להיות מדוכאים. להיפך, עליך לומר "ברוך ה' ששמרת עלי מפני צרה זו". כך תחשוב כל היום: "ה' הגן עלי".

כמובן שכל מה שביכולתך לעשות למען השני, תעשה. תתפלל עבורו. האם אתה מתפלל עבור אותו אדם? לא. אתה רק מראה שאתה אומלל, אתה מקשה קושיות. למה אתה לא מתפלל בשבילו? בשמונה עשרה, בברכת רפאינו, בקש: "יהי רצון מלפניך שתשלח מהרה רפואה שלימה מן השמים לפלוני בן פלוני בתוך שאר חולי ישראל", או שתתפלל כך בסוף שמונה עשרה. אתה מתפלל בשבילו?

ובנוסף לכך, עליך להודות לקב"ה. "מודים אנחנו לך" - מודה אני לך ה' על כך שהצלת אותי ואת אשתי ואת בני ובנותי ואת נכדי; אצלי אין דברים כאלה! ברוך אתה ה' הגומל

חסדים טובים לעמו ישראל! אתה חושב על זה בכלל? זו אחת המטרות של הצרות. כאשר אתה שומע על צרות, עליך לשמוח על כך שהן לא באו עליך. "לשמוח?! אתה תמה, שאני אשמח?" בוודאי שצריך לשמוח!

כמובן שעליך להתפלל בעדם. אם הם זקוקים לכסף, עזור להם להשיג כסף. אבל אל תשכח את העובדה שהקב"ה הגן עליך מפני צרות אלו. ועליך לנצל את זה כדי לשמוח יותר בחיך. בכל פעם שאתה שומע על אסון, אמור, "ברוך השם זה לא קרה לי!"

כשאתה מתפלל שמונה עשרה ומשתחוה ואומר, "ברוך אתה ה'", אתה אומר, "אני מודה לך ה'". על מה אתה מודה? על שום דבר! אתה משתחוה כמו רובוט. כאשר אתה משתחוה, עליך לחשוב, "ה', הצלת אותי ממה שקרה לאותו אדם".

אין אנחנו יודעים מדוע ה' עשה כך לאותו אדם - לה' יש את הסיבות שלו - אבל ברוך ה' שהוא לא עשה לי כך. זו צריכה להיות תגובתך. ועליך לשמוח ולהנות מזה.

שמא תאמר, "איך אוכל להנות מצרותיו של מישהו אחר?" לא, אינך נהנה מהצרות שלו. אתה מתפלל עבורו; אתה עושה מה שאתה יכול לעשות. אתה יכול לעזור לו בכך שתתן קצת כסף, אולי תעשה ביקור חולים. מה שזה לא יהיה, עליך לעשות זאת. אבל יחד עם זאת, נצל הזדמנות זו כדי להפנים את העובדה שהקב"ה חילץ אותך מצרה זו, ועליך להנות מכך. השתמש בזה כדי להנות מהאושר שלך.

קדושת בתי מקדש מעט

בהכוונת הגרמ"מ לובין שליט"א רב שכונת רמת אהרן בני-ברק

דבר המערכת

מדבר בביהכ"נ, שהרי זה דומה למי שרוצים לאבד ממנו הון עתק או להרגו, שלא יחוש לבושה ולא לשום דבר ויחיש מפלט לו. עאכ"כ שצריך לחוס על נפשו ועל כבוד קונו. זה כלל גדול, שלא לעבור שום עבירה ושלא להימנע מקיום שום מצוה מפני הבושה, ועל זה אמרו 'הוי עז כנמר לעשות רצון אביך שבשמים'. והנהיר בזה מלבד שניצול מעונש חמור נותנים לו ג"כ שכר כעושה מצוה, שמקיים מצוות 'ומקדשי תיראו', שביהכ"נ הוא מקדש מעט וצריך לירא ממנו.

ומכלל מורא בית הכנסת שלא יתן שם בקולו קול עז אפילו לקרא לשום אדם או למחות ביד אחרים העושים שלא כהוגן, אלא כשצריך לדבר ילך אצלם וידבר להם בלחש בנועם-שיח ובכבוד ראש כעומד בהיכל המלך. ועין רואה אין עומדים בפני שרי הארץ ושופטיה בכבוד גדול ואין קול ואין עונה קול דממה דקה, על זה ידו כל הדוים, וגם העכו"ם המתהללים באלילים ביושבם בבית תפלותם עומדים בכבוד גדול באימה ויראה. והן אמת שהעומד לפני השופט עיניו יחזו את אשר לפניו, ואם ירצה לדבר איזה שפת יתר בחרונו יבהלוהו וחמת מלך מלאכי מות. לא כן העומד בבית הכנסת שאינו רואה את אשר לפניו ואין נפרעים מן האדם תכף ומיד, אלא בדרך שאדם רוצה לילך מניחים אותו, ויצר סמוך עומד על ימיו לשטנו, ומסיתו הסת כפול להעבירו על דעת קונו, זהו כל רעת האדם בארץ. אבל חובת גברא אשר הוא יהודי ומאמין באמונה שלמה במציאות ה' מלך נורא ואיום בכל מקום 'מלוא כל הארץ כבודו', וביותר מתגלה הארתו והשראת שכינתו בהיכל קדשו, והוא משגיח על כל דרכי בני אדם לתת לאיש כדרכו, ומשלם אפילו על שיחה קלה אם לטוב ואם למוטב היום לעשותם ולמחר לקבל שכר ועונש, וביד האדם לכופ את יצרו וכך היא חובתו וכך נאה לו וזה כל האדם. אשרי איש ירא את ה' בכל מקום וכ"ש בהיכל קדשו הס מפניו, ולא ישמע קולו בבואו אל הקודש לדבר עם חבירו. וגדול גדור ראשונים שלא לדבר עם חבירו אפילו בדברי תורה כדי שלא יחשדנו שומע ולא יורו היתר לעצמם.

והזהירות שלא לדבר בביהכ"נ הינו אפילו שלא בשעת התפילה, אבל בשעת התפילה אפילו שלא בבית הכנסת צריך לזהר שלא לדבר מתחילת התפילה ועד סופה. וידוע מאמר רבותינו ז"ל שאמרו (ברכות ו א) אין תפילתו של אדם נשמעת אלא בביהכ"נ. ועוד אמרו (שם ח א) כל מי שיש לו ביהכ"נ בעירו ואינו נכנס שם נקרא שכן רע וגורם גלות לעצמו. אשר על כן ראוי להשתדל מאוד להתפלל בביהכ"נ, אפילו אם מוכרח להתפלל ביחיד ילך לביהכ"נ ויתפלל, וכ"ש שצריך להשתדל הרבה להתפלל בביהכ"נ עם העבור, ולא יתפלל ביחיד ולא בביתו אפילו עם מין, אם לא מחמת אונס גדול, כי מאבד טובה הרבה. ודי בזה למי שיש לו לב טוב, כי מי שאין לו לב טוב לא יכנסו בו דברים כהנה וכהנה.

ברצוננו השבוע להביא דברי חיזוק מספר 'פלא יועץ' בענין כבוד בית הכנסת, וז"ל:

וקודם שיכנס לבית הכנסת צריך ליטול רשות באמירת פסוק 'ואני ברוב חסדך', לא כמו רבים שאין יודעים ואומרים אותו אחר כניסה, אלא ישהה על הפתח כמי שחרד לכנס לבית מלך רם ונשא איום ונורא, ויטול רשות באמירת פסוק 'ואני ברוב חסדך'. וגם לפסוק זה צריך שיקדים לומר ברכות השחר, שאם לא אמר עדין ברכות התורה יש מי שאומר שאינו יכול לאמרו. וצריך לשנות ולומר, 'ואני ברוב חסדו אבוא ביתו אשתחוה אל היכל קדשו ביראתו'. ומה טוב ומה נעים שיתקנו תיבה לעניי העיר וישימו אותה בכניסת פתח ביהכ"נ ויקבו חור בדלתו כדי שכל הנכנס לביהכ"נ יקדים לתן שם פרוטה לצדקה, העשיר לא ירבה והדל לא ימעיט מפרוטה בכל פעם, ויאמר 'אני בצדק אחזה פניך', זה דבר גדול ומועיל הרבה, ואני נהגתי לומר סדר זה, ולפעמים אני מוסיף בדברים לפי צורך שעה על כל צרה שלא תבוא 'שמע חכם ויוסיף לקח'...

ואחר כוונת הלב הן הדברים, שצריך להיות ירא וחרד ורועש ורועד איך יכנס להיכל המלך כלי מלא בושה וכלימה. ויכון באמרו 'ואני ברוב חסדך אבא ביתך', שהוא אינו כדאי לכנס להיכל המלך אם לא בעבור גדול חסדו ובזכות אבות ראשונים. ויכון, 'חסדך' רמז לאברהם אבינו ע"ה איש החסד, 'קדשך', רמז ליצחק שנתקדש על גבי המזבח, 'ביראתך', רמז ליעקב שאמר מה נורא המקום הזה. ועל זכותם אנו נסמכים לכנס למקום הקודש, ומתוך כך החי יתן אל לבו לעמוד שם באימה ביראה ברתת וביעז, ושלא לשוח שם שיחת חולין ח"ו מאימת השכינה השורה שם.

וידוע שהחמירו מאד בזוהר הקדוש (תרומה דף קלא:) על המדבר בביהכ"נ, ואמרו דנהיג קלנא בשכינתא ולית ליה חלקא באלקא דישראל ע"ש. תסמר שערת אנוש מראות חמר שבו, ולבבות יכאבו על שנעשה כהיתר לרבים מעמי הארץ ואין נגרע ששומעים לפעמים חומר שבו מהדורשים בעם ואעפ"כ אין מניחים מנהגם הרע ועולם כמנהגו נוהג. אוי להם לבריות מיום הדין ומיום התוכחה. וביותר פשתה המספחת הזאת בימי שמחות וגיל וימים טובים ולילי שמחת בית השואבה ויום שמחת תורה וימי הפורים וכדומה, מחמת ערבות השמחה מרבים בשחוק וקלות ראש, וכל מי שיש בידו למחות, ימחה על דבר כבוד שמו, ואם אין בידו למחות, יזהר בנפשו להיות כאלם לא יפתח פיו.

ויש שרוצה לזהר שלא לדבר בביהכ"נ, אבל כשמדברים אליו אחרים נראה לו כבושה וכיוהרא שלא להשיבו ולומר שאינו מדבר בביהכ"נ, ומתוך כך גם הוא מדבר בכאב לב עד שלבסוף נעשה לו כהיתר. והאיש הירא את ה' יאחזהו רעד מחומר שבו, ולא יבוש מפני כל, ויאמר בפה מלא, איני

בירורי הלכה

אכילה ושתייה יש בו קצת קלות ראש ובבבל מועיל תנאי (וי"א דוקא לאחר חורבנו וי"א אפילו בישובו). והנה גבי אלו האיסורים, מצינו קולא בת"ח והוא באכילה ושתייה [דבר שהוא קצת קלות ראש], דהנה כתב הרמ"א (קנא סעי' א') דמותר לת"ח לאכול ולשתות בביהמ"ד, והוא משום שהוא 'כביתו', ובביאור הגר"א שם ציין להאי ירושלמי הנ"ל, ומבואר דס"ל להירושלמי דהכנסת בע"ח לבית הכנסת הוי כדרגת קלות ראש של אכילה ושתייה, ועיי"ש במשנ"ב דכתב דכשם שמותר לו לאכילה ושתייה, כן מותר לו לכל תשמישיו, ומינה למד האגר"מ בכוונת הירושלמי דתשמיש של הכנסת בע"ח לביהמ"ד הוא כאכילה ושתייה, א"כ כשם שת"ח הותר לו אכילה ושתייה, וה"ה כל תשמישיו, כן מותר אף הכנסת בע"ח שלו לביהמ"ד, דכן הוא הדרך להכניס בע"ח לביתו, וכן מוכח בב"ב יא: דדרכם היה להכניס החמור

בעניין הכנסת בעלי חיים וקיום מצוות פדיון פטר חמור בביהמ"ד

בירושלמי במגילה פ"ג ה"ג רבי אמי מפקד לספריא אילו אתו לגביכון איניש מלוכלך באורייתא תהוון מקבלין ליה ולחמריה ולמאניה, ופירשו הראשונים במגילה, דפי' מלוכלך היינו 'משוח' כלומר שיש לו קצת תורה, ומבואר דת"ח מותר לו להכנס עם בע"ח לביהכ"נ, וצ"ב דמה שייך להיתר ת"ח, דהא תלמידי חכמים הותר להם אכילה ושתייה כמבואר בשו"ע, ומה שייכא לכניסת בע"ח לשם, וצ"ב.

ובאגרות משה ח"א סי' מה, כתב לפרש דהנה כתב בביה"ל סו"ס קנא דג' דרגות איסור יש בהם, א. קלות ראש גדול כמו חשבונות ושחוק והיתול דבזה אפילו תנאי בבבל לא מהני, ואפילו לאחר חורבנו, ב. תשמישי חול שאין בהם קלות ראש כלל מועיל תנאי בכל מקום ואפילו בישובו, ג.

לעילוי נשמת מן רשכבה"ג רבי שמריהו יוסף חיים בן רבי יעקב ישראל קניבסקי זצוק"ל
לרפאת הג"ר אלחנן בן שרה סימון, הג"ר מנחם מנדל בן שרה בילה, ראובן בן טלאת, רפאל בן רייזל.

להבית, עיי"ש, וממילא אף שאסור להכניס בע"ח לביהמ"ד מדין קלות ראש, מיהו כיון שהוא כקלות ראש בגדר של אכילה ושתייה, וממילא כשם שהותר לת"ח אכילה ושתייה, כן הותר לת"ח להכניס בע"ח לביהמ"ד ולמדנו מהירושלמי תוספת דהא דת"ח מותר לו להתנהג בביתו, לא תליא בדין ת"ח דכל מקום, אלא אפילו אינש שמלוכלך באורייתא, כגון אברך כולל באופן שעדיין אינו ת"ח מ"מ כיון שלומד בביהמ"ד יש לו דין ת"ח לענין זה, דכל שמקומו בביהמ"ד ואפילו שמלוכלך קצת באורייתא מותר לו להכנס עם החמור לביהמ"ד כשם שמותר לו קלות ראש של אכילה ושתייה.

ויל"ע בהאי עניינא דהנה כתב השו"ע שם סעי' ז' יכול לרוק בבית הכנסת וכו' וכתב בשעה"צ ס"ק טו דיש לעיין לאותם העשירים המקפידים בביתם על רקיקה א"כ גם בבית הכנסת ובית המדרש יהיה אסור להם לרוק, ומעתה יש לדון האידנא בזה"ל, דאין דרך להכניס בע"ח להבית, א"כ בטל היתרא דת"ח להכניס בע"ח לביהמ"ד, דתו אינו נידון כקלות ראש של אכילה ושתייה, אלא נידון כקלות ראש ויתרא, ופשיטא שלא

שייך האי היתרא דת"ח מכניס בע"ח לבית הכנסת, דכשם דנקט השעה"צ דהאידינא שאין דרך רקיקה בבית הכנסת, אסור רקיקה בביהמ"ד, לכאורה פשוט גם דכיון דהאידינא אין דרך להכניס בע"ח לביתו, ממילא פשיטא שאף לבית הכנסת אסור, ובטל האי היתרא, דעד כאן לא הותר לת"ח אלא משום שגם בביתו מכניס, אבל האידינא שאין דרך להכניס בע"ח להבית, אזל האי היתרא.

ולפ"ז אף מעמד פטר חמור, אין לעשות בבית הכנסת, דכיון שהמצאותו של בע"ח בבית הכנסת הוא דבר בזיון שיש בו משום קלות ראש, והאידינא אינו בכלל היתרא דאכילה ושתייה, ממילא אף לדבר מצוה אסור, דמה יתיר את האיסור של קלות ראש.

ומינה יש לדון עוד, דאם כנים דברינו, א"כ אף בע"ח שנכנס לביהמ"ד מעצמו, לכאורה יש דין להוציאו, דכשם שיש להוציא לכלוך ואף שלא לכלוך, והוא מפני קדושת המקום, כן נמי כל שיש דבר שהוא 'קלות ראש', לכאורה יש דין להוציאו. [הדברים נכתבו ע"י הגאון רבי אביעד אברהם קורצטג שליט"א, ר"מ ישיבת הרב מן ההר]

קוראים כתבים

רוצים לעשות זאת, אמנם הא גופא מדוע עד עתה לא עלתה בידם, ומה נשתנה? והורנו מרן שר התורה זיע"א ומרן רה"י שליט"א להימנע משמוש בפלאפון בבהמ"ד, ובס"ד זכינו לשוב בחרדת קודש לד"א של הלכה ביני עמודי, ועתה ששוב קמו רודפי הדת על ה"קומה הכשרה" חובתנו לחזק את כשרותה, בשמיעת ובהקלסת שיעורי תורה, ובסור **מרע במניעה מוחלטת משימוש הגורם לביטול תורה, וביטול מורא מקדש, וד' יהיה בעזרו ובא לציון גואל בב"א.** אחד מבני החבורה בכולל חזון-איש

לכבוד העלון החשוב 'קדושת בתי מקדש מעט'. ברצוני לספר לכם מה שהיה בדידי שמאוד גרם לי לחיזוק.

כבר כמה שנים שבמסגרת 'לב לאחים' אני נוסע מידי שבוע ללמוד עם בחורים שרוצים להתקרב ליהדות, בזמן היותי עם הבחור/התלמיד אני נוהג להתעניין בשלומי ולהתייחס לכל שאלותיו על היהדות והחרדים וכו'. מכיון שאני מאוד נזהר מלדבר שיחה בטיילה בביהמ"ד אני משתדל כמה שיותר שלא ליגר לשיחה בטיילה [דבר שאינו קל בכלל, תמיד צריך להשיג מתי הדיבור הוא של חיזוק/מצוה ולא להיגרר לשיחת חולין].

לפני תקופה קצרה ביקשו ממני ללמוד עם בחור חדש, שעדיין אינו יודע מימינו ומשמאלו ביהדות, נסיתי כהרגלי לדבר איתו בכדי לקרבו, אך **הבחור שותק.** הדבר היה נראה לי מאוד תמוה, בקושי הצלחתי להוציא ממנו את שמו. לאחר שסיימנו ללמוד הוא התקשר אלי והתחיל לי לספר על עצמו וכו', **בהסבירו שהוא לא מדבר בבית הכנסת - מכיון שזה בית ה', הייתי המום מהתשובה,** מדובר בבחור שלא שומר שבת ולא בטוח שהוא יודע מזה 'שמע ישראל' אבל לדבר בביהמ"ד הוא לא מסוגל לדבר! י.ה. ב"ב

סיפור השבוע

סיבה הנראית לעין, התעכבו מלמצוא את שידוכם. הבחורים הללו היו מדברים בתפילה.

יום אחד נגשתי לבחורים האלה, אמרתי להם בואו ונעשה עסק, **אתם מפסיקים לדבר בתפילה למשך שלושה חודשים ואם אתם לא מתארים אני נותן לכם אלף דולר,** בחור אחד הסכים וקיבל על עצמו שלא לדבר. נסעתי באותה תקופה למשך כחודש, כשחזרתי פגשתי אותו, והוא אמר לי שבשבת האחרונה לא החזיק מעמד ודבר בזמן התפילה. אמרתי לו שאני אאריך לו את הזמן בעוד חודש, ומעכשיו שימשיך שלא לדבר. **ביום האחרון של החודש הנוסף הוא מצלצל אלי אני מתאסר.**

הבחור השני שלא הסכים לקבל על עצמו קבלה זו אמרתי לו, לאחר שחברך נוסע בעקבות שהפסיק לדבר בעת התפילה, **בא נעשה הסכם נוסף שאני אתן לך אלף ושמונה מאות דולר, אם אתה מקבל על עצמך להפסיק לדבר באם לא תתאסר.** הוא סרב גם לזאת, וכך עברו עוד כמה שנים. אני בינתיים עברתי דירה למנהטן. יום אחד אני מקבל הודעה כתובה מהבחור הזה **'הפסקתי לדבר באמצע התפילה והתאסרתי'.** כל מילה מיותרת, ברור שהזכירות בכבוד התפילה וכבוד בית הכנסת היא סגולה לכל הטובות.

בבית הכנסת בארה"ב היה יהודי עשיר שמתחזק מכספו את רוב רובם של הוצאות ביהמ"ד. רב ביהמ"ד היה מקפיד מאוד על כבוד ביהמ"ד ושלא ידברו בתפילה.

והיה היום והרב רואה שהתורם הדגול של ביהמ"ד מדבר בתפילה. הרב חיכה להזדמנות לדבר עם התורם. יום אחד לאחר התפילה כשביהמ"ד התרוקן והתורם נשאר לבד עם הרב, ניגש אליו הרב ואמר לו, **אתה חשוב אצלי מאוד, אתה מחזיק בכסף את הביהמ"ד, אבל אני רואה שאתה מדבר באמצע תפילה, ולדבר בתפילה זהו זלוזל בכבוד השכינה. אם אתה לא יכול להתאפק לא לדבר בתפילה אני מעדיף שתלך להתפלל במקום אחר והקב"ה יתחזק את ביהמ"ד גם ללא עזרתך,** הרב ממש בכה על צער השכינה כשמדברים באמצע התפילה, האיש העשיר לא שכנעת לרב כ"כ וקיבל על עצמו שיפסיק לדבר בזמן התפילה. (כבוד בית ה')

סיפר הר"ר מרדכי הגר בספרו 'שמחת מרדכי'. היו שני בחורים מבוגרים שהתפללו אצלנו בבית הכנסת שהגיעו כבר מזמן לפרקם ולא מצאו את זיווגם. שניהם היו בחורים מוצלחים ולא היה חסר להם דבר, ובלא שום

לעילוי נשמת מזכי הרבים הגה"צ רבי יהודה אריה בן רבי יעקב שכטר זצ"ל והגאון הגדול רבי עוזר בן רבי שלמה זלמן דרורי זצ"ל

לתרומות ולהפצת העלון 052-7101970 | לשליחת חומר ולקבלת העלון: פקס 0527176420 15335792498 com.gmail@y

גליקן זה נתנדב ע"י פ.ב.ש.ה.
לע"נ בעל החזון יחזקאל
להצלחה בכ"ע וכל מילי
דמיטב וכתובה וחתימה
טובה

כי תצא תשפ"ב גליון קיז שנה ג

מליצי יושר

זרע שמשון

רבי שמשון חיים
ב"ר נחמן מיכאל נחמני זצ"ל
הבטיח למי שילמוד בספריו:
תשלומי חן וחסד ושלמא רבא
מן שמיא ותיניכם תראנה בנים
ובני בנים כסתילי ויתום סביב
לשולחנכם. חכמים ונבונים
ובתים מלאים כל טוב, גם עושר
גם כבוד לא יסופו מזרעכם וכו',
בני חיי ומזוני טוב.

מלא העומר

רבי אריה לייב ב"ר משה
צינץ זצ"ל בקש קודם
פטירתו שיתנו לו דף ורשם
בשארית כוחותיו:
מי שישתדל בהדפסת ספרי אהיה לו
למליץ. וכ"כ הגה"ק רבי צדוק הכהן
מלובלין ז"ל: הבטיח הטאן שיעשה
טובה לכל המשתדלים והמסייעים
בהוצאת חיבוריו לאור, וכן היה באמת
שעשה טובה לכולם.
(הקדמה למלא העומר)

אבני נזר

רבי אברהם ב"ר זאב
נחום בורשטיין זצ"ל
הבטיח קודם פטירתו:
אם ילמדו בספרים שלי,
אהיה למנן ולעזר גם אחר פטירתי
ממש כמו בחיים.
(ארץ צבי להגה"ק מקו"י גלוב עה"ת
עמוד רמ"ב) וכ"כ השם משמואל:
ובטח יהיה למליץ יושר
למייסדים בה

ילקוט סופר

רבי יוסף לייב ב"ר אליעזר
זוסמאן סופר זצ"ל
כתב בצוואתו למי שילמוד או יפרסם דבריו
אני אסיב עמכם להמליץ טוב בערם
לפני אל חי, ואם יבואו על קברי
יתפללו ויאמרו איזה מזמורי תהלים
ג"כ אשתחוה גם אני לפני שומע
קול בכיות עמו ישראל ברחמים
ואצטרף תפילתי עמכם
לטוב להם כל הימים

לב העברי

רבי עקיבא יוסף
ב"ר יחאל שלעזינגר זצ"ל
כתב בצוואתו:
בקשתי שטוחה שישתדלו
להדפיס ספרים שלי, ואני
תפילה להש"ת, צעק לבי אל ה'
בין בחיי בעוה"ז, ובעוה"ב אם
יהיה בכוחי, אקוה שלא להיות
כפוי טובה דל', ובעולם האמת
אקוה כי לא יבושו בי תומכי.

אתון דאורייתא

רבי יוסף
ב"ר יהודה ענגיל זצ"ל
העיד חתנו הגאון רבי יצחק
מנחם מארנענשטערק זצ"ל
בהספדו
רבינו בטרם עלה השמימה
הבטיח כל מי שייסייע בהדפסת
החיבורים שלו יהיה לו למליץ
יושר בעולם העליון

בן לאשרי

רבי יצחק ב"ר אשר
אזשיל הורמן הרב
מרעננה זצ"ל כתב בספרו:
הנני מסר מודעה שהחלטתי להתפלל
כלי נדר בכל יום על כל אלה שיעיי
בספרי, וינידו בשמי דברי תורה
לאחרים שיושעו מכל צרה
שצריכים ישועה בעוה"ז ובעוה"ב.
וכל הלומד בספרי חכה לירוש',
הצלחה בכל טוב. בזה ובבא
אסגולה גדולה בבית לכל הדברים.

חזון יחזקאל

רבי יחזקאל ב"ר מרדכי
זלמן אברמסקי זצ"ל:
הגיד שלום איין זצ"ל בעת
הספדו בשעת הלוייה הכריז:
נצטרתי מואת רבינו זצ"ל לפרסם,
שהבטיח שימליץ טוב לכל מי
שילמוד בספריו, וכן ימליץ טוב
לכל מי שיפיץ את חידושי תורתו.
(רבות אפרים אר"ח ח"ב עמוד
רמ"ח, מלך ביפו פרק מ"ב).

די שטערקסטע סגולה פאר אלע פראבלעמען

פארוואס האב איך פראבלעמען אין שטוב? פארוואס גייט מיך אזוי שווער מיט פרנסה? פארוואס האב איך צער גידול בנים?
פארוואס קען די דאקטער מיך נישט העלפען? פארוואס האב איך נישט קיין מזל?

תירוץ

ווייל די מקטריגים לאזען נישט אז מיינע תפילות זאלען נתקבל ווערען
וואס איז די עצה? זיך איינקויפען מליצי יושר!

זייט מקיים די צוואה פון די זרע שמשון, פלאצקע גאון, אבני נזר, ילקוט סופר, לב העברי, רבי יוסף ענגיל, רעננה רב,
און ר' יחזקאל אברמסקי זצ"ל, וואס האבען מבטיח געווען צו זיין מליצי יושר

פאר ווער עס וועט פארשפרייטען אדער לערנען זייערע ספרים.

זרע שמשון

י"הפוך ה' אלוקין לך את הקללה לברכה. יש לדקדק מה כוונת הכתוב בתיבת "לך", שמשמע קצת את הקללה שכבר היה לנו
והרי לא יצא שום קללה מפיו של בלעם. ויש לתרץ שהיה אפשר לומר שהיות וסו"ס הרי בלעם בירך את ישראל, וא"כ מגיע לו
ג"כ ברכה על כך שנתברכו ישראל על ידו, וכדכתיב (בראשית כז: כט) "מברכך ברוך", לכך הדגיש הכתוב לומר שרק כלפי בני
ישראל נחשב הדבר כברכה, אולם כלפי בלעם נחשב כמי שקילל את ישראל, כי אזלין בתר מחשבתו, שהרי באומות העולם
מחשבה רעה הקב"ה מצרפה למעשה (ירושלמי פ"ק דפאה), וזה שהדגיש הכתוב בתיבת "לך" שרק כלפי ישראל נחשב לברכה,
אמנם כלפי בלעם נחשב לקללה, והוא בודאי לא יתברך משום כך. (גליון זרע שמשון)

סגולת ברכת הנהנין. אמרו במנחות (דף מג.): חביבין ישראל שסיבבם הקב"ה במצות. וצ"ב מה צורך היה לישראל שסיבבם
הקב"ה במצוות, ואין בזה נודע שהם חביבין. וי"ל דהנה כתיב "סביב רשעים יתהלכון", והיינו שהקליפות שאינם יכולים ליכנס
בגוף האדם ששם מושב הנשמה הק', כדכתיב "בקרנך קדוש", ואמרו חז"ל לעולם יראה אדם עצמו כאילו קדוש שרוי בתוך
מעיו, משו"ה הולכים וחוזרים סביב לגוף האדם כדי להדבק בו, ולכן נקראו "חיצונים", שהם יושבים החוצה. וזהו הטעם שגוף
הישראל מטמא באהל לאחר מיתה, משא"כ האומות כידוע ליודעים. וזהו הטעם נמי דאמרינן "הני מאני דרבנן דבלו מינייהו
הוי", ובשביל זה כתיב "חונה מלאך ה' סביב ליריאו", כדי להצילם מן המזיקין, וזהו הטעם שהקיפם במדבר בענני הכבוד. וכדי
להציל את ישראל מאלו הקליפות ההולכים סביב סביב, נתן להם מצות לסבבם כדי שלא יוכלו זרים ליקרב אליהם, והזמן שיש
להם יותר אחיזה באדם היינו בזמן שנהנה מעוה"ז שהולך אחר ההנאות, שאז יש להם אחיזה קצת אפי' בתוך לבו של אדם,
כדכתיב "פן תאכל ושבעת וכו' ורם לבבך", ואין ארי נוהם מתוך קופה של תבן אלא מתוך קופה של בשר, ולהציל את האדם
מזה תקנו חז"ל שיברך על הנאותיו, שבכך הברכה אין להם רשות ליכנס ולהדבק באדם. (זרע שמשון לך את אות כ"ח).

ולא תבוא עליו השמש. ג' במסורה, הכא, "ולא תבוא דמעתך", "ולא תבוא עלינו רעה". יראה לפרש, כי שערי דמעה לא ננעלו (ברכות לב:), ואולם במי שגזול העני אין תפילתו נשמעת, כי כל התפילות מתעטפים בצלותיה דעני, וכשמעב משכון של עני, אין תפילתו נשמעת, שהרי צלותיה דעני נעשה לבוש לכל התפילות כדאיתא בזוהר ("ח"א כג:), וכשמעב לבושו של העני, גם תפילתו אינה מתלבשת, לכן "לא תבוא דמעתך" [לפני הקב"ה, אם תעב אצל לבושו של העני], ומכלל לא נשמע הן, שאם מחזיק [ותומך] העני, אז נתקבלה תפילתו, "ולא תבוא עלינו רעה".

חודש אלול. הנה הימים האלה נזכרים ונעשים בכל דור ודור, והחי יתן אל לבו, לב נשבר ונדכה מה יעשה כי יקום אל, וכי יפקוד מה ישיבנו, הן ימי השנה קלו מני רץ ברחו לא ראו טובה, ולזאת באו ונחזיק טובה לאבותינו הקדמונים ז"ל אשר הנהיגו לתקוע שופר בכל חודש זה, כי הוא המעורר העם לתשובה, כמו שאמר הכתוב "היתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו", וניתן לנו באחרית השנה זמן לשוב, בטרם יצא דבר המלך בקומו למשפט לדון כל אפסי ארץ, וניתן לנו זמן חודש אחד, שהוא כמו בב"ד של מטה, שהזמן ב"ד הוא שלשים יום.

ואין ספק שמי שנתחייב בב"ד ונתנו לו זמן ל' יום לבקש מעות לצאת ידי חובתו, ובהגיע תור כלות הזמן וידוע לב"ד שהיה לאל ידו לפרוע ולבקש מעות, ולא השתדל כלל לבקש לצאת ידי חובתו, אין ספק כי ראוי לעונש מר ועצום. והנה כן גם אנחנו אשר כל ימות השנה כולנו כצאן תעינו, איש איש לדרך הרעה פנינו, על כן היתה מחכמת הראשונים ז"ל לקבוע זמן ב"ד זהו חודש אלול למען נשוב מעמל ועושק ידינו וזה ינחמנו מעצבון ידינו, בהיות שערי תשובה פתוחים לפנינו.

ואולי רמז לזה דוד המלך ע"ה באמרו "תקעו בחודש שופר וגו' כי חק לישראל הוא משפט לאלקי יעקב", ירצה בזה, שלכן ראוי לתקוע "בחודש" שרומז לזמן ב"ד, וקול השופר הראשון הוא התראה לשוב לצאת ידי חובתו לפני מלך מלכי המלכים, ומידי יום יום כתקוע שופר ישמעו, ויתנו אל לבם לשוב. ולכן אמר

מה שתוקעין "בחודש" [אלול], הוא "כי חק לישראל", שזה הזמן חק לישראל בב"ד של מטה, וכמו כן "המשפט לאלקי יעקב". ומעתה השומע קול השופר ולא נזהר, דמו בראשו, כמאמר יחזקאל (לג:ז), כי מאחר שהיה בידו לשוב ולצאת ידי חובתו, ולא שב, מה יענה ליום פקודה. (קומץ המנחה דרוש ג' לשבת תשובה).

אבני נזר

לע"נ בעל התפארת יעקב הגאון יעקב ב"ר יצחק זצ"ל י"א צ"ג אלו

עשה דוחה ל"ת בכלאים בציצית. הקשו האחרונים דאין ילפינן (יבמות ד.)

עשינו מה שגזרת עלינו אף אתה עשה מה שהבטחתנו!

פאר א נדבה פון \$180 פאר גליין מליצי יושר וועט מען מודיע זיין ביי די צייגים פון די **פלאצקע גאון** - ווארשא, **אבני נזר** - סוכאטשוב, **ילקוט סופר** - פאקש, **לב העברי** - הר הזיתים, **ר' יוסף ענגיל** - ויען, **בן לאשרי און חזון יחזקאל** - הר המנוחות

אז איר האט מקיים געווען די צוואה, און יעצט איז די צייט פאר זיי מקיים צו זיין זייערע הבטחה!
געדענקט "מקח בלייבט מקח"!

אשת יפת תואר

כתב רש"י: לא דברה תורה אלא כנגד יצה"ר, שאם אין הקב"ה מתירה ישאנה באיסור.

לבעל החזון יחזקאל זצ"ל היה בלונדון שיעור חומש בליל שבת, שהיה אומרו בפני צעירים רחוקים מיהדות שהיו זקוקים לקירוב. וסיפר בעל החזון יחזקאל, דכאשר הגיע השבוע של פרשת "כי תצא", שקורים בה את הענין של יפת תואר, התעמק מאד במשך כל השבוע וחשב איך לבאר להם את הפרשה הזו, ואמר שהשקיע בזה הרבה מחשבה. וכשהגיע ליל שבת עדיין לא היה לו מה לומר להם. והתפלל אל ה' שיתן דבר בפיו, ובמשך סעודת שבת היו רעיוניו שקועים מאד בזה, עד שלפתע האיר ה' את עיניו.

וכשבאו התלמידים האלו לשיעור, ועדיין היו החומשים סגורים, אמר להם החזון יחזקאל כך: עוד לפני שאנחנו פותחים את החומשים ללמוד את הפרשה, דעו לכם כי היום נלמד פרשה שעושה אותנו אחראים ומחויבים לשמירת כל התורה כולה. היום נלמד בתורה שדבר שאין ביכולתו של האדם להתגבר על יצרו, התורה מתירה לו לעשותו, ולכן התירה התורה יפת תואר, וממילא זו הוכחה שכל מה שהתורה אסרה עלינו אנחנו מסוגלים לקיים.

הו"א דאסור ללבוש הטלית.

דעשה דוחה ל"ת מכלאים בציצית, הרי איסור כלאים הוא דוקא בלבושו להנאותו, וא"כ אם נאמר דמצוה לאו ליהנות ניתנו אפילו היכא דאיכא הנאת הגוף בהדי הנאת מצוה (כשיטת הרשב"א נדרים טו.), נמצא דאין כאן עבירה של לאו דכלאים דנילף מזה עדל"ת.

ותירץ האבני נזר (י"ד סימן ש"צ), דאין המצוה הטלית, אלא הציצית, ונמצא דבהבגד של ד' כנפות שמטיל בה ציצית דהוה רשות, מכיון בה להנאותו, ועל זה ליכא למימר דמצוה לאו ליהנות ניתנו, ולכן שפיר מוכח מזה דעשה דוחה ל"ת.

וז"ל: אשר כתבת שהאחרונים הקשו להרשב"א דהנאה בהדי מצוה מותר, דא"כ מאי צריך קרא להתיר כלאים בציצית. הנה עיקר הקושיא לא אוכל להאמין שיקשה אותה מי שיש לו מוח בקדקדו, שהרי כל הטלית נעשה כלאים, ואין המצוה רק הציצית לא הטלית, וא"כ אף את"ל שלבישת הציצית מותר, מ"מ לבישת הטלית אסורה, שהרי אם תפר חוט פשתן בבגד צמר מצד אחד, אסור ללבוש אף הקצה הטלית שאין בו פשתן לבד (ע"י סימן ק"ה ס"ק י"ז), וא"כ

משיחת מלך בשעת מחלוקת. הדין הוא דאע"ג דאין מושחין מלך בן מלך,

דיוורש המלכות מאביו, אבל אם יש מחלוקת אז צריך משיחה. וכתב רש"י (כריתות ה: ד"ה בזמן), וז"ל: בזמן ששלום בישראל הוי המלכות ירושה ולא בעי משיחה, אבל כי איכא מחלוקת לאו ירושה הוא ובעי משיחה בתחילה, עכ"ל. ובחקרי לב (אורח סו"ס י"ח) מסביר, דלא נתנה תורה דין ירושה במלוכה אלא על מנת שישכימו העם למנותו, לכן היכא דלאו כל העם מסכימים ליכא ירושה, ע"ש. אבל מלשון הרמב"ם (פ"א מלכים ה"ב) מוכח דגם היכא דאיכא מחלוקת לא בעינן משיחה כדי שיחול עליו שם מלך, רק בעינן משיחה כדי לסלק המחלוקת.

ובפשטות נראה דאיכא חילוק בין רש"י והרמב"ם, דלהרמב"ם דגם היכא דאיכא מחלוקת לא בטלה ירושת המלכות, ורק בעינן משיחה כדי למנוע מחלוקת, א"כ פשוט דאין למנות איש אחר למלך במקום בנו. אבל לרש"י דכי איכא מחלוקת לאו ירושה הוא ולכן בעי משיחה, א"כ ליכא חיוב למשוח הבן ולמנותו למלך, ואפשר למנות גם איש אחר למלך.

אבל האבני נזר (י"ד סי' ש"ב אות י' -"ח) כתב דגם לדעת רש"י מחויבים למנות הבן, דהחיוב עליהם להשלים עמו ולמנותו.

והביא ראיה לדבריו, וז"ל: ראיה דאף שיש מחלוקת מחויבין להמליכו, מהמלך רחבעם, שכאשר לא רצו ישראל זולת שבט יהודה להמליכו, עלה על ישראל למלחמה, עד ששלח ה' אליו ע"י נביא שיחזור בו, כי מאת ה' נהיה הדברים. אבל אם לא היה מאת ה', היה מותר לעלות עליהם למלחמה. ואם לא היה מחויבין להמליכו, אין הותר לו דבר זה, דאף שהתורה התירה מלחמה, היינו אומה אחת על חבירו, אבל לא ישראל שבט אחד על שבט אחר. ובעל כרחך שרחבעם חשב ישראל שלא רצו להמליכו כמורדים במלכות. והמלחמה שהיה אח"כ בין רחבעם וירבעם היינו משום שהמלוכה ניטלה לפי שעה משלמה מחמת חטאו כמבואר

אוהנה מה נקרא מחלוקת, כתב האבני נזר (שם אות ו') דדוקא אם רוב ישראל רוצים באחר בעינן משיחה, אבל אם רק חלק מישראל רוצים אחר, לא בעינן משיחה. אבל בחקרי לב (אורח סוף סימן י"ח) כתב דאף אם חלק מישראל רוצה באחר - בעי משיחה. ב ואולי אין כוונתו דאיכא חיוב גרידא להשלים עמו, רק כוונתו דגם לדעת רש"י לא בטלה כל דין ירושה, דהירושה מועיל שיש לו זכות למלוכה, רק שאינו מועיל לירש גם המלוכה, דלזה צריכים משיחה. ול"כ בחי' ר' ליב (ח"ב סימן כ"ח).

תולדות ר' עקיבא יוסף זצ"ל

סיפור מופלא מסופר כיצד ראה את הנולד והזהיר מראש על התפתחות הענינים, נדבן גדול ממעריציו היה בקנדה, ושמר ר' אפרים נחמן רדינר, יום אחד לקה בשיעול חריף, ומאמצי הרופאים להעלות לו ארוכה עלו בתוהו, קם ונסע לארץ ישראל לחלות את פניהם של גדולי ירושלים, מששמע מהר"ל דיסקין את בעיתו, צוה לרופאו הפדרי ר' משה יולס לקחת ביצה חיה חצי כוס חלב וכפית דבש לערבבם יפה לחממם ולהשקות במשקה זה את ר' אפרים נחמן. ומהר"ל דיסקין אמר לו: ר' משה יולס יש לו סיעתא דשמיא, המלאך רפאל בעצמו הולך איתו. ואכן אחרי שלקח תרופה זו, השיעול חלף כלא היה.

לפני צאתו את העיר הלך ר' אפרים נחמן להפדר מידידו הגאון רבי עקיבא יוסף, וסיפר על תרופתו של מהר"ל דיסקין, רבי עקיבא יוסף ספק כפיו מרוב התפעלות וקרא: אי כמה גדול וקדוש האיש, ואני ראיתי זאת עוד בזמן הקמת פתח תקוה, כאשר ראה אנשים שעברו במשהו על התקנות, הוא לא ויתר וגירש אותם, ואילו אני נטייתי להקל ולהסתפק בגערה. מיד עם בוא שנת השמיטה, נוכחו כולם לראות בצדקתו, אנשים אלו לא עמדו בנסיון והשיגו היתרים מדומים לעבוד בשמיטה.

יתכן הוסיף רבי עקיבא יוסף ששיגו בכך שהרעפנו על תושבי פתח תקוה מכל טוב, ופינקנו אותם מדי, נסיון העושר קשה הרבה יותר מנסיון העוני, מעטים בלבד מצליחים להימלט ממה שהזהירה התורה "וישמן ישורון ויבעט", והוא הראה לר' אפרים נחמן כיצד פירש בספרו "תורת יחיא" את הפסוקים (בראשית יג:א) "ואברהם כבד מאד במקנה בכסף ובזהב וילך למסעיו", דאברהם אבינו על אף שהגיע לעושר מופלג, המשיך בדרכי ה' כמקודם, וזה "ילך למסעיו", ואילו לוט כשנתעשר, מה כתוב עליו? "ויסע לוט מקדם", ופירש"י דהסיע עצמו מקדמונו של עולם, "לא כולם יכולים לעמוד בנסיון העושר". במילים אלו נפרד רבי עקיבא יוסף מר' אפרים נחמן. ר' אפרים נחמן חזר לביתו ולבו בל עמו, הוא ידע כמה שקולות הן מילותיו של רבי עקיבא יוסף, ותמה מדוע אמר לי רבי עקיבא יוסף דלא כולם יכולים לעמוד בנסיון העושר, וכי מפקפק הוא במהימנותי? האם חושד הוא כי מאז התעשרתי אינני מדקדק יותר בקלה כבחמורה?

והנה ר' אפרים נחמן הגיע לביתו בריא לגמרי, וחזר לעסקיו ט' שנים, ובט"ו בשבט תרנ"ח שבועיים לאחר שהגיעה הבשורה על הסתלקותו של מהר"ל דיסקין, נפטר ר' אפרים נחמן. כל העושר עבר לבנו יחזקאל, תחילה הלך יחזקאל בדרכי אביו, הקפיד על קלה כבחמורה, גם העביר מדי פעם סכומים נכבדים לעניי עיר הקודש. בגיל צעיר נשא אשה ונולדו לו שני בנים ושתי בנות, אך לאט לאט בהשפעת הרפורמה שהחלה להשתולל באמריקה, החלו בני ביתו להתדרדר, ולבסוף משכו גם אותו, עד שאף יחזקאל עצמו עבר לרפורמים והחל לחלל שבת ר"ל, יחד עם ירידתו נעלמו מעשי הצדקה והתרומות שנהג לשלוח לעניי עיר הקודש.

בשנת תרע"ד מלחמת העולם הראשונה השתוללה, וארץ ישראל שרוב הכנסותיה באו מהתרומות מחו"ל סבלה יותר מכולם, הממונים על כולל שומרי החומות, ר' נפתלי פרוש ור' וועלוול מינצברג ור' ירוחם פישל ברנשטיין החלו לחטט בפנקסים הישנים של החברה, אולי ימצאו כתובות של נדיבים בגולה, והנה נקלעה לעיניהם כתובתו של הנדיב הגדול ר' יחזקאל רדינר, בנו של ר' אפרים נחמן, וערכו לו מכתב, ותארו את המצב הקודר בירושלים, העתירו שבחים עליו ועל אביו ז"ל, והנה ביוזם על הקשרים ההדוקים שהיו לר' אפרים נחמן עם רבי עקיבא יוסף, הם ירדו לביתו הסמוך לכותל כדי שיחתום הוא על המכתב, לתדהמתם מזדעזע רבי עקיבא יוסף ומסרב לחתום, לאחר הרבה הפצרות הוא מסכים בתנאי שישימו את רוב התארים במכתב.

בשבת בבוקר מגיע המכתב ליעדו, יחזקאל כבר היה רגיל לפתוח מכתביו בשבת, אך בראותו את שם השולחים, הוא מזדעזע, ידו רועדת, ואינה יכולה לפתוח את המכתב, והוא משאיר זאת למוצ"ש, עד צאת השבת התהלך חסר מנוחה, מחשבותיו מתרצצות במוחו והוא כשיכור, אשתו וילדיו מבחינים בזאת ומנסים לשאלו על כך, אך ללא הועיל. במוצ"ש הוא מסתגר בחדרו פותח את המכתב וקורא: למעלת כבוד הרבני וכי. זרם דמעות פורץ מעיניו, איך איך הוא נזהם במר נפשו, הרבה פעמים הזכיר אבא את שמות האנשים היקרים האלו החתומים מטה, נקיי הדעת של ירושלים, והם אינם יודעים מדוע נפסקו תרומותי, והוא גנח בחדרו כתינוק. בני המשפחה המבוהלים הזעיקו רופא אשר בדקו וקבע כי אין כל רע במצבו הגופני, אך כנראה לקה במרה שחורה, ועליו להתאשפז לכמה ימים בבית חולים לחולי רוח. מאחורי הדלת הוא שומע את בנו הקטן בן החמש אומר: "אבא הודקן, אבא השתגע".

יחזקאל מבין אז היטב הפסוק בישעיה "בנים גדלתי והם פשעו בי", והחליט הוא מתחיל בדרך חדשה, הוא חוזר לצור מחצבתו, עד מהרה מבינים כולם שאין זו מרה שחורה, כי אם תשובה, יחזקאל עזב את עסקיו, ורוב היום היה יושב בבית הכנסת וחזר בתשובה שלימה, הוא ניסה להשפיע על אשתו וילדיו שיצטרפו לדרכו החדשה, אך כאשר ראה שאין סיכוי לכך, החל למכור כל רכושו, סכומים גדולים שלח לירושלים, ולבסוף נתן גט פיטורין לאשתו, והעביר חלק מהרכוש לרשות האשה והילדים, עתה עזב ר' יחזקאל את קנדה לצמיתות, ועלה לארץ ישראל בשלהי שנת תרע"ח, ולא התורע לאיש.

כל יום היה הולך לכותל המערבי מתודה על חטאיו מתחנן להקב"ה שיסלח לו. יום אחד בחג הסוכות נראה אליו אביו בחלום, ובישר לו כי תשובתו נתקבלה, ובקשו שילך להתורע לחכמי ירושלים, ובייחוד לידידו משכבר הימים רבי עקיבא יוסף. בחוה"מ התודע לרבי יונתן בנימין הורביץ בסודי סודות, ובקשו שלא יגלה מיהו, רק שילוח אותו לבית רבי עקיבא יוסף כמצוות אביו, בחיל וברעדה התקדם ר' יחזקאל לביתו של רבי עקיבא יוסף, ותהה כיצד יעמוד בפניו של הצדיק שאביו כה הרבה ספר עליו, בעודו שקוע במחשבותיו הגיעו לביתו של רבי עקיבא יוסף, והנה למרבית הפלא רבי עקיבא יוסף יצא לקראתו מושיט לו את ידו, וקורא: "שלום עליכם ר' יחזקאל, מדוע הנך מתבייש, הרי במקום שבעלי תשובה עומדים אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד".

ואז סיפר לו ר' עקיבא יוסף, כי אביו נראה אליו בחלום בליל חג הסוכות, סיפר לו הכל, ובקשו לקרב את בנו. זו לא הפעם הראשונה שאבין נגלה אלי בחלום אומר רבי עקיבא יוסף, כבר לפני שנים רבות נגלה אלי כאשר אתה וילדיך התחלתם להתדרדר מדרך התורה, ואמר לי כי עתה הוא מבין היטב מדוע התריתי בפניו על נסיון העושר בביקורו האחרון בירושלים, ובקשני להתפלל עליך ועל משפחתך. עוד יגיע יום סיים רבי עקיבא יוסף שגם ילדיך יחזרו בתשובה ויגיעו לכאן. לא היה קץ לאשרו של ר' יחזקאל לשמע הבשורה הטובה, ואכן גם בניו חזרו לצור מחצבתם לאחר שאמנם נפטרה באופן פתאומי, שליח מירושלים נתבקש אז ע"י הבנים להספיד את האם, וכיון שנודע לו כי הם נכדיו של ר' אפרים נחמן רדינר, החל להשפיע עליהם שיחזרו, ואכן הצליח, את אביהם לא הצליחו למצוא, כי הוא התבודד ולמד תורה כל ימיו במקום שלא הכירוהו, שם כינהו כולם "יחזקאל בחורבי", רק לאחר מותו נודעה זהותו, ואז הגיע הבנים לארץ הקודש להתפלל על קברו. הבטחתו של רבי עקיבא יוסף התקיימה במלואה. (רגלי מבשר).

בכתוב, ולכן חשב רחבעם כי מאחר שירבעם הרע יותר הרבה משלמה, שוב המלוכה שלו, וזה היה תמיד המלחמה בין מלכי יהודה ובין מלכי ישראל. ואם אמרין דכשיש מחלוקת בישראל אין מחויבין להמליכו, מאיזה טענה עלה עליהם למלחמה, אלא ודאי דמ"מ מחויבין להמליכו אלא דטעון משיחה.

לע"ה הרה"ק ר' אלעזר בן הרה"ר ר' צבי אלימלך מדינבור זצ"ל יא"צ י"ב אלול

לא יחבול רחמים ורכב כי נפש הוא חובל. איתא בבראשית רבה (פ"כ ז') על הפסוק "והוא ימשל בך", יכול ממשלה מכל צד, תלמוד לומר "לא יחבול רחמים ורכב". ונראה לפרש הכוונה, דהנה אמרו חז"ל (סוטה מז:א) אשה תהא שמאל דוחה וימין מקרבת. ויש לומר הכונה, דהנה אם היא תבקש להגדיל תפארת ביתה, ושהוא יעבוד בזיעת אפו כדי שתוכל היא להשביע תאוותה, ומרבה דאגות מפני הוצאות גדולות שיש לה בזה, אל תשמע לה, רק בעניי עוה"ב אם היא תבקש שברצונה לגדל בניה לתורה, או לפתוח ביתה לרוחה, בזה תשמע לה, ותקרב אותה. וזה "שמאל דוחה", על דרך הכתוב (משלי ג:טז) "בשמאלה עושר וכבוד", דבענין זה תהא דוחה. ו"ימין מקרבת" ירמוז על רוחניות שהוא בחינת ימין, כדכתיב (דברים לג:ב) "מימינו אש דת למו", דבזה תקרב אותה.

אמנם גם בעניי גשמיות אין להקפיד על האשה בדברים של מה בכך, כי ע"י קטטה ומריבה נחרב הבית, ועל כן לא ימשול בה מכל צד, רק יכבד אותה, ולא ידקדק בהוצאת הבית אם זה קצת הרבה לפי חשבונך, כי בזכות השלום ביך ה' את כל עסקך, וכמבואר בב"מ (דף נט.) שאמר רבא לבני מחוזא אוקירו לנשייכו כי היכי דתתערתו (-כבדו את נשותיכם כדי שתתעשרו), שאין הברכה מצויה בביתו של אדם אלא בשביל אשתו. ולפ"ז מובן כוונת המדרש: ו"הוא ימשול בך, יכול ממשלה מכל צד", היינו שבכל דבר תמשול על אשתך, תלמוד לומר "לא יחבול רחמים ורכב", שבדבר הוצאת הבית בדבר גשמי אל תמשול בה.

הרה"ק רבי מנחם מענדל ב"ר יוסף מרימבור זי"ע אבד:

בעודי בחיים אני מנענע עם כל העולמות, ולאחר פטירתי אחזיק טובה למי שידליק נר לטובת נשמותי (ספר מנחם ציון).

נתפרסם ע"י הרה"ח המפורסם ר' מרדכי יצחק סאמעט שליט"א

כי יקח איש אשה וגו' ושמח את אשתו אשר לקח, לא יחבל רחיים ורכב כי נפש הוא חובל. יש לסמוך הפסוקים בדרך רמז, כי אם נושא אשה לשם ממון, אין לו שמחה מהאשה, אלא מממנה, כמו שאדם הולך ועושה סיבות על פרנסתו, והוא משל על רחיים שעל ידו מכין המזון, דמתוך שלוקח האשה בטוח הוא על ממון, והיא ערבונו. וזה שאמר הקרא "ושמח את אשתו אשר לקח ולא יחבל רחיים ורכב" בליקחת האשה לעשותה סיבה למזון, "כי נפש הוא חובל", כי הנושא אשה מחמת ממון ואינה הגונה לו, הוי ליה בנים שאינם מהוגנים (קידושין ע.).

לא יחבל רחיים ורכב. ע"ד רמז כי אין לדחוק ביותר את השעה להתריו כלפי מעלה בשביל הפרנסה, כי בלי ספק הלא אבינו אב הרחמים בידו להטיב וליתן, א"כ בעל כרחך שאין ראוי לפי מזלו ליתן לו, כעין שמצינו (תענית כה). גבי ר' אלעזר בן פדת שאמר לו הקב"ה אי נחא לך להחריב עלמא אולי אבראך בשעתא דמזוני. ופי' מהרש"א בח"א, דלהחריב עולם היינו להמיתו ולהחזירו בגלגול. כן הוא אם דוחק ביותר, כמה פעמים שמעתי כי נתעשר והלך מן העולם, כעין "עושה עושר ולא במשפט, בחצי ימיו יעזבנו" (ירמיהו יז:א).

וזה כוונת הכתוב "לא יחבל" עצמו, על דברי "רחיים ורכב", הוא כלי הכנה לפרנסה, "כי נפשו הוא חובל", שלא יהיה ח"ו חובל נפש, כי הקב"ה בזה כמה פעמים "יחלץ עני בעניו" (איוב לו:מו), ועיין יבמות (דף קב:) [שאמר: יחלץ עני בעניו. בשכר עניו יחלצו מדינה של גיהנם]. על כן להתפלל טוב, אמנם ביותר לדחוק את השעה לא יעשה, כי אם "השלך על ה' יהבך והוא יכלכלך" ברחמי הגדולים בחסד עליון.

ולכן בתהלים סמוך אל הפסוק "פותח את ידך", כתיב "צדיק ה' בכל דרכיו", שלא תקשה לך הרי "קרוב ה' לכל קוראיו", ו"רצון יראיו יעשה", וא"כ למה זה צדיק ורע לו בפרנסה ר"ל, לזה מסיים הכתוב כי "שומר ה' את כל אוהביו" [שלא ימות בקוצר ימים].

לע"נ הר"ק ה' שמתה ביום ב'ר צבי הירש מפשיסחא זצ"ל יא"צ י"ב אלול

אם מותר לבטל תרומה. בשו"ת אבני מילואים (סימן י"ח) כתב דאסור לבטל תרומה מצד הדין של "משמרת תרומות", וז"ל: למ"ד דאין מבטלין איסור אינו אלא דרבנן, יראה לענ"ד דגבי תרומה אסור מה"ת לבטל, משום דאנו מזהירין על התרומה שלא נפסידנה כדכתיב "ושמרתם את משמרת תרומות" (במדבר יח:ח), ומה"ת צריך שימור שלא נפסיד תרומה, וכשמבטל תרומה בתוך חולין הרי נהפך האיסור להיות, ונעשה מתרומה חולין וכו', והר"ל מאבד התרומה בידים כשמבטלה ברוב חולין, דתו ליכא כאן תרומה, והתורה אמרה "ושמרתם את משמרת תרומת", עכ"ל.

אבל הגר"י ענגיל (אתון דאורייתא כלל ט"ו) כתב וז"ל: הנה גוף דברי האבני מילואים שכתב לאסור לבטל תרומה בחולין מהתורה משום הפקעת קדושת תרומה דמבטל בזה עשה דשימור, הנה מצד הסברה היה מקום להסתפק בזה אם עובר בכחאי גוונא אעשה דשימור, דיש לומר דרק כשמטמא תרומה שתהיה טומאתה עליה בעוד בה קדושת התרומה, זהו בזיון לקדושת התרומה, ועל כן אסור לטמאה, וכן לאבדה ולהפסידה גם כן בזיון היא לה ושפיר אסור. אבל מה שעושה ממנה חולין ומתירה, הרי אין זה בזיון כלל, ואם שבהיתה חולין לא ינהגו בה בקדושת תרומה כי אם מנהג חולין, עם כל זה הרי אז יהיה המנהג חולין היתר, ולא יהיה בו בזיון לקדושת תרומה, כיון שלא תהיה תרומה אז כלל, ומה שמתירה ועושה ממנה חולין ג"כ איננו איסור, כיון שאינו מאבדה בזה, דרק באיבוד

להעורך גליון מליצי יושר

בנוגע המכתבים שהדפסתם לאחרונה אם יש צורך להזכיר שמות התורמים בציונים של הצדיקים האלו, או דאין צורך. מעוניין אני לדעת אם בפועל רואים יותר ישועות לאחר שמזכירים השמות בציונים של הצדיקים, כי פשוט אצלי דהעיקר הוא ללמוד ולהדפיס הספרים, ולא לילך לציונים ולהתפלל שם.

נחום לויבער. אפסטיט ניו יורק

תגובת המערכת

מקבלים אנו בכל שבוע טלפונים ומכתבים מאותם שראו ישועות והצלחות, אבל אי אפשר לידע אם זה מכח לימוד והדפסת הגליונות לבד, או גם מהזכרת השמות בציונים הק', כי בכל חודש מזכירים אנו השמות בהר המנוחות אצל הציונים של הבן לאשרי וחזון יחזקאל, ובהר הזיתים אצל הציון של הר"ה ק' ר' עקיבא יוסף שלעזינגר זצ"ל, וכמה פעמים בשנה מזכירים אנו השמות אצל הציונים של האבני נזר ומלא העומר וילקוט סופר והר"ה ק' ר' יוסף ענגיל זצ"ל.

אבל מה נפ"מ, מה שבטוח - בטוח, בטוח דהצדיקים בעולם האמת מקיימים הבטחתם בשלימות ומליצים יושר לאותם שלומדים ומסייעים להפצת דבריהם, עד שרואים הישועה בעיני בשר בגלוי ממש.

שלא כדרכה כגון שריפתה והאכלתה לבהמה, וכחאי גוונא הוי בזיון ושפיר אסור, משא"כ מה שמתירה ועושה ממנה חולין דאיננו איבוד כלל, מניין לנו לאסור.

ליכות ח.ב.ב.פ. לפרנסה בהרחבה ונחת דקדושה מכל יו"ה וכוה"ט

ואספתו אל תוך ביתך. ב' במסורה, הכא ואידך "ואספתו מצרעתו". יש לפרש רמזות המסורה ע"פ אומרים (ערכין טז). על ז' דברים נגעין באין, ואחד מהן לשה"ר, ואמרו שם מה תקנתן של מספרי לשה"ר - יעסוק בתורה, שנאמר (משלי טו:ד) "מרפא לשון עץ חיים". וזה שרמזה לנו המסורה, "ואספתו מצרעתו" במה תוכל לאספו ולרפאו, "ואספתו אל תוך ביתך" - לבית המדרש, דע"י עסקו בתורה הקדושה יתרפא מצרעתו.

ליכות ח.ב.ב.פ. ילכתיהבה וחתימה טובה

וקצתה את כפה לא תחוס עינך. ודרשו חז"ל דהיינו ממון, דנאמר כאן "לא תחוס", ונאמר בעדים זוממין "לא תחוס", מה להלן ממון, אף כאן ממון. ונראה דמדויק כן בפסוק, דבכל הפעמים שרצון התורה הוא בעונש גופני, כתיב "לא תחוס עינך עליו", והיינו על גופו, או דכתיב "עליהם", והיינו על גופם. כגון בהריגת שבעה עממים (דברים ז:ט) כתיב "לא תחוס עינך עליהם". במסית ומדיח (ג:ט) כתיב: "ולא תחוס עינך עליו". בהריגת הרוצח (יט:ג) כתיב "לא תחוס עינך עליו". ואילו הכא ובעדים זוממים לא כתוב "עליו", כי לא מדובר בעונש גופני, אלא בממון.

סגולת אריה"ק ע"פ הדרכת הרה"צ מ'אראד

אריינברענגען יראת חטא אין אייערע קינד דורך א שטיין ביי קברי צדיקים

א תי"ח ויר"ש וועט טון פאר אייך די סגולה בנאמנות, די אריה"ק איז מבטיח "יבער לבו לשמים לטובה, ותראה פלאים". שטרענג קאנפידענשעל. מ'קען עס געבען פון מעשר
מכון דורות ישרים 917-635-3883 dorosyesharim@gmail.com

בשורה טובה

שוב יצא לאור הספר המבוקש ביותר

חלת לחם על הלכות חלה

ברכת הבית על מסכת חלה

במהדורה מפוארת בתכלית ההידור והיופי

ע"י מכון עבודה ברורה

אפשר להשיג הספר בארה"ב

הרב יצחק מיטניק שליט"א 732-987-4733

בירושלים: מכון עבודה ברורה 02-6576577

פרקי אבות

על פי דברי מרן רבנו הגראי"ל שטינמן זיע"א

ג'ליון 17 – כי תצא תשפ"ב – פרק ב'

לשם שמים

פעם אחת אמרתי לו שאני מכיר שתי יהודים שחינכו את בניהם חינוך שזה מהוה סתירה לכל תורת הפסיכולוגיה, חינוך קפדני ותובעני, אחד מהם הוא הגאון..... וצ"ל, ספרתי לו שבתפלה הייתי יושב מולו, וראיתי איך שהוא בוחן את ילדיו ואיך הוא מקפיד עליהם, והשני הוא הרב הצדיק ר'..... וצ"ל, שהיה תובע מילדיו מאוד, ובי"ה יצאו כל בניהם יראים ושלמים, השיב לי מו"ר: אתה יודע למה? כי הם חינוכו לשם שמים! בדרך כלל אבא מחנך את ילדיו כי הוא רוצה שיהיה לו ילד טוב שלא יהיה לו בעיות עמו, ילמד טוב ויתפלל טוב ויתנהג טוב, אבל אין זה לשם שמים, אצלם זה היה חינוך לשם שמים ולכן הם הצליחו! (מפי הגרני"פ שליט"א)

לשם שמים

הנה היה אצלי אדם לפני כחצי שעה, רוצה לעשות משהו, וטען שמה שרוצה הוא רק לשם שמים, אין לו בזה מדיליה כלום, הכל לשם שמים... ולי יש כלל פשוט: מי שלא טוען שעובד לשם שמים - אולי יש בו לשם שמים ואולי לא, אבל מי שהוא טוען שהוא מאה אחוז לשם שמים - דבר אחד אני יודע בוודאות - שזה בטח לא לשם שמים... [א.ה. והוסיף מישהו, שרבנו אמר בהזדמנויות קודמות, שיש מהר"ם שיף בסוף חולין, שאדם אומר שאוהב את חברו מאד מאד - זה נקרא בלב ולב ידברו, (מהר"ם שיף, דרושים נחמדים, עמ' י"ד טור שמאלי פסקה שביעית) בלב ולב ידברו: אותן האנשים האומרים, דע לך אחי שבכל לב אדבר איתך וליבי שלם עימך, סימן הוא שפיהם מלא מירמה, לפי שמרגיש בעצמו שאין ליבו שלם, ומתירא שחבירו ג"כ ידע ואומר כן, זש"י יכרת ד' כל שפתי חלקות, אי"נ מה שכופל את דבריו על דרך אין ריבוי אחר ריבוי אלא למעט...]

בור סוד שאינו מאבד טיפה

פי"א אמר אי' שהרוצה ללמוד תורה לשמה ילמד את למודו עי"ד הבקיות ואמר עי"כ רבינו שאכן זה למוד לשמה אבל אי"ז "תורה" (היינו לימוד כראוי) אע"ג דודאי מקיים בזה מצוות תלמוד תורה גם בלימוד זה. ומה שמסופר על השאג"א שחזר על כל השי"ס אלף פעמים ובכל יום היה חוזר מאה דפים ממה שלמד אתמול ומוסיף עליהם עוד מאה דפים (חוץ משאר לימודיו) הנה הלא וודאי שטורי אבן ושאגת אריה הלא אי"א לחבר מלימוד בדרך הבקיות בלבד ואם כן מספריו מוכח שלא למד רק בדרך זו וודאי שלמד גם בעיון ובהעמקה. ומסופר גם על הגי"ר אייזל סלונגמער שמלבד חריפותו חזר שלש מאות פעם על הירושלמי והיה בקי מאד בשי"ס ירושלמי ועליו חיבר את רוב ספריו, וכן מסופר גם על הרב בעל התניא שטייל על שפת נהר הדנייפר משך טו' שעות והספיק לחזור בהם על כל השי"ס.

ובתענית ח: מובא על ריש לקיש שלפני שהיה לומד עם ר' יוחנן היה לומד את הסוגיא ארבעים פעמים כנגד ארבעים יום שניתנה בהם התורה למשה רבינו ורק אחי"כ היה נכנס לשמוע את השיעור מרב יוחנן.

ומסופר על המהרש"ם מברעזאן שהיה לומד בכל יום שבע דפים והיה חוזר עליהם שבע פעמים ולפי"ז היה מספיק בכל שנה לחזור על כל השי"ס שבע פעמים ובעשר שנים חזר על כל השי"ס שבעים פעמים וכן הלאה ולפי"ז הספיק בכל ימי חייו את השי"ס פעמים רבות מאד, ועל כן זכה להיות "אדם גדול" באמת, ואיני יודע מדוע הלומדים אינם עושים "קונץ" כגון זה ובאמת אם בדורינו היו לומדי הכוללים חוזרים כמותו (ובאמת שאי"ז דבר פשוט למוד

בכל יום מט' דפים) הלא הרבה היו יוצאים תלמידי חכמים מופלגים.

וסיפר הגי"ר גדלי' רבינוביץ וצ"ל שכשהיה כבן יב' למד בפניסק והיה שם הקה"י שהיה אז כבן עשרים ואע"פ שהיה צעיר ולא הבין כ"כ היה אומר לו בערב בא גדליה! והיה מטייל עמו ושונה בפניו את מסכת כתובות בעי"פ. וכן סיפרו על בני ישיבת טלו שהיו מטיילים בדרך וחוזרים על דברי ה"קצות" בעי"פ והיו אומרים שהשדות בעיירה טלו היו מדיפים ריח של "קצות". ובקורבן היה יהודי אי' רבי יוסף יאנווער שידע את ה"קצות" בעל פה.

ועכ"פ רואים אנו מעובדות אלו את גודל השקידה בתורה שהיתה בדורות קודמים, ממש נורא ואיום! ואילו כיום.. כמעט אין בנמצא מי שלומד שי"ס כראוי אפי' פעם אחת.

ובכת"ר הובא שבא להגאון אי' מתלמידיו וא"ל שחזר יד' פעמים על סדר מועד ואינו זוכרו ואמר לו וכי ביד' פעמים כבר אפשר לזכור? ואילו כיום סבורים התלמידים כי בפעם או בפעמיים שיחזרו על הגמרא כבר יזכרו את תלמודם, (אע"פ שהוא טוב מכלום), והרי נס הוא אם בכל זאת זוכרים משהו אחר מיעוט החזרה. וגם מה שמובא שבשמים מזכירים לאדם את מה שלמד בעוה"ז הוא רק אם עשה הוא את כל המוטל עליו וחזר כראוי על לימודו ולא היה יכול לחזור יותר אז יזכירוהו.

ועי"כ עדיף לו לאדם שילמד מקצת ויחזור עליו כראוי ממה שילמד הרבה ולא יחזור על לימודו ולא יזכרו, וסיפר לי יהודי אי' יקר שלמד עשרה פעמים את כל השי"ס ואינו זוכר ממה שלמד וכל זה משום שלא למד בישיבות ולא ידע ללמוד כראוי.

ומלבד יחידים שניחוו בזכרון מופלא כמובא בברכות סד' דרב יוסף נתייחד משאר אמוראים בכך שהיה סיני (וכיום רגילים לכתוב על כ"א את התואר סיני ועוקר הרים ובאמת אינם לא זה ולא זה), ובדורותינו גם היו יחידים כמו הגי"ר חיים עוזר שאחר לימוד של פעם אחת כבר היה זוכר, וכמסופר עליו שפי"א עבר על דף שלם מספר מנחת חינוך ומיד ידע לחזור עליו, וכן מסופר על היפה עינים (שהיה רב בבריסק) והגי"ר יוסף זכריה שטרן (הרב דשאוועל) שגם הם ניחוו בזכרון מיוחד וזכרו שי"ס בבלי וירושלמי תוספתא ועוד, ומלבד אותם יחידים הרי רוב בני האדם אינם יכולים לזכור את תלמודם בלא שיחזרו עליו כראוי, וכדאי ברשי"י ברכות דף ו: בד"ה אגרא דפרקא רהטא ופי' שהרי רובם אינם מבינים להעמיד גרסא ולומר שמועה מפי רבם לאחר זמן שיקבלו שכר למוד. וכן גם רוב בני"א אינם יודעים לחזור כראוי על תלמודם אבל העקשן יצליח.

והמלמדים לאחרים יכול להועיל להם לזכרון עי"כ, ורואה אני את הדבר כשבאים תלמידים להבחן יודעים מלמדיהם את כל הסוגיא בעי"פ אע"פ שאינם עילויים מפני שהלימוד עם התלמידים גורם להם שיזכרו את הדברים כראוי.

וברשי"י עי"ז ח' עי"א בד"ה מעין כל ברכה וברכה הביא דאם היה משכח תלמודו מאריך בחונן הדעת, (והיינו שיאמר נוסח כגון רבשי"ע ברצוני לזכור את התורה), ומוכח דכוונה בברכה זו מועילה לזכרון. (ועוד אי' שם אם בעל תשובה הוא מאריך בהרוצה בתשובה. ומי אינו זקוק לכך בדורינו).

וזה הביאור בד' הגמ' ברכות לב: ת"ר חסידים הראשונים היו שוהין שעה אחת ומתפללין שעה אחת וחוזרין ושוהין שעה אחת וכי מאחר ששוהין תשע שעות ביום בתפלה, תורתן היאך משתמרת ומלאכתן היאך נעשית אלא מתוך שחסידיהם הם תורתם משתמרת ומלאכתן מתברכת. וכן אי' גם בנדה ע: מה יעשה אדם ויחכם וכו' יבקש רחמים ממי שהחכמה שלו.

להארות הערות והוספות: 0527680034@okmail.co.il

בסוד שיח

דברים שהתבטא מרן הגר"ח קניבסקי זצ"ל על מרן הגראי"ל שטיינמנר זצ"ל [חלק ה']

זכרונות מהשנה האחרונה – מתוך היומן שלי שיח

לבקש רחמים

בתחילת השבוע (כסלו תשע"ז) סיפרו לרבינו על חולשתו הגדולה של מרן הגראי"ל שטיינמנר, ושאלו אם ראוי לפרסם ביהכלי התורה שיעתירו לרפואתו, נענה ואמר: עדיין לא לפרסם. בהמשך - כשאושפז בבית הרפואה מעייני הישועה למעקב, הורה רבינו כי ראוי לפרסם כדי שציבור בני התורה יבקש רחמים בעדו.

והוסיף רבינו ואמר כי מובא במדרש (קה"ר פרשה ג' פ"ס ד') שהצדיקים הקב"ה מוסיף להם ימים, ולכן תמיד אפשר לבקש עבורם שיאריכו ימים אי"ה. [וכך איתא במדרש (מדרש רבה דברים ט"א) אמר לו הראה לי את פרקי, אמר לו לא עליך ולא על כיוצא בך אני שולט פעמים שהקב"ה חפץ במעשים הטובים ומוסיף בכס חיים שנאמר (משלי י') יראת ה' תוסיף ימים. וכן הוא בקהלת רבה ג' ג' אמר לית אנא שליט על דידך ולא על דלחברך א"ל למה, אמר 'דבכל יום ויום אתון עמלין בתורה ובמצות ועושין צדקות והקב"ה מוסיף ימים על ימיהם'."].

ואמר רבינו שמה שמבקשים בכל שמונה עשרה בברכת על הצדיקים "ועל זקני עמך בית ישראל" אין הכוונה לזקנים סתם אלא לזקני הדור שהם גדולי ישראל שנמצאים איתנו בכל דור, שעליהם אנו מבקשים באופן מיוחד בכל תפילה, ואכן בחסדי הי"ת כפי ששמענו ב"ה יש שיפור במצבו של מרן הגראי"ל שטיינמנר.

לקיים בנו חכמי ישראל

החרדה בכל רחבי העולם היהודי למצבו של מרן ראש הישיבה הגראי"ל שטיינמנר אשר התאשפז במצב מורכב בביה"ח במעיני הישועה, חצתה גבולות ומגזרים והעולם כולו עקב בדריכות אחר כל בדיקת בדיקת, כאשר אף רבינו שואל ומתעניין כל העת אצל מקורביו על מצבו, כשהוא מורה הוראות שונות וכותב מכתבים בענין התפילות והחיזוקים בלימוד התורה. רבינו הורה לערוך עצרת תפילה מרכזית בביהכ"ס לדרמן, בה השתתף מתחילתה ועד סופה.

קודם עצרת התפילה הגדולה שהתקיימה בבית מדרשו של רבינו "לדרמן" ועל פי הוראתו, ביום רביעי האחרון עלה מרן הגאון רבי גרשון אדלשטיין שליט"א אל רבינו, וסיפר כי הגיע במיוחד כדי להשתתף בעצרת התפילה לרפואת מרן הגראי"ל, ושאל ברוב ענוותנותו "במה סבור רבינו כי עלי להתחזק". רבינו השיב כי יש להתחזק בהרצת התורה, ואכן מרן הגר"ח השיב כי ישתדל להרבות בזה למעלה מכוחותיו בעז"ה. לא רבים יודעים, אך באותם ימים הגיעו אל ביתו של רבינו מכל רחבי העולם שאלות על חיזוקים שונים, כמה זמן להתפלל ואיפה. באותו יום התבטא רבינו 'הוא יצא מזה' ! והוסיף את דברי המדרש אותו רגיל להזכיר בנוגע למרן הגראי"ל, כי הקב"ה מוסיף לצדיקים שנות חיים ואפילו אם נגזר ח"ו, אצל הצדיקים הקב"ה מוסיף.

וז"ל מכתבו: בס"ד ג שבט תשע"ז לבני התודה די בכל אתר ואתר ה' עליהם יחיו באשר מצבו של עיני העדה רבינו מרן הגראי"ל שינמן שליט"א קשה מאוד ראינו בזה לעורר רחמי שמים לקיים בנו חכמי ישראל ולהשתמש בעצת הרמח"ל זצ"ל ע"פ הוזה"ק פ' וצא וכפי שרבינו שליט"א יעץ לפני כמה שנים להקהיל קהלות בתוך הכוללים והישיבות וללמוד ברציפות בלי הפסק כלל ג' ימים רצופים שזה סגולה נפלאה לבטל גזירות קשות רח"ל והשי"ת ירחם עלינו להחלימו ולרפאותו רפ"ש מפני שהשעה צריכה לו כמשאחז"ל בעירובין כ"ט בי ולראות בנחמת ציון וירושלים בב"א.

"הקבלת פני רבו"

בימי חול המועד פסח תשע"ז קיימו רבבות עמך בית ישראל את מצות הקבלת פני רבו ועלו לברכת החג בבית מדרשו של רבינו בזמנים המיוחדים, מרגש היה לראות את הקהל הגדול הבאים עם טפם מכל כנפות הארץ, והיו ענייך רואות את מוריד.

בתחילת החג, טרח רבינו ועלה למעונו של מרן ראש הישיבה הגראי"ל שטיינמנר לברכת החג, רבינו בירכו שיהיה לו רפואה שלימה ומרן רה"י בירכו בחזרה בברכת אגוטן מועד.

במהלך הביקור דנו גדולי הדור בשאלה הידועה אודות הנאמר בהגדה של פסח 'עד שבאו תלמידיהם ואמרו להם רבותינו הגיע זמן קריאת שמע

של שחרית, וידוע השאלה. והלא מצות הסיפור יציאת מצרים היא עד עלות השחר ומה ענין זמן קריאת שמע (שהוא יותר מאוחר) לכאן, וכדרכם כל אחד ענה לפי ענינו ועיקרי הדברים הלא הם מובאים בספרים, (ראה הגדה של פסח אילת השחר, ובספר שיח הפסח).

"כבה אור העולם"

כשנודע לרבינו הגר"ח על פטירתו של מרן זצ"ל, "יודים אהרן". שתק מעט ואחר כך בירך דיין האמת וביקש את מעילו העליון לעשות בו קריעה, וקרע מעומד, לאחר מכן התיישב ואמר באנחה, אחרון הגדולים הלך.

שעות שלאחר מכן כבר הספיק לשמש כסנדק בכמה בריתות, שמהם נקראו כבר אהרן יהודה ליב, ואח"כ יצא להלויה, במשך שעותיים ליוה כשהוא מגיע עד לתוך בית הקברות.

סמוך לקבר, אחרי שקברו את מרן, אמר רבינו "היה ראוי שאני אספיד אותו אבל קשה לי מאוד, לכן לעילוי נשמתו לכל הפחות אגיד עליו את הקדיש", ואמר קדיש יתום עליו.

בחזרה לביתו התבטא רבינו בהפלגה אודותיו ואמר כי חסרונו כבר כעת ניכר וכי הדור יתום. באחד מימי השבעה עלה רבינו לבית האבלים לנחם את בני מרן זצוק"ל וכשנכנס אמר "גדולי ישראל קענען ז"ל נישט, אבער דער עולם קען זיין" "גדולי ישראל לא רואים ולא מכירים את עצמם, אבל העולם יודע ומכיר אותם", לאחמ"כ ציין בנו של מרן זצוק"ל וחתנו של רבינו כי מרנא החזון איש זיע"א, היה קם ב"הידור" כדין קימה בפני ת"ח בפני מרן ראש הישיבה זצוק"ל, בהיותו צעיר לימים, ואף היה מלווה עד הדלת, והעיד רבינו כי "החזון איש אמר לי אחר כך ללכת ללוות אותו עוד".

לאחמ"כ הביאו בפני רבינו את צוואתו המרטיטה של מרן זצוק"ל ורבינו קראה בעיון ובהתרגשות וכאשר הגיע לכתב שרבים טועים בו כביכול הוא צדיק, התבטא: "את העולם אי אפשר לרמות".

אמנם לשואלים אודות הצוואה כתב בנו: בס"ד בדבר הצוואה של מרן זללה"ה שלא לכתוב ולהספיד וכו' הורה אממו"ר מרן הגאון שליט"א אחרי שזה מרומם את כבוד התורה ומרבה כבוד שמים וזה היה שאיפותיו כל הימים לזכות את הרבים מחובותינו להגדיל את כבוד התורה וכעת מרן זללה"ה מרוצה מאד מכל שבח שאומרים עליו. יצחק שאול בן מרן הגאון הגר"ח קניבסקי שליט"א

ונוסיף לספר עוד מה שאינו ידוע לכלל הציבור: במשך שלוש חודשים שאחרי הסתלקותו של רשכבה"ג מעמנו, היה רבינו חלש יותר וכמעט לא היה בכוחו לקבל אנשים, וראו עליו בחוש כי הוא חש את הצדיק אבד, "סר צילם מעליהם", ואחרי זה הקב"ה נתן לו כוחות והתחזק.

שנה לפטירתו

ביום היא"צ הראשון שחל בערב חנוכה. רבינו שנפשו היתה קשורה בנפשו, חרג הפעם ועשה דבר שלא ידוע שנהג כן במקרים דומים, הוא עלה על קברו ביום היא"צ אחרי שחרית כותיקין, והתפלל שם רגעים ספורים (וכזכור, גם בהלית מרן זצוק"ל, רבינו ביקש אחר קבורתו לעלות על קברו ואמר שם קדיש ושב לביתו), וראה בזה צורך להכיר לו טובה ולעשות נחת רוח לנשמתו. והנה, בסמוך למקום מנוחתו של מרן זצוק"ל בבית העלמין פונבז' בבני ברק, בנו אוהל גדול לרווחת אלפי המתפללים, ודנו עם רבינו בדבר, והיה מרוצה שלא עשו האוהל על הקבר ממש רק סמוך אליו (כי מרן החזון איש לא היה מרוצה מאוהל שעושים על קבר ממש כי הוא מרבה טומאה בארץ ישראל).

בנוגע לעליות נשים על הקבר – הורה רבינו כי היות ודעת הגר"א היה שלא יעלו, לכן יש מעלה לנהוג כן ולא יעלו, והוסיף – אפשר לפעול ישועות בתפילה בזכות הצדיק זי"ע, גם בתוך הבית. רבינו נשאל מארגון מסוים אודות עליה על הקבר בלילה, ולא היה מרוצה ואמר כי זמן שהנשמה נמצאת הוא ביום, או אחרי חצות הלילה אבל בתחילת הלילה אין עולים.

עוד נשאל מחתנו הגאון רבי שרגא שליט"א בנו של מרן זצוק"ל, שכתוב בספר חסידים שאין עולים על הקבר ב' פעמים ביום, מהו לעלות על הקבר, ואחרי שעלה, הלך לקברים אחרים באותו בית החיים ורוצה עכשיו לחזור שוב האם נחשב ב' פעמים, ולא התיר לו רבינו.

לקראת שנת מלכתא

dirshu@dirshu.co.il | לקבלת הגליון למייל:

תקציר שבועי של 'הדף היומי בהלכה'

גליון מס' 344

פנינים לפרשת כי תצא

שמעתי מפי הגאון רבי צבי הירש פרבר זצ"ל, שנסע פעם ברכבת עם מרן הגר"ח מבריסק, ובתוך כך נכנס לשם יהודי זקן. שאל אותו הגר"ח מהיכן הוא מגיע, והשיב הזקן שהוא חוזר עכשיו מקאצק, והסתופף שם בצל כ"ק האדמו"ר מקאצק זצ"ל, וביקשו הגר"ח שיחזור על איזה דבר תורה ששמע מפי רבו

פנינים יקרות על עבודת חודש אלול, מראב"ד העדה החרדית, מרן הגאון רבי משה שטרנבוך שליט"א

אם יישר מהקשיים בדרכו ויעזוב ח"ו את עבודת ה', או שיתגבר ויבין שכל הקשיים הם ניסיון מאת ה' כדי להרבות שכרו ולהיטיב לו כשיתגבר ויעמוד בניסיון, שאז יתכפר לו עוונותיו, ושכר רב יהא מוכן לו לחיי נצח.

והגה"צ רבי אליהו לופיאן זצ"ל נשאל פעם, מדוע היצר הרע מבלבל את הצדיקים ובעלי תשובה במחשבות זרות, דווקא בשעה שהם מתאמצים להתגבר, והרי הם כבר נמצאים במעלה עליונה, והשיב שאין זה מוכיח על שפלות אלא על גדלות, כי אם היצר הרע

שמעתי מפי הגאון רבי צבי הירש פרבר זצ"ל, שנסע פעם ברכבת עם מרן הגר"ח מבריסק, ובתוך כך נכנס לשם יהודי זקן. שאל אותו הגר"ח מהיכן הוא מגיע, והשיב הזקן שהוא חוזר עכשיו מקאצק, והסתופף שם בצל כ"ק האדמו"ר מקאצק זצ"ל, וביקשו הגר"ח שיחזור על איזה דבר תורה ששמע מפי רבו. השיב הזקן: "הרבי ביאר מה שדרשו חז"ל (פסחים כב:) "'את ה' אלוקיך תירא' לרבות תלמידי חכמים", שגם תלמידי חכמים צריכים ליראה את ה', שהלא יש תלמידי חכמים שמדמים שאין צריך להזהיר אותם על יראת שמים, אך באמת אין הדבר כן, אלא גם הם צריכים לעמוד להכניס בליבם פחד ה' ויראת שמים".

הגר"ח התפעל ושמוח מאוד לשמוע את הדברים, ולא פסק בכל משך הנסיעה לקלס את הדברים, וחזר ואמר בערך בהרי לישנא: "אתם שומעים מה שהקאצקער אומר, גם ת"ח צריך יראת שמים. אוי כמה הוא צודק, גם תלמידי חכמים צריכים הרבה עמל כדי להשיג יראת שמים..."

מדוע היצר הרע מבלבל את הצדיקים ובעלי תשובה במחשבות זרות, דווקא בשעה שהם מתאמצים להתגבר
הנה מצוי לפעמים שדווקא בשעה שהאדם מתחיל בעסק התשובה, [בעזיבת החטא או בהרהורי תשובה], נערמים עליו קשיים שונים מבית ומחוץ, בגשמיות או ברוחניות, ויש לדעת שזהו ניסיון לאדם

הצעת הקדוש ה'חפץ חיים' זצ"ל, באסיפת גדולי רבנים וראשי ישיבות בליטא

באסיפת גדולי רבנים וראשי ישיבות בליטא, הציע הקדוש החפץ חיים זצ"ל, שכל אחד מהרבנים יחתום על קול קורא להיזהר מלשון הרע, והיה כתוב בו שאיסור לשון הרע הוא חמור כאיסור חזיר, אמנם מרן הגר"ע זצ"ל שישב לצד ה'חפץ חיים' העיר, שאם ישו איסור לשון הרע לאיסור אכילת חזיר, עלול הדבר לגרום להיפך, שכשם שמזלזלים באיסור לשון הרע כך גם יזלזלו באיסור חזיר, [ועל דרך מה שמבואר בשערי תשובה (שער א, ל"ח), שהמזלזל באיסור קל סופו לזלזל באיסורים חמורים יותר], ולכן לבסוף נמנעו מלחתום.

המשגיח דפוניבו', הגה"צ רבי יחזקאל לווינשטיין זצ"ל, היה מתאונן על כך שבכוללים אין תפילה בכולל

המשגיח דפוניבו' הגה"צ רבי יחזקאל לווינשטיין זצ"ל, היה מתאונן על כך שבכוללים אין תפילה בכולל, שהלא התפילה היא המפתח להצלחה בתורה, ואיך אפשר להזניח את התפילה בכוונה כראוי, ולכן היה מבקש מאברכים שיבואו להתפלל בישיבה, שהתפילה בישיבה היא תפילה מסוג אחר.

וכן זכורני שבשעה שיסד הגר"א דסלר זצ"ל כולל בגייטסהד, דרש שיהיה בכולל בית הכנסת לתפילה, שהרי התורה והתפילה קשורים זה בזה, וכן גם מו"ר הגה"צ רבי משה שניידער זצ"ל, כשפתח כולל הזהיר את האברכים שיתפללו רק בישיבה שהוא מקום תורה, ובדומה לזה מו"ר הגה"צ רבי משה שניידער זצ"ל בשעה שיסד כולל, דרש שאברכי הכולל יתפללו בכולל.

מעלת חידושי תורה בימים אלו

והנה הגאון רבי אהרן קוטלר זצ"ל כתב, שכיון שבחודש אלול ועשי"ת אנו קרובים לקב"ה, הרי הזמן מסוגל מאוד ללמוד ולהבין ולחדש בתורה חידושי תורה אמיתיים, וכן מובא בשם המשגיח דמיר הגאון רבי ירוחם זצ"ל, שבקלם הקפידו בחודש אלול להשתדל לחדש חידושי תורה.

וטעם הדבר יש לומר, דבזוה"ק (הקדמת בראשית י"ב ע"ב) מבואר שהקב"ה מתפאר ושמוח במי שמחדש חידושי תורה, ונוטל כל תיבה ותיבה שחידש, ומנשק לה ומעטר אותה ובונה ממנה עולם חדש בפני עצמו. ולכן אם זוכה האדם לחדש חידושי תורה לפני יום הדין,

מתעקש להחטיא אותו זהו סימן טוב שהאדם הולך בדרך הנכונה, ודווקא משום זה היצר הרע רוצה להפילו.

ראוי לנו לנהוג בחודש אלול כמו בימי ספירת העומר, שהם ימי הכנה לקבלת התורה

כתב החיד"א בספרו עבודת הקודש וז"ל: "זמן תשובה לכל הוא בחודש המקודש הזה, ויזהר לפשפש במעשיו. טוב וישר שבכל לילה קודם שישן, טרם אמירת וידוי, יפשפש ויחפש בדרכיו ובמעשיו באותו יום, ויתוודה וישוב. וכן יעשה מר"ח אלול עד יוה"כ, כי צריך לעשות כן כל ימיו בכל לילה, כמעשה הצדיקים קראו בשמותם מארי דחושבנא, ולפחות כה יעשה במי ימים הנוראים", ע"כ. ומבואר בדברי רבותינו ז"ל, שבחודש אלול ראוי לכל אחד לערוך חשבון הנפש בכל לילה טרם שנתו, לבדוק עצמו בכל מעשיו שבמשך היום כולו. ובאמת ראוי לנו לנהוג בחודש אלול כמו בימי ספירת העומר שהם ימי הכנה לקבלת התורה, וסופרים בהם בכל יום כמה ימים עברנו כדי שנתבונן מה כבר עשינו ומה עוד נשאר לנו לתקן, וכך גם בחודש אלול שהוא חודש הכנה לימי הדין, ראוי לכל אחד לספור כל יום מחודש אלול בפנ"ע, ולחשוב מה כבר עשה בכל הימים האלו שעברו בחודש אלול, ומה נשאר לו לתקן עד ראש השנה הבעל"ט.

עבירות קלות - אין האדם רגיל לשוב עליהן בתשובה

הגאון רבי ישראל סלנטר זצ"ל, היה מעורר בחודש אלול ועשי"ת, שרבים מדמים שעיקר עבודת התשובה בחודש אלול היא על עבירות חמורות, אך שוכחים לשוב בתשובה על מצוות קלות שאדם דש בעקביו, שהרי במצוות קלות מצוי מאוד המכשול, והאדם אינו שם ליבו כמה נכשלים בשנה אחת בעבירות קלות.

ועוד יש להוסיף, שהמכשול בעבירות קלות אינו רק בעצם הדבר שרגילים להיכשל בהם יותר, אלא המכשול הוא גם בעצם מעשה התשובה, שבעבירות חמורות האדם רגיל לשוב בתשובה מאחר שידוע שמרד בקב"ה, וכמו כן תשובתו מתקבלת, כיון שנכנע ומבין שחטא, אבל בעבירות קלות אין האדם רגיל לשוב עליהן בתשובה, וגם אם מכיר שחטא וחוזר בתשובה ומתוודה, מ"מ מצוי שאינו נכנע לקב"ה כראוי, ואינו מבין את גודל אשמתו, שחטא ומרד במלכו של עולם כפשוטו, וחסר לו בעיקר התשובה.

המשך בעמוד 31

גליון 'לקראת שבת' יו"ל בחסות
'אמונה וחסד' דפוס וכריכיה בע"מ 02-6715501

זיכוי הרבים בהפצת גליון זה
לעיי"נ הרה"ח בנימין ב"ר דוד צבי רוזנטל זצ"ל
נלב"ע ר"ח אב תשע"ו

עברו 30 יום, והוא עדיין לא נושע. הבחור ניגש לרבי ושאל: "הייתכן?, אני עמדתי בחלק שלי, הרבי אמר שבקרוב אני אהיה חתן, וכבר עבר חודש!". "אתה צודק", אמר לו הרב ואזנר, "אתה עמדת בחלק שלך בצורה מעוררת השתאות, ואני את החלק שלי עדיין לא קיימתי, אבל..."

מי ששימש עשרות שנים כמשגיח של ישיבת 'חכמי לובלין', הרה"ח רבי חיים אברהם ויזל שליט"א, עם צרור סיפורים על הנהגתו הפלאית של מרן בעל 'שבט הלוי', רבי שמואל הלוי ואזנר זיע"א, בראשות הישיבה

אליעזר (לייזר) רוט

לפני כשבועיים לקראת תחילת זמן 'אלול', ופתיחתה של שנת לימודים חדשה בעולם הישיבה, הבאנו כאן ב'לקראת שבת' את השיחה עם אחד מוותיקי המשגיחים, הגה"ח רבי חיים אברהם ויזל שליט"א, ששימש במשך עשרות שנים כמשגיח בישיבת חכמי לובלין, והיה מתלמידי הישיבה בעצמו.

אנו מביאים כאן את החלק השני של השיחה. כתלמידו של רבינו בעל 'שבט הלוי' הגר"ש ואזנר זצ"ל, וכמי שעסק רבות בשנים בעבודת החינוך, תחת שרביט הנהגתו של רבינו זצ"ל, זכה הרב ויזל לשמוע ולראות אינספור סיפורים, עובדות, אמרות טהורות והדרכות, מאת קודש הקודשים, רבינו בעל ה'שבט הלוי' זיע"א. הפעם ביקשנו ממנו לספר ולהסביר כיצד תפס רבינו זצ"ל את המושג 'ישיבה'. הרב ויזל נאות להשיב לנו, ותיבל את תשובתו בסיפורים ועובדות נפלאות:

"במשך השנים שבהן זכיתי לפעול, לצדו של מרן פוסק הדור זצ"ל כמשגיח בישיבה שבראשותו", הוא מספר, "היתה לי הזכות ללמוד ממנו הרבה מאוד הנהגות ובכלל, לקבל ממנו את כל צורת ההסתכלות שהיתה לו על המושג 'ישיבה'.

"הרי מה זו ישיבה? מקום שבאים אליו בבוקר, מתפללים, אוכלים, לומדים כמה שעות, ושוב אוכלים, מתפללים ולומדים, ולאחר מכן חוזרים הביתה? או שאולי נאמר שישבה זה מקום שאמור לחנך בחורים, ולהקנות להם כלים וידע איך ללמוד גמרא בכוחות עצמם? לא ולא! אצל מרן בעל 'שבט הלוי' זצ"ל, ישיבה היתה כור היתוך. זה היה מקום שאתה מגיע אליו בראש חודש חשוון עם תחילת הזמן, ויוצא ממנו רק חמישה חודשים אחרי, בראש חודש ניסן.

"לנסוע לשבת הביתה? בשביל מה? מה יש לך לחפש בבית? הישיבה היא הבית שלך! בבין הזמנים מבקרים את ההורים והמשפחה. לנסוע לחנוכה או לפורים הביתה? זה ממש מיותר. הרי יש ישיבה, בשביל מה צריכים לנסוע הביתה?

"בימינו זה נשמע קיצוני מאוד, ואני חייב להודות שגם מרן זצ"ל ריכך מאוד את הגישה שלו בנושא הזה במשך השנים.

"כשאני למדתי בישיבה, זה היה עד שנת תש"מ, כלומר לפני 42 שנה, מי שרצה לנסוע הביתה לשבת, היה צריך לבקש רשות מהרב

ואזנר בעצמו. עכשיו, לגשת לרב ואזנר, זה לא היה עניין של מה בכך. היתה לנו יראת כבוד עצומה כלפיו. הרגשנו שזה עוול לבזוז דקה או שתיים מזמנו היקר, רק כדי לקבל שבת חופשה. אז מה שקרה זה שעד שהבחור ביקש בכלל לצאת לשבת, הוא 'התבשל' בתוך המיץ של עצמו במשך כמה ימים, ובדרך כלל היה מוותר על הרעיון ונשאר בישיבה.

"אז היינו נוסעים הביתה פעם אחת במשך זמן חורף באישור, ועוד פעם אחת היו בחורים שהיו מתגנבים ונוסעים בחשאי, בתקווה שאף אחד לא ישים לב... הנהלת הישיבה העלימה עין, כל עוד זה באמת היה רק לעיתים נדירות, אבל רוב הזמן היינו בישיבה ולא יצאנו ממנה.

"לעומת זאת, כשאני חזרתי לישיבה 11 שנים מאוחר יותר, והפעם כמשגיח, המצב כבר היה שונה. מרן זצ"ל היה הרבה יותר מרוכך בנושא. כלומר, ההשקפה שלו עדיין נשארה כשהיתה, שבחור צריך להיות בישיבה ולא לצאת ממנה. אבל הוא הבין שבדור הנוכחי זה קשה מאוד לדרוש דבר כזה מהבחורים, ולכן הגישה היתה יותר מרוככת, ואת האישור לצאת כבר היו מבקשים ממני או מאיש צוות אחר, ולא מהרב ואזנר עצמו.

"ואם דיברנו על 'כור היתוך', כדאי שנבהיר איך כור ההיתוך הזה היה צריך להיות, על פי ההשקפה שלו:

"יש הרבה מאוד דרכים לדרג בחורים, מי יותר טוב ומי פחות טוב.

אחד יותר ירא שמים, השני לומד יותר בהתמדה, השלישי יש לי גינונים עדינים של בן ישיבה והרביעי יש לו זיכרון נפלא והוא ממש בקי בכל המסכתות שלמד עד כה. יש בחור שממש משתפך בתפילה בצורה מעוררת השתאות, ויש בחור שתמיד, אבל תמיד, שמח לעזור לחברים, ומשתדל מאוד להימנע מלפגוע בהם.

"כל המעלות הללו חשובות מאוד, וכמובן שהן מוסיפות המון לאישיות של הבחור ולהערכה של האנשים אליו, אבל אצל הרב ואזנר היה דבר אחד שהיה חזק יותר מהכל: בחור שקם לפנות בוקר, משתתף ב'סדר פאר-טאגס' לפני התפילה, ונמצא בישיבה בתפילת שחרית כל יום - זה הבחור המיוחד ביותר. זה הבסיס, הקו האדום, בלי להיכנס להגדרה הזאת של 'בחור שנמצא כל יום בתפילה', וביתר שאת מי שנמצא בסדר 'פאר-טאגס', לא היית נכנס בכלל לרשימת הדירוג שלו...

"ואכן הלימוד בסדר שלפני תפילת שחרית, היה ממש עיקר היום אצלנו בישיבה. כשאני למדתי בישיבה, היינו קמים כל בוקר בשעה ארבע ורבע בערך, ובשעה 4:30 בית המדרש כבר היה מלא מפה לפה! הרבי עצמו היה מגיע לסייר מדי פעם בבית המדרש, בארבע וחצי או ברבע לחמש, וכשהוא היה רואה שהבחורים כבר היו יושבים ולומדים, פניו היו קורנות מנחת. לא יכולת לראותו שמח יותר, מהזמן שבו הוא ראה את תלמידיו היקרים כשהם משכימים קום ללמוד לפני התפילה. זה היה אצלו הדבר הכי חשוב.

"אבל כמו הנושא הקודם, גם בחלק הזה של השכמת הבוקר, היה תהליך של 'ירידת הדורות'. כשהייתי המשגיח בישיבה, זה כבר התאחר בשעה ורבע. בחמש וחצי היינו מעירים את הבחורים והסדר היה מתחיל בשעה רבע לשש.

"בעניין זה אציין לשבח את התוכנית 'דרשו בוקר', שהיא אחת מתוכניות 'בני הישיבות' של ארגון 'דרשו'. באו אלי מ'דרשו', והודיעו לי ש'דרשו' מקבל על עצמו לממן מלגות כספיות לבחורים, שילמדו לפנות בוקר וגם ייבחנו על כך מדי שבוע. ואכן, זה עזר לנו מאוד לעצב את סדר היום בישיבה, ומרן זצ"ל הוקיר על כך טובה ל'דרשו' עד מאוד, ולא הסתיר את ההערכה שלו הן לארגון והן לנשיא רבי דוד הושפטטר שליט"א, אותו כינה 'דידי דידי נפשי, מורינו הרב רבי דוד הושפטטר'... גם מנהלי 'דרשו' האחרים ידעו שיש להם תמיד דלת פתוחה אצל מרן זצ"ל, שהיה מחבב אותם ומקרב אותם מאוד, לא רק בגלל עידוד הלימוד לפנות בוקר, אלא בכלל כל העניין של קידום לימוד ההלכה בתוכניות השונות, היה יקר וחשוב מאוד בעיניו".

הרבי אמר לו: "לך תגיד למשגיח שאני רוצה לדבר איתו"

בהקשר זה של השכמת הבוקר, אני רוצה לציין דבר נורא: היה לו, לרבינו זיע"א עיקרון מאוד מאוד חשוב: לא זורקים בחור מהישיבה! אם לא מדובר במקרה של בחור שממש משפיע לרעה על כל הסביבה, לא זורקים, מתמודדים איתו בתוך הישיבה, למרות הקושי ועל אף שזה בכלל לא קל.

אבל על דבר אחד הוא כן סבר שבגינו צריכים להרחיק בחור מהישיבה, ולשלוח אותו שיחפש לעצמו מסגרת אחרת: מי שלא מגיע לתפילה בישיבה!

היה לנו בחור בישיבה, הוא כבר היה בגיל 21, רוב החברים שלו כבר התחתנו, והוא הרשה לעצמו לחגוג בלילות. הוא היה מקהיל קהילות ברבים בשעות הלילה, וגם לאחר שרוב הבחורים כבר פנו לישון, הוא המשיך בשלו, וניצל את העובדה שהוא כבר 'קיבוץ-בחור', וקשה להעיר לו ולומר לו מה לעשות.

"ומה קורה למי שהולך לישון בשתיים בלילה? הוא קם ב-12 בצהריים, או ב-11... עד שהוא מתגרד מהמיטה והולך להתפלל, זה כבר צהרים, והוא מתחיל את הישיבה רק בסדר בקיאות.

"אמרתי לו: 'בחור יקר, אני לא יכול לאפשר לך להמשיך להתנהג ככה, כי אתה גורם להתרופפות של כל המסגרת הישיבתית. לכן, או שתשפר את התנהגותך, ותתחיל ללכת לישון מוקדם ולקום מוקדם, או שפשוט תחפש לעצמך ישיבה אחרת'.

"עברו כמה ימים ואפילו כמה שבועות, והמחזה חוזר על עצמו יום אחרי יום. הבחור לא מסוגל לפקוח עיניים לפני 12 בצהריים. משראיתי שזה המצב, הודעתי לו חד משמעית, שאני דורש ממנו לארוז את החפצים ולעזוב את הישיבה.

"הוא לא היה טיפש, והוא אמר לי שהוא ייגש לרבי, הרב ואזנר זצ"ל, ויגיד לו שהמשגיח זורק אותו מהישיבה, דבר לא הגיוני בעליל, בהתחשב בעובדה שהוא בחור בשידוכים וצעד כזה דרסטי עלול להזיק לו מאוד.

"והוא אכן עשה כפי שהזהיר אותי, ניגש למרן זצ"ל, ו'הלשין' עלי. 'המשגיח רוצה לזרוק אותי מהישיבה'.

"הרב ואזנר שאל אותו על מה ולמה, והוא לא כיחד ממנו את האמת והודה שהוא קם מאוד מאוחר וזאת הסיבה.

"השיב לו הרבי זצ"ל: 'אם אתה תקבל על עצמך לקום מוקדם, ולהיות נוכח בתפילה כל בוקר, אני מוכן לדבר עם המשגיח ולבקש ממנו שיוותר לך הפעם'.

"הבחור כמובן הסכים מיד לבקשה של הרבי, אבל הרבי אמר לו שזה לא מספיק: 'אני רוצה להרוויח עוד משהו... שגם תלך לישון מוקדם!'

"התשובה שלו היתה שהוא מאוד רוצה, אבל מאחר והוא כבר רגיל לישון בשעות אחרות, הוא לא יכול בתוך יום אחד להירדם בשעה 11 בלילה. זה מדי מוקדם. הוא יתאמץ מאוד לקום כבר למחרת לתפילה, אבל להירדם בלילה, הוא יירדם רק אחרי שהשעון הביולוגי שלו ישתנה, ומן הסתם זה ייקח כמה ימים.

"הרבי אמר לו: 'לך תגיד למשגיח שאני רוצה לדבר איתו, אבל עד שאני לא מדבר איתו, אתה לא חוזר לישיבה. רק אחרי שאדבר עם המשגיח והוא יאשר לך לחזור'.

"כמובן שאני קיבלתי עלי את הדין, מי אני שאתווכח עם הרבי? אם הוא מאמין לבחור ומוכן לתת לו עוד צ'אנס, זאת הישיבה שלו!

"כל בוקר, כשאמרו את 'שירת הים', היה הרבי מטייל ברחבי בית המדרש, הוא היה עושה תנועות נמרצות עם הידיים, זה היה מחזה

הרבי עצמו היה מגיע לסייר מדי פעם בארבע בבוקר, כשהיה רואה שהבחורים כבר יושבים ולומדים, פניו היו קורנות מנחת. לא יכולת לראותו שמה יותר, מהזמן שבו הוא ראה את תלמידיו היקרים כשהם משכימים קום ללמוד לפני התפילה

"אבל אתה יודע, הרי יש בהלכה כלל, שכשבת דין פוסקים לאדם זמן הם נותנים לו 30 יום, ואם הוא לא ציית להם בתוך ה-30 יום, הם צריכים לתת לו 30 יום נוספים. אז גם לי מגיעים עוד 30 יום נוספים כדי לקיים את הצד שלי בעסקה!..."

"עברו עוד כמה ימים, עוד כמה שבועות, וביום ה-28 או ה-29 של החודש השני, הבחור התארכס!!!"

להידבק בראש הישיבה

"אבל עם כל היחס המיוחד שלו למושג 'ישיבה', הוא היה רואה את עיקר הישיבה בדמותו של מי שעומד בראש.

"ומעשה שהיה כך היה: פעם נכנס אליו יהודי, והרבי שאל אותו: 'אצל מי למדת בבחורות?', ענה לו היהודי שהוא למד בישיבת ויז'ניץ.

"לא שאלתי אותך באיזו ישיבה למדת', אמר לו הרב ואזנר, 'אלא אצל מי למדת?'.

"היהודי לא הבין: מה זאת אומרת, הוא למד בישיבת ויז'ניץ, כלומר אצל כל מגידי השיעורים בישיבה והראש ישיבה וכו'.

"אמר לו הרב ואזנר: 'אני אגיד לך איך אתה צריך לענות לשאלה שלי. אתה למדת אצל הרבי מוויז'ניץ! לרבי מוויז'ניץ יש ישיבה שנקראת וויז'ניץ, ומי שלומד בה הוא תלמידו של הרבי מוויז'ניץ...'.

"הנושא הזה היה מאוד חשוב אצלו, כל בחור צריך שתהיה לו דמות של מי שעומד בראש הישיבה, בו הוא צריך להידבק, וממנו הוא צריך ללמוד תורה ויראה ומידות טובות. כי כדי להיקרא 'בן ישיבה', צריכים לשמור על סדרי הישיבה, ולהידבק בראש הישיבה!"

מאוד מיוחד. בזמן הזה הוא גם היה סוקר את התלמידים ובדק מי נמצא ומי לא נמצא.

"הוא הגיע למקום של אותו בחור, ראה שהוא אכן נמצא במקום ונהנה מאוד. למחרת שוב חזר הדבר על עצמו, אבל אחרי שלושה או ארבעה ימים הבחור נעדר.

"הרבי קרא לו, ושאל הכיצד? הרי הבטחת שתבוא בזמן. הבחור הסביר שזה לא ביום אחד וזה מאוד קשה, והוא מתאמץ מאוד, והרבי נתן לו צ'אנס נוסף, אבל למחרת הוא שוב נעדר..."

"באותו יום אמר לו הרבי: 'אני חושב שהמשגיח צודק. כדאי שבאמת תחפש לעצמך ישיבה אחרת'. הבחור התחנן על נפשו ואמר שהוא בשידוכים, וזה ממש יזיק לו, והוא לא יוכל לשאת את הבושה ועוד ועוד. אבל הרבי אמר לו: 'אתה על עצמך לא חסרת, ואתה רוצה שאנחנו נחוס עליך? אם אתה מצליח לשכנע את המשגיח שייתן לך צ'אנס נוסף, בסדר גמור, אבל אני כבר לא יכול לעכב בעדו. אולי אתה באמת צריך למצוא לעצמך ישיבה, שבה לא מקפידים על כך שבחורים לתפילה בישיבה'..."

הבחורים בישיבה ידעו, שאם הם זקוקים לברכה...

ומידה טובה מרובה. הבחורים בישיבה ידעו שאם הם זקוקים לברכה מאוד מיוחדת מהרבי, אפשר לבקש מהרבי, כשבתמורה לכך שהבחור מתחייב לקום מוקדם יותר ממה שהיה רגיל עד כה, הרבי יבטיח לו ישועה הנצרכת לו. זה כמובן עבד פעם אחר פעם.

"זכורני שהיה פעם מעשה עם בחור כבן 24, שכדרכם של בחורים בגיל הזה, גם הוא כבר לא היה מקפיד להופיע בישיבה כל יום בתפילת שחרית, ואט אט הלכו הפעמים הללו והתמעטו עד שבכלל לא ראו אותו בשחרית בישיבה.

"היתה זו עת רצון, אני לא זוכר אם זה היה בחנוכה או בפורים או ביומא דחדוותא אחר... הבחור ניגש לרבי וביקש ממנו שיברך אותו שיזכה להקים בית נאמן בישראל בקרוב ממש, כי כבר כלתה נפשו מלחכות כל כך הרבה שנים עד שיבוא השידוך הנכון.

"הבחור לא היה טיפש, ובו במקום אמר שהוא מוכן להתחייב לקום ממוחר בבוקר כל יום לשחרית בישיבה, אם הרבי מבטיח לו שהוא יתארכ בקרוב. הרבי חיך והסכים לעסקה..."

"למחרת בבוקר הבחור התייצב כמו חייל, ואחר כך כל יום הוא היה בא בזמן, עומד על מקומו כשהתחילו את התפילה.

"עברו 30 יום, והוא עדיין לא נושע. הבחור ניגש לרבי ושאל: 'הייתכן? אני עמדת בחלק שלי, כל יום אני עומד במקום שלי לפני שמתחילים להתפלל. הרבי אמר שבקרוב אני אהיה חתן, וכבר עבר חודש. הרי 'סתם הלוואה לשלושים יום'..."

"הרבי התייחס לפנייה שלו ברצינות תהומית. 'אתה צודק', הוא אמר לו, 'אתה עמדת בחלק שלך בצורה מעוררת השתאות, ואני את החלק שלי עדיין לא קיימתי'.

רוצים לקבל את 'לקראת שבת' מדי שבוע ישירות למייל?

שלח מייל ל- dirshu@dirshu.co.il

והנה, הגיע בחור ורצה להתייעץ עם רבי חיים, וכיון שלא רצה שאשמע, רמז לי שאצא לרגע מהחדר. יצאתי והוא נכנס. כשהוא יצא נכנסתי בחזרה. רבי חיים שאל אותי בזה הלשון: "הוא גירש אותך? זה לא בסדר! אם הוא צריך אותי שיקרא לי החוצה. למה הוא מוציא אותך? זה לא דרך ארץ!"...

הגאון רבי שלמה לוונשטיין שליט"א, על אצילות מידותיו של מרן הגר"ח קנייבסקי זצוק"ל

"ואֵלֵינוּ הוּא נִשְׂא אֶת נַפְשׁוֹ" (דברים כ"ד, ט"ו)

לא אומרים לשני לצאת!

שח רבי מתתיהו שטיגל:

פעם למד מרן בחדר הלימוד שלו למעלה, וגם אני הייתי שם. היה זה בתקופה ששער החדר למעלה היה נשאר פתוח. רוב האנשים לא ידעו שהשער פתוח, והמעט שידעו נכנסו לא הפריעו לו כל כך.

והנה, הגיע בחור ורצה להתייעץ איתו, ככל הנראה, על שידוך. וכיון שלא רצה שאשמע, רמז לי שאצא לרגע מהחדר. יצאתי והוא נכנס. כשהוא יצא נכנסתי בחזרה.

רבי חיים שאל אותי בזה הלשון: "הוא גירש אותך? זה לא בסדר! אם הוא צריך אותי שיקרא לי החוצה. למה הוא מוציא אותך? זה לא דרך ארץ!"...

והוסיף על אתר ואמר: "כתוב בחז"ל, בסוף פרשת בהעלותך, שכשהקב"ה רצה להוכיח את אהרן ומרים על שדיברו במשה, אמר להם 'צאו שלשתכם', ואחר כך קרא לאהרן ולמרים והוכיח אותם: 'מדוע לא יראתם לדבר בעבדי במשה'. נשאלת השאלה: מדוע הוא לא הוציא רק את משה ודבר אל אהרן ומרים? התשובה: כי זו לא דרך ארץ! אם אתה רוצה להגיד למישהו משהו בשקט, לא אומרים לשני לצאת!"...

פעם אחרת ארע שיהודי מכובד הגיע לרבינו ונעמד לידו. הוא הסתכל עלי, והבנתי שלא נוח לו שאני יושב שם. קמתי לצאת, ורבי חיים קלט זאת ואמר לי: "אתה לא יוצא! אתה נשאר פה לשבת! אני אצא אליו".

"חס ושלום!", אמרתי מיד, "אני אצא!". ורבינו בשלו: "לא! בשום אופן לא! זו לא דרך ארץ!".

הוא קם ויצא לחדר השני ודיברו שם בשקט.

שאלתי אותו אחר כך: מה יעשה אדם שבא לאדם גדול להתייעץ, ועומד שם בן אדם, ולשואל לא נוח שהוא ישמע. להגיד לו לצאת - זו לא דרך ארץ, להגיד לגדול לצאת - זו ודאי לא דרך ארץ. אז מה הוא יעשה?

השיב: "שחשואל יגיד שיש לו לשאול משהו פרטי, בתקוה שההוא יבין לבד ויצא. ואם הוא לא יבין - אין מה לעשות. זו לא דרך ארץ להגיד לו לצאת!"...

משלוח המנות שהתקבל

שח נכדו, רבי יעקב ישראל קנייבסקי מעשה שארע עמו:

ליל פורים. הייתי עם הרב בלילה. הרב היה בשמחה, וראיתי שיש לו כוחות... אמרתי: בוא נפתח את הדלת, 'כל הפושט יד', נכניס את כל מי שרוצה, לא בוררים, מכניסים. נשארה רבע שעה עד שהרב היה צריך ללכת לישון.

טוב. נכנסו אנשים. בסוף התור עמד יהודי תמהוני, והוא הביא לרב משלוח מנות...

אמרתי לו בעדינות וברגישות: "ממש תודה רבה לך, הרב לא צריך את זה. תיכנס, והרב יתן לך ברכה". איחלתי לו "שיהיה לך פורים שמח", וביקשתי שאת משלוח המנות ייקח איתו בחזרה.

והנה אני מבחין שהרב נכנס לדריכות, זיהיתי מיד שאני בבעיה... כשהאיש יצא מהחדר, ולא היה אף אחד בחדר, העיר לי: "לא כך צריך להתנהג! יהודי מביא משלוח מנות צריך לקחת ממנו. תקרא לו!".

רצתי אחריו, הוא כבר היה במדרגות, ואמרתי לו שהרב קורא לו. הוא שב אל הרב, והרב לקח ממנו את משלוח המנות.

הגיע לחתונת הבחור כי הרי נפגע

סיפר לי נכדו של מרן:

בחור צעיר היה מסתובב בביתו של רבי חיים, וכל פעם היה פותח

פעם אחת, בעת שהיה עסוק בהעתקת ההערות, נכנס רבי חיים לחדר וראה אותו מעתיק. אמר לו בנועם: "אני מבקש שלא תעשה זאת שוב". אבל הלה לא שמע לבקשה, והמשיך להיכנס מדי פעם ולהעתיק הערות מתוך הספרים...

רבינו עומד לימין האברכים מוסרי הנפש

כשרשת הכוללים 'יששכר באהליך' של רבי אלחנן ויסבורד נקלעה למצוקה כספית, נערכה אסיפת חיזוק בהשתתפות רבינו. אחד הנואמים סיפר, שהרב ויסבורד רצה לעורר את חומרת המצב ולרגש את התורמים, מה עשה? שלח צוות צילום שצילם את המקרה הריק בבתייהם של אברכי הכולל, אשר למרות המצב הדחוק, הם המשיכו ללמוד בהתמדה ובחשק רב.

אחד הבתים היה ביתו של אחד מגדולי המתמידים של הכולל. המצלמה תיעדה את הדירה הדלה והצנועה ואת המקרה הריק... כשיצאו מן הבית, רצה בעלת הבית אחרי הפמליה וניגשה לרבי אלחנן. הוא היה בטוח שהיא רוצה לתאר בפניו את מצבם הקשה. אך לא! היא אמרה לרב ויסבורד בהתרגשות רבה: "בעלי כל כך נהנה בכולל שלכם, הוא לומד ומתעלה. אבל מכיון שכבר כמה חודשים הוא לא קיבל את המילגה מהכולל שלכם, אין לו ברירה, והוא עומד לעבור לכולל אחר". ואז היא פרצה בכי ואמרה: "תעשה לי טובה, תשפיע על בעלי שיישאר אצלכם בכולל. בעזרת ה' אנחנו נסתדר עם הפרנסה, אבל העיקר שהוא ימשיך להתעלות בתורה". רבינו שמע את הדברים ודמעות זלגו מעיניו...

(מתוך 'ומתוק האור פניני רבי חיים')

את הספרים של רבי חיים ומתחיל להעתיק את ההערות שכתב הרב. הרי בכל הספרים ישנן הערות בצדדים שמהן מוציאים אחר כך ספרים. לאותו בחור היתה פעם מחברת, וכל פעם העתיק עוד כמה הערות מספרי רבינו.

פעם אחת, בעת שהיה עסוק בהעתקת ההערות, נכנס רבי חיים לחדר וראה אותו מעתיק. אמר לו בנועם: "אני מבקש שלא תעשה זאת שוב".

אבל הלה לא שמע לבקשה, והמשיך להיכנס מדי פעם ולהעתיק הערות מתוך הספרים.

אחד מבני הבית שנודע לו הדבר, הרגיש שנעשה כאן עוול. הלך לבית הבחור, דפק בדלת ודרש ממנו שיביא לו את המחברת מיד. נטל ממנו את המחברת והחריס אותה.

לא פחות ולא יותר, הבחור בא להתלונן לפני רבי חיים שלקחו לו את המחברת...

מה עשה רבי חיים?

מספר הנכד: מאז אותו מקרה התחיל רבי חיים לקרב אותו תכלית הקירוב, וכשסוף סוף התחתן, רבי חיים הגיע לחתונתו. מדוע? כי הבחור נפגע...

"מדוע הוא לא הגיע לספר לי על כך כשזה קרה?"

רבינו היה מרבה להתפלל על צרות הדור. ה'אלוקי נצור' שלו היה לפעמים ארוך יותר מכל ה'שמונה עשרה', מרוב שהיה מתפלל על צרותיהם של כלל ישראל.

לפני שנים רבות נסע רבינו אל חותנו מרן הגרי"ש אלישיב. כשהגיע לביתו של מרן הגרי"ש, הגיע אברך ירושלמי וסיפר שהוא נשוי כבר עשר שנים, והוא רוצה לבקש ברכה להיפקד בבנים.

שאל אותו רבינו לשמו, והוא השיב. הוא המשיך לשוחח עמו קמעא, ובתוך הדברים הוא סיפר שכבר יש לו בת אחת, שנולדה שבע שנים אחרי החתונה, וכעת הוא מבקש ברכה שיוולדו לו עוד ילדים.

שאל אותו רבינו: "כבר יש לך בת אחת?", השיב האברך: "אכן כן". ורבינו ממשיך ושואל: "באמת יש לך ילדה?", "כן" - השיב האברך.

בדרך חזרה לבני ברק, שח רבינו בכאב: "כבר לאחר החתונה של אותו אברך, כאשר הוא לא זכה להיפקד בבנים, הוא הגיע אלי וביקש ברכה, ומאז אני מתפלל עליו בקביעות שלש פעמים ביום. כעת הוא מבשר לי לראשונה שהוא נפקד בבית. מדוע הוא לא הגיע לספר לי על כך כשזה קרה?"

077-2222-666 או *4992

קו השיעורים של 'דרשו' - לחייג, ללמוד, לדעת

אגיד לך, מדוע אינך רוצה לסלוח להם, היות ואתה רוצה שתהיה עליהם קפידא, ואז הם ייענשו משמים, ואז מה יהיה, 'א ביסאלע נקמה'לה', זה לא טוב שמישהו ייענש בגללך. תעשה לעצמך טובה, תוציא את עצמך מהתמונה, הקב"ה מכיר את הכתובת שלהם טוב ממך! אתה תמחל להם בלב שלם ואל תסתבך בצרות!

מרן הגראי"ל שטיינמן זצוק"ל על הסליחה והמחילה

"והוצא עליה שם רע" (דברים כ"ב, י"ד)

מחלוקות וירושות, הם שני ידידים שלא יכולים להיפרד זה מזה. ככל שהירושה גדולה יותר, המחלוקת חריפה עוד יותר. בתים נהרסו, משפחות נפרדות, אחים שפכו דם בתולדות הירושות לדורותיהם. [מאז ומתמיד רב אהרן-ליב היה מתאונן על יהודים עשירים שצוברים כסף, כדי שלילדים שלהם יהיה על מה לריב ולהתרסק] הפעם, הריב על ירושה הגיע לחדרו של הרב שטיינמן מכיוון אחר.

ומעשה שהיה.

בעלי הון מהארץ ומארה"ב, ניהלו ויכוח חריף על ירושת נדל"ן וגם על סכום כסף ענק במזומן. הצדדים הבינו כי ההכרעה לא תבוא בקלות, והם החליטו שבינתיים, עד להכרעת בית הדין בעניין הירושה, יניחו את הכסף המזומן בגמ"ח, שלכל הפחות ייעשה בכסף דבר מצווה. הם ביררו והגיעו לגמ"ח האמין ביותר בארץ הקודש, הפקידו בידיו את הכסף כדת וכדין.

מנהל הגמ"ח הנאמן על כל הצדדים, הבטיח וחתם כי ייתן את הכסף בבוא הזמן כשתוכרע ההכרעה ביניהם.

ומכאן ואילך מגיע סיפור הפרטים מפי מנהל הגמ"ח, שהינו תלמיד חכם מורם מעם מבעלי החסד הגדולים שבדור. הוא סיפר את מה שהתרחש מהרגע שקיבל את הכסף מידיהם:

היו ימים טובים. הסכום הגדול שהופקד סייע בידנו להלוות כספים ולהרנין לבבות במשך זמן רב. חלפו הימים, וביום לא בהיר, אחת הקבוצות שהחלה לאבד את הסבלנות, החליטה משום מה, לבקש ממני את חלקה בכסף המזומן שמופקד בגמ"ח.

תמהתי. כי הבקשה הייתה נוגדת את ההיגיון, את הסיכומים, ואת הוראת בית הדין. אבל כנראה שכאשר נכנסים למריבות ומחלוקת ההיגיון פורח בורח. סירבתי בהחלטיות. הם ניסו לשתף אותי בריב שלהם, ובשלב מסוים הודיעו חגיגית, כי אין לי זכות להחזיק יותר בכסף, ואז התחילו לאיים - שאם לא אתן להם את הכסף, הם יפנו לבית משפט לתבוע אותי, להלשין כי הגמ"ח ומנהליו מחזיקים כספים שלא כחוק, וגם ידאגו להזיק לי אישית ולגמ"ח - בארץ ובגולה. השבתי להם כי הנהלת הגמ"ח מתנהלת על פי כללי התורה,

ואינני מפחד ממעשיהם, ככל שירצו.

הם כיוונו את כל הזעם שלהם לעברי, והטובה שעשיתי להם בשעתו, שהכנסתי את הפיקדון שלהם בגמ"ח, כבקשתם, התחילה לעלות לי ביוקר.

הם ממשו את האיום שלהם, וברוע לב יצאו להלשין לבית משפט, הוציאו דיבתנו רעה. וגם דיברו עם תורמים בחו"ל (שמתגוררים סמוך אליהם בארה"ב), ושכנעו אותם שלא יתרמו ולא יפקידו כספים בגמ"ח הגדול שלנו. היה לי מר. חששתי מהעתיד של הגמ"ח. נסעתי ונכנסתי לספר לרב אהרן-ליב ולהתייעץ איתו, מה עלי לעשות.

מרן הכיר ושמע היטב ואז ענה בהחלטיות: "אינך צריך לפחד כי אתם נוהגים כשורה". פירטתי באוזניו חששות נוספים, וסיפרתי לו עוד, עד כמה הם כבר התחילו לכאורה להזיק לגמ"ח, אך הוא היה איתן בדעתו: "אתה נוהג תמיד בישרות וכך גם עכשיו, אינך צריך לחשוש, הם לא יזיקו לכם כלום".

חלפו כמה שבועות, וימים ספורים לפני ראש השנה, הגעתי שוב למעונו בבני ברק.

האווירה הייתה רצינית, ראו על פניו כי יום הדין קרב. פחדתי להזכיר את הסיפור, כי ידעתי שכאב הלב שלו על רוע מעלליהם, יכול להיות להם לרועץ ביום הדין.

שאלתי את מרן בעניינים דחופים שונים. בשלב מסוים רב אהרן-ליב

המשך בעמוד 31

הצלחת על תכולתה התהפכה על הרצפה, ובמקום נקוותה שלולית של מי מרק עם ירקות שלוקים ואטריות רכות... ראה אחד הבחורים, החליט למחול על כבודו, הלך להביא סמרטוט ומגב, בעוד כל השאר מסתכלים ולא מזיזים את אצבעם כדי לסייע...

שיחה מפי כ"ק אדמו"ר מ'תולדות משה' שליט"א,
על חשיבות ההסתכלות הנכונה, כתנאי בסיסי לצמיחה רוחנית

יוחנן וסרמן

"ובערַת הָרַע מִקֶּרֶךְ" (דברים כ"א, כ"א)

כחלק מהפעילות שעושה ארגון 'דרשו' בקרב בני הישיבות, באמצעות זרוע החיזוק שלו 'אחינו', שוחחנו עם כ"ק אדמו"ר מ'תולדות משה' שליט"א, שדיבר על החשיבות של 'בין אדם לחברו' בהיכלי הישיבות, והעניין שהזהירות בכבוד הזולת, ושאר ענייני בין אדם לחברו, הנחוצים לא רק מצד תיקון המידות, אלא גם כתנאי בסיס להצלחה בלימוד התורה.

מאחר והדברים טובים ונכונים לא רק לבני הנעורים, אלא לאנשים בכל הגילאים, איש איש במקומו ובמצבו, חשבנו להביא גם לפתחם של קוראי 'לקראת שבת' היקרים. הדברים נשמעו מפי האדמו"ר, והובאו עם שינויי עריכה קלים, לאחר תרגום ללשון הקודש:

מסופר שפעם בא יהודי נכבד ונשוא פנים אל מרנא החפץ חיים הקדוש זיע"א, והשיח את לבו שיש לו בן שהגיע לפרקו, בחור כליל המעלות בר אוריין ובר אבהן, ומחפשים לו עכשיו שידוך בהתאם.

נענה החפץ חיים ואמר לו: "הנה בביתי יש נערה בת טובים, חרוצה מאוד, היא עובדת ומנקה ומכבסת ומנהלת את כל משק הבית בחריצות יתירה, ובמיוחד היא התברכה במידות טובות וביראת שמים יוצאת דופן, ומעולם לא שמעו אותה מדברת לשון הרע חלילה. היש לך שידוך מוצלח מזה לבחור כליל המעלות???" אותו יהודי נעלב עד עמקי נשמתו: "אני אומר לכם שהבן שלי הוא בחור כליל המעלות, ושהוא בא ממשפחה מאוד מכובדת ואתם מציעים לי עובדת ניקיון???"

אמר לו החפץ חיים: "אני אומר לך שהיא אינה מדברת לשון הרע, ואתה אומר שאתה מחפש נערה ממשפחה מכובדת???"

מסביר כ"ק האדמו"ר שליט"א: הסיפור הזה מקפל בתוכו את תמצית העניין של 'הסתכלות נכונה'. אותו יהודי נכבד ונשוא פנים מחפש לבן שלו שידוך טוב, הוא רוצה עבורו את הטוב ביותר, אבל הוא טועה לחשוב שהטוב ביותר נמצא במשפחה מכובדת או בנדוניה עם הרבה כסף. החפץ חיים בעיני הבדולח שלו ובשכלו הזך והישר, ידע ש'הטוב ביותר' עבור בחור כליל המעלות, זה להתחתן עם נערה פשוטה וחרוצה, יראת שמים ובעלת מידות טובות! כל

השאר לא חשוב...

החפץ חיים הקדוש לא היה רק בבחינת 'נאה דורש', אלא גם בבחינת 'נאה מקיים', שהרי הוא עצמו היה אחד מהעילויים של עולם הישיבות באותו דור, הוא למד בוויילנא והציעו לו הצעות שכללו נדוניה גדולה ומשפחה נכבדת, עם נערות משכילות ומוצלחות, אבל כשהוא שמע ש'שלום בית' בבית אמו התערער, כי אביו החורג רוצה אותו כחתן לבתו, ואמו של החפץ חיים טענה שהוא יכול לקבל שידוך הרבה יותר מוצלח, נענה החפץ חיים על אתר, ואמר שהוא מוותר על הכל, ובלבד שלא תיפול קטטה בין אמו ובין בעלה...

לימים סיפר החפץ חיים עצמו, שהוא חשב שהוא מוותר ויתור גדול למען השלום ולמען אמו, אבל בפועל הוא זכה בזכייה עצומה, כי כל חבריו העילויים והמתמידים שאכן קיבלו שידוכים 'טובים', התחתנו עם בנות עשירים שהורגלו לחיי מותרות ותפנוקים, והבעלים שלהן נאלצו בהמשך לצאת ולשלוח ידם במסחר, כדי להעניק להן את מה שהורגלו לו, "ואילו רעייתי", כך אמר החפץ חיים, "היא מסתפקת במה שיש ואינה מפונקת, יוצאת בעצמה לעבוד בחנות שפתחה כדי לפרנס אותי, וכך נתנה לי לשבת וללמוד ולכתוב את ספרי הרבים". "לולא דמסתפינא", מוסיף האדמו"ר, "אני הקטן רוצה להוסיף על דברי קדשו של מרנא החפץ חיים, שבזכות אותו ויתור עצום, הוא

זכה לא רק לכתוב את ספריו הקדושים, אלא הוא גם זכה שהם יתקבלו בכל תפוצות ישראל, וכיום אין בית יהודי שאין בו 'משנה ברורה' ו'חפץ חיים'.

"זה שכרה של הסתכלות נכונה, של מי שעינו לא הטעתו, ושידע ש'הטוב ביותר' אינו מסתתר בעושר וכבוד, אלא במידות טובות, בויתור למען הזולת, בהסתפקות במועט!".

המנקה הגאון

"זכורני בימי חורפי", מספר הרבי שליט"א, "בישיבה בה למדתי אירע פעם שבהפסקת הצהריים לקח אחד הבחורים צלחת מרק עם אטריות וירקות, נכנס עמה לבית המדרש ואכל שם לבדו. אירע מה שאירע, והצלחת על תכולתה התהפכה על הרצפה, ובמקום נקוותה שלולית של מי מרק עם ירקות שלוקים ואטריות רכות..."

"הסתיימה הפסקת 'בין הסדרים', בית המדרש התמלא מפה לפה, והשלולית עוד נמצאת שם, באמצע בית המדרש, ובחורים עוברים ושבים, וכמעט דורכים בפנים."

"ראה אחד הבחורים שעוד מעט ידרכו בפנים וכל בית המדרש יתלכלך, החליט למחול על כבודו והלך להביא סמרטוט ומגב, ובעוד כל השאר מסתכלים ולא מזיזים את אצבעם כדי לסייע, הוא ניקה את הלכלוך לכבוד התורה ולכבוד בית המדרש."

"עמדו שם בחורים ואמרו לו שיימנע מכך: 'זה לא כבוד התורה', אמר לו אחד מהם, 'הרי אתה בחור ישיבה, ויש כאן גויים שזה תפקידם לנקות, צריך לקרוא להם ולצוות עליהם שינקו'."

"אבל הבחור ידע שעד שיבואו הגויים ייקח זמן, ובינתיים בית המדרש יתמלא בלכלוך."

"הבחורים ניסו להניא אותו, שאין זה לכבודו של בחור ישיבה, ושמי ששפך הוא זה שצריך לנקות ועוד כהנה וכהנה, אבל הוא לא שעה לדבריהם, סיים לנקות, והתיישב ללמוד."

"עברו מאז לא מעט שנים. אני יכול להעיד שאותו בחור שניקה את בית המדרש, הוא היה אז בחור בינוני. לא היו לו כישרונות מיוחדים והוא גם לא היה המתמיד הכי גדול בישיבה. אבל היום הוא אחד מחשובי הרבנים בארה"ב. וכל כך למה? בגלל שהוא עשה מה שצריך לעשות, ולא שת לבו ללחצים חברתיים וכדו'."

"שמעתי פעם ווארט מיהודי מבוגר, שסיפר לי שהוא למד אחרי השואה אצל הגאון רבי אליהו מאיר בלון זצ"ל, ראש ישיבת קליבלנד. כשבא להיפרד ממנו בשנת תש"י, אמר לו רבי אליהו מאיר ווארט מאוד חזק:

"הקב"ה אומר לאברהם ע"ה, 'ואברך מברכך ומקללך אאור'. הפשט הפשוט הוא שהקב"ה יברך את מי שמברך את אברהם אבינו, ויקלל את מי שיקלל את אברהם אבינו."

"אבל רבי אליהו מאיר אמר ביאור על דרך הדרוש: הקב"ה בירך את אברהם אבינו, שיברכו אותו אלו שצריכים לברך אותו, ושאלו שצריכים לקלל אותו - שהם יקללו אותו."

"למה הכוונה? יש אנשים שאנחנו יודעים שהם אינם הולכים בדרך הישר, ולפעמים אנחנו רוצים למצוא חן בעיניהם, שהם יברכו אותנו

ולא יקללו אותנו. אבל האמת שזה צריך להיות הפוך, אם מי שאינו הולך בדרך הישר מתחיל לברך אותנו, זה סימן שמהו אצלנו לא בסדר. אנחנו צריכים לבדוק איפה טעינו."

"אם המעשים שלנו ישרו בעיני אנשים העקומים האלו, כנראה שגם המעשים שלנו לא כל כך ישרים. וכן להיפך, אם האנשים הישרים מקללים אותנו כביכול, כנראה שאנחנו טועים בדרך. אנחנו צריכים שיברכו המברכים ושיקללו המקללים, ואז אנחנו נדע שאנחנו נמצאים במקום הנכון."

"הבחור הזה שעליו אני מדבר, הוא לא התייחס ל'מקללים'. הם צעקו עליו ואמרו לו שזה לא בסדר, אבל הוא התעלם. הוא רצה שהבחורים עם השכל הישר ועם המידות הטובות שהם יברכו אותו, ולא הבחורים שדואגים לכבוד התורה, רק כדי לתרץ את העצלנות שלהם..."

\$10,000 בהפתעה

בתוך הדברים סיפר לנו האדמו"ר מעשה נפלא, שממחיש את מהותה של השגחה פרטית ואת העובדה שאין הקב"ה מקפח שכל בריה.

"היה זה לפני כמה שנים", מתאר האדמו"ר, "ישבתי בפאתי היכל ישיבת 'אור שמח', ועיינתי בספר כלשהו. ניגש אלי בחור, מתלמידי הישיבה, וביקש להיוועץ בי."

"סגרתי את הספר, והתפנתי להאזין לכל היוצא מפיו. הבחור שטח בפני את קורותיו, וסיפר לי שהוא יתום ל"ע, הוא שיתף אותי בלבטים שיש לו בעניין מסוים, ואני יעצתי לו בחמלת ה' עלי את מה שהיה נראה לי נכון לייעץ. הבחור הודה לי בחום, קם ממקומו ופנה לדרכו."

"אחרי ימים אחדים שוב הגיע הבחור ואמר לי שאם אני יכול, הוא ישמח להתייעץ איתי על עניין אחר. שאלתי אותו כיצד הסתיים העניין שעליו דיבר עימי בפעם הקודמת, והוא השיב שהוא לא נהג כמו שייעצתי לו, אלא עשה את ההיפך הגמור, אבל עכשיו יש לו עניין אחר שהוא רוצה להתייעץ עליו."

"וכך חזר הדבר ונשנה כמה פעמים, הייתי מייעץ לו והוא היה חוזר אחרי כמה ימים או שבועות ומספר לי שבפעם הקודמת הוא עשה את ההיפך הגמור ממה שיעצתי לו, ובכל זאת הוא רוצה להתייעץ עמי שוב..."

"לאחר שראיתי שכך הם פני הדברים", מספר האדמו"ר, "אמרתי בליבי, מה לי כי אבטל את זמני בשיחה עם בחור, שבכל פעם עושה ההיפך ממה שאני מייעץ לו? אם הוא מסתדר בסופו של דבר בכוחות עצמו, אשריו ואשרי חלקו, יהי לו אשר לו ויניחני לנפשי, להקדיש את הזמן הזה לעסק התורה... למה לי לבטל תורה כדי להעביר את זמני?"

"לאחר מחשבה נוספת אמרתי לעצמי: הרי הבחור הזה הוא יתום. הוא בא לשוחח עימי כי הוא זקוק לאוזן קשבת. ומה בכך אם הוא אינו שומע בקולי? לפחות יש לו נחת רוח וחיוזק מזה שאני מקשיב לו, ושאיני שותף בצערו ובלבטים האופפים אותו. וכי על כגון דע לא

**"עברו מאז לא מעט שנים.
אני יכול להעיד שאותו בחור
שניקה את בית המדרש, הוא
היה אז בחור בינוני. לא היו לו
כישרונות מיוחדים והוא גם לא
היה המתמיד הכי גדול בישיבה.
אבל היום הוא אחד מחשובי
הרבנים בארה"ב. וכל כך למה?"**

"חשבתי לעצמי: הרי כמה זמן השקעתי? השיחות לא נמשכו שעות ארוכות, כמה דקות בכל פעם, אם הייתי מרכז כל השיחות הללו יחדיו, ומנסה לומר כמה היה לוקח איש מקצוע על ניהול השיחות הללו במשך זמן שכזה, אני חושב שהוא היה מגיע לסכום של 400 דולרים לכל היותר.

"אבל כשיהודי מחליט לעשות דבר טוב, להקריב מעצמו למען הזולת, כי הוא מגיע למסקנה שזה מה שהקב"ה רצה ממנו עכשיו, חזקה על הגומל לחייבים טובות, שהוא כבר ימצא את הדרך לשלם למי שעושה את רצונו בכפל כפליים מאוצרו הטוב".

אמרה תורה 'אם אתה משמח את שלי אני משמח את שלך?' "נזכרתי בדברי ה'שם משמואל', שכותב שכמו במלחמה בין עמים, כשיוצאים למלחמה הרי משתתפים בה חיילים מחילות שונים ומפלוגות שונות, ויש ממש אנדרלמוסיה ונפגעים והרוגים ל"ע, ויורים מצד לצד, איך הם מצליחים בכלל לכבוש ולהשיג משהו?

"אלא מה? לפני שיוצאים למלחמה עושים תוכנית אסטרטגית וקובעים מטרה. אם היעד הוא ברור, להרוג בחיילי האויב ולהחריב את עריו, גם אם הפלוגות מופרדות זו מזו וכל אחד יורה ומשתמש בכלי נשק אחר, כולם מבינים שהמטרה היא לפגוע באויב ככל האפשר, ולהימנע כמיטב היכולת מפגיעה בצד שאליו משתייך החייל עצמו, כך אפשר להשיג את המטרה.

"כך גם אני. הרי אני רוצה ללמוד תורה, ואיני רוצה לבטל את זמני, אבל אני גם רוצה לשמח יתומים, ולגמול חסד עם הזקוקים לחסד. לכן צריכים לראות מה המטרה? המטרה היא לעשות רצון ה', ורצון ה' הוא שאני אתייחס לאותו בחור ואשמע את אשר על לבבו.

"ואכן כך עשיתי והמשכתי לשמוע אותו ולשוחח עמו, והוא המשיך לעשות הפוך מהעצות שיעצתי לו...

"כחודש וחצי אחרי אותה החלטה שגמלה בליבי, צלצל הטלפון שלי, ועל הקו היה יהודי אמריקאי ששאל אותי אם אני הוא היהודי הזה שמשקיע ביתום שלומד בישיבת 'אור שמח'. אמרתי לו שכן, והוא אמר לי שמאחר והוא קרוב לאותה משפחה, ופוקח עינו על הבחור היתום הזה, הוא רוצה להודות לי מקרב לב על כך שאני מקדיש לו מזמני, כי השיחות האלו מאוד מחזקות את הבחור ומשמחות אותו. "היהודי האמריקאי ביקש את כתובתי, וכעבור זמן מה הוא שלח לי מעטפה ובה סכום נכבד של עשרת אלפים דולרים...

* תוכנית יומית מענייני דיומא
בהגשת הרב אברהם פוקס

* מידע כולל לנבחני דרשו על מועדי
המבחנים מסלולי הלימוד ועוד

* שיעורי משניות על מסכת
שביעית לתוכנית קניין שביעית

* שיעורי משנה ברורה לפי
סדר דף היומי בהלכה

* שיעורים על הדף היומי ועל כל
הש"ס ממבחר מגידי השיעורים

* שיעורים מבוארים בעיון לביאורי
תוס' על פי סדר הדף היומי

הכל במקום אחד

קו השיעורים של 'דרשו' 4992* או 077-2222-666

פעם ניגש יהודי אחד למרן הגראי"ל שטיינמן זצ"ל ותינה צערו: "לפעמים מכבדים אותי להיות שליח צבור, אבל אני חש כל כך לא בנוח עם זה, יש בבית הכנסת תלמידי חכמים, יראי אלוקים, אני לא מתאים להיות השליח שלהם". אמר הגראי"ל: "מה הבעיה? גם אם אתה סבור שאינך ראוי, הרי באותה דקה בה אתה צועד ממקומך אל העמוד, יכול אתה לשוב בתשובה שלימה!..."

רב העיר כרמיאל, הגאון רבי אברהם מרגלית שליט"א, על מתנת התשובה

"ובְּעֶרְתָּ הָרַע מִקִּרְבְּךָ" (דברים כ"ד, ז')

הרב מפוניבז' היה תלמידו של החפץ חיים. פעם נכנס לרבו ואמר: "אני מתעתד לצאת למסע בקהילות ישראל, לחזק ולעודד את היהודים שבכל אתר ואתר. איזה מסר אוכל להעביר להם מהרב?". אמר החפץ חיים: "אמור להם: לעשות תשובה זהו דבר קל!".

אחרי השלב הבסיסי של התשובה, צריך להמשיך ולהרחיב אותה

מסופר, פעם היה עשיר גדול ולו בן לא יוצלח. שיכלו העב והגס לא קלט דבר. לא לימודים עיוניים, ואף לא מקצוע פשוט. רגיל היה לקום בתשע-עשר בבוקר, לאכול במשך שעה ארוכה, שוב היה מתעייף, הולך לישון מעדנות, וחוזר חלילה.

פעם נתעקם גביע הקידוש של העשיר. במשך כמה שבתות היה היין נשפך על המפה הצחורה. האשה היתה כועסת, והבעל מצטדק ואומר: "לא אני עקום, הגביע עקום...". אמרה, אם כך, אם הגביע אשם, שלח אותו לתיקון.

נו, ללכת עד הצורך עם הגביע - גם הבן הבטלן יכול. קרא העשיר לבנו, נתן בידו את הגביע ואמר: "לך נא אל הצורך שבמקום פלוני, מסור לו את הגביע ובקש שיתקן אותו".

אמר הבן: "אנוכי אעשה כדברך". הלך אל הצורך, הניח את הגביע על הדלפק וביקש מהצורך שיתקנו, הכל כאשר אמר אביו.

סקר הצורך את הגביע היטב ורשם בפנקסו מה שרשם. לאחר מכן הביא קורנס גדול, ולנגד עיניו התמהות והמשתאות של הבן הסכל היכה על הגביע מכה נמרצת עד שנשתטח כפיתתו. הניח את הגביע באחת המגירות ואמר, שוב נא בשבוע הבא והבא עמך תשלום בסך כך וכך.

חזר הבן אל אביו ואמר בשמחה: "אבי היקר, רוצה אני לפתוח בית עסק". נשתומם האב ושאל: "באיזה מין עסק מדובר?", אמר הבן: "עסק הצורפות".

האב לא הבין על מה ולמה, אבל מה כבר יכול להיות, אם יצליח

במלאכתו, מה טוב. ואם לאו, הרי העסק ייסגר מאליו. שכר האב מקום נאה במיקום מרכזי, רכש את כל הכלים הנחוצים והכריז על מבצע מיוחד לרגל הפתיחה. ואכן, בשעה טובה ומוצלחת, או שמא לא כל כך... נפתחה חנותו של 'הצורך'.

והנה מגיע הלקוח הראשון. הוא מביא מלחיית כסף שנתעקמה. אמר הבן: "אין בעיה". נטל את הקורנס הגדול, שיטח את המלחיה, הניח אותה במגירה שמאחוריו ואמר: "שוב נא בעוד שבוע והבא עמך כך וכך". נכנס הלקוח השני, פמוט שבור בידו. אמר הבן: "אין בעיה". שוב הכה בקורנס, הטיל את הפיתה המוכספת לאחוריו ואמר: "שוב בעוד שבוע". כך נהג גם בלקוח השלישי, הרביעי והחמישי.

עבר שבוע, והלקוח הראשון מגיע. שואל הבן: "כסף הבאת?", אמר הלה: "ודאי. הבה נראה את המלחיה המתוקנת".

פותח הבן את המגירה כלאחר יד, מביט פנימה, אך לתדהמתו לא היה גבול. מה הוא רואה? רק 'פיתות' של כסף. לא מלחיה, לא פמוט ולא גביע. שום דבר לא קרה! הכל נשאר כשהיה...

לא ידע הבן את נפשו. התחיל למלמל מילות התנצלות: "אני לא מבין מה הולך פה. בפירוש ראיתי שכך מתקנים את כלי הכסף..."

בינתיים נכנסו לקוחות נוספים, הם רואים מה קורה, ובמקום מתחוללת מהומת אלוקים. האב מוזעק אחר כבוד, מבין שהבן השוטה 'פישל' שוב, בפעם המי יודע כמה. הוא מרגיע את הלקוחות הזועמים, מפצה אותם ושולח אותם לדרכם.

עתה פונה האב אל בנו כאשר הוא משתדל לכלוא את כעסו: "בני יקרי, מה ראית לנהוג כך?", עונה הבן בתמימות: "הלא בעיני ראיתי שכך בדיוק עשה הצורף! לא הוספתי ולא החסרתי. הוא הכה בקורנס, הניח במגירה, ולאחר שבוע הוציא משם גביע כליל בהדרו!"...

אמר האב: "אי לך שטיא. אם תכתוש את האויל במכתשת לא תסור אולתו ממנו..." וכי סבור אתה שטס כסף הופך מאליו לגביע? כאשר הצורף מתפנה מהעיסוק עם לקוחותיו, הוא נוטל את הגביע המשוטח, ועל פי הרשומים שרשם והמראה שנחרט בזכרונו, בונה אותו מחדש בעבודת נמלים, כך יוצר בעמל רב, גביע נהדר..."

אומרים רבותינו: אדם מגיע בעשרת ימי תשובה לאמירת סליחות. נוטל את אגרופו ומכה על לבו. הוא 'משטח' את הלב, וזו אכן התחלה טובה, התעוררות ראויה. אבל, זו רק הכנה, אין היא מתקנת. אחרי המכה הראשונה צריך לשקם את הלב, לבנותו מחדש. זו העבודה האמתית, העבודה הקשה, בניית הלב הקרוע והשסוע.

אבל, כאמור, השלב הראשוני דורש עבודה מינימלית, כפי שאמר החפץ חיים לרב מפוניבז'.

הקדוש ברוך הוא מקבל מאתנו גם מקדמה מגוחכת

עוד ממשילים משל: אדם אחד קנה לעצמו מכונית יקרה. שבע מאות-שמונה מאות אלף שקל. הוא מגיע לביתו עם הרכב הנוצץ והמרשים. אחד השכנים רואה, לבו נצבט מקנאה. לא יכול היה להתאפק, הרים אבן, השליך על המכונית המבהיקה וניפץ את השימשה הקדמית.

בעל הרכב יוצא וזועק: "מה קרה לך? השתגעתי?" אומר הלה ברגע: "מחילה. קצת התפרצתי, ראיתי אותך עם מכונית כה יקרה, ולא יכולתי לשלוט על רגשותיי. אבל מה כבר קרה, רק הזכוכית 'הלכה'..."

אומר בעל הרכב: "מה זה 'רק'? החלפת שימשה במכונית יקרה שכזו, יכולה לעלות עשרות אלפי שקלים!" "על מה אתה מדבר?", נזעק הזורק, "כמה כבר עולה חתיכת זכוכית? לא מזמן החלפתי חלון בבית, כמעט בחינם. אני לא משלם יותר מכמה עשרות שקלים!"

אך בסופו של דבר מתברר לאיש שאכן לא מדובר ב'חתיכת זכוכית'. שימשה של רכב עולה הרבה, ושימשה של רכב יוקרתי שכזה, הרבה מאוד. הוא מבין שעליו לשלם את הנזק, עליו לשלם על פחזותו, על חוסר הסבלנות והסובלנות שלו.

מכניס האיש את היד לכיס, ממשמש בו, ואז שולה משם חצי שקל. "הנה", אומר הוא לבעל הרכב. "זו מקדמה, על החשבון, לגבי היתר - נראה בהמשך..."

הלה כבר אינו מסוגל לשלוט על כעסו. "הנטרפה עליך דעתך?"

מדובר על נזק של עשרות אלפי שקלים, וכי חצי שקל נחשב מקדמה לסכום כה גדול?"

אומרים רבותינו: ישנו הבדל עצום בין הנהגתו של האדם, כפי שסיפרנו במשל, ובין הנהגתו של הבורא יתברך. כאשר יהודי עובר עבירה, הוא גורם נזק עצום בכל העולמות. ומה הוא מציע כתשלום? תשובה למחצה, לשליש למחצה, לשליש ולרביעי.

אומר הקב"ה: אין דבר. המפתחות בפנים? סע לשלום! התחלת לתקן? אני מקבל את תשובתך. את המשך התהליך תעשה בקצב שלך. פתחו לי פתח כחודו של מחט, ואני אפתח לכם פתח כפתחו של אולם.

"ונקה לא ינקה" [שמות לד ז]. "ונקה", או "לא ינקה"? אלא, הוא אשר אמרנו. אם מתחילים להתנקות, גם כאשר עדיין "לא ינקה", כאשר עדיין יש לכלוך רב, סוף סוף התחלנו את התהליך. אנו מצויים במסילה הנכונה, ואצל בורא עולם בחסדו הדבר נחשב עד מאוד.

התשובה הנה דבר קל, ולכן התביעה על מי שאינו שב גדולה עד מאוד.

פעם ניגש יהודי אחד למרן הגר"ל שטיינמן זצ"ל ותינה צערו: לפעמים מכבדים אותי להיות שליח ציבור, אבל אני חש כל כך לא בנוח עם זה, יש בבית הכנסת תלמידי חכמים, יראי אלוקים, אני לא מתאים להיות השליח שלהם!"

שאל מרן את האיש: "היכן אתה יושב בבית הכנסת? קרוב לעמוד או שמא רחוק?"

אמר הלה: "רחוק, בירכתיים". "אם כן", אמר הגר"ל, "מה הבעיה? גם אם אתה סבור שאינך ראוי, ואפילו גרוע שבגרועים, הרי באותה דקה בה אתה צועד ממקומך אל העמוד, יכול אתה לשוב בתשובה שלימה!"...

התשובה הינה דבר קל, ולכן התביעה על מי שלא שב תהיה גדולה מאוד. אם התשובה היתה כרוכה בקושי ובעמל רב, ניתן היה לסגור. זה לא היה בר ביצוע עבורי. ללמוד את כל ההלכות ברמב"ם, במאירי, בשערי תשובה. מסובך ומורכב, אבל לא כן הדבר. אין מצוה קלה יותר. להתחרט ולקבל להימנע מהחטא בעתיד. זו התשובה כולה על רגל אחת, ואידך זיל גמור.

הפסוק אומר: "כי עמך הסליחה למען תוורא" [תהלים קל ד]. והתמיהה ידועה, וכי זה שהקב"ה טוב וסלח יגרום לכך שהאדם יירא מפניו? לכאורה ההשפעה אמורה להיות בדיוק להיפך!

אלא, אומר האבן עזרא, הידיעה שהקב"ה סולח בקלות, ומקבל אפילו תשובה חלקית ולא מושלמת, היא היא הגורמת לתביעה כלפינו. אם היה קשה לתקן, ניתן עוד להצטדק, לטעון שהיה קשה לעמוד במשימה. והיות וכן, קיימנו את דברי הכתוב: "אכול ושתו כי מחר נמות" [ישעיהו כב ג]. ממילא אי אפשר לתקן, לפחות נהנה בעולם הזה...

אבל אין הדבר כך. קל לעשות תשובה. קל למחוק את העבר ולפתוח דף חדש. ממילא, חובה עלינו לירא את ה', להימנע מעבירות ולעסוק בתשובה ובמעשים טובים.

(מתוך 'מפיק מרגליות' - ימים נוראים)

עליתי לספינה ושמחתי היתה גדולה ועצומה, אך כשהגעתי לארץ ישראל, עוד בטרם ירדתי לרציף, והנה הראשון שבא לתת לי 'שלום עליכם' היה לא אחר מאשר הוא... רצתי אליו וזעקתי לעברו: "שקרן ונוכל! לא כך אמרת לי שאתה נשאר בחו"ל? והנה אתה הראשון שבא להקביל את פני?!". "טעות היא בידך ר' אברומל'ה, מעולם לא הבטחתי לך הבטחה כזאת, אולי אחד מסוכני אמר לך זאת..."

הגאון רבי יחיאל מאיר צוקר שליט"א, על הטכסיסים ומלחמת היצר הגדולה

"כִּי תֵצֵא לְמִלְחָמָה עַל אִיְבֶיךָ" (דברים כ"א, י')

יהודי קדוש היה רבי אברומל'ה קאליסקר זצ"ל - מגדולי תלמידי הבעל שם טוב הקדוש, וכה סיפר פעם לתלמידיו: כשעלתה בלבי ההחלטה לעלות לארץ הקודש ולהשתקע בה, ארוזתי את מטלטלי ויצאתי לעבר הנמל. בהגיעי ליד סיפון הספינה, והנה אני רואה את היצר הרע שנצמד אלי.

ניגשתי אליו ואמרתי לו: "שמע נא ידידי, עד עכשיו היינו יחדיו בכל מקום כאן בארץ העמים, עכשיו אני עולה לארץ ישראל, אולם עני ואביון אני ואין בידי די מזון לשלם דמי נסיעה עבור שניים. הבה ונחליט עכשיו: או שאני נוסע או שאתה נוסע!"

אמר לי היצר הרע: "ראה ר' אברומל'ה, כאן בארץ העמים, עם כל הטומאה שיש בחו"ל, לא הצלחתי להכניע אותך. בארץ ישראל, עם כל מעלות הארץ וקדושתה, לבטח לא אוכל לנצח אותך. סע אתה ואני אשאר כאן..."

עליתי לספינה ושמחתי היתה גדולה ועצומה: לנסוע לארץ ישראל, הארץ הקדושה, בה אפשר לקנות קניינים עצומים של קדושת הארץ, ועוד ללא יצר הרע, כמה נפלא, אין שמחה גדולה מזו! אך כשהגעתי לארץ ישראל, עוד בטרם ירדתי לרציף והנה הראשון שבא לתת לי 'שלום עליכם' הוא לא אחר מאשר היצר הרע...

רצתי אליו וזעקתי לעברו: "שקרן ונוכל! לא כך אמרת לי שאתה נשאר בחו"ל? והנה אתה הראשון שבא להקביל את פני?!"

אמר לי היצר: "טעות היא בידך ר' אברומל'ה, מעולם לא הבטחתי לך הבטחה כזאת, אולי אחד מסוכני אמר לך זאת... שם, בארץ העמים, שממילא המקום אינו ראוי לקנות מעלות נשגבות, אינני צריך לפעול בעצמי. לשם שולח אני סוכנים שיעשו את העבודה. דווקא כאן, בארץ ישראל, מחמת שניתן לעלות במעלות גבוהות, אינני סומך על אף אחד, כאן אני פועל בעצמי להחטיא בני אדם!"... ר' אברומל'ה קאליסקר, שהיה גדול ועצום בעבודת ה' טהורה, לא סיפר סתם סיפורים בצורה מליצית זו. נתבונן אפוא מהו המסר אותו רצה להעביר לתלמידיו.

לעולם ירגיז אדם יצר טוב על יצר רע

חז"ל הקדושים (ברכות ה ע"א) לימדונו היאך הוא סדר המלחמה ביצר:

"אמר רבי לוי בר חמא אמר רבי שמעון בן לקיש: לעולם ירגיז אדם יצר טוב על יצר הרע, שנאמר (תהלים ד) 'רגזו ואל תחטאו. אם נצחו - מוטב, ואם לאו - יעסוק בתורה, שנאמר: 'אמרו בלבבכם'; אם נצחו - מוטב, ואם לאו - יקרא קריאת שמע, שנאמר: 'על משכבכם'; אם נצחו - מוטב, ואם לאו - יזכור לו יום המיתה, שנאמר: 'ודמו סלה'" טמון כאן יסוד פשוט, יסוד שיהודי אינו יכול לזוז בלעדיו, ונקדים מעשה:

הגה"צ רבי יעקב ניימן זצ"ל, ראש ישיבת 'אור ישראל', ניגש פעם ליהודי מבעלי הבתים של פתח תקוה בראש חודש אלול ואמר לו: "ר' משה, ידוע הנך שהיום ראש חודש אלול, ועוד מעט מגיע ראש השנה, יום המשפט. הבה ונחזור בתשובה!"

היהודי הישר מבטו אל הגר"י וענה: "יסלח לי כבודו, אך אני כבר עברתי בימי חיי שישים ושלוש פעמים את חודש אלול, שישים ושלוש פעמים ראש השנה ויום כפור, ומעולם לא היה לי על מה לחזור בתשובה, אינני חוטא!"...

עברו חודשים מספר, והנה מתברר שאותו זקן יושב כל בוקר ומתענג על הגינה המהודרת, הוא אף שלח מכתב התנצלות לעיריית תל אביב, בו כתב ששמח הוא לראות שהשמש זורחת החל מחמש בבוקר ולא מעשר בבוקר

המלצר עובר עם מגש מלא בתפודים אפויים טבולים בשמן כתום, והמגש מחליק מידי ומתיז על חליפותיהן... האחת מעבירה מפית ואומרת "לא נורא", והשניה חרב עליה כל עולמה...

מה ההבדל ביניהן?

ההבדל עצום ונורא: הראשונה היתה שכנה של דודה של הכלה. היא הגיעה לחתונה בחליפה כהה, יפה אך לא הדורה במיוחד, ולכן גם כשהותז עליה שמן, לא ניכר הדבר כל כך. אך השנייה היתה הכלה בעצמה, שביום כלולותיה היתה לבושה שמלת כלה לבנה וצחורה, וכל כתם שומני כתום, ולו הקטן ביותר, הופך את השמלה למשהו מכוער ולא ראוי ללבישה.

רבינו נסים גאון שנשמטו זכה וצחחה, וכל נגיעה של היצר מהווה אצלו כתם נורא, הוא מבין מהו נקיון של נשמה, ומבין עד כמה כל רפיון קטן מהווה כתם נורא בנשמת האדם. לכן זועק הוא עד לשמים על עוונותיו: "יכלה הזמן והם לא יכלו".

להכיר בקיום היצר

זהו שאמרו חז"ל: "לעולם ירגיז אדם יצר טוב על יצר הרע". אתה שואל במה? - בעצם זה שתכיר שיש יצר רע! תחיה כל הזמן את הענין שהיצר אינו שוקט לרגע, כמו שכותב בעל החובות הלבבות: "אתה ישן לו והוא ער לך". היצר אורב לך בכל פינה אפשרית, כדברי חז"ל (ברכות סא ע"א): יצרו של אדם עומד בין שני מפתחי הלב."

(מתוך 'דורש טוב' - אלול)

ר' יעקב הבין שלדבר לליבו של שוטה זה איננו יכול, אבל בישיבה יכול הוא לזעוק. נעמד בישיבה וזעק: "רבינו נסים גאון בוכה בוידויו ואומר: 'רבונו של עולם, אם אעמוד לפרט את חטאי, יכלה הזמן והם לא יכלו'. רבינו נסים גאון - קודש הקודשים שאיננו יכולים להבין בקצה קצה השגתו במצוה קלה - אומר שאם ינסה לפרט את חטאיו, יכלה הזמן והם לא יכלו, והוא, הבעל הבית הזה, שבקושי תורם שעה ביום לעולמו הרוחני, אומר בביטחון ששישים ושלוש שנה לא עשה שום חטא, והוא מתכוון ברצינות, היתכן?!"

כך הקשה רבי יעקב זצ"ל, וענה תשובה פשוטה וברורה, אך נקדים מעשה שהיה, אותו שמעתי מידידי הרב יחזקאל יונגרייז שליט"א: לפני למעלה מעשרים שנה, הופיעה כתבה בעיתון על מבצע שערכה עיריית תל אביב - פינוי מצבור ענק של גרוטאות מחצרו המרווחת של זקן מתושביה, שזה היה עיסוקו במשך עשרות שנים - צבירת גרוטאות. העיריה פינתה מאה חמשים משאיות אשפה מהמקום!

סופר שם, שאותו זקן ניסה בתחילה לעצור את הפינוי בצו בית משפט, אבל הפסיד במשפט. כשבאו לפנות בפועל - רקע בידיו ורגליו וניסה לעצור את המשאיות בגופו ממוש, ונאלצו להשתמש בכוח להחזיקו במקומו שלא יפריע למהלך הפינוי.

בסופו של דבר צלח המבצע, העירייה פינתה את השטח לחלוטין, ובמקומה שלחה את מחלקת הנטיעות, שתלה מדשאה ענקית עם פרחי נוי ועצים, כשמערכת השקיה אוטומטית מופעלת אחת ליומיים, והגדילו לעשות כשהתקינו לו במקום ספסלי ישיבה נאים... עברו חודשים מספר, והנה מתברר שאותו זקן יושב כל בוקר ומתענג על הגינה המהודרת, הוא אף שלח מכתב התנצלות לעיריית תל אביב, בו כתב ששמח הוא לראות שהשמש זורחת החל מחמש בבוקר ולא מעשר בבוקר [עד היום הגרוטאות כיסו לו את אור השמש עד השעה עשר]... שוב איננו סובל מקוצר נשימה, והנחשים והעכברים אינם עוד אורחיו הקבועים... ביום אחד הפך צעיר בשלושים שנה...

נשאל נא את עצמנו: היכן היה אותו זקן חמישים שנה, האם לא ראה שחצרו רוחשת עכברים ונחשים? האם לא שם לב שהוא חי במזבלה ציבורית? - התשובה היא: מי שחי בתוך הזוהמה אינו מרגיש בכך! עומד הזבל מאחורי מכונית הזבל ונושם עמוק את הריחות הקשים, כשכולו מתענג בקראו: "מי זקוק לבשמים מלאכותיים, כשיש ריח טבעי של הבורא..."

יסוד זה זעק רבי יעקב ניימן זצ"ל: מי שחי עם היצר הרע כל הזמן - לא חש כלל שיש יצר הרע. הוא שקוע כל כולו ביצריו, טובל בהררי זבל ואינו מרגיש בצחנה הנוראה!

יושבות שתי נשים בחתונה, שתיהן לובשות בגדים הדורים. והנה

חוצים לקבל את 'לקראת שבת' מדי שבוע ישירות למייל?

שלח מייל ל- dirshu@dirshu.co.il

"אנחנו עושים הרבה אקשן בבית הספר", הם אמרו, "אנחנו דורשים שילמדו יותר יהדות, אנחנו אוספים חברים לתפילת מנחה בצהרים, מניחים תפילין לחברים, עושים מבצעים של שמירת שבת וכדו'. אם אנחנו עוזבים עכשיו והולכים לישיבה, כל הפעילות בבית הספר תיעצר"

כיצד פסק הגר"י זילברשטיין שליט"א לאחים התאומים, שמתלבטים אם לעבור ללמוד בישיבה, או להישאר בבית הספר הממלכתי ולקרב את החברים ליהדות? • שיחה מרתקת עם פעיל 'אחינו', הרה"ג ר' אהרן ידלר, שמספר על הפעילות ועל 'יום הדין' בראש חודש אלול

חודש אלול, היום בו מתחיל ה'זמן' החדש, הוא סוג של 'יום הדין' עבור פעילי 'אחינו' שעובדים באגף של קירוב רחוקים. במשך השנה כולה הם עובדים ומשקיעים להגיע ליום הנכסף הזה, חותרים להכניס כמה שיותר בחורים צעירים לעולמה של תורה, להציל אותם משיני הארי, ולהביאם אל היכל הישיבה הקדושה. "זה קורה כל השנה", מספר הרב אהרן ידלר, מוותיקי הפעילים בארגון. "בכל פעם שאנחנו מאתרים בחור שהחל בתהליך של התחזקות וכבר בשל להיכנס לישיבה, אנחנו משתדלים להכניס אותו לישיבה מתאימה.

"אבל אין ספק, שעיקר העבודה נעשית דווקא בתחילתה של שנת הלימודים החדשה, וזה קורה בחלוקה לשתי קבוצות. הקבוצה הראשונה נכנסת לישיבה בראש חודש אלול, והקבוצה השנייה בראש חודש חשוון, אחרי החגים".

לדבריו, העבודה מתחילה מספר חודשים קודם לכן. "השנה פעלנו בשיתוף פעולה הדוק מאוד עם רשתות של מדרשיות ברחבי הארץ.

"המדרשיות האלו לא עוסקות דווקא בלדחוף את הבחורים להיכנס לישיבות. כמובן שאם רואים בחור שבשל לכך הם ממליצים לו, אבל לא זאת העבודה שלהם. הם עובדים יותר בשיטה של לתת לכל מי שרוצה לשמוע, להיכנס למדרשיה לשמוע וללמוד כמה שהוא רוצה.

"במדרשיות האלו יש עשרות אלפי בני נוער, חלקם באמת באים רק כדי לשמוע קצת, להתוודע ליהדות שלהם, להבין מה זה שבת ומה זה חודש אלול. אבל הם לא מעוניינים לתהליך משמעותי של חזרה בתשובה.

"יש רבים שכן רוצים לחזור בתשובה, וגם עושים זאת בפועל, אבל הם לא נכנסים לישיבה, אלא פשוט נשארים באותו מקום בו הם נמצאים, מתגייסים לצבא ושומרים מצוות. כמובן שבמקרים רבים זה לא מחזיק מעמד לאורך זמן, כי בלי 'כור ההיתוך' של הישיבה, קשה מאוד להישאר שומר תורה ומצוות, אם גדלת בבית שאינו כזה.

"יש רבים מאוד שכן רוצים לחזור בתשובה, ואפילו רוצים להיכנס

לישיבה, אבל הם פוחדים, הם חוששים, ובצדק. זה לא דבר של מה בכך להחליף את כל העולם שאתה חי בו ולעבור ליקום מקביל שבו כולם חובשים כיפות, לובשים ציצית, מברכים לפני האוכל ולאחריו, נוטלים ידיים, שומרים על העיניים והאוזניים שלא לראות ולשמוע מה שלא צריך, וכמובן העיקר, יושבים ולומדים תורה במשך שעות כל יום...

"זה מאוד מאוד מפחיד עבור מי שאינו רגיל בכך. וכאן בדיוק מגיע תחום העבודה שלנו...

"מה אנחנו עושים בעצם? אנחנו יוצרים קשר עם המדרשיות, שמצביעות לנו על הבחורים האלו, שרוצים להיכנס לישיבה אבל חוששים לעשות את הצעד.

"הבחורים האלו זקוקים לעזרה. קודם כל הם צריכים להבין מה זה ישיבה בכלל, איך זה נראה, מה בדיוק עושים כל היום, ומי אמר שאני מתאים לשם...

"דבר שני, חשוב לא פחות, הם צריכים שיכוונו אותם לישיבה המתאימה. מבחינתם ישיבה במבשרת ציון, ישיבת 'אור החיים' של הגאון רבי ראובן אלבז, וישיבת 'תושיה' בתפרח, אלו שלוש ישיבות שאין ביניהן שום הבדל. זאת ישיבה וזאת ישיבה, מה ההבדל?

"אמרתי להם: חבר'ה, זאת שאלה מאוד רצינית. אני לא יכול לענות עליה. כזאת שאלה צריך להפנות לאחד מגדולי הדור. בואו נכתוב אותה בצורה מסודרת, ואני אקח אותה לגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א, מגדולי הדור, שיפסוק בשאלה

יצחק זילברשטיין שליט"א, מגדולי הדור, שיפסוק בשאלה. "ניגשתי לרב זילברשטיין עם השאלה, והוא ענה בצורה מאוד נחרצת: 'חייך קודמין', שני האחים צריכים לדאוג קודם כל לרוחניות שלהם, לפני שהם הולכים לדאוג לחברים. ומה יהיה על החברים? מן השמים ירחמו, הרבה שלוחים למקום, אתם תפקידכם להיכנס לשיבה כמה שיותר מהר, כדי להתעלות בתורה וביראת שמים. 'במקרה הזה, של התאומים, גם ההורים לא מנעו מהם בכלל. הם העדיפו שימשיכו בבית הספר, אבל הם לא נבהלו מהרעיון של לימודים בשיבה. עשינו אצלם ביקור בית קצר, מצאנו בית מסודר, שבו מקפידים להדליק נרות ולהפריד בין בשר וחלב וכדו', ואחרי שיחה לא ארוכה ההורים סמכו את ידיהם על בניהם, ואמרו להם שיעשו כפי שלבם חפץ".

"אני יכול לספר לכם מקרה נוסף, שממש גורם לי להוריד דמעות של התרגשות כשאני נזכר בו. בחור בן 16 בערך, מתגורר באחד המושבים בדרום. הוא התחיל להתחזק וב"ה עשה התקדמות, אבל בחופש הגדול הוא הרגיש שהניסיונות שבאים עליו הופכים לגדולים מדי. כל החברים בבית, הם באים לקרוא לו לשחק איתם ולהסתובב איתם, והוא לא יכול לסרב, וכשהוא איתם הוא נסחף למקומות לא טובים מבחינה רוחנית.

"הבחור הזה החליט שהוא עוזב את הבית. אבל הוא בן 17 פלוס, עדיין ברשות ההורים, אין לו איפה להיות, אז מה עושים? הוא נשאר בבית, אבל בבוקר הוא קם מוקדם, עלה על האופניים החשמליים שלו, ונסע למעלה מעשרים דקות לעיר סמוכה, שם התישב במדרשה ובילה בה את כל היום. רק לפנות ערב הוא חזר הביתה עם האופניים שלו, כשהמטרה היא להתנתק לחלוטין

"אגב, גם בין הישיבות לחוזרים בתשובה יש הבדלים גדולים. גם הבדלי גילאים, וגם הבדלי תרבות, סגנון ועוד. יש ישיבות שבהן משקיעים יותר בהשקפה ויש שמשקיעות בלימוד גמרא עם ראשונים, בחלק מהישיבות יש אווירה יותר קלילה ומשוחררת, ובחלק יותר קפדנית ורצינית. יש חוזרים בתשובה, שמאוד מאוד רוצים להשלים מהר מאוד את כל מה שהחסירו ולא למדו עד עכשיו, והם יכנסו לישיבות שבהן הלימוד מאוד אינטנסיבי, אחרים רוצים להתקדם בקצב רגוע יותר, בשמחה ובנחת, ויש ישיבות שמתאימות להם".

"בשבועות לפני תחילת 'החופש הגדול', התחברתי לבכיר ברשת המדרשיות 'אור ישראל', והוא לקח אותי למדרשיות בכל רחבי הארץ. מדובר בימים של נסיעה, ביקורים בכל מיני מקומות, החל ממרכזים תורניים בתוככי ערים גדולות, וכלה בבתי כנסת של מושבים וקיבוצים, מקומות שבהם מתכנסים אפילו ארבעה או חמישה נערים צעירים כדי לשמוע קצת דברי תורה, לא מזניחים אף אחד".

הרב ידלר מספר על מקרה מאוד מיוחד בו נתקל: "כאמור, אנחנו מחפשים את הבחורים שכבר בשלים להיכנס לשיבה, ואנחנו בעצם נותנים להם את הדחיפה הקטנה שחסרה להם כדי להגשים את השאיפה הגדולה שלהם.

"באחד המקומות אליהם הגעתי, מצביע ראש המדרשה על שני נערים, אחים תאומים כבני 15 וחצי. 'שני אלה תלמידי חכמים', הוא אומר לי, ואני מתחיל לדבר איתם ומבין שהם באמת בשלים להיכנס לשיבה בכל רגע שירצו. הישג מדהים מאוד לנערים שגדלו בסביבה שלא ממש מעודדת לימוד תורה, בלשון המעטה. "לקחנו אותם לביקור בשיבה אחת, ולאחר מכן בעוד ישיבה, אפילו שבת בשיבה עשינו, והם היו מאוד מרוצים. כל שאיפתם להיכנס וללמוד בשיבה.

"אבל היתה להם שאלה קשה מאוד: 'אנחנו עושים הרבה אקשן בבית הספר', הם אמרו, 'אנחנו דורשים שילמדו יותר יהדות, אנחנו אוספים חברים לתפילת מנחה בצהרים, מניחים תפילין לחברים, עושים מבצעים של שמירת שבת וכדו'. החברים משתפים פעולה, חלקם מתחילים להתקרב בעצמם ליהדות.

"אם אנחנו עוזבים עכשיו והולכים לשיבה, כל הפעילות בבית הספר תיעצר. לא יהיה מי שימשיך אותה, וזה אומר שאנחנו מאבדים עוד חברים רבים, שאולי יצטרפו גם לשיבה אם נחכה מספיק זמן עד שהם יספיקו להתחבר...".

"נדהמתי מהשאלה" מספר הרב ידלר, "תראה מה זה! שני בחורים שמתמודדים עם כזאת שאלה עצומה: ללכת לשיבה ולהתחזק בעצמם, או להישאר בבית הספר ולחזק את החברים?

"אמרתי להם: חבר'ה, זאת שאלה מאוד רצינית. אני לא יכול לענות עליה. כזאת שאלה צריך להפנות לאחד מגדולי הדור. בואו נכתוב אותה בצורה מסודרת, ואני אקח אותה לגאון רבי

מהאווירה החילונית בבית ובמושב.

"הבחור הזה, שככה התגבר על כל הניסיונות, זכה לסייעתא דשמיא מיוחדת, והגיע למצב שבו הוא רושם התקדמות עצומה בלימוד. הצמדנו לו אברך שקידם אותו מאוד, למד איתו שלוש פעמים בשבוע, ולקח אותו פעם בשבוע ללמוד בתוך ישיבה שנמצאת בעיר אחרת באזור. הכניס אותו לאווירה, ואחרי כמה ימים הבחור אמר שהוא רוצה להיכנס לישיבה בתחילת זמן אלול.

"אבל היתה לנו בעיה. הבחור הזה כבר קיבל תאריך לגיוס לצבא. הוא לא מוגדר כבן ישיבה, ואינו זכאי לדיחוי מבחינה חוקית. זה שעכשיו הוא החליט להיות בחור ישיבה, לא מעניין את השלטונות. כמו כן, גם ההורים שלו דחקו בו ללכת לצבא, ולהמשיך במסלול אליו הוא חונך בבית. ההורים התנגדו בתוקף שיצא לישיבה, אבל הוא מאוד רצה. שוחחנו עם ההורים, הסברנו להם מה הוא הולך לעשות בישיבה ואיך ייראו החיים שלו, הראינו להם שזה לא כזה מפחיד כמו שהם חושבים, ולבסוף השגנו את ההסכמה שלהם.

"הפגשנו אותו עם מומחים, שנתנו לו הדרכה מפורטת איך להסתדר עם הצבא, וב"ה בראש חודש אלול, נכנס הבחור הזה לישיבה בשעה טובה. אשריכם ישראל!"

הרב ידלר נזכר בסיפור מדהים שהחל לפני כעשר שנים, והשנה נרשמה בו התפתחות נוספת.

"לפני כעשר שנים, הכרתי בחור אחד שחזר בתשובה. הוא בא מבית לא דתי בכלל, אבל שמרו שם קצת מצוות כדי להחזיק קשר למורשת היהודית.

"הבחור התחזק, נכנס לישיבה שבה זכיתי לשמש כר"מ, ומאז היה לנו קשר מאוד חזק. אני קירבתי אותו ומהר מאוד הוא עלה על דרך המלך, והפך לתלמיד חכם מופלג. היום הוא אברך חרדי לכל דבר, אי אפשר להאמין שזה התחיל רק כשהיה נער בוגר. הוא למד בישיבה ליטאית מהטובות ביותר, והקים בית בהתאם. מאז כבר הספיק לחבר ספר או שניים, והוא מחשובי האברכים בעירו.

"יום אחד הוא מתקשר אלי ואומר לי שיש לו אח שנשאר מאחור. האח שלו אומנם מתעניין ביהדות ורוצה להתקרב, אבל הוא נער צעיר, יש לו יצר הרע, חברים, מכשירים כאלו ואחרים, הוא צריך דחיפה רצינית כדי להיכנס לישיבה.

"חבל על הבחור", אומר לי אחי הגדול, "אם לא ידחפו אותו חזק, הוא יישאר שמה, אם ידחפו אותו אפשר להציל אותו ואת זרעו אחריו."

"אמרתי לו: 'תשמע, אנחנו לא מיסיון. אם הבחור לא מעוניין, מה אתה רוצה, שנכריח אותו? ומה עם ההורים שבטח מתנגדים...'. "אני מציע שתדבר עם אמא שלי", אמר לי האברך, ולא הוסיף. הוא נתן לי את מספר הטלפון שלה, והפציר בי לגשת לביתם

ולפגוש את ההורים.

"נסעתי אליהם הביתה, ישבו שם האבא והאמא, ואמרו לי שאם אני אצליח להכניס את הבן הצעיר שלהם לישיבה, הם יברכו אותי בכל הברכות האמורות בתורה.

"הבן שלי שנהיה רב, הוא הכבוד של כל המשפחה", אומרת האמא על הבן האברך. 'כולנו, כולם! גם אני ובעלי, גם הדודים והדודות שלי, אחים ואחיות, כולם יודעים שהוא הכבוד של המשפחה. הלוואי עוד ילד אחד ילך לישיבה ויהיה גם הוא רב, הלוואי!!!'....

"דיברנו עם הבחור, והוא בעניין. הוא התחיל ללמוד במדרשה, התקדם, לקחנו אותו כמה פעמים לישיבה, והוא מצהיר בכל פה, שהוא יבוא לישיבה.

"אבל יש בעיה אחת: הבחור הזה, מגיל צעיר יש לו חלום להיות טייס קרב. הוא לא מוותר על זה, אבל אמא שלו צוחקת. היא אומרת לי: 'עזוב אותו כבוד הרב, אל תשכנע אותו בכלל לא ללכת לצבא. אני אומרת לך, אם הוא ילד טוב בישיבה, אם הוא כן ילך לצבא, הוא יברח אחרי שבוע. זה ילד מפונק זה, הוא לא יחזיק שם מעמד. הוא נועד לשבת וללמוד', ובינתיים אנחנו ממשיכים לעבוד, ומקווים לטוב.

"כך גם סיפור אחר, למשל בחור שמתגורר בעיר די קטנה שבה אין מוסד מתאים לאופי שלו ורמת המוכנות שלו ללימוד בישיבה. ההורים הסכימו שילך לישיבה, אבל לא הסכימו שישן בפנימייה בשום אופן. 'שילמד איפה שהוא רוצה', הם אמרו לנו, 'אבל בלילה הוא ישן כאן בבית!'

"אחרי חיפושים שהעלו חרס, עלינו על רעיון: התברר לנו שהאבא עובד באיזו חברה גדולה בעיר גדולה, ושבמרחק של כמה דקות הליכה ממקום העבודה של האבא, יש ישיבה שמתאימה בדיוק לאותו בחור.

"מסתבר שגם שעות העבודה של האבא די מתאימות, והחל מראש חודש אלול, הבחור הזה קם מוקדם כל בוקר, ונוסע עם אבא שלו למקום העבודה שלו, משם הוא צועד רגלית כמה דקות ומגיע לישיבה. אגב, מדובר בבחור מאוד מאוד מוכשר ומאוד מאוד רציני, ועוד לפני שהוא נכנס לישיבה הוא סיים כבר כמה מסכתות בלי עין הרע. אנחנו בטוחים שהוא עוד יהיה מורה הוראה בישראל בעזרת ה'."

"לשמחתי הרבה, רואים בסייעתא דשמיא הצלחה גדולה מאוד, אחוז גבוה מאוד מאוד מהנערים שטיפלנו בהם בצורה ממוקדת אכן נכנסים לישיבות, ויש עוד רבים שאמורים להיכנס בתחילת חודש חשוון. זאת, בנוסף לאלו שנכנסים בכל ימות השנה באופן שוטף, ושלא מחכים לתחילתה של שנת לימודים חדשה."

"בחסדי שמים, יש סייעתא דשמיא גדולה, וגם כשנראה ששום דבר לא זז, פתאום הקב"ה פותח לנו פתח ואנחנו רואים הצלחות גדולות."

שמעתי בשם אחד מצאצאי ה'חתם סופר', הגאון רבי יצחק יחיאל עהרנפלד שליט"א, כי קיים תיעוד מוסרט ללא קול בן שתי דקות משנת תשי"ט, בו נראים שני נכדי ה'חתם סופר' - הגאון רבי עקיבא סופר זצ"ל, גאב"ד פרשבורג, בעל ה'דעת סופר', והגאון רבי שמואל עהרנפלד זצ"ל, גאב"ד מטרסדורף, יושבים יחדיו בבית הגאון רבי שמחה בונים סופר זצ"ל בעיר לוגאנו, ומשוחחים ביניהם בחביבות. התיעוד כאמור ללא קול, אולם רואים בו דבר מעניין מאד; מדי פעם במהלך השיחה שני הגאונים הללו מתרוממים מעט ממקומם וחוזרים לשבת, שוב מתרוממים ושוב יושבים, כך חוזרת על עצמה התופעה שוב ושוב

מאוצרותיו של הגאון רבי אליעזר טורק שליט"א

פרשת בן סורר ומורה היא אחת הפרשיות הקשות שבתורה; הרי חיי היהודי הם יקרים לאין שיעור, ופיקוח נפש דוחה את כל התורה כולה, ואילו כאן לפתע דנים את הבן הסורר ומורה למיתה על שם סופו. הקושיא המרכזית היא, אפוא, אם אכן התנהגותו של בן זה מצדיקה עונש כה חמור, יש להבין מניין היא באה? כיצד הפך נער צעיר להתגלמות ההשחתה, עד שצריך להורגו כדי שימות זכאי ולא ימות חייב?

אימרה נוראה מובאת בשם רבינו מרן בעל ה'חתם סופר' זצ"ל להסביר הענין. אך קודם לכן, מן הראוי לייחד כאן דברים אודות עוצם קדושתו ונוראותו של ה'חתם סופר', שיש לדעתם טרם עוסקים בתורתו ואמרינו.

שמעתי בשם אחד מצאצאיו, הגאון רבי יצחק יחיאל עהרנפלד שליט"א ראש ישיבת 'בית שמואל', כי קיים תיעוד מוסרט ללא קול בן שתי דקות משנת תשי"ט, בו נראים שני נכדי ה'חתם סופר' - הגאון רבי עקיבא סופר זצ"ל, גאב"ד פרשבורג, בעל ה'דעת סופר', והגאון רבי שמואל עהרנפלד זצ"ל, גאב"ד מטרסדורף, יושבים יחדיו בבית הגאון רבי שמחה בונים סופר זצ"ל בעיר לוגאנו, בנו של גאב"ד פרשבורג, ומשוחחים ביניהם בחביבות.

התיעוד כאמור ללא קול, אולם רואים בו דבר מעניין מאד; מדי פעם במהלך השיחה שני הגאונים הללו מתרוממים מעט ממקומם וחוזרים לשבת, שוב מתרוממים ושוב יושבים, כך חוזרת על עצמה התופעה שוב ושוב.

הרב עהרנפלד בירר פרט זה, מפי אותו האיש שהסריט את הקטע המדובר, הרב הגאון רבי יהושע דוד שרייבר שליט"א, בנו של בעל הבית בו אירע המקרה - רבי שמחה בונים סופר, והלה סיפר, כי בכל פעם בו עלה בשיחה שמו של זקנם בעל ה'חתם סופר', הם התרוממו

ממקומם ביראת הכבוד!...

עד כדי כך היתה גדולה יראתם של צאצאי ה'חתם סופר' מהזכרת שמו של זקנם, גאון ישראל וקדושו!

עוד סיפר הרב עהרנפלד באותה הזדמנות, כי הרב הקדוש רבי אהרן מבעלזא זצ"ל, מופת הדור והדרו, קיבל על עצמו ללמוד בכל יום בספרי הראשונים, וביקש ממשמשו שיזכיר לו לעשות כן. באחד הימים, כאשר עלה הרבי על יצועו לנום את שנתו הקצרה, העיר הגבאי ביראת הכבוד את תשומת ליבו של הרבי, כי מהבוקר לא ראה אותו הוגה בספרי הראשונים. הרבי נופף בידו באות ביטול, ואמר: "כבר למדתי היום בספר 'חתם סופר'..."

מפליא איך גדולי עולם ומצוקי ארץ התייחסו אל דברי ה'חתם סופר'. קדושי עליון התייחסו אל דבריו כאל דברי הראשונים! לאחר הקדמה זו, ניגש אף אנו בדחילו ורחימו להסכית לדברי קודשו

המופלא לחולל פלאות, הן מהבחינה הסגולית והן מהבחינה המציאותית:

חז"ל אומרים (ברכות לב, ב): "אמר רבי אלעזר, מיום שחרב בית המקדש ננעלו שערי תפילה... ואף על פי ששערי תפילה ננעלו, שערי דמעה לא ננעלו, שנאמר 'שמעה תפילתי השם ושוועתי האזינה, אל דמעתי אל תחרש'".

כח הדמעות הוא כח אדיר שניתן ביד האדם, ובכוחו יכולת לחולל פלאות ממש. את כל התפילות שהאדם מתפלל בודקים למעלה, אם הן ראויות לעמוד לפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא, ומי יאמר על עצמו זיכיתי ליבי ותפילתי ראויה להתקבל. אבל בדיקה זו מדלגת על תפילה שבאה עם דמעות!

הדמעות מסמלות את עומק הלב, את השתפכות הנפש, ואבינו שבשמים אינו מסוגל, כביכול, להישאר אדיש לצערם של בניו כשבוכים!

הגאון הקדוש רבי צבי הירש קאייזנבור זצ"ל בספרו 'קב הישר' (פרק ח) כותב: "ייראה להתפלל בדמעה, כי תפלה בדמעות היא קרובה מאוד להתקבל... ומרוב חשיבות התפילה בדמעות, הפתח אשר נכנסים שם התפילות אשר הם עם דמעות - אינו פותח אותו פתח שום מלאך או ממונה, כי אם הקדוש ברוך הוא בעצמו ובכבודו... וכשהתפילה היא עולה למעלה, אז יוצא לקראתה אופן אחד ושמו ירחמיאל... ונוטל את אותה התפילה עם דמעות, ומעלה אותה והיא עולה ומתקשרת למעלה למקום גבוה מאד".

מבהיל הרעיון! הקדוש ברוך הוא בכבודו ובעצמו מטפל בתפילה זו! אבי מורי זצ"ל היה נוכח פעם בבית מדרן חזון איש זצ"ל, כאשר הגיע ידידו הטוב, הרב"ג רבי שלמה לורנץ זצ"ל, וברצונו לייסד ישיבה 'לחלשים'. נרעש חזון איש' והתנגד בתוקף: "אין 'חלשים'! הכשרונות יגיעו לילד בלי שום תקדים הגיוני. הוא יעמוד בפניה של הכביש, וכשיעבור לרחוב השני פתאום יתגלו אצלו כשרונות..."

באחת משיחותיו סיפר ראש הישיבה, מרן הגאון רבי מיכל יהודה ליפקוביץ זצ"ל, כי שמע מה'חזון איש' את פשר התנגדותו: "הדמעות של האמהות והסבתות פועלות שאין חלשים! כל אחד יכול לשגשג ולצמוח בזכות אותן תפילות ודמעות, גם אם נראה לנו במבט ראשון לא כך!"...

עוד מסופר, כי מרן הגרי"ז מבריסק זצ"ל הלך פעם ברחוב של עיר עם בנו הגאון רבי רפאל זצ"ל, חלף על פניהם אדם אחד ואמר לרב: "כבוד הרב יכול להיות מרוצה מבניו שכולם, ברוך השם, הולכים בדרך הישר".

בתחילה לא הגיב הרב מאומה לדברי האיש, והמשיך ללכת בדרכו. אך לאחר כמה רגעים נעצר ואמר לבנו: "רוץ אחרי האיש הזה, ותאמר לו כך: 'האם בחינם זה בא לי? כמה דמעות שפכתי בשעה שנדנדתי את עריסותיכם!'..."

הגאון הצדיק רבי אריה לוי זצ"ל כתב קטע מרטיט לב בצוואתו, בו הוא תולה את סיבת זכיינו העצומה לראות עולמו בחייו - בנין וחתנין גדולי עולם, בכך שהרבה להתפלל ולהתחנן לפני בוראו. זו לשונו: "ומרגלא בפומי 'ותהי מיטתי שלימה לפניך' בתפילת 'שמע קולי'נו"

המשך בעמוד 31

של ה'חתם סופר' אודות הנושא בו פתחנו - כיצד יתכן שבבית יהודי, 'אידישע שטוב', יגדל בן סורר ומורה? הלא בן סורר ומורה הוא הדוגמא השלילית ביותר של חינוך קלוקל. מהו השורש עליו נוכל להצביע ולומר - כי זהו הגורם לילד לצאת כה מופקר, סורר ומורה, זולל וסובא?

התשובה טמונה בלשון הפסוק עצמו, מאיר את עינינו ה'חתם סופר'. "כי יהיה לאיש בן סורר ומורה - איננו שומע בקול אביו ובקול אמו". הפשט הפשוט הוא כמובן שאינו שומע לקולם ואינו עושה את אשר הם מצווים אותו. אך ניתן לפרש גם שהוא אינו שומע את קול אביו ואת קול אמו.

איזה קול הוא איננו שומע? את קול אביו בשעת לימוד התורה! את קול הנעימה הנצחית של ההתעמקות בגמרא בוקעת מפיו! את קול ההערכה והאהבה הרוחש לו אביו בשעת הלימוד הקבוע שלהם, ולכן הוא אינו מרגיש את מתיקות התורה!...

כך גם הבן אינו שומע את קול אמו. את קול בכייתה כשעומדת ב'שמונה עשרה' לפני בורא עולם ושופכת תחינה! את קול יפחתה באמירת תהילים! את קול תחנוניה בשעת הדלקת נרות שבת קודש ובשאר זמנים מסוגלים ששערי שמים פתוחים בהם לתפילה! הוא אינו שומע את קול אמו מלמדת אותו "שמע בני מוסר אביך ואל תיטוש תורת אמן", וחוזרת עמו מדי בוקר מיד עם הקיצו משנתו על ההודאה הראשונית הבסיסית: "מודה אני לפניך"!

אילו היה הילד שומע את כל הקולות הסהורים הללו, אכן היה בכוחם לחדור עמוק לתוככי ליבו ולהותיר בו רושם בל ימחה, וכך היתה מתעצבת דמותו ברוח התורה והמסורה. אולם הבן לא שמע את הקולות הללו, להיפך, הוא שמע קולות של תאוה לאשת יפת תואר, של גשמיות, של יצר הרע, ואם אלו הם הקולות שהגיעו לאוזניו מינקות - מה יעשה הבן ולא יחטא? כיצד לא יצא בן סורר ומורה!?

באימרה נוקבת זו של ה'חתם סופר' טמון אחד היסודות הגדולים ביותר לבנין הבית היהודי על מכונו: החדרת האווירה הראויה בבית. אותו קול הלימוד של האבות, ברצינות, בהתלהבות ובחשק, וקול הבכיה של האמהות הצדקניות, המתחננות לבוראן שתזכינה בבנים הגונים וצדיקים - גידל עדרים עדרים של צדיקים וחכמים, והוא מוועיל יותר מכל הסגולות, הברכות וקברות הצדיקים. מה שהילדים רואים בבית! מה חשוב לאבא ובמה הוא משקיע. מתי האמא מתרגשת, ועל מה אמא מתחננת! משפיע יותר מהרבה סגולות ועניינים אחרים.

"שערי דמעות לא ננעלו"

שתי נקודות עיקריות עולות מדברי ה'חתם סופר': ראשית, הענין של דוגמא אישית מצד ההורים. כדי לזכות לבנים תלמידי חכמים יראים ושלמים, צריך להקרין התנהגות נאותה בבית בדיוק כפי שההורה מצפה מבנו לנהוג. שנית, ואולי הוא אף חשוב מכל - זהו כח התפילה.

נפתח בכמה מילים על כח הדמעות והתפילות של ההורים, וכוחן

ידעתי, שכאשר מקבלים התעוררות מן השמים אסור לדחות אותה, שלא תיעלם הסייעתא דשמיא הנלווית אליה. ולכן, החלטתי לא לחכות לשום דבר, לא לתחילת הש"ס, לא למסכת חדשה, וגם לא לפרק חדש, אלא בר"ח חשוון התחלתי ע"ז דף נז. ככה באמצע המסכת...

סדרת שיחות עם אנשים מופלאים הנבחרים על כל הש"ס

הרה"ח אהרן כהן

הרב דוד אלבז שליט"א

להספיק כל יום את הדף, חיפשתי נוסחה שתשלב את שני הדברים. עד שהגעתי למסקנה, שבאם אקבע מספר פעמים שאלמד את הדף מתחילתו ועד סופו כל יום, אגיע בסייעתא דשמיא להבנה טובה בפרק זמן מוגדר. כך, התחלתי אכן ללמוד כל יום שלוש פעמים את הדף מתחילתו ועד סופו, כשהלימוד הולך ומתחדד יותר ויותר. "באופן כללי", מטעים הרב אלבז, "אפשר לומר, שהלימוד בצורה של חזרה כמה פעמים יש בו תועלת גדולה, שהרי השכל האנושי לא מצליח לתפוס בפעם אחת הרבה נתונים ופרטים. כך שבכל לימוד קולטים עוד 'שכבה' בהבנת ידיעת הדף. בפעם הראשונה, קולטים לפעמים רק את עיקרי הסוגיא ומהלך הגמרא, כשבכל לימוד נוסף, מפנימים עוד ועוד פרטים, עד שהדברים נעשים ברורים ובהירים, מאירים כנתינתן".

• וככה חשבת לדעת את הש"ס?

"המושגים שלי לגבי ידיעת הלימוד, היו קצת שונים ממה שאני מכיר היום, אחרי שאני משתתף במבחני 'דרשו', הוא מחוץ. "אך אז בהחלט חשבתי ורציתי לזכות לך, על כן קבעתי לעצמי סדרי חזרות מתוכננים ומחושבים. בכל יום, הלימוד היה מתחיל בחזרה על הדף שלמדתי לפני ארבעה חודשים, אחר כך הלימוד שלמדתי לפני חודש והדף שלפני שבוע, אחרי כן הדף של שלוש פעמים. אתמול, כשאז הייתי ניגש ללמוד את הדף של היום שלוש פעמים. "כמו כן", הוא מציין, "הקפדתי ללמוד מתוך גמרא אישית, כך שכל הערה ושאלה שהתעוררה בתוך הלימוד, ולא יכולתי להעמיק

גם אם כבר עברתי הרבה שיחות וראיונות עם חברי מסגרות 'דרשו' בכלל, וחברי מסגרת הדגל 'קניין ש"ס' בפרט, עדיין כל אחד ואחד מרתק ומפעים אותי מחדש. כל אחד לפי סגנונו ודרכו בוחר לעצמו את דרכו לפסגה, לזכות לדעת את כל הש"ס.

עם כל זאת, אציין בהערכה את ההנאה המיוחדת שהייתה לי לשוחח עם הרב דוד אלבז שליט"א, מחשובי האברכים בעיר בית שמש. הפירוט המורחב במסלולו האישי, שנמסר בנעימות ובבהירות, בוודאי יביא תועלת לכל אחד בדרכו האישית לידיעת הלימוד.

• מתי התחלת ולמה?

"מטבעי אני נמשך יותר ללימוד בעיון, לאט ובעמקות. בעבר אף הייתי אומר שזה לא מתאים עבורי הלימוד בקצב הדף היומי. אך ברוך השם, הכל השתנה אצלי לטובה. היה זה כשנתיים אחרי נישואי, משחזר הוא שתיים עשרה שנה אחורה. "אחרי חג הסוכות תשע"א, הרגשתי בעצמי שאני צריך להשקיע בהרחבת ידיעותי בתורה, כך שנפל לי הרעיון להצטרף ללימוד בסדר הדף היומי, גם ראיתי לעצמי תועלת שיהיה לי לימוד קבוע כל יום חוק ולא יעבור, שלא יעבור עלי שום יום בלי לימוד הקביעות הזאת.

"מספרים", הוא מוסיף, "על הגאון רבי חיים מבריסק ששיבח את בנו הגר"ז בימי בחורות, שלמד את כל הש"ס. כמובן. תיכף נשאל על ידי מקורביו ותלמידיו, איך הרב משבח את לימוד כל הש"ס, דבר הנראה כנוגד את שיטתו, שהעיקר הוא הלימוד בעיון, לרדת לעומקה של סוגיא... נענה להם הרב מבריסק: 'אכן בוודאי העיקר זה הלימוד בעיון ובהבנה, אך ברור שאדם שלא למד פעם אחת את כל הש"ס, אינו יכול לפתוח בכלל את פיו בבית המדרש...'.

"כך או כך, זאת ידעתי, שכאשר מקבלים התעוררות מן השמים אסור לדחות אותה, כי אחר כך היא תיעלם, ואיתה גם הסייעתא דשמיא הנלווית אליה. ולכן", מציין הרב אלבז בנעימות, "החלטתי לא לחכות לשום דבר, לא לתחילת הש"ס, לא למסכת חדשה, וגם לא לפרק חדש, אלא בר"ח חשוון התחלתי ע"ז דף נז!".

• ואז החלטתם להצטרף למבחני 'דרשו'?

"האמת היא שבהתחלה לא חשבתי בכלל על הכיוון הזה", הוא משתף בכנות. "פשוט, כאמור הרעיון היה ללמוד את כל הש"ס. ידעתי והכרתי את עצמי שלא אוכל לוותר על הבנת הדף על בוריו, כי פשוט לא יהיה לי סיפוק ולא אוכל להמשיך. ומצד שני, היה עלי

בה באותו זמן, הייתי רושם לעצמי בגיליון. כך, זכיתי בסדר הנ"ל, להתקדם עד סוף מסכת נדה, אמנם בלא מבחנים, אבל כן בהבנה וסדרי חזרות, בצורה קבועה דבר יום ביומו. וכמובן, עם סיפוק עצום!"

• למה החלטתם להצטרף למבחני 'דרשו'?

"היה זה לקראת תחילת מחזור חדש. קרוב משפחה דיבר איתי על תכנית 'דרשו', וכך מצאתי את עצמי יושב לראשונה במבחן 'דרשו', על השלושים דפים הראשונים של מסכת ברכות. כמובן, מציין הוא בהתלהבות, "מיד הרגשתי וראיתי תועלת מרובה מהמבחנים. כל לימוד היה בתוספת דאגה שהלימוד יישמר כמה שיותר.

"בנוסף, יש לציין, הוא מוסיף בחן, "הצורה המיוחדת של המבחנים, השאלות הנבחרות מתוך רצון אמיתי לעזור ללומד לא לוותר על אף נקודה חשובה בדף, ומצד שני לא להכביד בפרטים פחות חשובים, שרוב הלומדים יתקשו בזה, הוסיפו לי רבות לכל גישת הלימוד בבהירות ובסיכום לידיעת כל דף ודף.

"כך, המשכתי בקביעות כל דף ביומו וכל מבחן בחודשו, עד שזכיתי בס"ד להשתתף בכל המבחנים של המחזור. אמנם לקראת סוף סדר 'נשים', עברתי דירה לעיר אחרת, ואם בכלל הקודם יכולתי ללמוד את הדף בסדר ב' ובכולל ערב, בכולל החדש יכולתי ללמוד רק בבין הסדרים ובכולל ערב, לשם כך קבעתי סדר לימוד יותר קצר שהתאים לזמן שהיה לי."

• איזה טיפ או עצה תוכל להעביר מפרי ניסיונך?

"למעשה, בעצם עניין הקביעות ללימוד ולחזרות, ראיתי חיזוק באמונה בהשגחה פרטית. הרי כל אדם שמקבל על עצמו קביעות, רואה כבר באופן את הימים העמוסים והלחוצים שעומדים להגיע, ומתחיל להסס ולפחד, האם באמת בכוחו לשמור על קביעותו גם באותם ימים.

"והנה המציאות מוכיחה שאחרי שעומדים בגבורה בקשיים הראשונים, ומוכיחים שלקחנו את העניין ברצינות, מיד מרגישים שמלווים בהשגחה מיוחדת, המסייעת ועוזרת ללמוד את החוק הקבוע דבר יום ביומו, כשאף בימים העמוסים, מעיד הוא מניסיון, "מוצאים אנו את עצמנו בלא הסבר הגיוני, עם זמן פנוי הנצרך ללימוד הקבוע כמתנה מן השמים, כאילו שיותר ממה שאנו רוצה לשמור על הקביעות, הקב"ה רוצה שנשמור עליה..."

בעניין זה מוסיף הוא בחיוך: "פעם אמר לי חבר, שמחר הוא ילמד את הלימוד היומי כי היום אין לו זמן. הגבתי לו בפשטות: אם היום אין לך זמן לדף אחד, איך אתה יכול להיות בטוח שמחר יהיה לך זמן לשני דפים?!"

"אני זוכר", מוסיף הרב אלבז, "הזמנתי לסיום של 'דרשו' על סדר מועד בירושלים, כשאז זכיתי לשמוע את מוזה הרבים הגדול והדגול, נשיא 'דרשו', רבי דוד הופשטטר שליט"א, מספר, שפעם ראש ישיבה אחד הנהיג בישיבתו, שלכל בחור יהיה סדר לימוד קבוע יומיומי, שאותו לא ידחה בשום פעם.

"הגיע יום 'שמחת תורה' ואכן התוצאות נראו על פני הבחורים, בין הקפה להקפה נראו הבחורים כל אחד רץ לספרו, בכדי להספיק עוד

כמה שורות. חוץ מבחור אחד שהיה רוקד ושמוח ולא נראה לחוץ מהקביעות. כאשר פנה אליו הראש ישיבה, ענה לו הבחור שבלי להושענא רבא היה לו הרבה זמן ולכן למד גם את הקביעות של שמחת תורה..."

"לא זו הדרך ולא זו העיר, הגיב לו הראש ישיבה. 'מי שלומד היום את הלימוד של מחר, יבוא להשאיר למחר את הלימוד של היום'..." "עוד יש לזכור", מסיים הרב אלבז. "לכל אדם ישנם זמנים של ירידה שיותר קשה ללמוד בהם. ואם בזמנים אלו לא יהיה מינימום של לימוד, יקשה מאוד לחזור למצב הרגיל. אבל כאשר יש קביעות שמלווה אותנו בכל סוגי הזמנים, אז זה יעזור שיוכל לחזור במהרה לדרך המלך.

"אפילו באם קורה", הוא מבקש להדגיש, "שהאדם חלש או עייף מאוד, ואין לו אפשרות להבין טוב את הנלמד, אזי גם במקרה שכזה עצתי אמונה, שיעבור על הדפים כפי סדר הקביעות, גם אם זה בלא הבנה, מכל מקום לפחות קיים בזה את חובתו המינימלית, שהרי הקביעות מלכתחילה לא קבעה דרגת הבנה מסוימת, אלא מספר פעמים שיש לעבור על הדף. ובזה שמור על הרציפות שתמשיך למחרת בכוחות מחודשים והבנה בהירה."

• איך אתה מתכוון למבחנים החודשיים? מבקשים אנו לשמוע לתועלת רבבות הקוראים.

"אצלי, ההכנה למבחן היא לא חלק מהקביעות, והיא משתנית מתקופה לתקופה. אמנם, כיון שאיני נמנה בין בעלי הזיכרון, ואפילו דברים שנלמדו בצורה בהירה ומסוכמת ועם כמה חזרות, נעלמים מזיכרוני אחר תקופה לא ארוכה, ברור שאני צריך להשקיע בחזרות לפני המבחן. במשך תקופה ארוכה הייתי משתדל לחזור על כמעט כל החומר, ביום חמישי לפני המבחן, בצורה מהירה, דהיינו רק הגמרא עם הצצה לכמה נקודות חשובות ברש"י, שסימנתי לי בזמן הלימוד.

"בהמשך, שמתי לב ששאלה שלא ידעתי לענות עליה במבחן, הרי, עצם ההתאמצות להיזכר, והתביעה על עצמי לאחר המבחן כשראיתי את התשובה בדף התשובות הנכונות, חרטו את הדבר הזה בזיכרוני. כך שלמעשה דווקא שאלות ותשובות אלו זכרתי בסוף, יותר מהשאלות שעניתי עליהן בקלות במבחן. זה מה שכיוון אותי להחזיק איתי פנקס, שכל יום תוך כדי הלימוד אחר שסיימתי וסיכמתי קטע בגמרא, אני רושם לעצמי שאלות סיכום בפנקס, והתשובות עליהן בדף שאחריו. כשאכן מאז שהוספתי לעצמי את הדרך הזאת, אני נהנה וחוזר בדרך זו על כל השלושים דף לפני המבחן."

• מה אתה משיב לחבר/מכר המתעניין אצלך על הצטרפות למסגרת מבחנים?

"קודם כל אני מייעץ שיהא לימוד קבוע. אפילו הייתי אומר". נשמע הוא נחרץ בדעתו. "שיזה לא חייב להיות דף שלם מיד בהתחלה. העיקר דבר שהוא באמת יכול לעמוד בו. כמובן, בתנאי שיפנה מספיק זמן בסדר יומו ללימוד הקביעות בצורה טובה. אחר כך, בסייעתא דשמיא יוכל להוסיף עוד בקביעות.

"והעיקר לשמור במסירות נפש שלא לוותר על יום אחד. אגב, הוא

להיפך ברוחניות, הוא משכנע אותנו שאנו יודעים מספיק ואין צורך להתאמץ יותר לעמוד במבחן, ולראות מה באמת יודעים ומה לא, כשבוודאי השתתפות במבחן מוספה מרץ וכח להשקיע יותר ויותר בסיכום הלימוד, והוספת סדרי שינון וחזרות..."

לשליחת תגובות לכותב המאמר,
כתבו ל: a0533185209@gmail.com

מוסיף, "מה שאמרו בגמרא 'רב אחא בר יעקב יזיף ביומא ופרע בליליא', שמעתי שהכוונה בדווקא בלילה של אותו יום ולא למחרת, דבלימוד תורה הלילה נמשך אחרי היום, כמו שכתוב 'והגית בו יומם ולילה' וכן 'אם לא בריתי יומם ולילה'.

"לגבי המבחנים עניין התועלת ברורה ופשוטה ביותר: כשם שהיצר הרע משכנע אותנו בגשמיות שאין לנו מספיק, וצריך עוד ועוד, כך,

קו השיעורים של 'דרשו' - לחייג, ללמוד, לדעת

חייגו: *4992 או 077-2222-666

המשך מעמוד 2 | מרן הגאון רבי משה שטרנבוך שליט"א

הציבור מאריכים לו ימיו ושנותיו", וכיון דהוי סגולה לאריכות ימים א"כ בוודאי נכללת בזה סגולה להינצל מאימת המוות במלחמה. והשני הוא הזהירות באמירת מאה ברכות גם בשבת, שזוהי סגולה גדולה להינצל מכל צרה, וכדאיטא בטור (או"ח סי' מ"ו) שדוד המלך תיקן מאה ברכות, כדי לבטל המגיפה שהיתה בימיו. ורבינו הרוקח (הלכות ברכות סי' ש"כ) הוסיף דמאה ברכות אינן סגולה רק להינצל ממגיפה, אלא זוהי סגולה כללית להינצל מכל הקלות שבפרשת כי תבוא, ונכללת בזה סגולה להינצל מכל צרה.

(מתוך 'ביאורים והנהגות' - ימים נוראים)

הוא זוכה לעורר אהבת הקב"ה אליו, שישפוט אותו ברחמים גדולים כרחם אב על בניו.

שתי מצוות קלות שיש בהן סגולה נפלאה להינצל מכל צרה

בשנות המלחמה היה מו"ר הגה"צ רבי משה שניידער זצ"ל מעורר ביותר להזהר בשתי מצוות שמזלזלים בהן ושכרן רב מאוד. האחת היא קריאת 'שנים מקרא ואחד תרגום' בנחת עם פי' רש"י, אשר על זה אמרו חז"ל (ברכות ח:): "כל המשלים פרשיותיו עם

המשך מעמוד 10 | מרן הגראי"ל שטיינמן זצוק"ל

הוא חייך כדרכו במתיקות: "את הרמ"א הזה גם אני מכיר, ולמרות זאת אני אומר לך - למה לא לסלוח?!" השבתי מנהמת לב: "הרי הם עושים לנו נזקים גדולים ומוציאים שם רע' עלינו בכל מקום, וכיצד אסלח להם?!" ואז פנה אלי רב אהרן-ליב במידת האמפתיות לומר: "אגיד לך, מדוע אינך רוצה לסלוח להם, היות ואתה רוצה שתהיה עליהם קפידא, ואז הם יענשו משמים, ואז מה יהיה, 'א ביסאלע נקמה' לה", ועשה בתנועת ידו כמראה את הטעם הטוב שבנקמה "זה לא טוב שמישהו יענש בגללך. הגמרא אומרת שלא מכניסים אותו במחיצתו של הקב"ה", ואז הרים קולו - "תעשה לעצמך טובה, תוציא את עצמך מהתמונה, הקב"ה מכיר את הכתובת שלהם טוב ממך! אתה תמחל להם בלב שלם ואל תסתבך בצרות!!!"

(מתוך חכימא דיהודאי')

בעצמו הזכיר לי את הצער הגדול של הגמ"ח, את הרדיפות ללא עוול בכפינו. ואז שאלתי מה שהציק לי: "רבינו, אני מתחבט בתוך עצמי, האם לפני יום הדין, אני צריך לסלוח להם על מעשיהם?!" המקסימום שציפיתי שהוא יענה, כי כדאי למחול, ואם אמחל להם הרי ימחול לי משמים ו"כל המעביר על מידותיו מעבירים לו על כל פשעיו". רק שיימתי את השאלה והוא הגיב בפשטות - "למה לא למחול?!" - "כי הם הזיקו לגמ"ח, לא יכניסו כסף ויוציאו פיקדונות..." - "וכי אתה קבלן של הקב"ה שהתחייבת להביא לקב"ה סכום כזה וכזה מידי שנה בגמ"ח, ואם לא הוא מפטר אותך?!" ניסיתי בדרך אחרת, ואמרתי: "ישנו דבר אחד שבוודאי אינני צריך לסלוח להם, בכך שהם הוציאו עלינו שם רע בארץ ובגולה, והרמ"א כותב בהלכות יום הכיפורים שהמוציא שם רע על חברו אינו חייב למחול לו".

המשך מעמוד 28 | הגאון רבי אליעזר טורק שליט"א

יתברך נגדו כל תאוותי ואנחותי ממנו לא נסתרה, כי יזכני השם יתברך בבנים וחתנים תלמידי חכמים ויראי אלוקים באמת..." זהו כוחה האדיר של תפילה וכוחן של דמעות!

(מתוך הספר 'אוצרותיהם אמלא')

וקודם 'יהיו לרצון אמרי פי'... כך שמעתי מפי קדוש גאון ישראל רבי רפאל שפירא זצ"ל בעת למדי בישיבת וולוז'ין, שהיה מתפלל תפילה זו בשמונה עשרה שלש פעמים ביום. מאז התחלתי ולא פסקתי, וזאת עמדה לי ולא תמוש עד עולם". או כפי שכתב במקום אחר את משאלת ליבו הנוגעת ללב: "השם

וארטים למרשת השבוע

כא י. כי תצא למלחמה על אויבך ונתנו ה' אלוּקיד בידך ושבית שביו. יש להקשות מה הטעם פתח באויבך שהוא לשון רבים וסיים בלשון יחיד ונתנו ולא כתב ונתנם, וכן ושבית שביו לשון יחיד הוליל' ושבית שביים? וייל' דמציונא ביומא סט. שאנשי כנח"ל הרגו את היצה"ר של עיז' ואז הם רצו לבטל את היצה"ר של עריות והצליחו רק לסמא לו את העין וזה השפיע על ביטולו על קרובים. ולפיז' י"ל דזה רמזה התורה כי תצא למלחמה על אויבך שזה שניים יצרא דעיז' ויצרא דעריות. ונתנו ה' אלוּקיד בידך רק אחד מהם והוא יצה"ר דעיז', ואילו מהשני רק ושבית שביו והיינו דלא נתנו ה' אלוּקיד בידך לגמרי אלא רק סימו לו את העיניים. וזה מרמוזו ברשי"י לא דיברה תורה אלא כנגד יצה"ר. חיד"א

כא י. כי תצא למלחמה על אויבך. הטעם שהוא בלשון יחיד, תצא ולא תצאו, מ"ל שאיתא בגמ' שדורו של אחאב אף שלא היו צדיקים נצחו במלחמה כיוון שהיו באחדות, וזמני"ש כי תצא באחדות, ונתנו ה' בידך.

כא יא. וראית בשביה אשת יפת תואר וחשקת בה ולקחת לך לאשה. איתא בסנהדרין אמר חושי הארכי לדוד המלך מיי"ט קנסיבת יפת תואר? א"ל יפת תואר רחמנא שרייה. אי"ל לא דרשת סמוכין, דסמך ליה ליפת תואר בן סורר וכל הנושא יפת תואר הו"ל בן סורר. ולפי זה מובן מדוע במעשה דבת שבע אצל דוד לא הגיעה הציצית וטפחה על פניו כזה שהיה בסיפור במנחות מד על אדם הזהיר בציצית ונסע לעבור עבירה בארבע מאות זהובים ואז באה הציצית וטפחה על פניו שפירוש, דח"ל דכיוון דדוד נסיב יפת תואר שמע מינה דלא דריש סמוכין כדמו שמבואר בסנהדרין, וא"כ אסור לו ללבוש ציצית בסדין של פישתן משום דהוו כלאים וכמבואר במנחות דף מ, ולכן הציציות לא טפחו על פניו כי לא היתה לו ציצית. חת"ס.

כא יא. וראית בשביה אשת יפת תואר. וברשי"י לא דיברה תורה אלא כנגד יצה"ר. ווארט סידי אומר עי"פ יבמות סג'. שרב אמר לתלמידיו שאשה מצילה משני דברים, א. מגדלת הבנים לתורה. ב. מצילה מן החטא. ויפת תואר הרי לא מגדלת הבנים לתורה, כי הרי בנה יצא בן סורר, א"כ לא דיברה תורה אלא כנגד יצה"ר.

כא טו. כי תהיינה לאיש שתי נשים אחת אחוה ואחת שנואה. איתא בקידושין סח. וכי יש אחוה ושנואה לפני המקום. היינו וכי אחותו ושנאתו של בעל חשובה לפני ה'? אלא אחוה, אחוה בנישואיה, ושנואה, שנואה בנישואיה. ושנואה היינו שנשא חייבי לאווין. ולפיז' אתי שפיר גם הפסוק בפרשת ויצא, דאיתא שם ותהר עוד ותלך בן ותאמר כי שמע ה' כי שנואה אנכי ותקרא שמו שמעון. ויש להקשות ואמאי בראובן לא אמרה כי שנואה אנכי, שהרי כבר אז היתה שנואה? ולפי הנ"ל יש לומר ששנואה היינו חייבי לאווין כמבואר בפרשתנו, ולאה נהייתה חייבי לאווין, היינו אחות אשה, רק בלידת שמעון, כי על ראובן נתעברה מטיפה ראשונה כדכתיב בכורי אתה כוחי וראשית אוני וא"כ עדיין לא נשא את רחל ולא היתה שנואה דהיינו חייבי לאווין. משא"כ בלידת שמעון כבר נהייתה שנואה כי ועקב נשא את רחל מיד בגמר השבע בברכות של לאה.

כא טו טז. כי תהיינה לאיש שתי נשים וגו' וילדו לו בנים האהובה והשנואה וגו' והיה הבן הבכור לשנואה. יש להקשות דבתחילת הפסוק מבואר שהאהובה ילדה ראשונה כי כתוב וילדו לו בנים האהובה והשנואה, משמע קודם האהובה. ואילו בהמשך כתוב והיה הבן הבכור לשנואה? ואומרים ע"כ בשם הגאון, דהאהובה ילדה קודם כי ילדה בחודש השביעי, והשנואה ילדה בתשעי וילדה אחרי האהובה, אבל מכיוון שהתעברה קודם לאהובה לכן הולכים אחרי העיבור והבכור הוא לשנואה. וכבר צווחו ע"כ רבים ובהם השואל ומשיב, החכמת שלמה ועוד רבים, שהרי לדינא הולכים אחר הלידה ולא אחר העיבור. והגדיל לעשות הנצי"ב בהעמק דבר שכתב שהוא לא מאמין לשמועה שיצאה ושקר העידו בשם הגר"א. וליישב בדרי הגר"א מובא בעלון הנפלא 'איחוד ויחודו' שביאר דבריו כך : הנה בסנהדרין נז : איתא דבן נח חייב על העוברים, משום דלגביו עובר חשיב נפש. מאידך גיסא בישראל הוא בטל לגבי אמו ולא חשיב נפש. ולפי שבבן נח הבכור הוא כבר משנעשה עובר, והרי השנואה היא יפת תואר (חז"ל כאן והובא ברשי"י יא) שהיא בן נח, ולכן בנה שהתעברה ממנו מקודם הוא בכור, ומה שבלידה תליא מילתא הוא רק בישראל. ולכן וילדו לו בנים קודם האהובה, אבל והיה הבן הבכור הוא לשנואה. (יש להאיר כאן את דברי רי"י איבשיץ שהטעם בוהיה הבן הבכור לשנואה, משום שצדיקה הקב"ה מתאוה לתפילתה כמו שמצינו אצל האמהות לכן הוא משחה אצלה את זמן ההריון).

כא טז – יז. והיה ביום הנחילו את בניו את אשר יהיה לו וגו' כי את הבכור בן השנואה יכיר לתת לו פי שנים

בכל אשר ימצא לו. יש לדקדק שלגבי ירושת כל האחים כתוב לשון אשר יהיה לו ואילו לגבי בכור כתוב אשר ימצא לו. וצריך להבין למד חילק בלשון בין כל האחים לבכור? ואומר הגר"א שבכל האחים כתוב אשר יהיה, משום שהכוונה היא גם למה שיגיע בעתיד. משא"כ, בבכור כתוב בו אשר ימצא כי דינו לרשת פי שניים רק ממה שנמצא כבר בשעת הירושה ולא יקבל פי שניים במה שראוי להגיע לאחר מכן.

כא. כב. כג. וכי יהיה לאיש חטא משפט מוות והומת ותלית אותו על עץ: לא תליו נבלתו על העץ כי קבור תקברנו ביום ההוא וגו'. יש להבין מה היא הכפילות הזאת **קבור תקברנו**. וי"ל עי"פ סנהדרין מו. שהרוגי בי"ד לא היו קוברים אותם בקבר אבלותם אלא היו להם שני בתי קברות מיוחדים, אחד לנהרגים ולחונקים, ואחד לנסקלין ולנשרפים. ורק משנתעכל הבשר היו מלקטין את העצמות וקוברין אותן במקומן, דהיינו בקברות אבלותיו. ולפיז' אתי שפיר קבור תקברנו. כי הפסוק בא לרמז לנו שיש לו קבורה אחר קבורה. פעם אחת מיד אחרי העונש ופעם שנייה משנתעכל הבשר.

כב ד. לא תראה את חמור אחיך או שורו נופלים בדרך וגו'. במשך חכמה כאן התקשה למה כאן הנוסח הוא **לא תראה** את חמור **אחיך**, ואילו במשפטים הנוסח הוא **כי תראה חמור שונאך**, וי"ל, אומר המשך חכמה, שבמשפטים הוא ראה ב' חמורים אחד של שונא ואחד של אוהב ויש נידון מה ירים קודם, לכך כתב כי תראה חמור שונאך שיש לראות ולדון מה ירים קודם, אבל כאן מדובר שיש רק חמור אחד שאז אין עליו לדון אלא מיד לעזור ולכן **כתב לא תראה**, והיינו שלא תבונן אלא מיד עינור. והטעם שאצטלו לא העמיד בבי חמורים של שונא ואוהב, כי כאן אחרי חטא העגל ואחרי כל החטאים שחטאו במדבר כשכולם היו מלאים בחטא ליי"ש מקרא של שונא, כי שונא מבואר בחז"ל שאני שונא אותו בגלל חטאו, וד"ז שיתן דווקא אם פלוני חטא ואני צדיק כמו שהיה בזמן צאתם ממצרים (פרשת משפטים) עוד קודם חטא העגל ושאר החטאים שעברו, אבל כאן לא שייך לומר שאחד חטא והשני לא, כי כולם היו מלאים בעבירות.

כב ז. שלח תשלח וגו' למען ייטב לך והארכת ימים. ויש לעיין דהא הוקדמה ברכת אריכות ימים לברכת ייטב לך, ואילו לעיל ה טז בכיבוד הורים כתוב הפוך למען יאריכון ימך ולמען ייטב לך והדבר צריך טעם. וי"ל דמבואר בתרגום יונתן כאן שפירש למען ייטב לך קאי על עולם הזה ולמען יאריכון ימך קאי על עולם הבא. והנה מציינו בירושלמי ריש פאה שכבוד אב ואם הוא מצוה חמורה שבחמורות, ושילוח הקן הוא קלה שבקלות, ומצינו בובאים קט: דדרך התורה לכתוב בדרך דלא זו אף זו. וא"כ בשילוח הקן שהיא מצווה קלה הו"א שיקבל שכר רק בעוה"ז ולכן נאמר קודם למען ייטב לך בעוה"ז והתורה מוסיפה שלא רק בעוה"ז אלא ולמען יאריכון ימך גם בעוה"ב. משי"כ בכיבוד אב שזה חמור הו"א איפכא, שיקבל שכר רק בעוה"ב וקמ"ל שאף בעוה"ז. טעמא דקרא.

כב ז.ח. שלח תשלח את האם ואת הבנים תקח לך למען ייטב לך והארכת ימים. כי תבנה בית חדש ועשית מעקה לגגך ולא תשים דמים בביתך. הטעם שנסמכה פרשת שילוח הקן ל"ולא תשים דמים בביתך", אולי י"ל עי"פ קידושין לט : מסופר שם על אדם שאביו שלח אותו להריד גזולתו ע"י שילוח הקן והוא עלה וירד ובידירתו נשבר הסולם והוא מת. ומקשינן שם הרי כתוב למען ייטב לך והארכת ימים והוא מת מאותה מצווה, ומשנינן סולם רעוע הווי, דקביע הזיקא ולא סמכינן ביה אניסא. וזה מה שכתוב כאן שאם אדם משלח את הקן הוא יאריך ימים, אבל כל זה הוא בתנאי שלא ישים הוא דמים בביתו, היינו שלא ישים סולם רעוע או בלא מעקה.

כג ג ד. לא יבוא ממזר בקהל ה' גם דור עשירי לא יבוא לו בקהל ה'. **לא יבוא עמוני ומואבי בקהל ה' גם דור עשירי לא יבוא להם בקהל ה' עד עולם**. רבים נתקשו כאן למה גבי עמוני ומואבי איתא עד עולם, ואילו בממזר לא כתיב עד עולם, בפרט לפי מה דאיתא בסיפרי שגם ממזר נאסר עד עולם גזי"ש מעמוני ומואבי? וי"ל א. עי"פ מה דאיתא בקידושין עב: עתידין ממזרים להיטהר לעת"ל ודרשת הסיפרי זה על הזמן הזה. עומ"ל שגם בזה"ז יש אפשרות לממזר להיטהר כדאיתא בקידושין סט יכולים ממזרים להיטהר עי"י שישא שפחה ויוולד בן וישחררו. ועומ"ל דהא מבואר ביבמות עח: שדברך כלל ממזרים מתים עד עשרה דורות, ולכן ממילא לא שייך כ"כ שיחיו יותר מכך, לכן לא כתב עד עולם. טעמא דקרא.

כג ד. לא יבוא עמוני בקהל ה'. ובחז"ל עמוני ולא עמונית ולמה עמונית מותר, כתוב כי כל הטעם שעמוני לא יבוא עי"ד אשר לא קידמו אתכם בלחם ובמים, ואין דרך אישה לקדם בלחם את האנשים, ומקשה עי"כ הגמ' היה להם לקדם אנשים לקראת אנשים ונשים לקראת נשים

פרשת כי תצא תשפ"ב

ומסיק כל כבודה בת מלך פנימה. ויש להקשות הא המואביות היו פרצות ביותר ואפי' המלכים הפקירו בנותיהם וא"כ היה להם לקדם את הנשים בלחם ומים? וי"ל דתרוץ להגמ' כל כבודה בת מלך פנימה הכוונה היא לנשים היהודיות ולכן המואביות לא יכלו לקדם בלחם ובמים, כי היהודיות היו בפנים ולא ראו אותם. חכמת שלמה למהרש"ל יבמות עז.

שם. ואשר שכר עליך את בלעם לקללך. דלמה כתב אשר שכר ולא נקט שלח או ביקש? ויש ליישב בלעם שכירות יכול לומר אין שליח לד"ע דדברי הרב ודברי התלמיד, אבל בשכירות יש משמעות במחנה אפרים שלוחין יא. שיש שליח לד"ע ול"א דברי הרב, כי עי"י השכירות הוא נהיה ממש כידו ועיני"ש.

כג ה. על דבר אשר לא קידמו אתכם בלחם ובמים בדרך צאתכם ממצרים. אומר רש"י על העצה שיעצו אתכם להחטיאם, ולכא"ו הוא אינמה מדוע שינה רש"י ממה שכתוב להדיא בקרא שהטעם הוא משום שלא קידמו בלחם, ומדוע הוצרך לשנות על העצה שיעצו להחטיא אתכם? וי"ל דהנה בזוהר הקשה בשביל מה הוצרכו ללחם ומים הרי היה להם באר ומן, ומתוך שהכוונה היא שלא הקדימו לשלום. והלחם והמים מסמלים דרישת שלום. וקשה על זה הא במוי"ק טו. מבואר שכל מ' שנה במדבר היו מנודים למקום, ומנודה אסור בשאלת שלום; וי"ל שמנודה אסור גם בתשמיש המיטה, ועי"ז אומר רש"י שהם החטיאו אותם בזנות, ז"א שהם לא התייחסו לנידוי, ולכן יש עליהם תביעה שהם לא שאלו בשלומם, ולכן רש"י שינה והוסיף שהטענה על לחם ומים שהם שאלו קיימת רק בגלל שם רצו להחטיא אתכם. עומ"ל שבמבואר בסנהדרין קז : שמי שדואג לאנשים ללחם ומים הקב"ה חס עליו ומוותר לו על כל העונשים שמגיעים לו אפי' אם עובד עי"ז, וא"כ זהו שאמר הקב"ה אם עמון ומואב יקדמו אתכם בלחם ובמים, יתכן והקב"ה היה מוחל להם. אבל כעת שלא קידמו הקב"ה מענישם, אבל לא על הלחם אלא על דבר בלעם.

כג כד. מוצא שפתך תשמור ועשית כאשר נדרת לה' אלוּקיד. נראה לבאר פסוק זה עי"פ כתובות עז : שמואב שם שריב"ל נשבע שלא יצא מגן עדן ובדקו אחריו ומצאו שמעולם לא נשבע על שום, ולכן מוכרחים לקבל שבועתו. וזה מרמוזו בפסוק שלפנינו אם מוצא שפתך תשמור אז תזכה ועשית כאשר נדרת, והיינו שעוורוך מהשמים לקיים כל מה שקיבלת על עצמך כדי שתוכל להמשיך לקיים מוצא שפתך. באר מנחם

כד ח – ט. השמר בנגע הצרעת וגו' זכור את עשה ה' אלוּקיד למרים בדרך צאתכם ממצרים. אומר רש"י כאן מחז"ל שאדם יזכור מה נעשה למרים כשדיברה במשה ולקתה בצרעת. וקשה עי"ז הא מבואר ששמות ד ו משה נענש בצרעת משום שדיבר לשה"ר על ישראל ואמר לא יאמינו בי, וא"כ אמאי הוצרכו להרחיק נדוד למרים ולא הבאנו ראייה ממשה עצמו שלקה בצרעת בגלל שדיבר בישראל? וי"ל, אומר הפנים יפות, שמבואר בחז"ל (מנחות מא) שבעידנא דדיתחא הקב"ה מעניש גם מי שלא צריך להיענש, והנה בזמן שעם ישראל היה בעבודה במצרים אז היה שעת כסע כמו שמצינו שמשה כמעט נהרג על שלא מל את בנו שלא נענשים עי"כ בזמן רגיל כי זה מצוות עשה, ולכן אין משם ראייה. אבל מרים נענשה בזמן שהקב"ה לא כעס כדכתיב בדרך צאתכם ממצרים והיינו בשעת הגאולה ולמרות זאת נענשה לכן הבאנו הראיה ממנה.

כד יט. למען יברכך. וברשי"י נפלה מטבע מידו ומצאה עני ה"ה מתברך עליה. הגמ' מספרת על רבי עקיבא שהיה מהלך ברחוב ופגש ברבי טרפון שהיה עשיר מופלג מאוד. הציע לו ר"ע לקנות מטבע ספרע עיירות א"ל ר"ט בסדר והפקיד בידו כסף, לימים פגש ר"ט את ר"ע וא"ל היכן העיירות, לקחו ר"ע והראה לו תתי"ם וישיבות שהקים בכסף, א"ל ר"ט אוי לי ששמתי כספי על קרן הצבי, א"ל ר"ע כתוב פיזר נתן לאביינוס וצדקתו עומדת לתמיד, ור"ט שמח. לכאורה הסיפור הזה מאוד מאוד דמיוני, איך התנא ר"ט אמר על צדקה קרן הצבי, ועוד מה חידש לו ר"ע? וי"ל שרי"ט אמר חבל, הרי מצוות מדאורייתא צריכות כוונה ואני כלל לא כיוונתי לה, ענהו ר"ע שפזר נתן לאבינוס, דהיינו שאם נפל סלע מידו ומצא את זה עני, צדקתו עומדת לעד, וכמו שכותב רש"י כאן, אי"כ חזינן דלא בעינן כוונה בצדקה.

כה יז – יח. זכור את אשר עשה לך עמלק וגו' ואתה עיף ויגע ולא יראה וגו'. אומר רש"י עיף בצמא דכתיב ויצמא שם העם למים וכתב אחריו ויבא עמלק, לכאורה מה מעניין אותו עיין הצמא לעמלק? מתוך עי"כ היתב הלוי דהנה מבואר ברשי"י בשמות יז ט שעיקר מעשה עמלק הוא בכשפים, והנה כדי לבטל מעשה כשפים בעינן מים כמבואר בסנהדרין סז : ולפיז' מובן היטב מה שאומר רש"י כיוון שהיו עיפיים בצמא ולא היה להם מים לכן ויבא עמלק כי לא היה אפשרות לבטל כשפיו כשאין שם מים.

מצוות ביומו תתן שכרו

בפרשתנו ישנן מצוות רבות העוסקות בענייני תיקון המידות שבין אדם לחבירו, ואחת מהן היא מצוות תשלום שכר שכיר בזמנו שנאמר ביומו תתן שכרו. ואומרים בהותני הראשונים (מובא ברא"ה) שמצווה זו היא מצווה לקיום נפשו של הפועל כי אליה הוא נושא את נפשו להתפרנס בשביל לחיות, ואם מאחר לשלם הרי הוא כאילו נוטל ממנו נפשו וכמובאר בומ' בבבא מציעא. ובהורח כתב שמכיוון שהמזלזל במצווה זו הרי הוא כנוטל נפשו על כל הפועל ממילא עיי' חלילה וחס מתמעטים ימיו של בעל הבית וכל הימים והטובות שנגזרו עליו נמחקים ממנו וגורם מיתה לעצמו ר"ל, וזה מלבד מה שעובר בזה על חמישה לאוין, ובגמ' בסוכה איתא שגם נכסי המאחר יורדים לטמיון. ומצוות אלו יש בהן הרבה הלכות ומובא בספר אהבת חסד לחפץ חיים ועיי' מה שהרחיב בזה בפתיחה לשכר שכיר, וכתב שם שמצווה זו היא גם באחד שהבטיח לילד פרס או סוכריה על איזה מלאכה או עזרה שעשה בשבילו ולא נתן הכסף בזמנו עובר על כל החמישה לאוין, וגם מי שאין לו כסף מוכרח וחייב לקחת הלוואה בשביל לשלם החוב הזה כדי שלא יעבור על איסורים חמורים אלו ותלמידי האר"י כתבו שהמקיים מצווה זו זוכה שתשכר בגופו נפש קדושה כעין הנשמה תיירה שיש לאדם בשבת. **וכן היה אומר הח"ח**: החכם עושה מעפר לזהב, ולעומתו הטיפש עושה מזהב לעפר, והנמשל הוא שכל יהודי הברירה בידו או שמכל הפעולות הפשוטות שעושה, לעשות מהם מעשה מצוה, או לעשות אפילו את המצוות כלכלם. ולדוגמה בולטת כולם משלמים לעגלון או לנהג דמי נסיעה, והנה מי שהתבונן בזה שהוא מקיים עכשיו מצוה של ביומו תתן שכרו, קיים בשלימות מצוה מפורשת מן התורה, ומי שלא התבונן אלא שילם בגלל שכך החוק שצריך לשלם, הרי זה בגדר מצוה יבישה, וחבל מאד שבשביל חסרון התבוננות יפסיד לעצמו מצוות מפורשות מן התורה, עיי' משיחותיו של הח"ח. וז"ל בספר אהבת חסד ח"יב פכ"ז בהנה"ה: מה טוב לאדם שירגיל את עצמו שבשעה שעושה מצוה שיש לה שורש מן התורה כגון משלם פעולת שכיר בזמנו שמקיים בזה המצוה ביומו תתן שכרו, וכל כיוצא בזה מה טוב הוא שיכין בעת הפעולה לקיים המצוה עשה שלה, שאז נעשית המצוה בגודל השלימות וכו' ויתקדש על ידי זה, וזהו שכתוב למען תזכרו ועשיתם את כל מצותי והייתם קדושים לאלהיכם, והיינו שהוא עושה אותם בעבור שהם מצוות ה'.

וידוע רבות שכל גדולי ישראל מאוד מאוד הקפידו במצוות ביומו תתן שכרו ועשו מזה עניין רב, ולהפך נזהרו מאוד מאוד חלילה מהלך פועל שכיר. נביא כאן כמה סיפורים בעניין זה מהספר מידות טיש. **על האר"י** הקדוש מסופר שמעולם לא היה עומד בתפילת מנחה בערב ש של יום טרם פרע את שכר האומנים, וכאשר לא היה בידו לשלם היה מאחר את תפילת מנחה אף לאחר השקיעה כי היה אומר איך אשא פני בתפילה ונדנין לא קיימתי מצווה זו. **הפרי מגדים** קנה פעם חליפה חדשה מכיון שהיה לומד עד שעה מאוחרת בלילה וכל רגע היה קר בעניניו מפז, השאיר הגאון ביד אשתו הרבנית סכום כסף לצורך תשלום שכר העבודה לחיט, ברגע שהלה יביא את הבגד המוכן. בבואו הביתה באישון לילה, והרבנית כבר עלתה על יצועה לישון, הבחין בחליפה החדשה שהיתה מונחת על השולחן. הפרי מגדים חשש, שמא היא עדיין לא שילמה לחיט את שכרו ויש בזה משום איסור דאורייתא: לא תלין פעולת שכיר וגם איסור לחיט שהכשילו, אך את זוגתו הרבנית לא רצה להעיר משנתה כדי לשאלה, מתוך דרך־ארץ. סגר, אפוא, את הדלת אחרי ויצא בחשכת ליל לחפש את החיט, שבואי ער הוא. כשמצא את בית החיט, רעד הלה בכל איבריו מרוב התרגשות: וכי מה עושה רבינו בביתי, בשעה כה מאוחרת! הרגיעו הגאון והסביר לו את החשש שסכרם בלבן, ופניו אורו בשמעו מפי החיט שהרבנית פרעה לו כבר את שכרו (ספר "ביסוד ישרים ועדה"). **אשתו** של רבי יהושע לייב דיסקין הוזניה סבל כדי להעביר משא כבד לביתה. היא שילמה לו את דמי ההובלה והסבל הלך לדרכו. המהר"ל ראה את הבתילה בביתו, ולשאלתו אמרה לו הרבנית את הסכום ששילמה עבור ההובלה. הרב מצא לנכון שדרוש תשלום גבוה יותר ממה ששילמה הרבנית. הוא הודיר מיד, הוציא את העודף ושיגר אותו לסבל באמצעות שליח. היה זה מאוחר בלילה, השליח יצא וחפש באישון לילה את ביתו של הסבל. לאחר עמל רב מצא את ביתו, ושילם לו את תורת הסכום (ספר "עמוד אש"). **סיפרה** בתו של החפץ חיים שפעם בחורף העיר אותה אביה בחצות הלילה וביקש ממנה לכת אתו לחיט, כדי לשלם לו את שכר פעולתו, היות והוא שכח לשלם לו בערב. בית החיט עמד בקצה העיר, הקור היה גדול והחפץ חיים החליט בלכתו עם בתו: אין דבר, הכל כדאי ורק לא לעבור על לאו של תורה. (קונטרס עמוד החסד). **מעשה בבעל השדי חמד**, שנתן את נעליו לתיקון אצל הסנדלר, וכשהחזיר לו

מאמרי מוסר וסיפורים מענייני הפרשה

הסנדלר את נעליו המתוקנות, ראה שהרב מוציא שטר בן רובל אחד כאשר שכר עבודתו הגיע בסך הכל לחמש אגורות, ואמר לו שיבא למחרת לקבל את שכרו, ענה לו השדי חמד, התורה אמרה "לא תלין פעולת שכיר אתך עד בקר" ואם י"ז יותר מכדי שכרו ואין מי שיפרוט לו בשעה כה מאוחרת, וכי בשביל זה צריך השכיר לסבול:

על רבי אהרן מבעלו מסופר שהיה מקפיד בעניין זה גם אצל נכרי שעבד אצלו, מספק שמא קיימת מצוה זו אצל נכרי. **החפץ חיים** שחיבר עיי' קונטרס שלם מובא באהבת חסד והיה נאה מקיים, ולא פעם היה נראה הח"ח כשהוא משתרך לעת זקנותו בלילה גשום וקר כדי לשלם שכר שכיר בזמנו, ופעם לעת זקנותו הוצרך לסנוע למרחקים בשביל איזה עניין חשוב, והנה סמוך לזמן שהגיעו הוא ביקש מהעגלון לשוב לעקביו ולחזור לעירו כי שכן לשלם לחיט על תיקון מעילו, ולמרות שמקורביו ניסו מאוד למנוע ממנו לשוב על עקבותיו, הוא לא הסכים אלא פקד לשוב כדי שחלילה לא יאחר מצוה רבה זו של ביומו תתן שכרו ואף לא רצה לסמוך על שליח בזה. והיה אומר הח"ח אפשר לעשות מעפר זהב וזאת כל פעם שמשלם יכווין ויאמר לקיים המצווה ביומו תתן שכרו ואז הפעולה שלו תהפוך למצווה ששכרה גדול לאין ערוך, כי יש בזה עוד מצוות כמו וחי אחיך עמך, והחזקת בו, ומרוויח ג'י מצוות לית לא תלין וכו', ומה שצריך לו רק כוונה. ופעם ראו את החפץ חיים מסתובב ברחובה של עיר בערי"ש ומחפש ושואל מפי העוברים ושבים היכן נמצא פלוני, ועד שלא מצא לא היה מרגוע לנפשו וכשנמצא האדם שאותו חיפש, החפץ חיים ממש רץ משמחה על שזכה למצואו ולקיים המצווה ביומו תתן שכרו טרם יבוא השמש ויעריב היום. וכן החזו"א מובא במעשה איש כמה פעמים ניכרה על פניו שמחה גדולה וכשהיה נשאל עיי' היה עונה זכתי בסי' ד לקיים המצווה הגדולה של ביומו תתן שכרו. **רבי שאול בראך** מקאשוי זצ"ל הקפיד מאוד בקיום מצווה זו וכל פעם שהיה נצרך למלאכה לא היה עושה אא"כ יש באמתחתו כסף מלא לשלם לפועל מיד בגמר יום העבודה כדי שחלילה לא יכשל באיסורי תורה, ובגלל ד"ץ היה לפעמים מוציא כספים הרבה יותר ממה שהיה מוציא לו היה שוכר אנשים לעבודה מושלמת ולא היו תובעים שכרם עד סיום העבודה המושלמת, והטעם עשה זאת כי לא רצה להפסיד המצווה של ביומו תתן שכרו. **האדמו"ר** בעל הדברי אמונה מתולדות אהרן הנהיג בביתו שחשבון הנפש שלהם יהיה בסוף כל יום שיבדקו שקיימו את מצוות ביומו תתן שכרו, **ואף** הסטיפלער נצפה לא פעם לעת זקנותו שהיה מכתת רגליו ועולה ארבע קומות ברגליו לכאובות בשביל חלילה לא להפסד איזה תשלום כמה פרוטות של מי שהקליד לו את חומר לימודו והניח על דלת ביתו ולא לקח תשלום. **על רבי אהרן קוטלר** מסופר שכשהעביר את בניין ישיבתו בקלצק ארצה יום אחד את מנהל העבודה כשהוא מתווכח עם אחד הפועלים: לשאלתו מה קרה, ענה מנהל העבודה שפשוט אין לי כסף כעת לשלם לפועל וזה היכוח שלנו. מיד החוויר רבי אהרן כסיד וכשכולו רועד אמר לו אוי אסור להלין פעולת שכיר ואם אין כסף אז אסור לבנות חלילה אם עיי' יצטרכו להלין שכרו של הפועל אפי' לילה אחד. **ומסיפור** על רבי משה אריה פריינד זאב"ד העדה החרדית שפעם כתב ס"ת והיה יום שלא היה בידו לשלם את הסכום הדרוש. באותו ערב הוא התרוצץ ממקום למקום ודרש במלווים כדי לפקוע את החוב ולמרות מחילת הסופר הוא לא נח ולא שרע עד שעלה בידו להשיג את הסכום הדרוש לזה. בספר בכל נפשך מסופר על רבי נתן צבי פינקל: פעם אברכים בגבעת הופתעו לראות את רבי' עברב יום הכיפורים בצאהים תר אחר כתובתו של אחד מאברכי הישיבה בשכונה, התברר שרבי' ביקש מאותו אברך שילמד עם אחד מבניו והבטיח שיתן לו משכורת חודשית על כך תחילת הגיעו היה בט' אלול וביום זה ערב יום הכיפורים הגיע זמן קיום המצוה לכן התאמץ והגיע בעצמו ביום עמוס עברב ויחי'פ' לשלם את שכרו ולקיים מצוות ביומו תיתן שכרו כהלכתה. בעל מלאכה הוזמן להתקין שלט על אחד מבניי הישיבה בשעות הצהריים הופיע רבי' צ' כדי לשלם לו אמר לו בעל המלאכה שעדיין לא סיים את מלאכתו, כעבור כמה שעות הופיע שוב עם הכסף, אמר לו בעל המלאכה שלא גמר ובכלל הוא אינו מבין את הלחץ לשלם שכן כשיגמור יבא ויבקש ולמה רבינו במצבו טורח בעצמו ולא עושה זאת על ידי עושי רצונו, והכל משום שרצה לקיים מצוות ביומו תיתן שכרו.

על רבי זושא מאניפולי מסופר: רבי זושא כיהן כרב בעיירה אניפולי. רבי זושא חי בדוחק רב. אשתו של הרב זושא מאניפולי בקשה ממנו פעם שיקנה לה בגד חדש. והרב זושא התאמץ רבות עד שהשיג סכום כסף הדרוש לקניית בד, וקנה אריג, ונתן לאשתו הרבנית שמתוסר לחיט לתפור לה הבגד. והנה ביום אחד ראה שפני אשתו שוב אינם כתמול שלשום. שאל ר' זושא מה קרה הלא כבר יש לך בגד, השיבה אשתו אין לי בגד! תמה הרב זושא: הרי בעצמו מסר לה

חתיכת האריג הדרושה לבגד. סיפרה לו הרבנית שהחייט כשגמר את הבגד, והביאו לה כשהוא כבר מוכן, התאנח פתאום. שאלה אותו הרבנית, על מה הוא מתאנח, וסיפר לה שהוא אירס לא מזמן את בתו, והחלת כשראה כשהמחותן שלו החיט מתעסק בתפירת בד, חשב שזה ודאי בשביל ארוסתו, הכלה. לבסוף, כשנודע לו שהבגד בשביל אחרים, התקצף והתרגז ויש לו לחיט, מזה הרבה עגמת נפש. ומיד סיממה הרבנית לספר לבעלה לחיט את הבגד ונתתיו במתנה לחיט בשביל בתו, הכלה הענייה. שאל אותה ר' זושא: ושכר העבודה לחיט שילמת? לא השיבה הרבנית הלא נתתיו לו במתנה את הבגד. כיצד עשית זאת אמר רבי זושא ומה עם סיממה שכתו, הלא העניי הזה עבד כל השבוע בשבילך ורק בשבילך, ולא בשביל בתו, ובציפייה גדולה חיכה לגמר עבודתו, שיכול לקנות לחם לילדיו בשכרו, ועתה מי עשה העני הזה: וכי מה הוא אשם אם את נתת את הבד לבתו הכלה: לא התמהמהה הרבנית אף רגע, הלכה ולוותה את הכסף, ושילמה לחיט שכר עבודתו.

על האדמו"ר מסאטמר רבי יואליש מסופר, שביקש את הנגר לביתו קודם שהתפלל מנחה, מכיוון שנגר זה תיקן לו את הספסלים השבורים שבביתו, הנגר ר' אברהם מן, עבד כל היום בתיקון הספסלים וטרם קיבל את שכרו לפיכך, ביקשו האדמו"ר שיבא לקבל את שכרו ביומו עוד בטרם שיפולל. **על רבי שמואל הלוי וואזנר מסופר**: שהיתה לו הקדקד תיירה לכל יאחרו חלילה את תשלום שכרם של הפועלים או עובדי הישיבה. הוא עמד על כך בכל תוקף, באחרית ימיו ציין פעם לפני בני הישיבה, כי כבר 63 שנים מועת הקמת הישיבה לא יאחרו בה את המשכורות לעובדים. **מעשה בר' יחיאל דנציגר** מאלכסנדר. שסגר זוג נעלים לסנדלר על מנת לתקנם, בלילה בא הסנדלר לבית הרבי ומסר לו את נעליו המתוקנות, ובאותו זמן לא היו ברשותו של הרב שני רובלים כדי ישן לתיקון הנעליים וכדי לקיים מצוות ביומו תיתן שכרו הלך הרבי באישון לילה למכירו הגר רחוק מביתו לזה ממנו שני רובלים, מיהר לבית הסנדלר, ופרע לו את שכרו. **על רבי שלמאן מוצפי** מסופר כי היה נזהר מאוד במצוות ביומו תתן שכרו ולא רק לפועל שביצע מלאכה עבורו מיהר לשלם ביומו, אלא אף לחנוני וסוחר הקפיד לשלם שכרו ביומו וזקא ופעמים שהלך למרחקים בשעות הלילה המאוחרות לביתו של החנוני, ע"מ לשלם לו את חובו ומעולם לא ישן לפני ששילק את חובו. **האדמו"ר החלקת יהושע מביאלה מסופר**: אחד מהדברים עליהם הקפיד היה על מצוות ביומו תתן שכרו ואמר על כך לשם יחודי' מיוחד ובעל פעם שהגיע לביתו בעל מלאכה על אתר היה מקבל שכרו בכדי שלא לאחר אפילו ביום אחד. היה פעם שהזמינו בעל מלאכה בכדי לזפת את הגג בבית לאחר כמה פעמים שלא עמד הזפת והגשמים זלגו מנימה, במשך היום כבר הכין את הכסף וברגע שהאיש סיים את מלאכתו ניגש האדמו"ר וביקש למסור לו את כל הכסף. אולם כשהרבנית ראתה זאת אמרה שיש להמתין עוד יום או יומיים לראות שאכן כבר כשורה בכדי שלא יצטרכו לעשות זאת שוב וגם האיש עצמו הסכים לכך, ואסרו האדמו"ר לא יכול היה לקבל זאת וטען כי כבר עשה י'לשם יחודי' לתת לפועל את שכרו בו ביום, ולא נחה דעתו עד שנתן לו לכה"פ מחצית מן השכר. כך היה כהם התגורר בתל אביב והוזמן בעל מלאכה לערוך בגיט כמה תיקונים אולם לרבנית לא היה במה לשלם וסוכם כי יקבל כספו במועד אחר. בסוף היום התעניין האם שולם לפועל שכר עבודתו ומשנודע לו שלא היה במה לשלם ולא שילמו לו את המגיע עלו משם מאמצים מרובים להשיג את הסכום ושלה את בנו שימחר אל הבית מבעוד יום בכדי למסור את הכסף. גם כאשר עובד הניקיון בבית המדרש לא ביקש את שכרו במועד הקבוע שלח שליחים שיאתרו אותו וישלמו את שכרו בעתו ובזמנו.

בחנות הרהיטים הצנועה במאה שערים ניצבת הרבנית אלישיב. ספרייתו של בעלה הרב הולכת וגדלה ומקום לספרים אין. יש, אפוא, צורך בעמודות חדש לספרים. המוכר נקב במחיר העמודות הכולל עמודי תמיכה ומזמים, והוסיף כי מחיר זה אינו כולל הובלה והרכבה, להם יש תעריף נפרד. ישב בעל הבית וערך חשבון, חישב את מחיר העמודות, כולל את מחיר ההובלה וההרכבה, והוא לספק לקונה. הסכום הכולל חולק לתשלומים הנה זוכה היה לשלם רהיט לגדול הדור, ולא סתם רהיט כזה שישמש מקום לספריו בהם הונהג הוא יומם ולילה. חלפו יומים והנה המוביל, עומד בשערי הבית, נכון לשמוע את להעמית את העמודות. שם שסיים אסף את כליו, הציץ פעם נוספת בטופס לראות אם הכל שולם, ומשנמצא שאכן כך נפנה והלך לדרכו. מה מאד התפלא המוכר בראותו את הרבנית בשערי החנות. לפי מיטב זכרונו הבוקר הגיע כבר העמודות לביתו של מרן! האם העמודות אינו לשביעות רצונם: מה קרה? שאל בחשש. רק עתה שם לב כיגם הרבנית מבוהלת, כמה עלתה ההובלה וההרכבה: שאלה קפרות. הכל שולם. השיב המוכר באנחה ורחק: שולם – אבל בתשלומים. דעתו של הרב אינה נוחה מכך, הוא לא מוכן להשתמש בעמודות החדש, כל עוד לא שילמו את שכר הטרחה של הפועל ההובלה וההרכבה. אבל כך שילמתם. ניסה המוכר להתמתקח. שילמו בתשלומים, ובאופן זה לא שילמו עדיין את כל פעולת הפועל. והרי התורה ציותה שלא להלין שכר שכיר. כל עוד לא נפרע את מחיר ההובלה וההרכבה, לא יוכל הרב להשתמש בעמודות החדש. המוכר נכנע, המוכר נקב במחיר ההובלה וההרכבה והרבנית שילמה אותו במלואו על אתר.

ידיעות חשובות וכן דברים מגדולי ישראל, ערוך בדרך של שאלה ותשובה

שאלה: מה הסיבה שביתו של הרב אלישיב היה מלא בספרים שמעולם לא השתמש בהם, ומה הסיבה שהפני מנחם לא מסר דרשה שהכין לפני ציבור גדול אלא אמר איזה ווארט, ומה הטעם שרבי בן ציון אבא שאול לא שתה בתענית?
תשובה: בפרשתינו מובא המון בעניין זהירות בכבוד הזולת ובדבר זה מצינו אצל כל גדולי ישראל הקפדה ורגישות יתירה ונביא להלן כמה סיפורים קצרים מגדולי על גודל יגישותם לכבוד הזולת:
כאשר בני ביתו של הרב אלישיב פנו אליו בשאלה מפני מה הוא מותיר בביתו את כל הספרים הרבים שאינם חלק מסדר לימודו השיב ברבנו כי הוא חושש שמא אי מי ממחברי הספרים יודמן לביתו וכאשר יווכח כי הספר אותו הקדיש לו אינו נמצא בין ספריו הוא עלול להיפגע, בשל כך כך נגדש הבית לעייפה במאות ספרים שונים מפרי מחברי זמננו שלרבנו לא היה כלל פנאי לעיין בהם. כל זאת בשל הזהירות שלא לפגוע חלילה באדם.
לאירוע נכבד שהיה אמור לנאום הפני מנחם האיש הנכבד שנאם לפניו בכינוס מסוים נכשל בלשונו ולא היתה דרשתו שגורה כהוגן. כאשר קם הפני מנחם אחריו לשאת את נאום הכבוד לא אבה לגרום חלישות הדעת לקודמו פתח אפוא בכמה מילים מהוססות בעודו מפשפש בכיסו כמחפש אחר הדף שהכין בו את נאומו. בחלוף רגעים מבישים התנצל בפני הציבור כי מבחין עתה שאבד לו הפתק ועל כן הסתפק באמירת 'ווארט' מזכרונו ובזה סיים את הדרשה. לאחר מכן תמחו בפניו למה מנע טוב הרי דרשתו היתה אמורה לטקס בהתחזקות והתעלות בעבודת ה' והשיב מיניה וביה אי אפשר להתעלות בעבודת ה' על חשבון הזולת.
רבי בן ציון אבא שאול היה טורח רבות שחלילה לא יצטער שום אדם בסיבתו. עורך ספריו רבי ציון עמר סיפר שבימי מחלתו של רבי בן ציון הרופא אסר עליו להתענות. והנה ביום התענית סיפר תלמידו באתי לרבי בן ציון לדבר עמו על ספריו, תוך כדי שיחה הגישה הרבנית כוס שתיה לרבי בן ציון הרב סירב לקחת. תמחה הרבנית ואמרה הלא אתה חייב לשתות בפקודת הרופא, ענה הרב בוודאי אך אשתה אח"כ, כי רבי בן ציון לא היה מסוגל לשתות בפני מי שצם.

שאלה: מה השתנה בעולם ביום ט אלול תרפ"ג?
תשובה: אז הוכרז רעיון הדף היומי ע"י גדולי ישראל, ומיני אז רבבות רבות ממעך ישראל מסיימים מידי כמה שנים את הש"ס, דבר שעד אז היה שייך רק ליחדי סגולה. ויש להוסיף שיש שחושבים שעניין זה של ידיעת הש"ס הוא לבעלי בתים בלבד, אבל צריך לדעת שעל כל אברך מוטל להתאמץ לדעת את כל הש"ס ואם זה במסגרת דף היומי בשעות הפנאי מה טוב ומה נעים ואשרי מי שמתאמץ בזה.

שאלה: חודש אלול זה חודש שהקב"ה קרוב אלינו והוא מלא בים עצום של רחמים ובא ברצון רב לתת לנו. איך ומתי זה זמן מתאים לנצל את ההזדמנות הזאת?
תשובה: כל מה החודש הוא זמן מיוחד שלעת רצון והקב"ה קרוב אלינו וכמו שמובא בחז"ל, ושווה לנדנד להקב"ה בחודש אלול שזה ימי רחמים ואז להרוויח את כל השנה, ולכל הפחות להראות להקב"ה שאנחנו רוצים לחזור בתשובה ומתאמצים אפי' אם זה קצת. ויש זמנים שהם מעל לגדר הטבע. מוצי"ש הקרוב אור לטו אלול בחצות הלילה זה עת רצון מיוחד לקבלת התפילות כי חצות זה עת רצון מיוחד ואמצע החודש זה גם עת רצון מיוחד. אז מי שזקוק לאיזו ישועה מוצא ב' בשם רבי יעקב אדלשטיין לנצל היטב את הלילה הזה לבקש מהקב"ה בכל הכוח ס"ד לישועה שאנו חפצים וזה זמן שנענים אפי' לדברים שהם לא בגדר הטבע, ובוודאי נענה ע"כ. ועיקר העבודה בחודש אלול זה לקום יותר מוקדם בבוקר לעבודת הבורא והיינו להתגבר על היצחק"ר ולכתי"פ לקום בזמן לתפילה. ונוסיף את סגולתו הידועה של רבי יעקב אדלשטיין לזיווג בקבר החזו"א: לגמור ספר תהילים במניין של עשרה בני אדם בילה אחר חצות, וכדאי שיועץ מזה אדם גדול שגיי' תתפלל מבייתו באותה השעה, ולהקפיד שאף אחד לא יידע עוד מהמניין שגם הם לא צריכים לדעת כל הפרטים. כל ראש פרק להתחיל ביחד, כשגמרו ספר התהילים יש לומר פרקים לב. (ובתפילה על בת להוסיף פרק מה) קאא קצו ואח"כ פרק קל פסוק בפסוק, אח"כ בפרק קיט יאמרו באותיות הא – ב של שם המעוכב שידוך בלי שמות ההורים אח"כ יאמרו בקיט אותיות קרע שטן, אח"כ בקיט יאמרו האותיות זווג בלי י, אח"כ יאמרו היה"ר שבסוף התהילים, והגון להקטע ותקרא לשבויים דרור ולאסורים פקח כח יוסיפו ותשלח זיווג גאון לפלוני א פלונית בן פלונית, אח"כ יאמרו את הסיום של היה"ר עם יג' מידות, אח"כ יאמרו בזכות הצדיקים הטמונים במקום הזה ובפרט רבי אברהם ישעיה בן רבי שמריהו יוסף בעל החזו"א ישלח מהרה זווג הגון לפלוני בן פלונית, ואח"כ יש ללכת לקבר הסנדלר ולומר שוב פרקים לב (ובבת להוסיף מה) קאא קצו קח. ויאמרו בזכות הצדיקים הטמונים כאן ובפרט רבי משה יעקב ב"ר יוסף הכהן דמתקרי הסנדלר ישלח מהרה זווג הגון לפלוני בן פלונית. כדאי שבאותו מעמד יתנו איזה מטבע לצדקה.

שאלה: השבוע יג אלול זה היארציט של הבן איש חי, באיזה גיל הוא נפטר?
תשובה: בתמונות הרבות של הבן איש חי הוא עם זקן שחור ונראה צעיר אך הבן איש חי נפטר בגיל 75. ידוע שהבן איש חי היה גאון עצום הנדיר בבקיאותו בכל חוכמות התורה ולהבדיל חוכמות וידיעות ברפואה מדע אסטרונמיה פיזיקה וכלכלה, הוא חיבר למעלה מאלה חיבורים ומעלה מחמישים מחיבוריו יצאו לאור ומפורסמים בעולם כולו וכל העדות והחוגים מעיינים בספריו, הוא נקבר בבגדד אך לפי המקובלים גופתו הועלתה ע"י מלאכים להר הזיתים ואכן יש בהר הזיתים וכן בבגדד מצבת של מקום קבורתו. ורבי עובדיה יוסף כותב בהקדמה לספרו טהרת הבית שהבן איש חי חזקו בחלום הלילה להוציא את ספריו הרבים.

שאלה: בפרשתינו מחיית עמלק, מי הם זרע עמלק בדורינו?
תשובה: ידוע בשם הגר"א שהגרמנים הם העמלק של דורינו ואכן במלחמה שפרצה לפני 73 שנים ע"י הגרמנים הם כילו שליש מעם ישראל כשש מליון יהודים. במלחמה עצמה מתו 60 מליון איש 20 מליון חיילים 40 מליון אזרחים המלחמה פרצה ביז אלול צט והשתימה בכח אייר תש"ח. והיו גם יהודים מזרע עמלק רבי אלחנן וסרמן הביא בשם רבו החפץ חיים שמנהיג הקומוניסטים היהודיים הם מזרע עמלק.

שאלה: יושב לו בממשלת ישראל אדם בשם ליברמן ומשמיץ ללא הרף את הדת וכל כך הרבה מתריס עד מתי יהיה זה לנו למוקש ומדוע הוא לא נענש על כך?

תשובה: ברור שאנו לא יודעים חשבונות שמים, לקב"ה יש סבלנות רבה, ולפעמים הוא משלם שכר בעוה"ז על מעשים טובים שעשו, וברור שהקב"ה מביא כל אדם על עונשו בעיתו ובזמנו. ורק נזכיר שלא לפני הרבה שנים היה כאן יהודי ניצול שואה בשם טומי לפיד אביו של יאיר שהוא בנה את עצמו על שנאת חרדים והיה מתנהג כמו ליברמן של היום והוא עלה ועלה עד שהגיע לכח השפעה אדיר היו לו 15 מנדטים והוא החריב את כל הכספים המגיעים לחרדים ולעולם התורה וגרם לשיח קדש נגד הציבור החרדי, ואז כשהגיע לשיא התנרסך אל מנתח אחוז החסימה. המפלגה שלו התפרקה ופוזרה לכל רוח והוא עצמו עמד בנשיאות מפלגה מפוצלת שבחסדי שמים נשארה מחוץ לכנסת, כן יאבדו..

שאלה: בשבוע שעבר חזרו מוסדות הלימוד ללמוד. כמה תלמידים לומדים במוסדות החינוך החרדי כ"י?
תשובה: 343,431 תלמידים חרדים החלו את שנת הלימודים תשפ"ג. במוסדות המוכש"ר (מוכר שאינו רשמי) דהיינו התתי"ס קיימים 84,430 תלמידים, ברשת החינוך העצמאי קיימים 114,912 תלמידים, ברשת מעיין החינוך התורני קיימים 54,422 תלמידים, (ישיבות קטנות וישיבות גדולות) ובנות (סמינרים) קיימים 78,407 תלמידים.

שאלה: ביג באלול תשנ"ג לפני 29 שנים נחתמו הסכמי אוסלו הידועים בין ישראל לפלסטינים. מה היה בהסכמים?
תשובה: עד ההסכמים ממשלת ישראל שלטה בכל שטחי יהודה ושומרון ולא היה כלל רשות פלסטינית, מההסכם ישראל נתנה לאש"ף שליטה בשטחי יהודה ושומרון בלי שום תמורה, מיד לאחר סיום חתימת הסכמי אוסלו פרצו פיגועים נוראים שזעזעו את עם ישראל. כיום גם התומכים הגדולים של אז מודים שכשנותנים לערבים הם דורשים עוד ועוד בדרכים המזויעות שלהם.

שאלה: כשאדם קם בבוקר ואין לו כח לכלום נמאס לו מהכל ובא לו לישון יש לו עייפות נפשית מהחיים מה יעשה?
תשובה: זה אומר שיש לו עייפות נפשית מהמטלות שלו וכל מה שעובר עליו וכידוע על כל אדם עובר משهو כי כך זה עוה"ז, והדרך הטובה לטפל בעייפות הנפשית זה הליכה ופעילות גופנית זה התרופה הכי טובה לעייפות נפשית, מידי פעם לצאת וללכת זה משחרר ומאוויר את הראש.

שאלה: מה היא המחלה הקשה הנקראת סכרת?
תשובה: ה'סכרת' היא מחלה נוראה, ומסוכנת יותר ממה שחושבים. היא פוגעת בכל אברי הגוף ובעיקר בכלי הדם, החל מהראש וכלה בכפות הרגלים, דרך פגיעות בכלי הדם שבלב, איבוד הראיה, פגיעה בכליות, פגיעה במערכת העצבים, נמק שיכול להגיע לכריתת גפיים, ועוד פגיעות קשות ברמות שונות ל"ע. אחד מכל שלשה ילדים שנולד בישראל, צפוי לפתח סכרת במהלך חייו כך עולה מנתונים שהוצגו לרגל יום הסוכרת הבינ"ל. וכך כותבים הרופאים: חיות ומחלת הסכרת היא מחלה שאינה כואבת, אין לה סימפטומים, אין הפרעות, ולא מרגישים את הימצאותה בגוף עד שהיא מתגלית לא יודעים על קיומה בגוף. חשוב להביא לידיעת הציבור את גורמי הסיכון לחלות במחלת הסכרת. א. מחלת הסכרת היא מחלה שתלויה בגיל, ולכן כל מי שבריא והוא מעל גיל 45 נמצא בסיכון לחלות בסכרת, וחיוב לעבור בדיקת דם. ב. רמת הסוכר בדם היא 90% מהשמיים לפתח סכרת. ג. מי שבבדיקת דם בצום, רמת הסוכר בדמו היא מעל 100. ד. אם רמת סוכר בדם בבדיקה שמתבצעת שעתיים לאחר הארוחה היא מעל 200 הדבר מחייב בירור למרות שבצום הרמה תקינה. ה. מי שקרובי משפחתו בדרגה ראשונה, אב, אם, אח, אחות, בן או בת חולים בסכרת, חייב להיות במעקב החל מגיל 25. הסיבות הראשיות למחלת הסכרת הם שלושה: תורשה. תזונה. מתחים. הדרכים להימנע מסכרת הם שלושה, במקביל לסיבות הגורמות לסכרת. תרשה: כל מי שיש לו תורשה של סכרת עליו להיות זהיר יותר מאחרים, לעקוב לעתים תכופות יותר על רמת הסוכר בדמו, ולשים לב לסימנים מוקדמים של הסכרת. תזונה: תזונה נכונה שזה מכסה את רוב רובם של גורמי הסכרת הנובעים מתזונה. זוהי מלחמה נגד פיתויים. מתחים: מתחים עלולים לגרום למחלת הסכרת. חיים בריאים כהלכה.

שאלה: מתי זה זמן מתאים ומועיל לפרגן לבן זוג?
תשובה: בשולחן שבת מול כל המשפחה בפרט שאוכלים איזה אוכל טוב שהכינה או שהבעל אמר איזה ווארט זה נותן לילדים הערכה וכו'.

שאלה: איך מחנכים ילד לא להעתיק במבחן?
תשובה: כשהמלמד או ההורה אומר לילד לא אכפת לי כמה ציון תקבל העיקר שתכתוב לבד מה שאתה יודע זה הכי טוב לו בעולם ואפי' אם תקבל 30 במבחן, זה נותן תחושה טובה של חרות מתח לילד, ואז בתוצאה לפרגן על ההישגים שהגיע לבד ואז יהיה לו רצון להשתפר בזה.

שאלה: פרשת השבוע עוסקת ב'בן סורר', מה לעשות כדי שלא נגיע לידי כך אצל ילדינו?
תשובה: רבי חיים קניבסקי כותב בטעמא דקרא בפרשתנו, שבית שקול האבא והאמא שם אחיד ושוררת ביניהם אהבה ואחוהה אז אם הבן נהיה בן סורר זה חידוש. משא"כ בבית שאין קול אביו ואמו שווה וכשהאב אומר כך האם אומרת הפוך או להיפך, הילד לא נענש כיוון שאין לצפות ממנו שיגדל לתפארת. ולומד זאת מהפסוק איננו שומע בקול אביו ובקול אמו משמע שיש שם שני קולות כי לא כתוב בקול אביו ואמו.

שאלה בחושן משפט: האם יש לשלם למלווה מה שהפסיד בגלל ההלוואה והאם יש בזה בעיה של ריבית?
תשובה: לתבוע א"א אבל לשלם את ההוצאות שנוצרו מכח ההלוואה מותר וכן הפסדים שנוצרו בעקבות ההלוואה מותר להחזיר כגון שהלווה לא החזיר בזמן ונגרם קנס למלווה מותר ללווה לשלם את הקנס שנוצל למלווה. אך תשלומים שהמלווה היה יכול להרוויח בהשקעה אילו היה לו כסף בזמן זה אסור. וכל עניין יש לדון.

מדור זה יש להימנע מלקרוא בשבת. הרעיונות של השבוע:

התורה חסה. למי שיש פתרונות לבעיות דלהלן שישלח למיל שבסוף העלון ונשמח לפרסמם: **א.** נשמח לקבל עצה יעילה ובדוקה להורדת נפחות ברגליים. **ב.** אשמח לדעת האם ישנו קרם פנים או חומר להכנה ביתית שמסייע לעור הפנים ומטפל באדמומיות פצעונים ופיגמנטציה וכן עוזר לקילופים בפנים ואולי גם מונע קמטים- עדיף משהו זול. **ג.** שלום רב אשמח לקבל עצות איך להיגמל ממציצת אצבע אצל ילדים. **ד.** רציתי לדעת איך אפשר להוריד כתמי איפור עמיד מבגדים בהירים. **ה.** יש לנו מקרר (חברת sharp) שבציר שבין הדלת של המקרר למקפא מוציא ם מפרשי שומן שחור וכשעוברים בחורים ליד הציר החולצה הלבנה מתלכלכלת מאוד ולא מצאנו פיתרון להוריד כתמים אלו. נשמח לקבל עצה איך שלא יצא בכלל השומן מהציר ומה יכול להוריד הכתמים מהחולצות נ.ב. נראה לנו שזה שמן מכונות שמורש. **ה.** מה עושים בשביל למנוע נשירה בשיער?

הארות והערות על הנכתב בעבר: בגליון לפרשת מסעי בעצות נכתב שאפשר לשנות מין לימון זה מנקה את הגוף, ברצוני לאמר שהרב אסחיק שליט"א שכידוע בס"ד שליח טוב מאד להציל ולעזור להרבה מאד יהודים אמר לי באופן אישי ששתייה כזו מסוכנת מאד, גם לגוף. הלימון הוא חומצה מאד חזקה וזה יכול להרוס בפנים, ובנוסף גם לשיניים, הלימון אוכל את השיניים. הערת העלון: אני שמעתי מפרופסור גדול במכבי שאין בזה שום בעיה ובאמת זה מועיל.

הלכות הקשורות לפרשה:

האמורים בזה. ואם זמן התשלום הוא בסוף החודש, אז כשלא שילם עד השקיעה של סוף החודש עובר על כל האיסורים המנויים בפרשה. והדברים אמורים גם כשהפעולה היא בעלת ערך נמוך של פרוטה וגם אם זה עובד של ילד קטן עובר איזה סוכריה וגם כששוכר רכב או כלי בתשלום מחבירו או בשוכר דירה יש לנהוג לשלם בזמן. אם המעביד אנוס ואין לו כסף אינו עובר על איסור הנ"ל ואם יש לו מהיכן ללוות או להשיג את הכסף באיזו דרך עובר על איסור. ואם שכר מישהו בקבלנות שיתקן לו חפץ וכדו' עובר על איסור מהרגע שלוקח את החפץ (כלומר בסוף אותו היום וכנ"ל).

חידות:

לתורה (אז מחוץ לברך שוב אשר בחר בנו) **ג.** חולין סח' א' עובר הוציא יד או רגל ואחר שנולד שניטחו. **ד.** ברכות נ"ד המצורע אצל אלישע היה שמר 'את'. **ה.** 'ניפוץ' צמר ניפוץ זה אחד מליט מלאכות ופרושו 'סירוק' הצמר ולא 'מנפצים' שם שום דבר.

חידות כלליות: א. איך אפשר לצבוע בית שלם תוך 2 דקות בלבד? **ב.** מה בכל בית, כמה פעמים ביום עומד באלכסון בלי ליפול? **תשובות: א.** בית של תפילין צובעים ברגע. **ב.** המחוג בשעון כשהוא על ספרה 1, 2, 10, 11 וכו'.

חידות לשאול את הילדים: א. פריץ התגאה בפני חברו שיש לו יהודי שידוע עתידות, הפריץ החבר אמר תביא אותו אלי אני אשאל אותו, וכך הוא שאל מתי אתה (היהודי) תמות, וכך הוא מבין שהוא נפל לפח כי אם יגיד לו שימות עוד הרבה זמן, אז הפריץ יהרגו כעת, ואילו יאמר שימות כעת, אז הוא יחכה יומיים ויהרגו אותו אז, מה יעשה כדי להינצל? **ב.** איך שייך להוריד משלשים שלושים וישאר ששים? **ג.** איזה דבר הוא גם שם וגם פו? **ד.** איזה פרי הוא גם שם של חומר נפץ? **ה.** איזה מסכתות הם שמות מאכל? **ו.** מה נועלים? **ז.** באיזה פרי משבעת המינים משתמשים בסעודות שבת? **ח.** באיזה חלק מבעל חי משתמשים בחודש אלול? **ט.** שתי מילים בהיפוך אותיות, האחת זה משהו משתמשים איתו בחודש אלול ובר"ה, והשניה זה ראשי תיבות של רפואה שלמה. **י.** מצאו 6 מילים בנות 3 אותיות וכולן מתחילות באותיות צ' מ' יא. שלוש משמות הצבעים, באותם אותיות בדיוק, ויש להם עוד משמעות שונה **יב.** מה המשותף ל: ירוק, מטוגן, סגול וביסלי? **יג.** מה המשותף ל: מסודר, לבן, תיש ארוך? **תשובות: א.** יאמר שימות יום לפניו. **ב.** האות ל' היא שלושים ואם מוריד משלושים את האות ל' נשאר ששים. **ג.** שמפו. **ד.** רימון. **ה.** ביצה וחלה. **ו.** דלת, ונעלים. **ז.** עושים קידוש על ענבים, ואוכלים חלה מחיטה. **ח.** קרן – שופר. **ט.** שופר – רפוי"ש. **י.** צמא צמו צמר צמד צמה צמח. **יא.** אדום, לבן, חום. **יב.** בצל. **יג.** זקן.

חידון משמעות מילים לפרשת כי תצא: ח' משמעות למלה עשה.

עשה - תגדל. "ועשתה את ציפורניה" רש"י: תגדלם (דברים כא יב). **עשה - תיקן.** "ויעש אלוקים את חית הארץ" רש"י: תקן לצביונם בקומתם (בראשית א כח). **עשה - קיים.** "נעשה ונשמע" רשב"ם: נקיים. (שמות כד ז). **עשה - הכין.** "העץ אשר עשה המן למרדכי" רש"י: הכין (אסתר ז ט). **עשה - כתש.** "ידיך עצבונך ועשונך" מצודות ציון: עניין כתישה. (איוב י ח). **עשה - לחץ.** "הנני עושה את כל מעניך" רש"י: עושה את כל מעניך - לוחץ את כל מעניך, כמו "ויעשות רשעים" (צפניה ג יט). **עשה - לשון עשייה, ביצוע.** אומר ועושה. מצוות עשה. **עשה - כפה.** "אין מעשין אלא לפסולות" רש"י: אין כופין (כתובות – דף עז:)

א. כתם חלודה מחולצה- אפשר לנסות לרסס אנטי קאלק. מניסיון- הוריד לי כתם שנוצר מכדור ברזל (ויטמין). **ב.** בענין אתרוג שנקטף לשמור אותו. אפשר להכניס אותו לתוך שקית ניילון ולסגור אותו בוואקום או לחילופין לעטוף אותו בניילון צמוד. **ג.** לקשקוש מעט יש להשרות את הבגד בחלב ופעמים רבות אח"כ יורד בשפשוף קל. **ד.** עצה למהירות המחשב הוא להעביר את התיקיות לכונן D. אם יש שני כוננים תמיד עדיף לא לשמור קבצים בכונן C. לגבי לעשות את המחשב יותר מהיר, גם צריך לפנות את המחשב מכל הגופנים [פונטים, צורות כתב] שאינם באים לשימוש באופן קבוע, עקב שהמחשב טוען בכל הפעלה את הגופנים, וזה גם מאט אותו. **ה.** מי ששכח חבילת מגבונים פתוחה והתייבשו המגבונים, במקום לזרוק אפשר לשפוך בפנים בערך 3/4 כוס מים ולסגור. הם כבר ירטיבו אחד את השני... **ו.** המלצה על תרופה טבעית בדוק ומנוסה לחיזוק המערכת הנפשית והקלה מוכחת במצבי לחץ, חרדה ונדודי שינה וכד'. ניתן לרכוש בבתי מרקחת וכן אצל משפחת ראם בקרית הרצוג בבני ברק. בטל' 0527155321 במחיר 40 ש"ח לבקבוק שיטות טיפול 100% טבעי, כשר למהדרין, כבר עזר למאות ולאלפים, מוכח מחקרית להקלה עצומה בכל הנ"ל בדוק ומנוסה גם ע"י רופאים בתחום בריאות הנפש. הטיפות נקראות היפריקום. יישר כח לכל השולחים.

איסור הלנת שכר: פרשתנו עוסקת במצוות ביומו תתן שכרו ובאיסור של הלנת שכר שהמכשול בו מצוי וחמור מאוד, כי העובר עליו יכול להגיע גם לדי' לאווין ועשה אחד. והתורה הוסיפה בו ואליו הוא נושא ומי נפשו ומובא בחז"ל (זוהר פרשת קדושים) שהמלך שכר מתקצרין ימיו רח"ל ובסוכה כט מובאר שזה גורם לעניות. כמה הלכות מעניין הלנת שכר: העובד אצל חברו צריך לשלם עד סוף היום או הלילה שבו עבד דהיינו אם העבודה נגמרה בחמש אחה"צ צריך לשלם עד השקיעה. ואם העבודה נגמרה בחצות הלילה צריך לשלם עד עלות השחר. תשלום בצי"ק דחוי אם הפועל מסכים זה בסדר אך אם זה נגד רצונו עובר על כל הלאווין

חידות שינון הפרשה: א. בגד שיש לו _____ חייב בציצית? ארבע כנפות. **ב.** יש לתת לו פי שנים בירושה? בכור. **ג.** מילה נרדפת לציצית, הקשורה לפניות הטלית? גדילים. **ד.** אסור לשים בביתך? דמים. **ה.** לשון הפסוק המלמד על השבת אבדה? השב תשיבם. **ו.** "לא תראה חמור אחיך... נופלים בדרך" מהם? והתעלמת. **ז.** כיצד אוכל בן סורר ומורה? זולל. **ח.** מצווה הנעשית כאשר יבם אינו רוצה לייבם? חליצה. **ט.** מי שאינו _____ עליו לצאת מחוץ למחנה? טהור. **י.** כך קרויה אלמנה ללא בנים? יבמה. **כ.** בו מתקיימת מצוות עוללות? כרם. **ל.** על הטמא לטבול _____ ערב. לפנות. **מ.** אסור לתעב אותו? מצרי. **נ.** מילה נרדפת לריבית? נשך. **ס.** כיצד שותה בן סורר ומורה? סובא. **ע.** פועל שכיר יכול לאכול מהם בעת הבציר כרצונו? ענבים. **פ.** משם שלחו מואב לשכור את בלעם? פתור. **צ.** אשת יפת תואר צריכה לעשות את? ציפורניה. **ק.** אסור להניף חרמש על? קמת ריעק. **ר.** אסור לחבול (למשכן) אותם? רחיים, רכב. **ש.** מצווה המקומית כאשר נקרה קן צפור בדרך? שלח תשלח. **ת.** ומה יש לעשות לאם במצוות שילוח הקן? ומה לבנים? תשלח, תיקח לך.

חידות בפרשה: א. היכן מוזכרת בפרשה זו שמלה (בגד)? (5 תשובות). **ב.** אילו שתי מצוות בפרשה זו קשורות לשכחה? **ג.** איזה עניין בפרשה כתוב את מספרו לא במדויק? **ד.** איזה מצווה בפרשה קשורה לבית? **ה.** איזו מילה מוזכרת בתורה 5 פעמים בלבד, ובפסוק בפרשה היא מופיעה ג"פ? **ו.** מהו הדבר שבפרשת כי תצא הוא נשכח, וב'בשלח' הוא נאסף? **ז.** שני דברים בפרשה הקשורים לפורים? **תשובות: א.** אישה יפת תואר צריכה להסיר מעליה את "שמלת שביחה" (דברים כא יג). **ב.** שמלה מובאת כדוגמא לאבדה שצריכים להשיב לבעליה (כב ג). **ג.** אסור לגבר ללבוש "שמלת אישה" (כב ה). **ד.** שכלכלה חדשה נחשדת בעבירה התורה אומרת "ופרשו השמלה", במשמעות שצריך לברר את העניין היטב (כב ו) אם רש"י. **ה.** מלווה צריך להחזיר את ערבונו של לווה עני אם הוא צריך אותו ללילה – "ושכב בשמלתו וברכך" (כד יג). **ב.** אם נשכח עומר דגן בשדה, יש להשאירו לעניים (דברים כד יט). אנחנו מצווים לא לשכוח את אשר עשה לנו עמלק בצאתנו ממצרים (דברים כה יט). **ג.** עונש מלקות כתוב 40 יכנו ונותנים 39 **ד.** מעקה. **ה.** נשך. **ו.** עומר, ושכחת עומר בשדה, ובבשלח לכ"א נאסף עומר לגולגולת. **ז.** א. סוף הפרשה מחיית עמלק. **ב.** פכה' פטי' כתוב "ככה יעשה לאיש אשר".

חידון ידע תורני: א. מתי נותנים צדקה רק לגוי ולא ליהודי? **ב.** בירך ברכות התורה כדת וכדין ואעפ"כ חייב לברך שוב ברכות התורה? **ג.** שחט בהמה כדון ומותרת באכילה חוץ מיד או רגל שלה שנשאר אסור באכילה? **ד.** אדם ששמו 'אתי' **ה.** מה 'מנפצים' ללא שבירת דבר? **תשובות: א.** יו"ד רנ"ד שר עכו"ם שנתן צדקה לישראל ללא להחזירו מפני שלום מלכות ויתנתה לעני עכו"ם. **ב.** בירך ברכות התורה ומיד אח"כ קראוהו לעלות

בכל ענייני העלון, וכן להשיג את העלון 'המלא' במיל או בכתיב יותר גדול

אפשר לפנות למיל: 456alon@gmail.com

יש לדייק במייל ולכתוב קודם 456 ואח"כ alon@gmail.com או לטל: 0527633431

לקבלת העלון בפקס יש להתקשר לטלפון 03:6180383

'איך אעלה אל אבי והנער איננו איתי'

במה דברים אמורים?

בימים אלו כשכל אבא ואמא אחוזי התרגשות ותפילה לקראת חזרתם ללימודים של הילדים היקרים, שבעזרת ה' יצליחו בלימודם וימצאו חן בעיני חבריהם ומלמדיהם, ילדים רבים המתגוררים בערי השדה ורחוקים מסביבה תורנית שוכנעו הם והוריהם לעבור ללמוד בחינוך תורני אך כל העמל עלול לרדת לטמיון ח"ו אם אין אפשרות להסיעם ולהביאם לתלמודי התורה ולבית יעקב

אם אין הסעה אלפי הילדים ימשיכו ללמוד בחינוך חילוני

גדולי ישראל מדירים שינה מעיניהם מתחננים ומבקשים, אמצו ילד בקרן ההסעות ותזכו אתם שילדיכם בישיבות הק', בת"ת, ובבית יעקב יעלו בתורה ויר"ש, יצליחו בלימודים ותרוו מהם רב נחת

זוהי ברכתם ותפילתם של גדולי ישראל

נחת - זה קרן ההסעות

אתם תכריעו - מתקשרים עכשיו ומאמצים ילד

1700-50-66-22

ת.ד. 257 בני ברק או בהעברה לבנק הפועלים סניף 655 מט-ת-339991 קרן הסעה וסיוע לתלמידי החר"ד והמבטאי ע"ר 95-659-5-804 הודעות מוכחות למיזכר מט לפי סעיף 46 כמזכר ניתן לזעזע בקלות ובגורריות בכל ענייני פלוג"ת בחיוב והפוך

ארגון "אל תרף"

לחזיון לימוד המוסר

בעידוד ובהכוונת מרן ראש הישיבה הגר"ג אדלשטיין שליט"א

מי מאיתנו לא מעוניין שספר מסילת ישרים ינחה את מהלך חייו?
מי אינו מעוניין להגות בספר שערי תשובה בקביעות?
מי אינו רוצה שהאורחות צדיקים יהפך לחלק בלתי נפרד מאישיותו?

לכאורה, מה הבעיה? הרי לזה נועד כמובן סדר מוסר...

אלא מה? עד שבכלל מתחילים ללמוד מוסר, מגלים שסדר מוסר כבר נגמר... וכך יום רודף יום...

אם גם אתה מכיר את התופעה, והיא מציקה לך, ההודעה הבאה פונה אליך.
הסכיתו ושמעו על רעיון כה פשוט וכה יעיל, שכבה נוסה, וב"ה בהצלחה מרובה:
בכל כולל, אברך אחד מן החבורה החפץ לזכות בזיכוי הרבים עצום זה,
פשוט מגיש ללומדים את ספר המוסר עד למקומם, כך שלא יצטרכו כלל לקום מהמקום.
כן, ממש כך, מסתובב עם ספרי מוסר ומחלק לכל המעוניינים...
נשמע רעיון פשוט, אבל מניסיון - זה פשוט עובד!

כמה מעלות טובות (להביא) למקום עלינו...

א. זוכים לרצף של השטייגען ב'סדר', עם סדר מוסר.

ב. כך לא נתקלים בכל מיני נייעס וכדו', עד שכבר שומעים את הציבור עונים ברכו או "קדוש קדוש"...

ג. לפעמים בשביל דקות בודדות שנותרו לא יטרחו לקום מהמקום ולקחת ספר מוסר,

אך כשהספר כבר ביד, קל לנצל את הזמן הנשאר.

ד. הרבה מאיתנו רוצים ללמוד מוסר, אבל הלימוד בסדר גורר ומושך, ופשוט לא מגיעים ללימוד מוסר.

אך כשמוגיחים את הספר ליד הלומד מקבל תזכורת שהנה הגיעה העת ללימוד המוסר.

תזכורת - להחזיר הספרים למקומם למען יעמדו ימים רבים.

להלן מספר עצות יעילות לביצוע רעיון זה בפועל:

א. כמובן, להיוועץ מראש עם ראש הכולל.

ב. החלוקה תתבצע למעוניין ולא חלילה בכפיה או בכח.

ג. להיות גמיש, ולהגיש לכל אחד הספר שמעוניין. עם הזמן גם לומדים איזה ספר מוסר להציע לכל אחד.

ד. במידה ולא מתאפשר מכל סיבה שהיא לחלק את הספרים עד למקום הלומדים,

אפשר גם להניח את הספרי מוסר על הבימה וכל הרוצה יבוא ויטול משם.

ולסיום - לא לשכוח, מחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה, משהספר הגיע אל הסטנדר אתה את שלך עשית,

ומכאן והלאה לא נותר אלא להגות בעצמך בספר מוסר ולייחל שבית המדרש יבער באש אהבת התורה הקדושה.

ומנסיין, זה עובד.

שמות 91 הזוכים בהגרלות מפעל 'שיטת התורה' בין א' אלול - ז' אלול תשפ"ב

תואר	פרטי	משפחה	עיר	מסלול	הזכיה
הרב	דניאל	גרבי	קרית אתא	בדרכו רמב"ם	700
הרב	אריה	גלינסקי	בית שמש	ירושלמי	500
הרב	שמואל	קרישר	אלעד	משניות	500
הרב	משה	חיים	מו"ע	לאורו	500
הרב	שמואל	קרישר	אלעד	משניות	500
הרב	שמואל	קרישר	אלעד	משניות	500
הרב	יחזקאל	קליין	אלעד	משניות	500
הרב	שלמה	חיים	י-ם	משניות	500
הרב	לוי יהודה	וינשטוק	אלעד	משניות	500
התלמיד	יוסף	סינאוויץ	טלזסטון	משניות	500
הרב	נפתלי	לבנון	בני ברק	משניות	500
התלמיד	חיים ישעיה	אקער	י-ם	משניות	500
התלמיד	מרדכי מנחם	אלעד	בני ברק	משניות	500
הרב	ראובן נתן	פלמן	י-ם	בדרכו משנ"ב	700
הרב	משה	שפירא	אלעד	ירושלמי	500
התלמיד	ישראל	פרידמן	אלעד	משניות	500
הגב'	יפה	כהן	בני ברק	כהנהגתו	500
הרב	יהודה	פיגו	ירושלים	לאורו	500
התלמיד	אלי	פינסקי	מו"ע	לאורו	500
הרב	שמואל	קרישר	אלעד	משניות	500
הרב	ראובן נתן	פלמן	י-ם	משניות	500
הרב	יחזקאל	קליין	אלעד	משניות	500
הרב	דוד יהודה	גומבו	מו"ע	משניות	500
הרב	יעקב	שפירא	אופקים	משניות	500
הרב	לוי יהודה	וינשטוק	אלעד	משניות	500
התלמיד	חיים יצחק	גליק	מו"ע	משניות	500
הרב	שמואל	כהן	מודיעין עילית	בדרכו 8 דף	700
הרב	יצחק	כליף	בני ברק	ירושלמי	500
הרב	אליהו	קוט	מו"ע	משניות	500
הרב	ישראל	גנצרסקי	בני ברק	בתורתו	500
הרב	שמואל	קרישר	אלעד	משניות	500
הרב	שמואל	קרישר	אלעד	משניות	500
הרב	יעקב	נוביצקי	מו"ע	משניות	500
הרב	יעקב	נוביצקי	מו"ע	משניות	500
הרב	לוי יהודה	וינשטוק	אלעד	משניות	500
הרב	יאיר	פרחי	ביתר עילית	משניות	500
הבנה"ח	אלישיב	כהן	ירושלים	משניות	500
הרב	יוסף	מנטליסט	בני ברק	משניות	500
התלמידה	שרי	דביר	מודיעין עילית	תהלים	500
הבנה"ח	ישראל	לויטון	אשדוד	בדרכו 8 דף	700
הרב	שרא	שטיינמן	בני ברק	ירושלמי	500

הרב	לוי יהודה	וינשטוק	אלעד	משניות	500
הרב	יעקב	נויבירט	מו"ע	משניות	ספר
הרב	יעקב	נויבירט	מו"ע	משניות	ספר
הרב	יחזקאל	קליין	אלעד	משניות	ספר
התלמיד	מאיר	צדוק	ירושלים	משניות	ספר
הרב	אליעזר	פוזן	מו"ע	משניות	ספר
התלמיד	אוריאל	ברנס	בית שמש	משניות	ספר
התלמיד	שמואל	אלדד	מו"ע	משניות	ספר
התלמיד	ישראל מאיר	רובינשטיין	אלעד	משניות	ספר
התלמיד	שמואל	פיגה	מו"ע	משניות	ספר
התלמיד	יוסי	גראטש	ירושלים	משניות	ספר
הרב	משה יהודה	אייזנבך	מו"ע	בדרכי משנ"ב	700
הרב	דוד	ברלין	י-ם	ירושלמי	500
התלמיד	ישראל מאיר	רובינשטיין	אלעד	משניות	500
הרב	יצחק	ויצמן	מו"ע	בתורתו	ספר
הרב	בכור	יצחקיב	מודיעין עילית	בתורתו	ספר
הרב	מרדכי	ארלבוים	י-ם	משניות	ספר
הרב	יחזקאל	קליין	אלעד	משניות	ספר
הרב	לוי יהודה	וינשטוק	אלעד	משניות	ספר
הרב	לוי יהודה	וינשטוק	אלעד	משניות	ספר
הרב	אברהם	פריינד	מו"ע	משניות	ספר
הבה"ח	דוד	לוינגר	אלעד	משניות	ספר
התלמיד	ישראל מאיר	רובינשטיין	אלעד	משניות	ספר
התלמיד	אברהם	גולדבלט	מו"ע	משניות	ספר
הרב	ח.	שוורץ	עפולה	בדרכי 8 דף	700
הרב	אפרים	פוקסברומר	בית שמש	ירושלמי	500
התלמיד	אברהם	גולדבלט	מו"ע	משניות	500
הרב	יוסף	מנטליסט	בני ברק	בתורתו	ספר
הבה"ח	דוד	קליין	מו"ע	בתורתו	ספר
התלמיד	בן ציון	הופמן	בני ברק	לאורו	ספר
הרב	חנך	אברמסקי	בית שמש	לאורו	ספר
הרב	שמואל	קרישר	אלעד	משניות	ספר
הרב	שמואל	קרישר	אלעד	משניות	ספר
הרב	יעקב	נויבירט	מו"ע	משניות	ספר
הרב	יעקב	נויבירט	מו"ע	משניות	ספר
הרב	דוד	בריסק	עפולה	משניות	ספר
הרב	לוי יהודה	וינשטוק	אלעד	משניות	ספר
הרב	משה	אלחדד	בית שמש	בדרכי 8 דף	700
הרב	אברהם	פנירי	י-ם	ירושלמי	500
הגב'	קריגסמן	בני ברק	תהלים	500	
הרב	שמואל	קרישר	אלעד	בתורתו	ספר
הגב'	מרים	שטרן	אלעד	כהנהגתו	ספר
הגב'				כהנהגתו	ספר
הבה"ח	יוסף בנימין	שיינין	ירושלים	לאורו	ספר
הרב	אברהם ישעיה כהן	ארנטרוי	מו"ע	משניות	ספר
התלמיד	יצחק אייזיק	גרינבוים	אלעד	משניות	ספר
הרב	נדב	צ'רנין	בית שמש	משניות	ספר
הרב	ברוך	קין	י-ם	משניות	ספר
הרב	יוסף	מנטליסט	בני ברק	משניות	ספר
הגב'	מרים	שטרן	בני ברק	תהלים	ספר

חלוקת הזכויות הינה בפריסה ארצית, כל אחד באזור מגוריו, לפי המוקדים דלהלן:

בני ברק	בית הרב צדוק"ל	רחוב רשב"ם 23	ביתר עילית	משפחת מלאכי	המגיד ממעזריש 14
אלעד	משפחת יונגר	שמעון בן ששן 7/8	ירושלים	משפחת פרידמן	סנהדריה מורחבת 116 גרם
בית שמש	משפחת היילר	אדלשטיין 11	מודיעין עילית	משפחת שטיגל	מסילת יוסף 21

03-308-5000

לראותם

לראות את גדולי ישראל

עלון מס. 99 | פר' כי-תצא תשפ"ב | יו"ל ע"י מערכת "קובץ גליונות" | k.gilyonot@gmail.com

מזן גאון ישראל הגר"ד לנדו נישג לעמוד ביום היארצייט לאמו ע"ה

בדית לנין מזן הגרמ"י ליפקוביץ וצ"ל נכד הגרא"י ליפקוביץ והגראי"ש מן

מזן פוסק הדור הגר"מ שטרנבוך שליט"א בשיעור פתיחה בהיכל ישיבתו בבית שמש צילום: לוי עמית

מדין הגר"מ גריינימן בעמל התורה בביתו

מדין ראש הישיבה הגר"ד פוברסקי בביתו לנינו

הגר"ח רבי שימיון רוטשטיין שליט"א
בשליחות חמיו כ"ק האדמו"ר מגור שליט"א
במעונו של מדין הגר"ח פיינשטיין שליט"א

חבר מועצת גדולי התורה הגאון הגדול ר' ברוך ויסבקר
שליט"א ראש ישיבת בית מתתיהו
בביקור בקהילה התורנית גבעת המורה

ראש הישיבה הגר"ש קניבסקי שליט"א
בפתיחת זמן אלול תשפ"ב

ראש ישיבת קדיש מלך הגאון הגדול רבי יעקב קרפ שליט"א
בקידוש לבנה

פתיחת הזמן בישיבת פוניבז'

לאור קריאת מרגן ורבנן גדולי ישראל שליט"א

הזכינום ההיסטורי

בהשתתפות כלל נשורת ישראל

מעמד היסטורי שייעוץ במקביל ולמעלה ממאה מוקדים

הכינוס האדיר מול אתגרי התקופה והטכנולוגיה
יתקיים אי"ה ביום שני כ"ג אלול

סיום המעמד: 23:30

פתיחת דלתות
בשאר רחבי הארץ: 20:30

פתיחת דלתות
במתחם הארנה: 19:30

מעמד תפילה
מקבר רחל אימנו
לתפילה
בהשתתפות הנפש
בכור הרבים

מצגות מרגשות
ומעוררות
למתן כלים
להתמודדות עם
אתגרי התקופה

רב-שיח
חינוכי
מרתק ומחזק
להתמודדות
עם נסיונות הזמן

"אם"
בישראל
הרצאות מאלפות
ומרתקות
מרבניות ונשות חינוך

דברי
אלוקים חיים
ממרגן ורבנן
גדולי ישראל
שליט"א

רשימה ראשונית וחלקית של אולמות הכינוס ברחבי הארץ

מודיעין עילית

נא לעקוב אחרי הפרסומים

נתיבות

אולם בית הכנסת בית מהרי"ץ

נתניה

בית לב לאחים ברקת 2 נתניה

עפולה

בית פוזנק רח' עליית הנוער

פתח תקוה

שמחת מיכל מנחת שלמה 1 פ"ת

צפת

יד עזרא ושולמית רחוב צה"ל 1 צפת

קרית אתא

היכל נתנאל המייסדים 15 קרית אתא

קרית יערים

האולם הגדול מעל בית הספר, הזית 5

רחובות

אולם שעל ידי ביה"ס קרעטשני
אולם בית הספר בית יעק רח נורדאו 14

רכסים

מתנ"ס רכסים, רח' הרב עובדיה יוסף 1

בת ים

אולם הספורט בית הספר
נתיבות רבקה, מעפילים 1

גבעת זאב

מרכז קהילתי רח' גור אריה 11
אגן האיילות

זכרון יעקב

האמפי מרכז לחינוך תורני
בית הכנסת היכל שלום מאיר

חדרה

מרכז תורני חדרה יד זאב, הכלנית 2

חיפה

נווה שאנן מרכז קהילתי, ברל 5 הדר
אולם ישיבת תפארת ישראל

יסודות

בית חנה-יסודות

ירושלים

היכל הארנה

כרמיאל

מתנ"ס הלוטוס
משעול הנורית 2 כרמיאל

אופקים

אולם פיס-מעלות חיה רחוב החיד"א

אחיסמך-לוד

מתנ"ס שפיר רחוב שפירא 1

אלעד

נא לעקוב אחרי הפרסומים

אשקלון

אולם נצח ישראל
רח' אבשלום חביב 282

באר יעקב

בית הכנסת שמעון הצדיק
רחוב רבי מאיר בעל הנס

באר שבע

היכל קדמא אבוחצירא 3

בית שמש

נחל שורק 16 היכל הספורט-
רחבת הספורט

ביתר עילית

האורדיטורים העירוני רחוב ברסלב

בני ברק

נא לעקוב אחרי הפרסומים

כל המידע והפרטים על נוטיסי הנניסה:

- הכינוס הגדול מיועד לנשים ובנות בוגרות הסמינרים.
- הסעות מרחבי ירושלים בהרשמה מראש. נא לעקוב אחרי הפרסומים.
- מחיר כניסה לארנה ירושלים: 20 ₪.
- כרטיסים לאירוע המרכזי בארנה ניתן לרכוש ע"י מכשירי 'קהילות' ובבתי הכנסת
- כמו"כ יתקיימו מוקדי קניית כרטיסים ברחבי הארץ אשר יפורסמו בהמשך.
- מחיר כניסה בכל האולמות ברחבי הארץ: 10 ₪ בלבד

ההכנה הגדולה לימים הנוראים, תכלול שנה וקללותיה

ער
מזד
מצו
רתי

בזמן שאתם מלווים את בניכם לתלמוד
התורה ואת בנותיכם לבית יעקב, אמצו
ילד נוסף שיגיע בזכותם לחינוך תורני
ולא לחינוך חילוני ח"ו

1700-50-66-22

[illegible]